Lehoczky Tivadar
Világháborúnk
I–II. rész

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának
forráskiadványa

Lehoczky Tivadar

VILÁGHÁBORÚNK

I–II. rész

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának
forráskiadványa

Szerkesztette:
Csatáry György – Molnár Ferenc – Orbán Melinda

„RIK-U” Kiadó
Beregszász – Ungvár
2016

УДК: 94(100)’1914’
ББК: 63.3(4УКР)615
L – 44

Lehoczky Tivadar *Világháborúnk* című naplója az I. világháború több mint egy évének (1914. július 31 – 1915. október 31.) eseményeit vázolja fel a tudós korabeli tapasztalatai alapján. Leírja a nemzetközi és a helyi eseményeket. Foglalkozik többek között az orosz és az olasz frontokon végbement eseményekkel, a katonák és foglyok személyes sorsával, a segélyezések menetével.

A két kötet közreadása reményeink szerint hozzájárul vidékünk és általában az I. világháború történetének tisztázásához.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontja műhelyében.

Szerző:
Lehoczky Tivadar

Szerkesztette:
Csatáry György – Molnár Ferenc – Orbán Melinda

Tördelés: *Molnár Ferenc*
ETO-besorolás*: Illés Enikő, Gönczy Katalin*
Borítóterv: *Dobos Sándor*
A kiadásért felel: *Orosz Ildikó, Csatáry György*

A kiadvány előkészítését a Bethlen Gábor Alap,
megjelenését az MTA Domus Kuratóriuma támogatta.

ISBN 978-617-7404-21-6

© Lehoczky Tivadar, 1914–1915
© Csatáry György, Molnár Ferenc, Orbán Melinda, 2016

„RIK-U” Kiadó, Ungvár
Nyomdai munkák: Kálvin Nyomda, Beregszász, Kossuth tér 4.
Felelős vezető: Lacz Csilla

TARTALOM

Előszó (Csatáry György) 7

Világháborúnk. 1914. I. rész. 15
Világháborúnk. 1914. II. rész. 163
Világháborúnk. 1914–1915. III. rész. 347
1915. évi háborúnk. IV. rész. 523

Személynévmutató 775

ELŐSZÓ

Lehoczky Tivadar (1830–1915) neve ismerősen cseng minden múlt iránt érdeklődő kárpátaljai személy előtt. Munkássága széleskörűen kiterjedt a kultúra, az egyház, a gazdaság és a társadalom sokszínű múltjának különböző területeire. Szerencsés korban alkothatott, a magyar tudomány csillaga éppen ekkor volt felemelkedőben, hiszen a XIX. század második felében az Osztrák-Magyar Monarchiában olyan lehetőség nyílt többek között a történelem kutatására, mint addig soha. Az 1867. évi kiegyezés megteremtette a kultúra fejlődésének kereteit, megalakulhatott a Magyar Történelmi Társaság, amelyben Lehoczky nagy szerepet vállalt, létrehozták a Századok című tudományos történelmi folyóiratot és nem utolsósorban jelentős központi anyagi támogatásban részesültek a tudományos és kulturális szervezetek. Lehoczky tudományos eredményei a körülményeken túl egyéni kvalitásának köszönhetően váltak elismertté az egész országban. Autodidaktaként szervezte a keleti országrészen a régészet, a néprajz valamint a muzeológia fejlődésének irányait. A 85 évet megélt fáradhatatlan kutatóról feljegyezhetnénk, hogy munkáját bevégezte, terveit teljesítve távozott az élők sorából. Azonban mi, történészek jól tudjuk, hogy az általa elkezdett munkát ő sem fejezhette be. Közelebb állunk az igazsághoz, ha kijelentjük, hogy ő volt az, akinek munkája félbeszakadt, de ettől függetlenül szakmunkái biztosították a fent említett tudományágak kibontakozását szűkebb pátriánkban.

Ezúttal elevenítsük fel életének fontosabb mozzanatait. Lehoczky Tivadar 1830. október 5-én született egy Fiume (jelenleg Rijeka, Horvátország) melletti faluban Fuzsinéban. Rövidesen családja a mai Szlovákia területére költözött. Iskoláit Rózsahegyen, Rozsnyón és Kassán végezte. A történelmi múlt iránt már gyerekkorában nagy érdeklődést

tanúsított. Az 1848-49. évi szabadságharcot tüzér hadnagyként harcolta végig. Azok közé tartozott, akik elkerülték a megtorlást, és folytathatta tanulmányait, befejezve a Kassai Jogakadémiát. 1855-ben telepedett le Munkácson, itt a gr. Schönborn családnak és a tulajdonukban lévő Munkács-Szentmiklósi Dóminiumnak a jogásza, majd főügyésze lett. Hivatali elfoglaltsága mellett etnográfiai és régészeti kutatásokat végzett, nyelvismeretének köszönhetően ruszin források és tárgyi ereklyék gyűjtésével, elemzésével is foglalkozott. Tudományos munkásságának az eredményeit újságcikkekben, tanulmányokban, monográfiákban adta közre. 1864-ben jelent meg első jelentős gyűjteménye *Magyar–orosz népdalok* címmel, azonban legjelentősebb összefoglaló műve a *Beregvármegye monographiája* 3 kötetben, amelyet 1881-1882-ben sikerült kiadnia Ungváron. Továbbá elismerő szakmai sikereket biztosítottak számára: *Bereg megye és a munkácsi vár 1848-1849-ben*, *Munkács város új monográfiája*, *Bereg megye görög szertartású katolikus lelkészségeinek története a XIX. század végéig* című szakmunkái. Jelentősebb ásatásaira a Munkács melletti Gallis–Lovacska telephelyen került sor, ahol számos, a Kr. e. III–I. századból származó régiség került elő. Honfoglalás kori leleteket tárt fel a beregszászi Kishegyen és Szolyva határában. A legértékesebb tárgyakat – a süvegcsúcsot és a tarsolylemezt – a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta, ezek ma is ott találhatóak. 1907-ben Múzeumegyesületet hozott létre Munkácson, azonban maga a múzeum csak jóval halála után, 1929-ben valósulhatott meg. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a műemlékvédelem terén. Kiterjedt hazai és külföldi kapcsolatokkal rendelkezett mind a német, mind a szláv kultúrkörben. Jellemző munkásságára, hogy a négy monográfiáját hetvenedik éve betöltése után írta. Minden bizonnyal még a 85. évén túl is termékeny kutató lehetett volna, ha nincs az a rozsdás szeg, amely halálos fertőzést okozott. A polihisztor 1915. november 25-én hunyt el Munkácson, ahol a

római katolikus templom alatti kriptában helyezték örök nyugalomra. Rendkívül gazdag ereklyegyűjteménye vetette meg az ungvári Kárpátaljai Honismereti Múzeum és a Munkácsi Vármúzeum alapjait.

Lehoczky Tivadar születésének 185. és halálának 100. évfordulója tiszteletére a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontja elvégezte utolsó, torzóban maradt munkájának, a *Világháborúnk* című naplójának feldolgozását. A jeles történetíró hagyatékának közkinccsé tételét intézményünk kiemelkedően fontosnak tartja. Ezen munkájának forrásait is eredeti kútfőkből merítette, amit hozzátartozói, ismerősei segítségével kiterjedt levelezés útján tudott biztosítani. Az általa olvasott többnyelvű sajtóból tájékozódott a frontok helyzetéről, a háború elején még beszélgetett a Munkácson táborozó orosz és más nemzetiségű hadifoglyokkal, akiktől értékes beszámolókat hallhatott a Kárpátok túloldalán folyó katonai és társadalmi mozgásokról.

Lehoczky a Monarchia patriótájaként írta művét, buzgó hazafisága teljes egészében áthatja a kézirat szellemiségét, de ne gondoljunk ezúttal egyoldalú beszámolókra, amelyek megszépítik a helyzetet. A Nagy Háború első éve több sikert hozott a Monarchiának, mint kudarcot, amiről meggyőződhetünk a kézirat sorait olvasva. A szerző a napló bevezető részében, összefoglalja a világháború előzményeit, a germán–szláv konfliktust. Rámutat a szerbek törekvéseire a Monarchián belül, valamint a pánszlávizmus lényegére, hogy a cár „célja és törekvése az összes szlávság egyesítése Oroszország vezetése alatt.” A kéziratban egyrészt nemzetközi szálon futnak az események, másrészt teret kapnak a magyarországi, valamint a szűkebb északkeleti frontvonalról származó híradások is. Értékesek számunkra a Munkácshoz kapcsolódó tudósításai, amelyekből idézünk a továbbiakban.

A részletekbe menő beszámolójában a Munkácson lezajló kezdetekről így ír: „Július 31-én délután hírül hozta a katonaság, honvédség napi parancsban, hogy őfelsége elrendelte az általános mozgósítást. Ez nagy megdöbbenést okozott. Erre a városi hatóság rendezett zenés felvonulást, nagy tömeg járta be a főutcákat s éltette a királyt és a hazát. Kilenc órára a honvédparancsnokság rendezett nagy tüntető felvonulást, elöl a dobosok és trombitások harsány indulókat húztak, néhányan fáklyát lobogtattak és több honvéd égő gyertyákkal ment az ujjongó polgári tömeggel, amely éltette a Királyt és a hazát.” Az írásból egészen pontos katonai jellegű információt is szerezhetünk például a csapatok elhelyezkedéséről térségünkben. „Mint értesültem, a lembergi kerületi parancsnoksághoz tartozó hadtesti katonaság így van elhelyezve Munkácson, illetve Beregben és a szomszédos megyékben: Kiegészítési (pót-) zászlóaljak a következő gyalogezredekből: a 24. ezredből Szoploncban Máramarosban; a 25. és a 30. ezredből Ungváron és Ung megyében; a 41. ezredből Bocskón, Máramarosban; az 55. ezredből Beregrákoson; az 58. ezredből Máramarosban; a 80. ezredből Munkácson és Bereg megyében, a 95. ezredből Máramarosban. Kiegészítő (pót-) zászlóaljak a császári és királyi honvéd (Landweszt) 90. és más gyalogezredekből; a 19. ezred Ungváron, a 20. ezred Máramarosban, a 22., 35. és a 36. különféle helyeken. Pótosztagok (Eskodron) a következő császári királyi ulánus (lándzsás lovas – szerk.) ezredektől: a 4. ezredből, különféle helyeken, a 7. ezredből Nagykárolyban és Szatmár megyében, a 8. ezredből különféle helyeken, a 13. ezredből Szabolcs megyében, Nyíregyházán, a 9. dragonyos ezredből ugyanott. A vadászzászlóaljakból a 18. Ungban, a 27. Ugocsában – Veresmarton és a 30. Máramarosban.”

A szerző a háborús lelkesedésről és a háborús apátiáról egyaránt megfogalmazta gondolatait, amikor papírra vettette, hogy az ezredek elindításakor felvirágoztatva s vígan mentek a katonák. Ilyen lelkesedést csak

az 1848–49. évi forradalomban és szabadságharcban tapasztalt, amikor mint tizenhét éves diák a honvédek sorába állt, és végig részt vett a csatákban. Ellenben a háborúban az olasz-francia és később a porosz hadjáratban tanúja volt a nagy levertségnek és bizonytalanságnak, melyet a hadba szólított katonák a mozgósításnál tanúsítottak.

Számos bejegyzés szól a jól szervezett hadi adakozásról és a rászorultak segélyezéséről. A munkácsi jótéteményekről a következőket írta: „Városunkban a segélyező bizottságok megkezdték működésüket. Előkelő hölgyek páronként gyűjtenek pénzadományokat házról házra járva. A bevonult katonák szegény családtagjai s a nyomorba jutott és segélyre szorulók javára külön két-két vállalkozó úr házról – házra vitt gyűjtő perselyekbe még gyengésen áldoztak, összesen 986 koronát 78 fillért, minek okát sokan abban látják, hogy a leggazdagabb helyről kezdetben aránylag kevés lőn adva. Volt oly kegyes szívű adakozó is, ki egy kosár hullott almát küldött be, s ezt a helyi lap pótlólag közölte. Különben a gyűjtés még folyamatban van. (aug. 16.) A segítő bizottság megnyitotta a nyilvános konyhát is s ahhoz szóló utalványokat osztogat a rászorultaknak, kik némi pénzsegélyben is részesülnek.” A háborús évek idején a segélyezésnek ezen formái állandósultak, különösképpen az egyházi ünnepek alkalmával gyűjtötték be a legtöbb pénzt és holmit. A Schönborn család, mint a Bereg megye legnagyobb birtokosa több ezer segélycsomag elkészítéséhez és kiszállításához járult hozzá, amelyet Munkács városával együtt küldtek a frontra.

Lehoczky számos alkalommal kitér az ellenség jellemzésére, megfogalmazza azt az ellenségképet, amely minden magyarban élt azokban az években. Értékelése bizonyára elfogult, de jól érzékelteti az orosz hadseregben uralkodó állapotokat: „Az orosz hadseregnél 56 százalék analfabéta (írástudatlan). A gyalogság inkább a gépezet jellegével bír, vezetés

mellett működik jól. Vakon engedelmeskedik s türelmes. Fizetésül kap a káplár havonként 1, az őrvezető 4 s az őrnagy 6 rubelt. A tovább szolgáló altisztnek hat év után még 10 rubel pótlék jár. Az akadémiát végzett tisztek műveltek, elegánsak és valamennyien beszélnek franciául. Ellenben az altisztekből lett tisztek alacsonyabb rendűek s műveletlenebbek. A részeg tiszt és közember veszedelmes, nem ismer fegyelmet, s kitör hamar a szláv ereje s a brutalitás. Azért félnek az oroszoktól a galíciai gazdák és lakosok, eldugják előlök az asszonyt, a leányt, a gyermekeket és a pénzecskét."

Lehoczky az orosz hadifoglyokkal személyes kapcsolatba került, akik mindennaposak voltak Munkács utcáin. Kitűnően bírta többek között az orosz nyelvet, ezért közvetlenül tőlük értesült a hírekről. Ezen élményeiről így ír: „A szomorú kilátást és helyzetet emelik a naponként beérkező sebesültek. Ma megnéztem néhány ily kórházat. Az egyik szobában – az állami fiú iskolában – a főutcán csupán orosz sebesültek voltak, kik szép tiszta ágyakon, szalmazsákon s nagy fejér katonapokróc takaró alatt feküdtek. Én szlávul és ruténul jól beszélvén, megszólítottam egynéhányat, különösen a mohamedán és tatárféléket, kik oroszul is beszélnek. A ma behozottakat Kuhár Gyula nevű borbélyunk segédjével együtt tisztogatta, hajukat nyírta és borotválta, azután szappannal jól megmosdatta. Ez úgy láttam, jól esett nekik, s az egyik megjegyzi, hogy most már így talán meg sem ismernék odahaza. … Úgy látszik, nem bánják, hogy itt vannak. A foglyok közt volt egy írnok is, ki mint mondja, hogy gimnáziumot végzett. Bal karjába kapott lövést. Azt mondták, hogy borzasztó volt a csata, ahol megsérültek Lemberg táján." Az orosz foglyok Munkácson jobbára a barakkórházban és más helyeken tettek szolgálatot, olykor felügyelet nélkül járkáltak a városban, itt kifogástalanul viselkedtek. A szerző feljegyzi, hogy a füstös arcukról lerí a megelégedés és megnyugvás. Tisztjeik szerint a harcban is bátrak és elszántak, de csak akkor kitartók, ha vezetőjük mellettük. A bort vagy pálinkát szintén szívesen

elfogadják és Istenre hivatkozással isszák meg, nem bánták a fogságot, Magyarország nagyon tetszett nekik. A következőt mondták el: „Áldott vidék, gazdag föld, mondják, s jó emberek lakják.”

Lehoczky ezekben az években idős és bölcs emberként, figyelembe véve a nemzetközi katonai-politikai helyzetet a háború kimenetelét bizonytalannak tartotta: „Hej de sok vér fog még kifolyni az északi tereken, míg Isten tudja, mikor és hogy fog e csak most megindult hadjárat befejeződni.”

Mindig türelmetlenül várta hozzátartozói értesítéseit, mivel közeli férfirokonai is a frontvonalban tartózkodtak. Fia, Lehoczky János, százados az I. honvédezredben, veje, Csicsery Zsigmond, ezredes és magyar királyi testőrfőhadnagy Budán; ennek egyik fia, László tengerészhadnagy; másik fia, Gyula, a hadi akadémiából, tüzér hadnaggyá kinevezett ifjú. Másik veje Némethi Kálmán, alezredes a szegedi honvédezredben és fia, Imre, szintén hadnagy ugyanott. Kedélyesen írt 85. születésnapjáról 1915. október 5-én. „Ma van születésem 85. évfordulója. Hála Istennek jó erővel és nyugalommal folytatom családi és magán ügyeimet. Vidám kedéllyel és jó hangulattal telik életem kedves és hűséges nőm körében.” Biztosra vehetjük, hogy ha még egynéhány évet ad neki a Mindenható, elkészült volna az első nagymonográfia a Nagy Háborúról.

Tény, hogy Lehoczky munkái nélkülözhetetlenek helytörténetírásunk szempontjából. Az ez idáig kézirattárakban lappangó művei közé tartozott a Világháborúnk is, amelybefejezésében csak halála akadályozta meg. Az események krónikáját szerette volna az utókor elé tárni, kéziratát 1915. október 31-én fejezte be, a szöveg végén három ponttal. Írása még az utolsó hetekben is jól olvasható.

Az itt publikált kézirat 4 eredeti kötetben (levéltári egységben) maradt ránk, a Kárpátaljai Állami Levéltár (beregszászi részleg) külön fondjában, a

„Munkácsi Lehoczky Tivadar – Múzeumegyesület” iratai között. A közel 900 oldalas mű nem tartalmaz ún. fejezeteket, a szerző egyszerűen a margókon bejegyzett részeken (lásd az illusztrációkat) szerepelteti a kiemelt témaköröket, evvel választódnak el az általa megfogalmazott híradások.

Ezt a formát követtük a publikálás alkalmával is megőrizve a kézirat eredeti formáját, szerzői hangulatát. A négy részbe sűrített kéziratot technikai okok miatt két kötetben jelentetjük meg, a második kötethez kapcsolódik a mutató, amely az írásban előforduló személyneveket tartalmazza. A kötetekben az eredeti szövegformához ragaszkodtunk, a rövidítéseket feloldottuk, a neveket pontosítottuk, továbbá a kötetek elé illusztrációként azok eredeti első oldalát helyeztük el.

Lehoczky Tivadar jelen kéziratának közkinccsé tételével írásos hagyatékának egy újabb, ez idáig ismeretlen szeletét ismerhetjük meg, amellyel a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a tudós nevét viselő Kutatóközpontja a jeles tudós emléke előtt szeretne tisztelegni.

Csatáry György,
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi
Kutatóközpontjának igazgatója

VILÁGHÁBORÚNK. 1914.
I. RÉSZ.

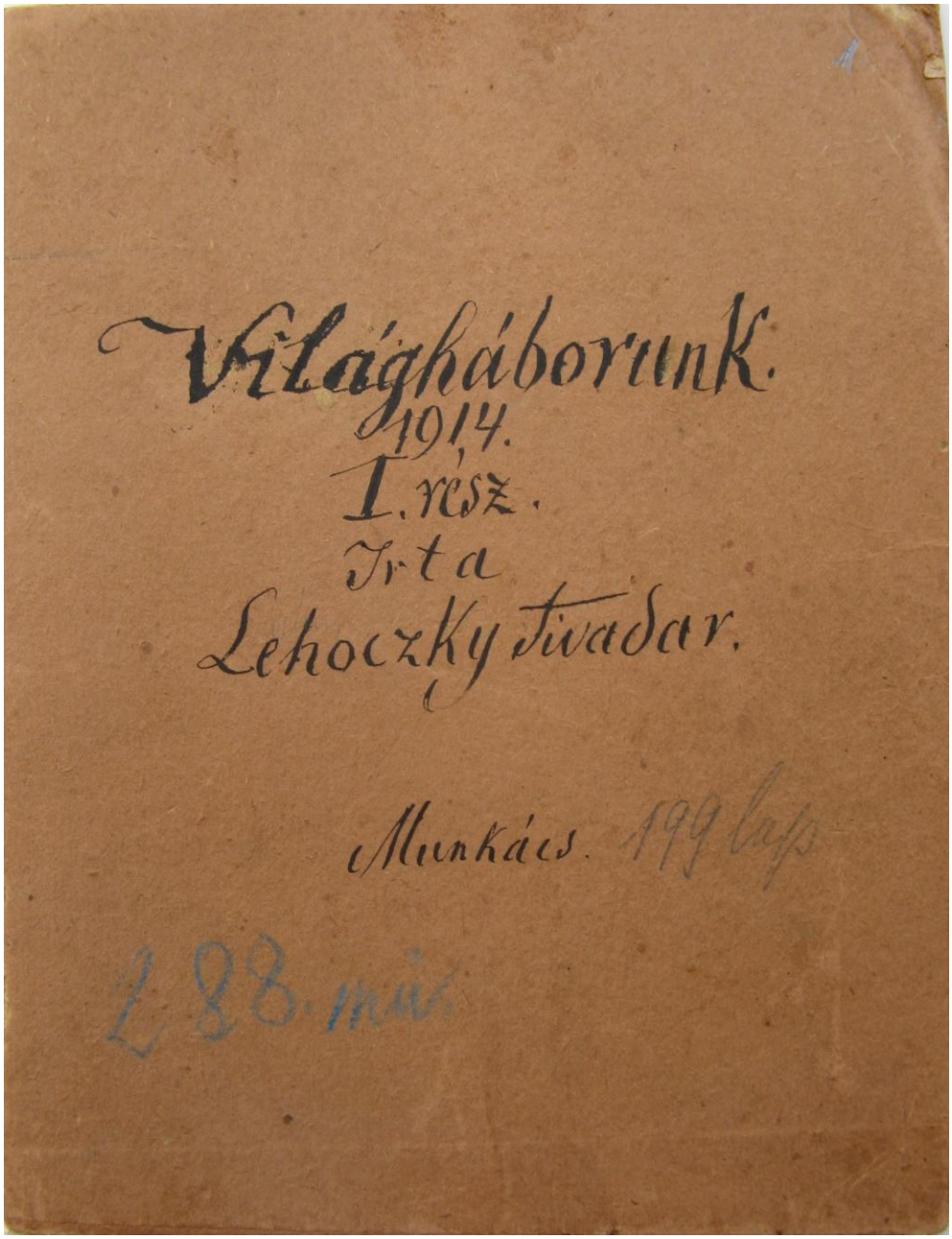

+Δ.

Jegyzetek az 1914. évi háborúról

Évtizedek óta tart Európában az általános és folytonos fegyverkezés. Nincs a műszaknak és vegyészeknek az a kísérlete, melyet az országok az egymás gyilkolásaira, pusztítására ki nem eszeltek és felhasználtak volna. Iszonyú csak gondolni is azokra a robbantó és ölő szerekre, gyors és géplövedékre, ágyúk s egyéb eszközökre, amelyeket az országok egymáson versengve nem alkalmaztak volna. Az évről-évre való katonaság-szaporítás, létszámemelés megváltoztatá a társadalmak régebbi polgárias állapotát, s viszonyát egészen… Valóban, mindez visszavetése az eszményi kultúrának, az emberi művelődésnek, mely immár hasonlítani kezd az ősállapothoz. Melyik komolyan gondolkodót nem döbbentette volna meg e pokoli mesterkedés, az emberiség pusztítására való mértéktelen törekvés; azon elvnek merev érvényesítése, hogy „ti vis pacem, parabellum”. Ha békét akarsz, készülj hadra. Évek óta a külön nyelvű nemzetek támadása ez egymás ellen, egymás elpusztítására. Nálunk leginkább a szlávságé a német, a germán ellen. Ennek első ténylegesítése volt a Balkán-háború, midőn ennek szláv népségei elsősorban a török ellen támadtak, kitől szláv területeit elfoglalták. Igaz, hogy az osztozkodásnál a koncon összevesztek s egymásra törtek, de utóbb úgy-ahogy megosztoztak. Alig pihenték ki azután a véres harcok fáradalmait és veszteségeit, a szerbek, a szlávság e legszívósabb népei elbizakodottságukban újabb terjeszkedés után sóvárogván a Nagyorosz Birodalomtól oltalmat és védelmet remélvén, Monarchiánk szláv lakta területei elnyerésére irányíták törekedéseiket, s e célra működő szervezeteket, mint a Narodna Obrana híressé vált országos egyesületet s egyéb társulatokat és intézkedéseket alakítottak, amellett, hogy izgató agitációkat és terrorizáló működéseket rendeztettek, mely tekintetben a hivatalos közegekig is eljárásaikat elősegíték, midőn jól tudván s értesítve lévén, hogy a cárnak kitűzött célja és törekvése, az összes szlávság egyesítése Oroszország vezetése alatt. Midőn pedig Monarchiánk kormánya e visszaélések megszüntetésére a kellő lépéseket megtette, Szerbia bécsi követe 1909. március 31-én kormánya rendeletére a működések megszüntetését

megígérte, s ilyen kötelező nyilatkozatot tett. Mindamellett tovább is szőtte fondorkodásait, s az említett Narodna Obrana közbejöttével, melyhez szerb állami katonai előkelőségek és hivatalnokok is tartoztak, nemcsak folytatta a fondorlatokat s felforgató eljárásait, hanem részese lőn a Szarajevóban 1914. június 28-án véghezvitt hallatlan orvgyilkosságnak is, melynek áldozata Ferenc Ferdinand trónörökös és neje, Zsófia lett, s mely ösztönül szolgált a tett vizsgálatok alaposan arra, hogy Monarchiánk kénytelen volt július huszonharmadikán ultimátumot intézni Szerbiához, felsorolván abban tíz pontban foglalt bűnlajstromát s azon követeléseket, melyeknek feltétlen elfogadására 48 órai időt engedett, megállapítván, hogy a kielégítő választ július 25. napján esti hat óráig az ottani követünk, báró Giesl Vladimír tábornoknak adják be. Az akkor benyújtott válasz azonban kielégítő nem lévén, a nagykövet utasításához képest elhagyta családjával együtt állomását, Belgrádot és sietett Bécs felé, Zimonyban és útjában mindenhol az esetről értesített hazafias lakosság által melegen és tüntetően ünnepeltetvén.

Természetes, hogy ennek elterjedt hírére az ország s birodalom népsége kíváncsian várta a király ő felsége döntését s az álnok és bűnös Szerbia elleni felháborodásának hangosan adott kifejezést. A közhit abban nyilvánult, hogy az orosz fegyveresen is kész lesz Szerbiát gyámolítani, ellenünk kardot húzni, s a Monarchiát megtámadni. Majd híre ment, hogy az Orosz Birodalom cárja csakugyan elrendelte a mozgósítást, s hogy francia és angol országok is hozzácsatlakoznak. Eközben július 27-én leérkezett királyunk, ő felsége Ischl-fürdőből július 26-án kelt rendelete a részleges mozgósításról, mi nemcsak a katonai, de a polgári elemek között is felkölté a lelkesedést, mely hangos és tüntető felvonulásokban jelentkezett, annál inkább, mert a király egyedüli akarata az volt, hogy immár beérkezett az alkalom, hogy minden hódítási szándék nélkül biztosítsa államai integritását, s fegyveres erővel létesítse az állandó békét erre nézve kinyilatkoztatván, hogy „az én hajlott korom nem lehet gátja az eseményeknek.” Azt is hirdeté őfelsége, hogy személyesen részt akar venni a hadjáratban, jóllehet őt arról kiséretbeliei lebeszélni igyekeztek.

A részbeni mozgósítás elrendelése nagy élénkséget gerjesztett az országban, mely tüntető felvonulásokban ismételten jelentkezett, főleg midőn köztudomásra esett, hogy a király július 28-án

Ischlben kelt elhatározása alapján a szerb kormánynak francia nyelvű iratban hadat üzent, s ugyanakkor a Nemzethez Manifesztumot is intézett, melyben előadván az indító okokat kijelenté, hogy mindent megfontolt és meggondolt. Mi nemcsak megnyugvást, de lelkesedést is öntött a népbe, mely őszinte érzelemmel fogadta és értelmezte a király nyilatkozatait.
E válságos napokban, midőn úgy a katonaság, mint a polgárság körében megindultak a készülődések, az érdekelt családokban is a közrehatások s a kombinációk özöne keletkezett. A lapok folyvást hoznak új híreket, nem is említve a magán híreszteléseket, melyeknek forrását nem igen kutatták, de a higgadtabbak valósnak nem is fogadták. Beszéltek, hogy a mieink inkább 28-án éjjel Belgrádot ostromolták, Zimony mellől a Dunán megjelent monitoraink a várost lángba boríták és csakhamar bevették, majd ismét, hogy a Száva-hidat felrobbantották a szerbek. Minthogy ez ellenséges ismételt kísérletet meghiúsították, hogy a tüzérharc szakadatlanul tart; a város lángokban ég, hogy Anglia semleges marad. Hogy a német császár (Vilmos) Monarchiánk hű szövetségesének öccse Londonba utazott közbejárónak. Közölték a lapok, hogy a katonaszökevények kegyelmet kaptak. Terjedelmesen közölték a Nemzethez intézett kiadványt s a szerb visszautasított válaszát stb. Így elég tárgyat lelt a közönség a politizálásra, mely úton-útfélen terjedt. Július 30-án örömet okozott a hír, hogy szerb hadifoglyokat ejtettek s elvezették, hogy a Drina mellett sikeresen foly a harc, hogy tüzéreink a belgrádi vámházat rommá lőtték, mert onnan puskáztak a mieinkre; hogy Belgrádot Zimony és Pancsova között oldalról bombázzák, s az ágyúharc heves; de a szerbek részéről már csak egy-egy lövéssel felelnek. Hogy egy 70. gyalogezredbeli nazarénus közlegényt Pétervárádon, mert megtagadta az engedelmességet, agyonlőttek. Hogy a hídnál elsőnek megsebesült Knerler János bécsi születésű főhadnagy, s hogy Putnik vajda, szerb vezérkari főnököt, kit Budapesten néhány nap előtt Gleichenbergből leányával együtt jövet letartóztatták, de csakhamar elbocsátottak, sőt külön vonaton a határig elkísérték, megbetegedett stb. Ily hírek olvasása és elbeszélésével töltötte közönségünk e mozgalmas időben az idő nagy részét.
Július 31-én délután én is munkácsi házam lombos udvarán levő fedett lugosban családom körében vőm, Szentmiklóssy Pál honvédszázadossal közérdekű napi élményekről, s a jövendő

intézkedésekről kedélyesen beszélgettem, midőn a kapun belép a napiparancs-könyvet hozó honvéd, s már távolról felbuzdultan erős hangon jelenté: „Általános mozgósítás!” Mi természetesen új meglepetést gerjesztett, s örvendetes szenzációul szolgált.

1914. Július 31-én délután ugyanis hírül hozta a katonaság, honvédség napi parancsban, hogy őfelsége elrendelte az általános mozgósítást. Ez nagy megdöbbenést okozott. Erre a városi hatóság rendezett zenés felvonulást, nagy tömeg bejárta a főutcákat s éltette a királyt és a hazát. Kilenc órakor meg a honvédparancsnokság rendezett hasonló tüntető felvonulást, elől a dobosok és trombitások harsány indulókat húztak, néhány fáklyát lobogtattak, és több honvéd égő gyertyákkal ment vegyesen az ujjongó polgári tömeggel, mely hasonlóul éltette a Királyt és a hazát.

Augusztus 1-jén Munkácson a Vásár terén lóavatás és lóvétel kezdődött. Számosan álltak elő úgy a helybeliek, mint a vidékiek közül. A tömérdek (1100) lókészlet közül mintegy 600 darabot vett a bizottság.

Este a városban suttogtak arról, hogy Kassán a kerületi parancsnok kémkedés gyanújába esvén, főbe lőtte magát. Persze, hogy az értelmesebb ember nem hitte el, valamint azt sem, hogy Nürnberg város felett megjelent egy francia léghajó, s felülről bombákat dobott volna bosszantásul le. Ez utóbbi hírt másnap a lapok megerősítették ugyanis, az előbbi azonban onnan keletkezett, hogy Újvidéken egy hasonnevű saktert kémkedés végett elfogtak.

A hírlapok írták, hogy Vilmos császár augusztus 1-jén határozott választ követelt Ultimátum alakjában. Oroszországtól 12 órán belül, amiért azonban válasz nélkül hagytak, s a német határt átlépvén megtámadták az orosz katonák.

Július 30-án hajnalban úszó aknákat kutató útra indult Zimonyból a Dunagőzhajózási Társaság Alkotmány nevű hajója, vontató gőzöse homokzsákokkal jól ellátva, mégis 150 lépésnyiről a szerb partról irtózatos kézi és gépfegyver-tüzeléssel fogadták, annyira, hogy Eberling Károly kapitány budapesti lakos, Kremsberger Mihály elsőkormányos paksi lakos holton esett össze, Kóbor Ignác másodkormányos a baloldalán megsebesült, s így a hajó visszafordult.

Augusztus 1-jén Pedretti őrnagy hajnalban egy csapattal át akart menni Zimonyból a Száva-hídon, hogy az ottani hídfőnél álló

szerbeket elűzze, de a híd közepénél a híd szerbiai részét felrobbantották, s a csapat kénytelen volt visszafordulni. Ugyanakkor egy káplár három közlegénnyel csónakon lőszert akart szállítani a kis hadi szigeten lévő legénység részére, de csakhamar a szerb portról élénk tüzeléssel fogadták, s midőn a káplárt súlyosan megsebesíték, a három közlegény a vízbe ugrott, s úszva menekült vissza a zimonyi oldalra, otthagyván a csónakban a tehetetlen káplárt; mire egy Kubinyi nevű zimonyi polgár úszva elborult a csónakhoz és azt a szerbek tüzelése közben visszahozta a partra.

Eddig e tájon öt ember elestéről szól a hír. A fönnebbinél érdekesebb az, hogy Hlousek József és Sin János mährisch-schönbergi határőrvadászok július 31-én a középső Dráván az ellenség tüzelése közben átúszták a megáradt folyót és elpusztították az ellenséges szerb parton levő telefonvezetéket.

Július 31. Általános mozgósítást rendelt el Németország. Mi nagy szenzációt okozott mindenütt. Hírlett, hogy Japán Oroszország ellen készülődik és mozgósít, kiakarván az ottani esetleges bonyodalmait használni mongol-mandzsúriai kérdés rendezésére. Írják a lapok, hogy Anglia semleges marad europai háború esetében, nem lehetvén ő Oroszországnak előfogata. A lapok tiltakoznak a francia sajtóban felmerült tendenciózus közlésekkel szemben, mintha Olaszország megtagadná szövetségét s hűségét. Annyi bizonyos, hogy ez ideig mélységesen hallgat Itália, s nem nyilatkozik úgy ügyünkben, mint a harmadik szövetségesünk, Németország.

Belgium önvédelméből szintén mozgósít. Ellenben Svédország, Norvégia, Dánia és Svájc feltétlenül semleges marad.

Augusztus 1-től Munkács táján folyvást tart a behívottak zajos, énekes bevonulása a városba; még az itteni 11. honvédezred Palánka, Váralja s a környékbeli helységekben elhelyezte századait, hova a behívott tartalékosok tartanak és egészen új szürke egyenruhával, s új felszereléssel láttatnak el. Az én vőm, Szentmiklóssy Pál százados csapatával Váralján tartózkodik s csak éjjelre tér vissza. A megyében a vasutakat, s hidakat katonák őrzik.

Augusztus 3-án a csoportos bevonulás kisebbedik; de azért úgy a magyar, mint a rutén vidékbeli behívottak imitt-amott útközben kissé bevevén a szeszből, a városon végig ordítva s danolva duhajkodva lépkednek s tántorognak; nagy csapatba tömörülve pedig teli tüdőből, kézzel, kalappal hadonászva éneklik a

Kossuth-nótát az új, Isten tudja honnan felkapott háborús szöveggel: „Ferenc József azt üzente…”. Az egyes csoportok azután századokba verődve, felveszik a vadonatúj szürke öltönyt, fekete zsinórzatú nadrágot és zubbonyt, amely mondhatom, sokkal illőbb s kényelmesebb, mint az előbbi szűk kék nadrág és kabát. Hatmillió koronára becsülik a Munkácson összehalmozott új ruhát és egyéb szerelvényt; minden baka kap új sapkát, nadrágot, zubbonyt, kinyúló gallérszerű nyakravalót, két pár fejérneműt és ugyanannyi sárga bakancsot, kap ólomzáratú kis sebkötő- és gyógyszercsomót, és egy 4–5 centiméter terjedelmű füllel ellátott kis sárgaréz-tasakot, melybe neve s illetősége beíratik és zubbonyához varratik.

A németországi általános mozgósításhoz kommentárul azt írják az illető lapok, hogy az orosz mozgósítás a németországi határnál már július 26-án kezdődött, s hogy dacára annak, hogy a német nagykövet Péterváron a császár parancsára békét, megegyezési kísérleteket tett, s vele ez iránt tárgyaltak, azalatt mégis a nemzetközi jog ellenére a mozgósítást folytatta, míg végre a kijátszást megállapítván, a német császár kénytelen volt az ultima rációhoz nyúlni, a kihívást az orosz kormánynak tulajdonítván. Augusztus 1-jén a francia mozgósítás is vette kezdetét, hol a szláv Fekete Kéz is dolgozni kezdett, mennyiben Párizsban egy ismeretlen ember július 31-én egy kávéházban Jean Jaurès szocialista párt vezérét lelőtte, ki a L’Humanité lapjában erősen agitált a béke fenntartása mellett.

Írják, hogy a szerb trónörökös tudott az összeesküvésről.

Ausztria-Magyarország mozgósítása most még csak védelmi intézkedésnek vehető, mennyiben a Monarchia csak békét akar s azt sem hódítási vágy, sem hiú dicsőségszomj nem vezeti. Békét akar a maga számára kivívni, mi egyúttal az egész világrész békéjét jelenti. Míg Szerbia, bízván az orosz pártfogásában és védelmében mértéktelen ambíció politikájával Európa békebiztonságát veszélyezteti.

Augusztus 1-jén felszólalnak a magyarok érdekében a lengyelek is. Sreniavai gróf Stadniczky László felhívást intéz a lengyelekhez, kiket felhív hogy fegyvert ragadva nyújtsanak segedelmet nekik az orosz és Szerbia elleni harcban. Emlékezteti honfitársait a magyaroknak több ízben tanúsított jótettére s érzelmeire a szorongatott lengyelek irányában, s az oroszok kegyetlen elnyomására. Többi közt azt is felhozza, hogy a magyarok a lengyelek testvérei, mert mikor a tatárok

Magyarországon kipusztították az asszonyokat, akkor Lengyelország hatezer asszonyt küldött Magyarországra…
Augusztus 3. Sajnos, kitört a német-orosz háború. Oroszország hadüzenet nélkül kezdte meg a háborút, s átlépvén a német határt Eydtkuhnenben, hol a postahivatalt augusztus 1-jén elpusztították a katonák. Ugyancsak azon éjjel az oroszok felrobbantották a Gránica és Scakova közötti vasúti hidat, minek következtében a vonatok Varsó és Bécs között nem közlekedhetnek. Pétervárott és környékén deklarálták a hadiállapotot s a Finn-öbölben a hajózást megszüntették, hol szintén hadiállapotot rendeltek el. A lapok írják, hogy a fekete-tengeri flotta fellázadt Szevasztopolban, s hogy a porosz-orosz határon fekvő orosz ezredekből csapatszámra jönnek az orosz katonák, aminthogy nálunk is szerb szökevények sűrűn jelentkeznek, kiket Aradon és más magyar helyeken internálnak.
Augusztus 1-jén Németország forma szerint hadat üzent, s Pétervárott megszűnt a diplomáciai viszony.
A bajor király (III. Lajos) augusztus 1-jén manifesztumot intézett a hadsereghez, lelkesen buzdítván azt a Német Birodalom hadához való csatlakozására s működésére.
A franciák is hadüzenet nélkül megkezdték augusztus 1-jén az ellenségeskedést, léghajókról szórván le bombáikat. Híre terjedt, hogy Párizsban forradalom ütött ki, s hogy plane Poincaré elnököt meggyilkolták volna a rojalisták, valamint, hogy Orosz-Lengyelországban a rég elkészített forradalom kitörése küszöbön állana (?). Érdekes az is, hogy az elszászi határon a német katonák egy francia lebegő léghajóba lőttek, s az a megsebesülttel együtt lezuhant.

Károly F. J. főherceg

Nevezetessé teszi a magyar jelenkori történetét az, hogy augusztus 2-án Károly Ferenc József trónörökös főherceg fenséget nejével, Zita főhercegnővel először látogatta meg hivatalos küldetésben a magyar fővárost, hol a két óra öt perckor berobogott különvonaton megérkezett nagyreményű trónörökös-párt leírhatatlan lelkesedéssel és ünnepléssel fogadta a főváros, a szeretetnek és rajongásnak példátlan melegével üdvözölvén. Az utcák fel a várig mindenhol magyar, osztrák és német zászlókkal voltak feldíszítve, s legalább kétszázezer ünneplő ruhába öltözött ember képezte a sorfalat, melyen az érkező fenséges párt kiadó lelkesedéssel üdvözölte. Bárczy István polgármester a pályaudvaron üdvözölte a huszár ezredesi egyenruhában

megjelent főherceget, ki azt szívélyesen viszonozta, majd fenn a várpalotában az oda nyomult tizenötezernyi sokaság kívánatára megjelenvén az erkélyen nejével együtt, szóval viszonzá az üdvözlést. Mire a közönség a himnuszt énekelte s csendben eloszlott. A tisztelgők alkalmával a fenség N. Boda Dezső főkapitány előtt úgy nyilatkozott, hogy a mai „Életem legszebb napja" volt. Majd este az ifjúság szerenádot adott Budán, megindulván nyolc órakor az Oktogon térről nagy tömegben, fent dr. Valter Imre tanár mondott üdvözlő beszédet, melyet a főherceg megköszönt. Menetközben a tömeg a Károly körúton, a Huszárpalota előtt beszédet intézett, mire Tisza István gróf válaszolt, mondván a többek közt nagy bölcsen ezt is: „Nem éljenezni, hanem cselekedni kell. Éljenek azok, akik lenn vannak a harctéren."

Franciák.

Markirch.

Gottesthal.

Gottesthal.

Rajna.

Kolera-merénylet

Augusztus 4. Franciaország még nem üzent háborút Németországban, mégis csapatai augusztus 2-án átlépték a német határt és megszállták Gottesthalt, Metzeralt, Markircht és Schlufpasst. De megszegték a semlegességet az által is, hogy francia léghajósok nagy számban repültek Belgiumon és Hollandián keresztül Németországba. Markirch (Sainte-Marie-aux-Mines) Felső-Elszászban fekszik, három kilométernyire a francia határtól, vasút mellett. Sajátságos eset, hogy a franciák legelőször is Istenvölgyét (Gottesthalt) támadták meg. Nem félnek a merész kezdemény balsikerétől. Különben ők már augusztus 1-jén a Schluft-szorosnál este átlépvén a német határt, az ottani hadállásokat bombázták. E szoros Walbeck közelében van a Rajna a tartomány Geldern kerületében. Az is alig hihető, hogy egy francia orvos augusztus 2-án két álruhás francia tiszt segítségével megkísérlette egy kútnak kolerabacilusokkal való megfertőzését; de rajtakapván rögtön bíróilag agyonlőtték.

Censtohovai kolostor.

Kalis.

Ennek ellenében olvassuk, hogy a német csapatok augusztus 2-án megszállották Censtochaut (Zensztohova) és Kalist. Ez utóbbi hely 254 kilométernyire fekszik Varsótól a porosz határon, Proszna-szigetén, ellenben a másik szintén a porosz határon fekszik, s az ottani igen régi kolostor egyike Oroszország legnevezetesebb és leggazdagabb kolostorainak, Krakkó és Varsó között fekszik. A kolostor a város mellett a Jasznagora (Fényeshalom) ormán áll; első lakóit pálosokat Ulászló opóliai herceg, előbb Nagy Lajos korában Magyarország nádora 1382-

ben a Hont megyei Márianosztráról telepítette oda. Templomában függ a „Fekete Madonna” nevű csodatevő kép, melynek másolatai nálunk is vannak elterjedve. Ott vannak hazánkra vonatkozó műkincsek között Szent István és László életnagyságú képei, a magyar pálosok ősei s egyéb jelenetek képei s ábrái. A zárda kincsesházában van Báthory István kardja és feszülete és nagy arany ékköves monstrancia. Itt egyesült a német működő hadsereg a mieinkkel, mely Krakkóból kiindulva elfoglalt két orosz várost.

Kalis. Kalisba a németek egy gyalogzászlóalj, gépfegyverosztállyal és egy ulánus ezreddel bevonultak, a Lublinisz melletti határvédelmi csapatok pedig augustus 2-án, délelőtt rövid harc után az említett helyeken kívül még Bendint is bevették, mely tízezernyi lakosságú orosz város a Fekete-Przemsza partján

Libau. fekszik. Az Ausburg nevű kis német cirkáló Libau hadi kikötőt kezdi bombázni, aknákat rakott le és harcba bocsátkozott egy ellenséges cirkálóval.

E szerint tényleg kiütött a Világháború, melynek kimenetele bizonyára a nyugati kultúrának megújhodását s a tartós békét fogja létesíteni s megállapítani.

Munkácson a mozgósítás augusztus 1–4-ig élénken tartott s végződött. A 65. gyalog és a 11. honvédezred itt központosítá és felszerelte a hadi létszámba állított csapatait. A legénység Szabolcs, Szatmár, Máramaros és Zemplén megyéből is özönlött be, s itt új egyenruhába öltöztetett s fölszereltetett. A nagy tömeg részint magán házaknál, csűrökben, színekben, raktárokban, részint középületekben és a környékbeli falukban szállásoltatott el. Az önbizalom és jókedv még a korosabb egyéneken is észlelhető, kik veres színű, hadi levelező lapokkal láttatván el, így az utcákon s különösen a postaépület előtt tömegekben állongálnak, s írják tudósításaikat családbelieiknek.

Én is sóvárogva várom véreim és ismerőseim értesítéseit. Számosan vannak, kik a Monarchia fegyveresei közt állandóan szolgálnak. Így csak a közelebbieket nevezem: fiam, Lehoczky János, törzstiszt jellegű százados az I. honvédezredben; vőm, Csicsery Zsigmond, ezredes és m. k. testőrfőhadnagy Budán; ennek egyik fia, László sorhajóhadnagy a cs. és kir. Szatelit hadihajón; másik fia, Gyula a mödlingi akadémiából most tüzér hadnaggyá kinevezett növendék; másik vőm: Németh Kálmán, alezredes a szegedi honvédezredben és fia, Imre, szintén

hadnagy ott; a harmadik vőm, primóci Szentmiklóssy Pál, százados a munkácsi 11. honvédezredben. Bízom Istenben, hogy szerencsésen kikerülnek a ránk kényszerített hadból s örömteljes lesz viszontlátásunk…

A szerb haditérről keveset hallunk. Augusztus 2-án a szerbek a Dunán Kool-Ludvig társasági gőzösre négyszer lőttek Pravra község mellett, de senkit sem öltek meg a golyók; ily apró események gyakran történnek.

Augusztus 2-án este francia csapatok megszálltak német helységeket s bombavető francia aviatikusok érkeztek Badenbe, Bajorországba és a belga semlegességet megsértve, átrepültek a rajnai provinciákba és kísérletet tesznek, hogy a német vasutakat elpusztítsák. Ez által Franciaország megkezdte a támadást, s idézte fel a háborús állapotot, mire a német császár is kiadta a szükséges parancsokat.

Érdekes, Vilmos császárnak az orosz cárhoz július 28-án intézett levele, melyben írja neki, hogy Ausztria-Magyarország eljárása mily benyomást tett reá s birodalmában, holott Szerbiának évek óta tartó agitációja a felháborító lelketlen bűntény, melynek Ferenc Ferdinánd főherceg áldozatul esett méltó ok volt a fellépésre, mennyiben az összes uralkodónak közös érdeke megkívánja, hogy a bűnösök felelősségre vonassanak s felkéri, hogy vele együttesen működjék közre. Aláírta őszinte és készséges rokonod, Vilmos. Erre a cár július 29-én válaszolt, melyben írja, hogy „kérlek, segíts nekem. Szégyenletes háború indult meg egy gyenge ország ellen. A felháborodás Oroszországban óriási, melynek nem tud ellenállani, s kénytelen lesz a háborúhoz intézkedéseket tenni s kéri, hogy tartsa vissza szövetségesét attól, hogy túl messze menjen. Miklós.”

29-i válaszában Vilmos menti Ausztria-Magyarországot, s felhozza Szerbia perfidiáját, hogy Ferenc József uralkodó nem törekszik területhódításokra, s hogy nem hiszi, hogy a cár beavatkozása háborúra adjon ürügyet. Közvetítő szerepe nem hiszi, hogy eredményre vezethetne. Július 30-án táviratozta a császár, hogy Ausztria-Magyarország csak részleges mozgósítást intéz, de ha Oroszország e birodalom ellen mozgósít, úgy közbejárása lehetetlenné válik s a felelősség a cárt terhelendi. Mire Miklós cár sürgönyzé, hogy öt nap előtt lett elhatározva Ausztria elleni védekezés okából a mozgósítás, s kéri, hogy ő is tegyen nyomást a megegyezés lehetőségére. Ily kedélyesen folyt a közbejárás ekkor, midőn a háborút már mind a két fél tényleg

elhatározta.
Vilmos császár augusztus 4-én délután egy órakor nyitotta meg Berlinben a német császár kastélyában a birodalmi gyűlést, melyen a képviselőkön kívül Bethmann-Hollweg birodalmi kancellár, az udvari és katonai méltóságok, a diplomáciai testületek, gróf Szőgyény-Marich nagykövetünk a követségi tanáccsal és a katonai és tengerészeti attasékkal megjelentek. Amidőn a császár a trónbeszédet fölolvasta, különösen midőn néhai Ferenc Ferdinánd főherceg meggyilkolásáról beszélt, remegett a hangja az izgalomtól. Azt a részt, hogy Oroszország a szövetséges Monarchia útjába állott, csak nagyon röviden említette, és midőn Németországnak az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben fönnálló szövetségesi kötelességeiről beszélt, orkánszerű harcba-kiáltások töltötték be a termet. A beszédben említé, hogy midőn Ausztria-Magyarország oldalára állott, a két állam régi kultúrközösségével együtt saját hatalmi állásukat védelmezik az ellenséges haderő támadása ellen. Mondá: „Minket nem hajt hódítási vágy, minket az lelkesít, hogy megtartjuk azt a helyet, amelyre Isten minket állított, a magunk és minden jövendő nemzedék számára.” Reánk kényszerített védelemben tiszta lelkiismerettel és tiszta kézzel nyúlunk kardunkhoz. Atyáink példájára szilárdan és híven, komolyan és lovagiasan, alázatosan Isten előtt és harci kedvvel az ellenség előtt, — így bízunk az örök Mindenhatóságban, vajha erősítené és jó befejezésre vinné védekezésünket. „Felszólítására a trónbeszéd után a különféle pártokat arra vitte, hogy vezetőik lépjenek elő és fogadják meg kézszorítással, hogy készek minden tűz és veszély között összetartani, s őt „dick und dünn, durch Not und Tod” minden veszélyen át követni. Az előléptekkel azután a császár kezet szorított. Ily lelkesedéssel fogadott trónbeszéd után Beethman-Hollweg előadta a háború előzményeire vonatkozó eljárását. Elsorolta a gyalázatos merénylet folyamatát; azt, hogy 44 év óta élt a birodalom békében, s megvédelmezte azt Európában, hogy békés munkában erősek és hatalmasak lettek a németek, amiért sok irigyük volt. Kitartó türelemmel elviselték, amint Keleten és Nyugaton ellenségeskedést szítottak ellenük azon ürügy alatt, hogy Németország a háborút kívánja. Holott ők békés munkában tovább akartak élni s elvül kitűzték, hogy: csak igazságos ügy védelmében kerüljön elé kardjuk hüvelyéből. Így rájuk kényszerítik a háborút most. A konfliktus első napja óta oda

irányult törekvésük, hogy ezen ügy Austria-Magyarország és Szerbia területére lokalizáltassék. Anglia is ezt a nézetet hirdette, csupán Oroszország bele kívánt vegyülni, s ezzel az európai konfliktus árnyát megjelentette, s csakhamar békéltető szavai mellett Oroszország a Monarchia ellen mozgósította összes hadait. Franciaország is kétes nyilatkozatokat tett, hivatkozott arra, hogy érdekeit veszi tekintetbe, s ez érintkezés közben támadta meg Németországot, s bombavető aviatikusok is jöttek a birodalom területére. Ily kényszerhelyzetben német csapatok megszállottak Luxemburgot, s a belga területet, hogy a védelmezést sikeresen eszközölhessék. A birodalom biztosította az angol kormányt is, hogy míg Anglia semleges marad, flottája Franciaország északi partjait nem fogja megtámadni és hogy Belgium integritását és függetlenségét nem fogja érinteni. Ily hatalmas ellenségekkel szemben vállvetve fog a birodalom működni Ausztria-Magyarországgal. A birodalmi gyűlés öt milliárd rendkívüli hitelt megszavazott dr. Kaempf elnöklete alatt.

A washingtoni jelentés szerint az Amerikai Unio sakkba fogja tartani Angliát, elhatározván, hogy a háborút viselő európai nemzetek kereskedelmi hajói amerikai lobogó alá vehetők és ez által a tengeri háború veszedelmeitől elvonhatók.

Augusztus 5-én Munkácson hivatalosan jelentették: hogy Franciaország egy milliárd francia aranypénzt küld Oroszországnak, még pedig nyugati határáról Drezdán keresztül hármas csoportokban tizenöt túra autómobilon, melyeken elfátyolozott hölgyek ülnek. Ezermillióra teszik e hadi célra szolgáló pénzösszeget; hogy Monarchiánk határát Reichensteinnál lépték át, s valószínűen hazánkat is fogják érinteni. Miért is határőreink s a csendőrség éber figyelemmel kísérte ezt, de eredménytelenül. Beszélték, hogy Beregszászon letartóztattak egy ily autót, de hát ez is mesének bizonyult, aminthogy sok valótlant beszélnek…

Újabb hírek szerint augusztus 3-án német csapatok Metztől délre több helyen átlépték a francia határt. Münchenben aznap este 6 órakor a francia követnek átadták útlevelét s ugyanakkor a hamburgi orosz főkonzul felszólítást kapott a német kormánytól, hogy hagyja el Hamburgot. Spandauban orosz kémekkel telt három automobilt feltartóztattak. Berlinben a lelkesedés nagy a háború megindultán. Németország nem küld ultimátumot Hollandiának. Montenegróban panaszkodnak élelmiszerhiány

miatt. Ugyancsak augusztus 3-án Romániában a minisztertanács elhatározta, hogy Románia tegyen meg minden intézkedést védelmére. Az ínség nagy a szerb határon.
A trónörökös Budapesten szemléket tart és intézeteket latolgat. A vasúton a közlekedés megakadt, a forgalom korlátozása miatt.
Királyunk augusztus 4-én magánpénztárából ötszázezer koronát adományozott, még pedig kétszázötvenezret a magyar Vöröskereszt egylet, s ugyanannyit a háborúba vonultak családtagjainak javára. Ugyan ily összeget adományozott Ausztriában is. Követésre méltó. Mint fogják ezt mágnásaink, püspökeink, milliomosaink utánozni?
Jellemző az időnkbeli köz- és családi érzelmekre nézve, hogy a mozgósítás kihirdetése óta kilenc nap alatt Budapesten polgármesteri dispenzációval 710 házasság köttetett; kiadott ugyanis a polgármester július 27-én 67, 28-án 51, 29-én 74, 30-án 50, 31-én 38, augusztus 1-jén 217, 2-án 82, 3-án 70 és 4-én 61 felmentvényt. Bizonyára a behívottak a vidékeken is szokatlan mennyiségben siettek kedveseikkel összekelni.
A munkácsi 65. gyalogezred itteni zászlóaljai kiegészíttetvén, augusztus 6-án megérkeztek, a többi zászlóaljai Miskolcról, a törzzsel és zenével; a derék és szemrevaló legénység teljesen fel volt szerelve új kellékekkel és másnap augusztus 7-én reggel a gyakorlótérre a város nyugati oldalán az egész ezred hadilag fölszerelve kivonult, és ott tábori mise után letette a hadi esküt, éppen ugyan, mint másnap az itteni 11. honvédezred is, mely szintén egészen elkészült és lelkesen várja a harcba indulást s a további rendelkezést.
Augusztus 7-én az itteni izraelita lakosok között elterjedt hír, hogy a szerbek leszereltek és seregünknek meghódoltak. Bizonyára ez is kacsahír, melynek különben sokan megörültek.
Városunkban hemzseg a tömérdek behívott katona. Az itt székelő 65. cs. és kir. és 11. honvédezreden kívül, mely teljesen kiegészíttetett, csoportosan beözönlenek a különféle pót- és átmeneti csapatok, a fejér számmal jelölt népfölkelők s egyéb csoportok. Tíz-tizenöt ezerre megy a számuk, s részben a közelünkben fekvő falukban is el vannak szállásolva. Munkács város bejáratain őrség tanyáz, két-két fegyveres katona, kik minden be- és kimenőt megszemlélnek és a kocsikat megvizsgálják, hogy valamely veszélyes tárgyat be ne hozzanak.
Beszélték, hogy Pozsonyból is megérkezik katonaság, de az nem valósult meg; minek folytán a nép úgymondá, hogy azért

elmaradt, mert Vilmos császár kérelme folytán a király az egész pozsonyi területi hadtestet Németországba küldte segítségül a franciák ellen. Mende-monda. A sok gyülevész fegyveres nép az uradalmi raktárokban, csűrökben, középületekben, s magánosoknál van elszállásolva.

Augusztus 5-én közlik a hírlapok, hogy múlt napon este Sir Edvard Goshen angol nagykövet Berlinben a külügyi hivatalban átadta a háború-üzenetet Anglia részéről, s kérte egyúttal útlevele kiadását.

A német csapatok rohammal bevették Kibarty-t. Az oroszok foglyait és sebesültjeik hátrahagyásával kelet felé vonultak. Kibarty a porosz-orosz határon van, Eydtkuhnennel szemben, ahol az oroszok legelőször itt törtek be német területre.

Augusztus 5.

Csernovicban orosz bujtogató ügynököket fogdostak össze a hatóságok. Koblenzben 4-én 18 foglyot hoztak katonai fedezettel a várba, köztük a metzi prépostot és Nicolai cohemi vendéglős feleségét és lányát. Nicolai ti. föl akarta robbantani a cohemi alagutat, pincéjében sok robbanó anyagot találtak és ezért statariálisan agyonlőtték.

Linzbe hetven katonaszökevényt kísértek, onnan Traunba, majd a St. Martini gyárba internálták, ahova négyszáz orosz katonaszökevényt is visznek.

Macedónia népe Szerbia ellen készül. Románia mindaddig nem fog mozgósítani, míg Bulgária nem rendeli el a mozgósítást.

Anglia Oroszországgal tart, Németország hadat üzent Belgiumnak. Anglia fél a kiéheztetéstől. Oroszországban általános sztrájk készül. (Quivivraverra.) Mint hírlik, Anglia azért üzente meg a háborút Németországnak, mert a német csapatok megszállották Luxemburgot, s így megsértette a nemzetközi jogot, de ez azzal menti magát, hogy kénytelen volt vele, mert másképpen nem tudna védekezni Franciaországnak az alsó-rajnai vidéken intézett támadása ellen, s ígért azért minden kártételt…

Vasutak.

Jelenleg a vasutak merően a katonaszállítással ellévén foglalva, egyéb közlekedés nagyon nehézkes. Egy vasúti főtiszt közlése szerint: egy katonai vonat nem lehet hosszabb, mint száz tengely, azaz ötszázötven méter. Egy ilyen vonaton egy gyalogzászlóaljat szállíthatnak az ezredtörzzsel együtt, a lovasságból egy eskadront az ezredtörzzsel vagy e nélkül 1 ½

eskadront. Ha egy hadtest negyvenezer emberből áll, 14 ezer lóval és 2400 szekérrel, egy ilyen hadtestet hatszáz kilométer távolságra olyan vasúti vonalon, melyen két sínpár van, öt és fél nap alatt, egy sínpáros vasúti vonalon pedig 9 ½ nap alatt lehet elszállítani. Vasút nélkül ily hatszáz kilométeres menet egy hónapig tartana, s ez élelmezés, szállítás rengeteg erő, pénz és sok időt igényelne.
Augusztus 4-én a Földközi-tengerben levő német hadihajók megjelentek az algíri partokon és egyes megerősített helyeket, francia csapatszállítmányok behajózási helyét, rommá lőtték. A lövéseket viszonozták.

Augusztus 6.

A német hadsereg Párizs felé vonul; a német előőrsök már átlépték Franciaország határvonalát, Elzász-Lotharingiánál. A német lovasság földerítő útjai közben három helyen ütközött meg a francia csapatokkal. Delle közelében, Luneville mellett és Luxembourgban. A párizsi Temps szerint a németek haditerve az, hogy északon lekötve a francia haderőt, a Mense és Oise folyók völgyében haladva, rövid idő alatt néhány kilométernyire megközelítse Párizst. Hír szerint a francia vezérkari főnök drótnélküli távíró, radiotelegrafikus úton lesz állandó összeköttetésben az orosz főhadiszálláson, melyet angol hadihajók segítségével a Földközi-tengeren át a máltai és ciprusi drótnélküli állomások közvetítenek.

Párizs felé.

Távirat.

A németek Berlinben a nagybankoknál az orosz javakat, mint egy ellenséges hatalom tulajdonát lefoglalták.
Az oroszokat a németek Herby és Censtochau között visszaverték s az utóbbi vasúti állomást és raktárakat légbe röpítették. (Augusztus 2.)

Szerb területi hadműveletekről kevés a hír. Augusztus 4-én a Kőrös nevű monitorra lőttek modern gyorstüzelő üteggel a szerbek Belgrádnál, mire szárazföldi tüzérségünk harcba lépett és elhallgattatta az ellenség tüzelését. Délután a Kőrös s többi hadihajók a szerbeket megakadályozták megrontott erődítményeik kijavításában. Nyolc ellenséges kémet elfogtak a mieink s rögtönítélő bíróság elé állították.
Orosz hajók lőszert szállítanak Szerbiának Ruscsuk felől.
Szerbia Üszküböt tette ideiglenes fővárosává.
Általános sztrájk készül Oroszországban.

Arannyal terhelt autók.

Az előbb említett autónbeli aranyszállításra vonatkozólag augusztus 7-én újabb hírek érkeztek; eszerint egy ily francia autót, melyben három női ruhába öltözött férfi volt, Oroszország felé való útjában porosz földön elfogtak 25 millió arannyal; a másikat 30 millióval Miava-völgyben, s egy harmadikat augusztus 5-én délelőtt 11 órakor Kaposváron a rendőrség erős küzdelem után lefoglalt, ezen is két lefátyolozott álhölgy társaságában osztrák tiszti álruhában volt férfit letartóztattak, s hatvan millióra becsült aranyat lefoglaltak. (? Arany mesének tartom.)

A török mozgósít. Az orosz fekete-tengeri flotta a Boszporusz bejárata közelében cirkál, mire a Boszporusz és a Dardanellákelzárattak. Hír szerint az orosz-osztrák határon az összes falvak lángban állanak. (?)

A trónörökös-pár augusztus 5-én eltávozott Budapestről.

Csicsery László.

Unokám, Csicsery László, kit ezévi májusban kineveztek cs. és kir. haditengerészeti sorhajóhadnaggyá a fiumei akadémiából, most, mint írja az Erzherzog Ferdinand Max Dragnaudt nagy csatahajóra van rendelve, de Polából hová, merre megy, természetesen nem említi. Isten vezérelje az igen derék és művelt ifjú embert hazája és családja javára s dicsőségére!

Ausztria-Magyarország nagykövete kijelentette Londonban, hogy Szerbiát nem akarja annektálni, sem szuverenitását megsemmisíteni, sem a novibazari szandzsákot elfoglalni. Sebeko bécsi orosz nagykövet augusztus 6-án átvette útlevelét és gróf Szapáry Frigyes pétervári nagykövetünk utasítást kapott, hogy útlevelét kérje ki.

Lovas-bravúr.

Három francia repülőgép jelent meg Frankfurt fölött; siker nélkül lövöldöztek rájuk; de annál sikeresebben működtek a francia határon Belfort erőd közelébe betört német lovasok; kik éjjel Suarce városba berohantak, s ott a francia seregbe besorolandó sok lovat és hajcsárait foglyul ejtették és a német határon túl terelték.

Az orosz határon Schwiddernél, Johannisburgtól keletre és Grodkennél Lautenburg és Soldan között orosz lovas csapatok át akartak törni a német határvédelmi csapatokon, de visszaverték. Egy orosz lovasosztály, amelyet Soldan mellett egy dandárnyi veszteséggel visszavertek, menekülés közben Neudenburg mellett további veszteséget szenvedett.

A munkácsi 65. cs és k. gyalogezredből egy zászlóalj ma (augusztus 8.) reggel és egy másik délután eltávozott vasúton Galícia felé. A jó Isten vezette őket! Két Szentmiklóssy-leány unokám felvirágozta bokrétákkal a közelünkben tanyázott századot. Az ezred parancsnoka Stanogorai Stanoilovics István ezredes. Úgy látszik lengyel.

Munkácson augusztus 4-én megalakult a segélyzőbizottság. Elnöke Nedeczey János. Célja a harcba vonult katonák családainak segélyezése gyűjtés által; a Vöröskereszt egyesülettel itt helyben eljárni; a lehető ínség enyhítéseül népkonyhát alakítani és megnyitni; a munkakeresőnek keresetre alkalmat adni, ügyesbajos dolgaikban ingyenes közbejárást nyújtani stb., jótékonyságot gyakorolni. A gyűjtésnél Schönborn Frigyes Károly és neje ezer, Nedeczey 250 koronával kezdé az adakozást.

A felvidéki kerület kormánybiztosául Molnár Viktor bárót, a főrendiház örökös tagja, volt főispánt nevezte ki a király kassai székhellyel.

Őfelsége augusztus 6-án Bécsből lelkesítő hadi- és hajóparancsot bocsátott ki a hadsereghez, mely váratlan készséggel és sietséggel gyült össze a behívás után. Kövessék apáik vitézségét s hősiességét a bekövetkező küzdelmekben. A német császár hasonló szózatot intézett hazájában.

Augusztus 8. Nevezetesebb híreink ezek: a pétervári német nagykövetség díszes és monumentális palotáját teljesen lerombolták, állítólag azért, mert Konstantin nagyherceget Németországban való utazásában inzultáltak és az özvegy cárné csapatát feltartóztatták!

Ernő Ágost braunschweigi herceg a harctérre ment, s a kormányzatot átadta a hercegnének.

Budapesten az oroszok és szerbek védelmi ügyeit Mallett amerikai alkonzul vette át. Az olasz hadkötelesek szállítása a magyar állami vasútakon ingyen történik.

Szerbia Németországnakexpresse hadat üzent augusztus 5-én.

A német csapatok augusztus 6-án megszállták Briest. E város 23 kilométerre északnyugatra fekszik Metztől és 7 kilométerre a határtól.

A magyar katonák egy kiküldött csapatja 3 hadnagy vezetése alatt Szemendriával szemben, éjjel csónakokon átkelt a Dunán és elvágta a távíró vonalakat, s a szerb tábori őrzőket meglepve, harcképtelenné tette, s a hajóállomást elpusztította. Közülök az

őrmester, a szerbekből harminc megsebesült.

Berlinben augusztus 6-án egy tüntető tömeg az angol nagykövetség palotájának ablakait kövekkel és apró tégladarabokkal bezúzta, azért, mert a tüntetőkre az ablakokból gúnyosan homokot és angol pénzt dobáltak.

Hadi üzenet Orosz-országnak.

Oroszországnak Monarchiánk most hadat üzenvén, e hírt Bécsben a nép örömmel fogadta. Ebben birodalmunk és Németország azt az elvet követte és tűzte ki: „Legjobb védelem a támadás," miáltal nagy erkölcsi előnybe jutott. Olaszország semlegessége biztosítva van.

Magyar és osztrák területén a fensőség elvül megállapítá, hogy az itt élő külföldiek kivétel nélkül a háború tartama alatt oly bánásban részesülnek, mint az állampolgárok, ha törvényeinknek s rendeleteinknek feltétlenül alávetik magukat és gyanút nem keltenek.

Bajorországban Rinersheim város piacán francia aviatikusok bombákat vetettek, de kárt nem tettek.

A Fekete-tengeren a Boszporusz bejárata előtt feltűnt az orosz flotta. A németek augusztus 3-án megszállották Alexandrovot, a német határon Thorn és Hohensalza között; sok orosz elesett és 50 elfogatott. A német-francia határon a Vogézek szorosában előőrsi csatározások folynak.

Egy német sereg Belgiumba tart, egyik csapata megtámadta Lüttich városát. Lovasok megfutamíták a városból az ottani parancsnokot.

Berlinben a tüntetők az orosz nagykövetség tagjainak autókon való elutazásánál a palotánál lármával, botok és esernyők emelésével demonstráltak azért, mert gúnyosan mosolyogtak a néző tömegre. A rendőrség közbehatása mellett vonultak el.

Az orosz fővezér Nikolajevics Miklós nagyherceg lett.

Montenegró hadat üzent Ausztria-Magyarországnak. Otto követünk elhagyta Cetinjét.

Német rezervisták.

Romániából augusztus 7-én érkeztek Budapestre német tartalékosok (500), kik az ottani petroleumvállalatok alkalmazottai és siet hadállásaikhoz. Kocsijait nagy tömeg tüntetéssel fogadta, melyekre krétával volt írva: „Deutsch Reservirtumaus Romänien. Ausflug Bukarest, Paris – Petersburg." („Romániai német rezervisták kirándulása, Bukarest – Páris – Pétervár.") Családjaikat ott hagyták legnagyobb biztonságban. Ezzel a vonattal utaztak el a budapesti

Hírlapok hadi-tudósítói.

hírlapok kiküldött haditudósítói. Auguszta főhercegnő mindeniknek egy vörös karszalagot, pipát küldött ajándékba figyelme jeléül. Oderberg felé mennek.

A köznapi apró jótékonysági adakozásokat nem kellene e drága időben reklámra felhasználni. Furcsán hangzanak ilyenek: N. menyasszony tíz cigarettát nyújtott át az elvonuló tüzérségnek stb. Vagy, hogy N. csokrot hintett a bakáknak, némely nagy hölgy pláne – csókot.

Táviratok szerint: Románia augusztus 7-én a katonatanács határozata szerint Monarchiánkhoz és Németországhoz csatlakozott bizalmával.

A bukovinai területen Novoszielic mellett orosz csapatok és kozákok kísérelték meg az áttörést, de visszaverték, s a magaslatokat elfoglalták a mieink. Adamovka mellett szintén.

Német hadsereg.

A német hadsereg 23 hadtestből áll, melyek 50 gyalogsági hadosztályt és a gárdalovassági hadosztályt foglalják magukban. A hadosztályokat 106 gyalog, 55 lovas és 50 tábori tüzérdandár alkotja, amihez még 8 gyalogtüzér- és 2 vasúti dandár járul. A dandárokat ezredek alkotják. Van 217 gyalogezred, 18 vadászzászlóalj; 27 gépfegyveres osztály, 110 lovasezred, 10 vértes, 28 dragonyos, 26 ulánus, 21 huszárezred, 13 lovasvadászezred, 4 ezred nehéz lovasság, 8 bajor könnyű lovasezred, (Chevauxlegers). Azután 100 tábori tüzérezred, 3732 ágyúval, 497 lőszerkocsival és 844 ügyelő kocsival; 26 gyalog tüzérezred, 36 előfogat osztály. Továbbá 8 utászezred és 27 hidászosztály. Van 4 vasúti ezred, egy bajor vasúti zászlóalj, egy léghajós század, egy gépkocsi zászlóalj, 10 távíró zászlóalj, 11 léghajós zászlóalj, 5 repülő zászlóalj, s végül 26 zászlóalj szekerészcsapat. A békehadsereg kötelékszáma 2900 tiszt, 107.000 altiszt, és 663.000 katona. A tényleges hadsereg a tartalékkal és honvédséggel együtt öt millió katonailag kiképzett emberből áll. A számbavett katona 34 éven aluli erős férfiakból áll.–

Augusztus 9-i hírlapok írják: hogy az orosz fővárosban forradalom ütött ki.

Az Amphion nevű angol cirkáló tenger alatti aknába ütközött és elsüllyedt. A legénységből 131 ember életét vesztette, 152, köztük a kapitány és 16 hajótiszt megmenekült.

Asquith angol miniszterelnök az alsóház ülésén a hadügyminiszter nevében felhatalmazást kér arra, hogy a

hadsereget ötszázezer emberrel kiegészítse.
Bulgáriában ostromállapot s az ország fegyverkezik. Törökország készülődik. Augusztus 7-én az orosz határnál betörni kísérelt kozákokat a mieink hosszas tűzharc után visszaverték.

Lüttich.

A német sereg Belgiumban Lüttich bevételével nagyszerű győzelmet aratott. Emmich gyalogsági tábornok vezette a rohamot. E város elfoglalása (augusztus 8.) fokozott erővel folytatják Namur ostromát. A tüzérség bombázza a várost, mely már csak rövid ideig tarthatja magát.

Namur ostroma.

Kémek úgy nálunk, mint Németországban üldöztetnek. Hanau városban Mellnikov Miklós orosz újságírót, Novoje Vremja berlini képviselőjét letartóztatták. Chemnitzen tíz orosz kémet fogtak el.
Eger városunkba számos szerb hadifoglyot hoztak. A hatóságok megvédték őket az inzultusoktól. A várba internálták őket.
Monarchiánk Krakkó mellett offenzivával megkezdte a háborút Oroszország ellen. Augusztus 6-án betört orosz területre. Olkusz és Volbrom városok bevétele után egyesült a censtochai és bendzini német csapatokkal. Keleti Galícia és Bukovina határán az oroszokat visszaverte. Most az egész orosz határ be van kerítve. A déli harctéren Vardistye-Rudo bosnyák határvonalon a szerbek betörést próbáltak, de visszaverték őket; így jártak a montenegróiak is Trebinje közelében. A 61. ezredünk (lovag Frank nevű) Weisz Ferenc lovag ezredparancsnok vezetésével jól tartotta magát, 30 szerbet megölt az előőrsök közül, a vakmerő katonák elvágták a telefondrótokat, hidakat és pallókat robbantottak fel. (Lásd lentebb.)

Monte-negro.

Szegény Montenegro is augusztus 7-én hadat üzent nekünk és Németországnak. Követünk elhagyta Cetinjét.
A Sultan Ozman nevű török Dreadnoughtot a Vickers Limited hajógyárban az angol kormány lefoglalta.

Török.

A kezdetben részleges mozgósítás Törökországban augusztus 7-én általánossá vált. Az összes férfiak 45 éves korukig behívatnak. Minthogy a román postahajók a szolgálatot beszüntették, Konstantinápoly mostantól fogva teljesen el van zárva Európától. A kormány kijelenti, hogy Konstantinápolynak és a vidéknek élelmezése hosszabb időre biztosítva van.

Hírlik, hogy Japán mozgósított és megüzente a háborút Oroszországnak.

Olasz.

Olaszország hallgatása és semlegességének oka herceg Avarna bécsi nagykövet kijelentése szerint az, hogy Olaszország jelenleg hetvenezer embert kénytelen Tripoliszban tartani, s már az ötszáz milliós kölcsönfelvételénél nagy nehézségei voltak a kormánynak a parlamentben; de ha az események Franciaországra nézve kedvezőtlenül alakulnak, kénytelen lesz részt venni a háborúban.

Első átkelés a Dunán.

A temesvári 61. háziezred (Frank lovag) két önkéntes csapata az éj leple alatt átkelt a Dunán elsőül két csónakon, s a szerb parton halálmegvetéssel támadta meg az őrséget. Véres ütközetre került a dolog, puskatussal ütötték a szerbeket, kik 30 halott, s számos sebesült hátrahagyásával megfutottak. Egy szakaszvezető hősi halált halt és megsebesült három. Weisz lovag ezredes megdícsérte ezredparancsban a vitézeket, kik az elsők, akik ebban a hadjáratban átkeltek a Dunán. A legénységet, amely részt vett a hőstettben, előléptették. A Budapesti Hírlap 188. száma augusztus 8-ról közli a névsorát a vitéz legénységnek. Részt vettek Ludvig, Dedy és Schuller hadnagyok, Ebner, Takács, Metzger, Zeumann, Szabó, Csikós szakaszvezetők, Dudeszku, Rigó, Russu, Mach káplárok, Rózsa egyéves önkéntes stb. A nevek után ítélve, részt vettek e kirándulásban magyar, német és oláh katonáink, összesen kilencvenen. (Augusztus 8-i hírlapok.)

3 szerb hajó lefoglalása.

Az is kiválóan megörökítésre méltó, hogy az ómoldovai (Krassó-Szörény vármegye) csendőrök, Marschall Kálmán hadnagy, Bába Imre cs. szakaszparancsnok, Szigeti István, Tandi Géza, Bohus Mihály és Papp Mihály, csendőrök, Szabó Pál és Orosz Dénes pénzügyi felvigyázók az ómoldovai Duna részen három szerb hajót tartóztattak fel és foglaltak le életük veszélyeztetésével, 272 utast, s 11 uszályt lefogtak. E hajók a szerbek dunai hajóparkjának éppen egy harmadát képezik. (Augusztus 6.)

Honvédség harcba szólítása.

Augusztus 6-ról a honvédség főparancsnoksága hadiparancsban tudatja: hogy ő felsége a magyar honvédséget is harcba szólította, mely bizonyára örömmel bontja ki szeplőtlen zászlóit,

s vállvetve fog a közös hadsereggel lelkesedéssel és férfias elszántsággal küzdeni.
Augusztus 7-ről írja leányom, Júlia, Szegedről, hogy férje, Németh Kálmán ottani honvéd alezredest ő felsége most kinevezte ezredessé, és fiát, Imrét ottani honvédhadnagyot főhadnaggyá. Ez utóbbi azon nap elindult a hadba, míg az ezredes ott maradt parancsnokká. Isten vezesse őket dicsőségre, s a haza javára!

Felhívás az orosz-lengyelekhez.

Mikor hadseregünk átlépte az orosz-lengyel határt, még pedig egyesülten a német csapatokkal, a cs. és kir. főparancsnokság kiáltványban üdvözölte a lengyel népet, melyben jelezte, hogy az egyesült seregek magukkal hozzák a lengyelek fölszabadítását is a moszkovita járom alól, s felhívja őket, hogy teljes bizalommal támogassák törekvéseiket, s bízzanak a felséges hadúr igazságosságában és jóságában.

Kitűnő harcosok orosz-lengyel határnál.

A novoszelicai ütközetnél kitüntette magát Gazda Jenő nevű csendőrőrmester, aki a Mohilei-magaslat ellen vezetett támadást megindította. Egy Baranek János nevű lovasrendőr négy orosz lovas elébe vágtatott, s azokat Sakinál utolérvén tíz pisztolylövéssel megszalasztotta, s a járőr vezetőjétől négy orosz részletes térképlapot elvett. Ugyancsak itt janai Manowarda Zsigmond főhadnagy is Podwolicyska város védelmében kitűnt. Augusztus 6-án az osztrák lovasság megszállotta Olkuszt és Volbromot és érintkezésbe lépett a 17. hadtestnek Orosz-Lengyelországban álló határőr osztályával.

Tengeri ütközet.

Augusztus 3-án az orosz flotta és a német flotta között összeütközés volt Aland-sziget közelében. Az orosz flottát visszaverték a Finn-öbölbe, s Aland szigetét elfoglalták a németek. Egy orosz cirkálót is elfogtak.

Belfort. Elzász.

Augusztus 11-i hírek: a Belfort felől Felső-Elszászon át Mühlhausen felé előnyomult ellenséget a 7. francia hadtest és Belfort helyőrségének egy gyaloghadosztályát csapataink megerősített hadállásból visszaverték. Későbbi tudósítások szerint teljesen szétverték. Mi Berlinben nagy örömet okozott. A lakosság egész éjjel talpon volt.
Az orosz harctéren augusztus 8-án csapataink Miechovig előnyomultak, s az offenzívát derekasan folytatták. Estig 40

kilométernyi további távolságban a helységeket mind megszállották. Ezzel kapcsolatlan az eddig a Visztula mellett állott határcsapataink is átkeltek a folyamon és a túlsó parton foglaltak állást. Keleti és Közép-Galícia egész határán az oroszok megkísérlék a betörést területünkre, lovassági csapataik is felvonultak ágyúkkal, de határvédelmi csapataink minden támadást hősiesen visszavertek. A két kozák szotnya elleni harc hevesen fejlődött ki. Egy határőrjárat 9 lovat elfoglalt. 91 kozák halottat és sebesültet hagytak a csatatéren. A mieink – csodálatos módon – egy embert sem vesztettek.

Augusztus 8. A biallai határvédelmi osztály Johannisburgtól keletre visszaverte egy orosz lovasdandár támadását. Nyolc ágyú és több lőszerkocsi került birtokukba. Este Schmalleningken mellett, Tilsittől 3 mértföldnyire keleti irányban két század orosz gyalogság és egy gépfegyverosztag megtámadott 3 század Landwehr-katonaságot, mely arra kényszerítette az ellenséget, hogy Viborg felé vonuljon vissza. Augustus 9-én az oroszok Censtochanban az összes fegyenceket kieresztették a börtönökből; az élelmiszer és ruharaktárakat felakarták gyújtani, de a város lakói megakadályozták.

A déli harctéren a montenegróiak augusztus 8-án a Boche di Cattaróban levő Teodo szakaszra délután heves tüzelést kezdtek, de mieink azt viszonozván, este megszüntették; tüzelésük hatálytalan volt.
Azon nap ellenséges csapatok (4000 ember) a trebinjei keleti erőd őrsége felé törtek előre. A mi veszteségünk 1 tiszt és 21 ember, az ellenségé sokkal nagyobb, sok sebesültet vitt el magával. Reggel a montenegróiak támadást kíséreltek az Avtovác melletti Gad ellen, de mieink bravúrosan visszaverték.
Segesvár nevű cirkálónk Antivári előtt egy gránáttal elpusztította az ottani montenegrói radióállomást.
A szerb hadsereg élelmezése a lehető legrosszabb. Vérhas uralkodik közte. Zabból és tengeriből kását készítenek és fogyasztanak.

Bülow. A francia harctéren elesett Bülow Károly Ulrik német vezérőrnagy, volt bécsi német katonai attasé. Bülow herceg legifjabb fivére. A liégei várelfoglalásával a német hadsereg a Meuse két partján biztosított magának átkelést s a vasúti vonal

Lüttich eleste.

gócpontjával való rendelkezést. Lüttich elfoglalásakor a németek 3–4000 belgát fogtak el, s mint hadifoglyokat szállítják Németországba. Itt az egész belga hadseregnek negyedrésze állott szembe a csapatainkkal. A franciák visszavonulnak az elszászi határról. A lüttichi győzelem főhőse Emmich parancsnokló tábornok, kit az ünneplés meg illeti.

Emmich tábornok.

A feldühödt orosz tömeg Péterváron egy ott őrizetül maradt német nagykövetségi képviselőt bestiális módon agyonvert.

Hadihajók.

A Königin Luise német gőzöst a Themse torkolatánál a hadikikötő előtt akna-lerakásnál a kis Amphion cirkáló megtámadta és elsüllyesztette, de a lerakott aknákba ütközvén az is elveszett. A 114 német legénységből egy részt megmentettek.

Taurus.

A Taurus osztrák-magyar hadihajót két angol torpedó üldözte, de szerencsésen ért a Brindisi kikötőbe.

Eiffel-torony.

Párizsban az Eiffel-torony III. és IV. emeletén gépfegyverosztályok helyezkedtek el, hogy az ott levő drótnélküli távíróállomást megvédelmezzék. A IV. emeleten elhelyeztek nyolc könnyű ágyút, az esetleges repülőgépek távoltartására. (No, lám, mi lett e szörny-épületből, melyen 1889. évben sört kedélyesen idogáltam, miközben a nagyszerű kilátásban gyönyörködtem.)

Varsó.

Varsót az oroszok teljesen kiürítették. A posta működése Orosz-Lengyelország egész területén megszűnt. A hatóságok elmenekültek innen, s kik visszatértek is, nem működnek, de megszökött az összes csendőrség és katonaság is az egész kormányzóságból, a hatóságok a levéltárakat és pénztárakat magukkal vitték, s a pálinkás boltokat bezárták, s az italt kiöntötték az utcákra…

Hollandia.

Hollandiában a mozgósított hadsereg 240 ezer főnyi, de ha ez nem lenne képes az országot megvédeni, úgy terv szerint, átvágják a tengerparti töltéseket és víz alá borítják az összes védelmi területeket. Hollandia nagy része ugyanis néhány méterrel a tenger színe alatt fekszik, melyet most hatalmas töltések védenek a tenger hullámai ellen. 1678-ban így tettek egy ízben a franciák betörése ellen.

A svéd közhangulat a németek mellett van.

Dohány-gyár. A nép gondolkodása: Munkácson a katonaság behívása s rendezése alkalmával két napig szünetelt az itteni állami királyi dohánygyárban a munkálás. Mire a nép közt elterjedt az, hogy a háború tartamáig senki sem fog dohányozni takarékosság szempontjából, még a király is lemondott a szivarozásról! (Augusztus 8.)

Lelkesedés. Augusztus 11. Németországban egymillió háromszáz ezer nem katonaköteles jelentkezett eddig önkéntes szolgálatra. A legszebb és legbiztosabb fokmérője ez a nemzeti lelkesedésnek. Nálunk is így megy a mozgósítás. Minden a legnagyobb rendben és készséggel. Az ezredek elindításakor is felvirágoztatva, s vígan mennek a katonák. Ily nyílt lelkesedést csak az 1848-i forradalmunkban s szabadságharcunkban tapasztaltam, midőn mint 17 éves deák magam is felcsaptam honvédnek, s végig részt vettem a csatákban. Ellenben az olasz-francia és később a porosz hadjáratban tanúja voltam a nagy levertségnek és vonakodásnak, melyet a hadba szólított katonák a mozgósításnál és Munkácson az elindításnál nyilvánítottak. No, de ennek következtében nem is győztek sehol sikeresen.

Orosz határ. A német haderő orosz földön Csenstochovóból és Kalisból mind előrébb nyomul Lodz felé. Graszynnál véres ütközetben ismét megverték az oroszokat. Lodzból menekül a lakosság. A kozákok futnak, egy tisztük fel akarta őket tartóztatni, de saját katonái lőtték agyon. Insterburg mellett győztek a németek: egy svadron ulánusuk elfogott két svadron kozákot.

Hadihajók. A tengeren is erélyesen támad a német flotta. Viborgot a Finn-öbölben egy német hajóraj bombázza. A Hangö-kikötőt magok az oroszok elpusztíták, hogy a Pétervár felé vivő bejáratot elzárják az ellenség elől.
A Goeben hadihajó elsüllyesztette a Warrior angol páncélost, s a német hajóraj egyesült a mi hadi flottánkkal.
A Zeppelin VI. léghajó 300 méter magasságból 12 bombát dobott le Lüttichbe, mely mind felrobbant. Egy más repülőgép pedig Luneville fölött megjelenvén, az onnan ledobott bombák 15 embert megöltek és nagy kárt okoztak.
Hír szerint Indokínában a bennszülött lakosság fellázadt a franciák ellen.

Sasanov. Az elbizakodott orosz birodalmi duma e napokbani ülésén Sasonov miniszter arcátlan kihívásnak mondta a mi eljárásunkat; a szarajevói gyilkosságot csak ürügyül vette Monarchiánk a támadásra. Az oroszoknál most kétszeresen tombol a részegség, az alkoholmámor.

Albert király. Albert belga király maga akarja vezetni csapatait, megvédeni a területet, mert szerinte így meghalni, privilégiuma a hazafias uralkodónak!

Augusztus 14-én Munkácson elbúcsúzott vőm, primóci Szentmiklóssy Pál, az itteni 11. honvédezrednél százados, ki nálunk házamnál hagyván nejét, Margit és Kati leányai és Palkó és Antal fiaival együtt elment a teljesen fölszerelt s fölvirágozott csinos ezredével az oroszok ellen Ungváron át Galícia (Sambor) felé. Az ezredes lippahorai Pillipec Dezső. – Isten vezérelje szerencsésen! Vőm legénye Drága György Nagylucskáról. Az első zászlóalj már tegnap indult el, elkísérve az egész város közönségétől s annak jó kívánataitól. A viszont látásra!

Lagárdi ütközet. Augusztus 14. Az augusztus 10-i mühlhauseni győzelmet a franciák fölött ünnepli az egész német nemzet, s nagy bizalommal és hálával kíséri a német hadakat. Újabban a 15. francia hadtest egy előre tolt dandárát Lagardenál, Lotharingiában megtámadta a német csapat, mely a parroisi erdőbe, Lunevilletől északkeletre a visszaverte franciákat. Az ellenség egy zászlót, két üteget, négy gépfegyvert és 700 foglyot hagyott kezeink között. Egy francia tábornok elesett. Az ütközetben a német ágyúk hatása fényes volt és fölötte áll minden dicséretnek.

Visztula. Északon orosz lovassági járőrök megkísérelték a Visztulától keletre a San folyó felé nyomulni, azonban mindenütt visszavetették őket. Brody felől az oroszok megkísérelték három lovasszázaddal és gépfegyverekkel az előnyomulást, de visszaűzték a határon túl. A kozákok elfogtak egy huszárunkat, ki azonban egy kozák lóra szert tevén, azon visszaszökött táborunkba.

Orosz seregek. A mi osztrák-porosz seregünk Censtohova-Sosnovicei útvonalon, melyet helyre állított, továbbhalad; dacára annak, hogy az orosz hadvezetőség eddig 20 hadtestet mozgósított.

Ebből a terv szerint 9 hadtest került a német határra védelmi állásban, s az osztrák határra Viznica, Korne és Lublin környékén. Kettőt a román határ közelében, de ezt később visszavonták beljebb az országba; hat hadtestet Pétervár és Moszkva körül vontak össze, a belső rend fenntartására. Varsó mögött igyekeznek összeszedni csapataikat…

Szerbia

A szerb határnál a dibrai, maljunnai és nagymalissiai albánok foglaltak állást, hogy a szerb csapatoknak a határon való átlépését megakadályozzák. Ugyancsak albán csapatok Isa Boljetinac vezérlete alatt betörtek Szerbiába és Doboj, Djakovo és Ipek városokat elfoglalták.

Monte-negro.

A déli határon jelentéktelenebb csatározások folytak a határon. Montenegro partjait blokálták a mieink, erre nézve Casa Antal cs. és kir. sorhajókapitány augusztus 10-én nyilatkozatot bocsátott ki, melyben kihirdette, hogy augusztus 10-én déli 12 órakor a parancsnoksága alá helyezett haderő megkezdi a Montenegrói Királyság partjainak blokádját. Megállapítja a területet, (42. fok 6.4 perc és 41. fok 52.0 perc északi szélesség

Blokád.

között.) s elrendeli, hogy a semleges hajók 24 óra alatt hagyják el e területet, a blokádszegés ellen tengeri jog szerint fog eljárni.

Német tengeralattjáró 3 hajó hatalmába kerítette a Sund tenger öböl déli bejáratánál elhelyezett úszó világítótornyot, melynek feladata volt figyelmeztetni a bejáró hajókat a veszedelmes helyek közelségére.

Hangőben az oroszok a kikötőhelyet és mólót s középületeket levegőbe röpítették. (Finnország).

Az angol és francia flotta együtt fog működni. Az angol flottát Boné de Lapeyré francia és a franciát Jellicoe angol tengernagy vezette.

Gróf Széchen osztrák-magyar párizsi nagykövetünknek a francia kormány elküldötte útleveleit. Dumaine bécsi francia nagykövetnek kérésére ugyancsak kiadták az útleveleket.

Frankfurtba az első 60 francia hadifogoly augusztus 11-én érkezett meg kellő kísérettel s ott helyezték el. Frankfurtban ellenséges repülőgépekre lövöldöztek, de sikeretlenül.

A Krupp-házaspár ellenben egy millió márkát adományozott közcélra.

Aranyat vasért!

József főherceg neje, Auguszta: Auguszta-alap gyorssegély című új társadalmi intézményt létesített, mely abból áll, hogy mindenki, aki csak teheti, egy-egy ékszer darabját a nemes célnak, ti. a behívott katonák szegény hozzátartozóinak fölsegélésére, feláldozza s azért cserébe egy az „1914 évszám vésésű vasgyűrűt kap emlékül. Aranyat – vasért" a jelszó. Már az első napon (augusztus 10.) tömegesen siettek e felhívásnak eleget tenni. Azon felül népkonyhák és élelmiszerosztó s foglalkoztató műhelyek is létesültek, hol minden jó érzelmű honfinak van alkalma a közsegélyt a behívott, illetve hadba vonultak családjai javára előmozdítani.

Bártfa városban plane a tanács dr. Austerlitz Vilmosnét, felső kereskedelmi iskolát végzett nőt, bevonult férje helyére pénztári ellenőr és alpénztárnok teendőinek vitelével megbízta. Boszniában Snjarics vezérőrnagy, a csendőrhadtest parancsnoka négyfilléres Vöröskereszt egyesületi kincstári bélyegek kiadását kezdeményezte, melyeket a postaigazgatóság fog eladni.

Orosz harctér.

Augusztus 14. Csapataink az előnyomulást Orosz-Lengyelországban Jedrzejovig folytatták. E hely a Bécs–Varsói vasút mentén fekszik, mintegy 70 kilométernyire Krakkótól északkeleti irányban. 700 orosz katonaszökevényt Linzbe, Salzburgba és Innsbruckba internáltak.

A Kaukázusban kitört a forradalom. Az orosz katonaság és a Kaukáziában élő orosz családok már elhagyták e tartományt.

Francia.

Mühlhausen mellett a német csapatok tíz francia tisztet és 613 embert elfogtak, további 4 üteget, 10 kocsit, és sok fegyvert zsákmányoltak. Legarde mellett még többet, mint feljebb említém. A harcokban részt vett két francia ezrednek egyhatodát elvették. A legyőzött hatodik hadtest (55 ezer) a francia hadsereg egyik legelső hadteste volt. A menekülők Svajc felé vonultak.

Augusztus 12-én léghajósok Mühlhausen fölött Belfortban nyomatva felhívásokat dobáltak le Joffre francia generalissimus aláírásával, melyben az elszásziakat üdvözlik s értesítik, hogy a revanche ideje megérkezvén feléjük tartanak a francia felszabadító seregek!

Szerb határ.

Belgrádon anarchia uralkodik. A helyőrség Topschider mögötti zsidó temetőbe kiköltözött, mely 3 kilométernyire van a várostól. Hír szerint Nisbe Belgrádból 12 magyar sebesültet

szállítottak. (Ismerem e vidékeket: 1888-ban jártam be Szerbiát s Törökországot egy turista kirándulás alkalmával. Topschiderben akkor megvendégelt minket a belgrádi közönség s délben a városban ebédet rendezett. Azóta megváltoztak a viszonyok.) Konstantinápolyban francia hajókat letartóztattak a törökök. Az elzárt Dardanellák közelében lerakott aknákba ütközött egy angol kereskedőhajó Kritford és felrobbant. A hajó személyzetének egy részét a Daci nevű román hajó megmentette.

Francia főkonzul.

A Reichspost jelentése szerint Franciaország hadüzenete Monarchiánk ellen küszöbön áll; jóllehet hogy D'apchier le Mangin Frederic Auguste budapesti francia főkonzul és személyzete már 12-én elutazott Budapestről.

Gróf Apponyi Albert.

Gróf Apponyi Albert 13-án fölkereste báró Hazay Samu honvédelmi minisztert és felajánlotta neki a honvédelem érdekében személyes szolgálatait, egyúttal eberhardi kastélyát a sebesültek számára rendelkezésre bocsátotta. Mit a miniszter köszönettel fogadott.

Gróf Schönborn.

Munkácsról gróf Schönborn Frigyes Károly a miniszterelnöknél már előbb felajánlotta szolgálati készségét s most Munkácson várja rendeltetését.

Lengyel-ország ébredése.

Miechev város tanácsa e hó 7-ről felhívást bocsátott ki lakóihoz, melyben írja, hogy e napon a várost elfoglalták a lengyel hadsereg (lengyel önkéntesek), melyet a varsói nemzeti kormánya parancsára alakítottak s felhívja, hogy azt szívesen fogadják; tudatja, hogy az osztrák érmék szerepelnek pénz gyanánt az országban, a cár címereit eltávolítják az épületekről s a lengyel sassal helyettesítik. A lengyel nemzeti bizottság is Cetvertinszky Vladimir herceggel az élén is 8-án fölhívást bocsátott ki, melyben egyesülésre szólítja a lengyeleket, hogy minden községben bízzák magukat vezető férfiakra s a sors ujjmutatása szerint működjék az ország javára. Alakítsanak a varsóihoz hasonló központi és vidéki bizottságokat. A lengyel nemzeti bizottság egy koronás katonai bonokat is bocsátott ki, melyekért a lengyel nemzet jót áll.

Budapesti lengyelek. Budapesten is felhívást tettek, hogy az ott élő galíciai és orosz lengyelek azonnal jelentkezzenek önkéntes csapat szervezése céljából Biharszky Kázmérnál (V. Korall utca 9. z. 6.)

Ukrajna. Ukrajna Oroszország ellen fellépvén hadi komitét alapít s szervez önkéntes sereget az oroszok ellen.

Lüttichnél forró-vízöntés. Utólag írják, hogy a lüttichi vár ostroma s megrohanás alkalmával az ottani fegyver gyárakban alkalmazott belga nők is részt vettek a vár védelmében és forró vizet öntöttek a rohamra menő német katonákra. Ez ugyan alig hihető, de az bizonyos, hogy Lüttich városát tizenkét erőd veszi körül s a Mense jobb partján észak-déli irányban két erőd, melyeket a német csapatok megrohantak és bevettek. Az egész harcvonal mintegy ötven kilométer hosszú volt, mindenkét szomszédos erőd közé tizenhétezer német katona jutott. Az Evagnée-Fleron térségen ellenállottak hősiesen a belgák, de néhány perc alatt a belgák százai estek el. A hannoveri 16. dragonyos ezred kiválóan tüntette ki magát s éppen ennek tulajdonosa volt azelőtt Albert belga király is.

Első halott. A háború egyik első halottja volt Ruppatha Péter szakaszvezető a 7. utászezredben, ki sebesülten Temesvárra hozatván, ott augusztus 12-én meghalt. Temetésén megjelent Karresz Ede vezérőrnagy, Glattfelder Gyula püspök s a városi polgármester Geml József nagy közönség jelenlétében.

A honvédség első haditette. Különben az első tűzben a Korona-szigeten a Dunánál átúszta a folyamot egy Bocsán Sztaniszlav nevű honvédőrmester július 31-én, vivén üzenetet egy ottani főhadnagynak s így az első bravúros honvéd haditett nevéhez fűződik.

Kitüntetett vitézek Az első hadi kitüntettek: Bublay Ármin sorhajó hadnagy, Janai Monovarda Zsigmond csendőrségi főhadnagy, Gazda Jenő csendőr őrmester és Kobor Ignác Duna-gőzhajózási kormányos, kiket az ellenséggel szemben bátor viselkedésért katonai érdemkereszttel tüntetett ki a felség.

Gold-schmidt hadnagy † Augusztus 9-én temették el Gyöngyösön lovag Goldschmidt Egont, Rothschild unokáját, fiatal hadnagyot, kit midőn Kassa felé autóján sietett jelentkezésre, útközben egy csendőr, mert

felhívására meg nem állt, lelőtt.

Hír Belgrádról.

Augusztus 14-én este végre a szerbiai határról is kaptunk némi hírt, mely után az egész ország már türelmetlenül sóvárgott, mennyiben két hét elfolyt a folytonos készülődésben Belgrád és Drina körül. A magyar királyi miniszterelnökségi sajtóiroda ugyanis közlé hivatalosan, hogy csapataink 14-én több ponton bevonultak Szerbiába, az ottani ellenséges erőket visszavetették és Sabácot elfoglalták s megszállották.

Francia és angol hadüzenet.

Augusztus 13.

Augusztus 14-i hírek: A bécsi angol nagykövet (augusztus 13-án) Sir Maurice de Bunsen megjelent a császári és királyi közös külügyminisztériumban Bécsben és kijelentette, hogy Franciaország Monarhciánkkal háborús állapotban lévőnek tekinti magát, mert Ausztria-Magyarország háborút visel Franciaország szövetségese, Oroszország ellen és Franciaország ellenségét, a Német Birodalmat támogatja. Kijelenté azt is, hogy tekintettel Franciaország magatartására Nagy-Britannia is hadiállapotban levőnek tekinti magát a Monarchiával. Angol munkavezetők helytelennek tekintik Angliának a háborúba való beavatkozását; jóllehet azt csupán üzleti vállalkozásnak veszik, melynek célja, hogy a német ipari konkurenciát lenyomja. A közhangulat nem lelkesítő, nemzeti érzésnek nincs nyoma. E hatalom politikája Bismarck szerint csak egy szóban csúcsosodik ki: materializmus!

Az orosz határnál egy megszökött szotnya kozákot a mieink lefegyvereztek s a lovakat a lembergi kaszárnyába vitték. Augusztus 9. Ugyancsak az ottani északkeleti hadi színtéren a mieink egy több kozák szotnyából álló csapatot, mely több gépfegyverrel és 12 ágyúval működött, visszavetettek. Más helyen is a határon átjött csapatokat visszaűztek.

Kattner meggyilkolása Pétervárott.

Moszkvában nagy a németgyűlölet, a feldühödt nép a német vállalatokat és üzletek berendezését pusztítja. A pétervári német nagykövetség egyik tisztét, Kattner Alfréd udvari tanácsost Péterváron az ottani csőcselék állatias módon meggyilkolta. Harminc éven felül volt itt szolgálatban.

Orosz-Lengyelországban a mozgósítás alkalmával a kozákok és lengyel iparűzők közt összeütközések voltak. Sosnovicében negyvenezer munkás a bánya- és kohóüzemekben ellenszegült s a visszavonult katonák a nagy villamos telepet is

felrobbantották. Varsóban viszont a fellázadt munkások többmillió értékű élelmi és lőszerraktárt robbantottak a levegőbe.

Lengyel pénz.

A lengyel nemzeti bizottság az egész Orosz-Lengyelország területére hadi papírpénzt bocsátott ki; rózsaszínű bonok egyik oldalon a lengyel sas címere látható, hadijelvények közt.

Póla.

A pólai hadikikötőt hadi állapotba helyezték, a városban lakókat felhívták, hogy a kikötőt 48 óra alatt hagyják el.

Brüsszeli kémek.

Brüsszelben augusztus 8-án kémkedés gyanúja miatt tíz németet agyonlőttek, köztük Arenberg Prosper herceget, Tacke szemorvost, a flandriai herceg orvosát, aki már ötven éve lakik ott.

A Miklós orosz cár német ezredének (a 24. számú testőrdragonyos-ezred) legénysége az egyenruhákból kisejtette a cár (ezredtulajdonos) nevének kezdőbetűit viselő jelzéseket és visszafordítva varrtak fel.

A bajor egyetemek megtagadják az oroszok és szerbek fölvételét.

Angliában kevés a húskészlet.

Bulgáriának szándéka, hogy a hármas szövetséges is és Törökországhoz csatlakozzék Szerbia megsemmisítése céljából.

Szerb katonák átszöknek Bulgáriába, Pirotból augusztus 13-án egy egész fegyveres század átment a bolgár határon.

Az ukrajnai rutének egyesültek, hogy Oroszország elleni háborúhoz szükséges intézkedéseket megtegyenek.

A hivatalos lapunk közli, hogy a moratorium augusztus 1-től szeptember végéig meghosszabbíttatott.

Aleor hajó.

Újabb hírek szerint oroszok az Aleor németalföldi (holland) gőzöst a keleti tengeren elsüllyesztették. A legutóbbi harcokban

Lovascsata.

Henrik bajor herceg lovas századával támadást intézett egy francia dragonyos osztály ellen és azt megsemmisítette. (Augusztus 13.)

Közös ezred nemzeti zászlókkal.

Munkácsról augusztus 15-én délután 2 órakor elvonult az itteni 65. császári és királyi gyalogezred zászlóalja, mely a templom alól a Fő utcán várta az elindítást. Jellemző, hogy minden szakasznak jutott egy nemzeti zászló, melyet tüntetőleg felvirágoztak a nők és leányok, úgy a legénységet is. Így a magyar himnusz eléneklése közben eltávozott a vidám

katonaság gyalog Kisalmás felé, honnan Husztra menve fog ott a vasútra szállani Máramarosszigetben Sztaniszlav felé.

Őrség. Hirdetmény szerint tilos a hidakon s oly épületek előtt megállani, hol őrség van kiállítva. Munkácson is a híd két végén áll egy-egy katona s azon felül készen áll két nagy szekér ócska síntalpakkal terhelten, mellyel este eltorlaszolják a széleit, hogy gépkocsi (autó) ne iramodhasson át.

Minap éjfél előtt egy repülőgép lebegett Munkács felett, megmegvillant forgásában a fénye, de szerfelett magasan lévén, ellene a néző katonák sem működhettek. Ismeretlen maradt kiléte. Sokan attól is tartottak, hogy bombákat fog lebocsátani…

Galíciai ezredek. Augusztus 14-én jött Munkácsra egy nagy csapat a K. Landwehr és a 80. számú cs. és kir. (lengyel) ezredből Galíciából Lembergből; nagy részét a munkácsi vár üres helységeiben s a környékbeli községekben elszállásolták, úgy a 13. császári és királyi ulánus ezredből is egy nagy csapatot, melyet szintén Galíciából ide küldtek. A gyalogosok egyszersmind újoncaikat fogják itt kiképezni. Pletykaként beszéltek gyanúsításról is, de alaptalanul, mert idejövetelük célja: újoncaik kiképzése volt. Dragonyos lovasok is e végből kerültek ide. Mégis később kiderült, hogy e lengyel tartományi határszéli területekről való osztrák katonaság nem megbízható s azért a négyezernyi csapatokat ide internálták s részint Bereg, részint a szomszéd Szabolcs és Szatmár megyék helységeibe elszállásoltan itt tartják. Fura dolog…

Hoffinger letartóztatása Péterváron. A bécsi amerikai nagykövetség közlése szerint Hoffingert, kit nagykövetünk pétervári levéltárnak őrizetére ott hagyott, s kinek biztonságáért az orosz külügyi hivatal garanciát vállalt, mint hadifoglyot letartóztatták. Ennek megtorlásául nemzetközi jog fegyverével válaszolt külügyi kormányunk és elrendelte a bécsi orosz nagykövetség hátrahagyott irodatisztjének és a Budapesten tartózkodó szarajevói orosz konzulnak a letartóztatását. (Augusztus 14.)

Adakozások. Városunkban a segélyző bizottságok megkezdték működésüket. Előkelő hölgyek páronként gyűjtenek pénzadományokat házról házra járva. A Vöröskereszt egyesület munkácsi fiókja részére a grófi pár 1000 és Nedeczey János 250 koronás adakozáson kívül, a tekintélyes Bereg-Munkácsi Takarékpénztár és Hungaria

Hengermalom legtöbbet adott: 100–100 koronát; 50 koronát mindössze ketten adtak, a többiek 10–5–3–2–1 koronával járultak a szent célhoz, míg jó módú izraelita kereskedők is csak 60–50–40, sőt 20 fillérrel, mi épen nem mutat nagy lelkesedésre s lángoló hazafiságra! A bevonult katonák szegény családtagjai s a nyomorba jutott és segélyre szorulók javára külön két-két vállalkozó úr házról-házra vitt gyűjtő perselyekbe még gyengébben áldoztak, összesen 986 korona 78 fillért, minek okát sokan abban látják, hogy a leggazdagabb helyről kezdetben aránylag kevés lőn adva. Volt oly kegyes szívű adakozó is, ki egy kosár hullott almát küldött be s ezt a helyi lap pótlólag közölte. Különben a gyűjtés még folyamatban van. (Augusztus 16.) A segítő bizottság megnyitotta a nyilvános konyhát is s ahhoz szóló utalványokat osztogat a rászorultaknak, kik némi pénzsegélyben is részesülnek.

Bolgár önkénte-sek.

Nikolov bolgár tartalékos tüzérfőhadnagy és Holtov nagykereskedő Ruscsukban szervezett ezer főnyi önkéntes sereggel Predeálon át bejött Magyarországba, hogy e segítséget felajánlja a háborúban. A bolgár nép hozzájárult a pénzszükséglethez. A csapatban száz tiszt van.

Szerbia.

Az északi szerb sereg Sándor trónörökös parancsnoksága alatt áll, aki mellé egy orosz tábornok van beosztva; a Nyugat-Szerbiában levő csapatok parancsnoka Stepanovics tábornok.
Augusztus 13-án csapataink több ponton bevonultak Száva folyón át küzködve Szerbiába és az ottani ellenséges erőket visszavetették, Sabac várost is birtokába vették. A szerbek visszavonultak; hiába üzente meg tehát a cár a szerbeknek, hogy ne féljenek, mert az őksorsa Isten és az ő kezében van!.. E győzelmi hírt, mi 14-én este megkaptuk Munkácson, hol, valamint az egész országban, nagy örömet okozott, mert a támadás megkezdésére kíváncsian várt a nemzet.

Vasút működése.

Eközben Munkácson át még mindig özönlik a tömérdek gyalog és lovas katonaság, mennyiben a vasút folytonosan működik, naponként huszonhatszor fel-le haladván át. A fegyveresekkel tömött kocsik érkezését várók mindig megéljenzik s üdvözlik a különféle csapatokat, de sajnos, azt nem igen észleltem, hogy a szép szón és virágon kívül egyébbel is ellátták s megvendégelték volna; pedig többször megesett, hogy a megállított vonatról a

német s cseh ajkú katonák futva siettek be a városba, mint kérdésünkre mondák: kenyeret venni… De ki is győzne annyit, százezret kielégíteni?

Győzelmi álhírek.

Augusztus 17. napja nagy lelki mozgalmat gerjesztett Munkács városban s nem kétlem másutt is országunkban, annyival könnyebben és hihetőbben, mert már megelőzőleg napok óta elterjedt az a rejtegetett föltevés, hogy a király születése napján a hűséges és bátor harcoló seregek méltó meglepetésben fogják s akarják részesíteni ő felségét. S mennyiben már augusztus 14-én hivatalosan értesíttettünk, hogy a déli hadsereg a Száván átlépvén, Sabácnál a szerbeket megverte, sőt másnap ezek támadását ismét hathatósan visszaverte s rajtuk fényes győzelmet aratott, úgy nagy bizalommal vártak arra az óhajtott meglepetés hírét, mely déltájban szavahihető uraktól egy itteni országgyűlési képviselőinktől meg is érkezett, kik hirdették, hogy magán táviratok szerint, déli hadseregünk Szerbiát teljesen nyugat és észak felől elfoglalták s a meghódított terület közepéig be hatoltak; a véres ütközetben, melyben tizenkét ezer magyar-osztrák és negyvenezer szerb katona elesett, Sándor trónörököst elfogták, s hogy annak hírére Péter király elkeseredésében főbe lőtte magát! Természetes, hogy ez alkalmi jó és hőn várt hírt örömmel fogadták mégis némileg kérkedve fordultunk az illetékes közegekhez a valódiság megtudása végett. De sajnos, ily megbízható hiteles értesítést sehonnan sem nyerhettünk. Ehelyett azonban megérkezett a miniszterelnökségi sajtóosztálytól az a hivatalos sürgöny, hogy augusztus 16-án csapataink a tegnapi heves harcok után az ellenséget már hosszabb idő óta megerősített és erősen megszállott hadállásából a Drina keleti parti magaslatairól Losznica és Liesnica közelében megverték; itt, valamint Sabacnál augusztus 14-én délután és augusztus 15-re virradó éjjelen a szerbeknek nagy bátorsággal ellenünk intézett ellentámadásait visszaverték s a mai napon csapataink folytatták az előnyomulást. Egy zászlót, két ágyút és két gépfegyvert zsákmányoltak. Továbbá, hogy a tegnapi harcok az ellenség feletti döntő győzelemhez vezettek, mennyiben az Valjevo felé vezetett vissza, számos foglyot ejtettünk és sok hadi anyagot zsákmányoltunk. Az ellenség üldözése a legteljesebb mértékben folyik s hogy a csapatok csodálatos bátorsággal harcoltak az erős állásokban levő, számra nézve egyenlő erejű ellenséggel, s hogy különösen a varasdi 16. számú gyalogezred

Hadjárat Szerbiában.

Sabac.

Valjevo.

kitüntette magát a rohamnál. A Deutschmeisterek megsebesült ezredese báró Holzhausen később meghalt.
Egyelőre tehát ennyivel is kellett beérnünk s így megnyugvással s a jövő teljes győzelem reményében ünneplik városunkban őfelsége születése napja előestéjét kivilágítással s lobogó és virág-díszítéssel.

Hadi-foglyok Szatmáron.

No, még az a hír is tartotta magát a Szamos című lap közlése révén, hogy az osztrák-magyar határon 7800 orosz-lengyel katona megadta magát a magyar csapatoknak; kik kijelenték, hogy nem hajlandók harcolni az osztrák-magyar hadsereg ellen, sőt még csak nem is védekeznek. Az így lefegyverzettek közül négyezret Szatmár városa helyezett el Körtvélyes nevű pusztáján, 3800-at pedig átszállítottak Nagykárolyba, hol a háború végét fogják bevárni. (?)

Francia foglyok.

Annyi bizonyos, hogy a lagardei ütközetben a francia harctéren egyetlen német katona sem került francia fogságba, ellenben a legyőzött francia dandár szétszórtan menekült a parroyi hegyszakadék erdeibe, míg az elfogott 700 francia katona a marseillei hadtestből való és hetek óta voltak Luneville közelében.
Az orosz-lengyel határon levő csapataink ott jól találják magukat, a lengyelek kedvelik s rokonszenvüket tényleg is tanúsítják, míg az oroszok menekülnek onnan s a kozákok újabb csapatokban egymás után szökdösnek át hozzánk s a hadseregbe való felvételüket kérik. Katonáink kedve kitűnő, s kivált a huszároké, kiket a lengyelek ujjongva fogadnak s minden jóval ellátnak. Különben csapataink élelmezése ott kitűnő: délben és este mindig van hús, sült vagy gulyásos, reggel kávé és pompás puha fehér kenyér. Dohány és szivar quantum satis.
Augusztus 16-án Bulgáriában elrendelték a hadi állapotot.
A szerbek csaknem egészen kiürítették Macedoniát. Csak Istipben áll még néhány század szerb katona. Az újszerbiai bolgárok és mohamedánok, akiket a szerb hadseregbe besoroztak, nem akarnak fegyvert fogni Ausztria-Magyarország ellen.

Szerbia.

A szerb udvar menekül, elhagyta Nist és a király a hercegekkel és a kormánnyal Üszkübbe költözött, míg a főhadiszállást délre tették át. Beszélik, hogy a szerb tisztek úgy bánnak a

legénységgel, mint a barmokkal; egészen fejletlen fiatal embereket és gyönge elaggatottakat állítottak hadba. De az Orosz Birodalom is alig segíti fegyveresekkel Szerbiát, hogy bérelt gőzösökön a Fekete-tengeren mindenféle kétes existenciájú embereket egyelőre egyenruhátlanul szállítanak oda. Ezek züllött alakok, betörő típusok, csőcselék népségek egyénei. Tisztjeik is ilyenek. Nis erőség hemzseg ezektől.

Orosz segéd-csapatok.

Ukrajnai lengyelek.

Az orosz járom alól felszabadulni vágyó ukrajnai lengyelség ujongva intézkedik. Lapokban felszólítják a lakosságot önkéntes csapatok szervezésére, hogy a hadseregünkkel egyesülve vonuljanak Ukrajna új fővárosába, Varsóba. Lembergből augusztus 15-ről írják, hogy Oroszország határán az orosz határőrök és kozákok átszökése a mi csapatainkhoz egyre nagyobb méreteket ölt.
Ott a német sereg győzelmesen halad előre. Két orosz lovassági divízió gyalogságtól követve, felgyújtotta Markqvabova határvárost és visszavonult.

Kalis.

Kalisban lesből a nem kombattans lakosság lövöldöz seregünkre. Augusztus 14. Két emberünket megöltek és harmincat megsebesítettek. Itt úgy látszik bandák összeköttetésben állanak a kormánnyal. De így tesznek Belgiumban és Franciaországban is. (Talán szervezett querillák?)

Soldani győzelem.

Niedernburg mellett a soldani ütközet után a támadó orosz lovashadosztályok egy dandárját ismét megsemmisíték a német harcosok. Soldannál az oroszok megkísérlik még a háború előtt lovassági tömegeket a német határon átvezetni, s varsói 6. lovashadosztály, a polski 15. lovashadosztály, a varsói gárda lovasdandár, hozzátartozó testőr ulánus ezreddel s a grodnoi huszárokkal, gépfegyver és lovas tüzérséggel, de kísérletei kudarcot vallottak a német ellentámadások folytán.

Török-orosz összetűzés.

A kisázsiai orosz határon török és orosz csapat között összeütközésre került a sor. Egy orosz csapat át akarta lépni a határt, de visszaverték. Konstantinápolyban úgy vélik, hogy ez által Oroszország casus bellit akar előidézni, hogy a Dardanellákat kierőszakolhassa.

Orosz foglyok.

Berlinből írják augusztus 15-ről, hogy a Padeborn melletti Sennelager melletti gyakorlótérre négy vagon orosz hadifogoly érkezett. Ötven elfogott tiszt becsületszavát adta, hogy szökést nem kísérel meg s ezért kedvezményekben részesülnek; egy francia tiszt, akit Saarburg mellett fogtak el, nem adta becsületszavát s így szigorúan őrzik.

Német felkelők.

A német népfelkelők első osztálya behívatott. A másod osztályúakat tényleges szolgálatra felhívják.

A Vatikánban elismerik Ausztria-Magyarország eljárásának igazságát.

Román koronatanács.

A román koronatanácsban Carp Péter volt miniszterelnök azt az álláspontot képviselte, hogy Románia aktíve álljon a Monarchiánk és Németország oldalára; mire Károly király így szolt hozzá: „Ön nemcsak igaz ember, de igazi államférfi is."

Visztulánál.

Északon csapataink a Visztula nyugati részeiben folytatják előnyomulásukat. E folyó keleti vidékein is már folynak az előnyomulási hadműveletek.

Elfoglalt s kiállított ágyúk.

A Strassburgi császári palota előtt felállították azokat az ütegeket, amelyeket Mühlhausennél az ellenségtől a németek elvettek, és amelyeket a lakosság örömrivalgása között vitt oda a katonaság. Az allensteni főparancsnokság előtt az oroszoktól elvett négy üteget állítottak fel.

Vilmos császár.

Vilmos császár augusztus 16-án elhagyta Berlint azon célból, hogy főhadiszállását áttegye s a működő hadseregéhez csatlakozik s a harctérre utazott. Belső ügyeinek elintézését a Kancelláriára ruházta és szózatot intézett a német néphez, melyben hangsúlyozta, hogy számít a nemzeti egységre, melynek bűvös ereje meghozza a győzelmet a harc mezején is. A polgármesterhez intézett búcsúszvait így végzé: „Igaz ügyünket nem hagyhatja el a győzelem!" (Úgy legyen!)

Németország ultimátumot intézett Portugáliához, melyben Anglia titkos szövetségesét nyílt színvallásra szólítja föl.

Görög.

Görögország szerb barátságával szemben a török-román-bolgár block miatt szilárdabbá alakul. Görögország elrendelte az általános mozgósítást s ezzel a bolgár-román ellentétek elsimultak. Románia nem féltékeny már arra, hogy Bulgária az

új helyzetből minő hasznot húzhat.

Török. Törökország közvéleménye is az entente (orosz-francia-angol) ellen fordult s a hangulat különösen Anglia ellenes, különösen azért is, mert az angolok most újra lefoglaltak egy török Dreadnoughtot (Óriás hadihajóját). A török sajtó háborút kíván.

Orosz. Hír szerint az oroszok forronganak, a hangői kikötő felrobbantását a parancsnok egy pétervári távirati utasítás helytelen értelmezése miatt elrendelvén, azért az elfogott parancsnok cellájában felakasztotta magát. Az orosz katonák is lázonganak és tisztjeik ellen fordulnak.

Szerb-harc. A szerbek kiürítették Pozseravácot; a mieink előrehaladnak. Eszerint hadseregünk betört Szerbiába Sabác felé és Belgrád vidékét a közepén hagyva Duna felől is s így két oldalról támadja meg a befelé húzódott ellenséget, melyet így bizonyára csakhamar fog teljesen tönkre tenni. Óhajtva várjuk a győzelem hírét!

Cár félre-vezetése. Cár félrevezetése.
Pétervári közlések szerint, az ingadozó cárt különösen Maklakov belügyminiszter vette át a háború indításra, félrevezetvén őt azzal, hogy a nép és közhangulat a háború mellett van, mely különben veszélyes mozgalmat indíthatna. A kormány egyéb józan elemei, főleg Krivosein földmívelésügyi miniszter, sőt Szaszonov is ellenezték.

Lengyel törekvések. Az Ukrajnai Nemzeti Tanács, mely a lengyel nemzet felszabadítására törekszik, augusztus 3-án bocsátá ki első kiáltványát, melyben felhozza azt is, hogy Oroszország győzelme a birodalom ukrajnai népei számára is ugyanazt az igát jelentené, amely alatt ma harmincmilliónyi ukrajnai nép sínylődik, s eszerint hogy az Osztrák-Magyar Monarchia győzelme az ő győzelmük is. Mondja, hogy a cári birodalom romjai fölött fog kisütni a szabad Ukrajna napja! A második kiáltványban augusztus 7-től akép intézkedik a nemzeti tanács, hogy az összes lövészegyleteket egyesíti és azok vezetését az ukrajnai hadibizottságra ruházza. E bizottság parancsnokságot gyakorol az önkéntesek fölött, akik „Ukrainai sitschoewer-lövészek” nevet viselik. Felhívja egyszersmind a lengyel népet,

hogy sorakozzanak mindnyájan az önkéntes csapatok zászlói alá; elrendeli, hogy minden községben komité alakítassék, mely a hadbizottság parancsnoksága alatt áll és intézkedik, hogy minden férfi, kit a császári és királyi hadsereg mozgósítása nem szólított fegyverbe, az ukrajnai lövészek közé sorakozzék s hadi célra a nemzeti tanács pénztárába adományokat szedjen. E lengyel lövészifjak már most is (augusztus 16.) véget vetettek Orosz-Lengyelországban a rablók garázdálkodásának, úgy, hogy most már a megszállott területeken teljes a rend és nyugalom. Most két légiót toborzanak s a lengyel csapatok parancsnokául Pilsuczki József működik, kit a polgárság bizalma azzá választott.

Galíciában s orosz határon.

Az orosz határon különben előnyomulnak seregeink s az orosz különítményeket, amelyek helyenként behatolnak a határhoz néhány kilométernyire eső területre, Zalosce, Brody és Sokál mellett visszavetették.

Tevékenységük egyes védtelen határvidéki falvak kifosztogatására és felgyújtására szorítkozott. Ezek ellenében a mi lovastestünk az orosz határon át messze nyomult be az orosz területre.

A németek a külhatalmasságoknál is tiltakoznak az oroszok, valamint a belgák és franciák ily nemzetjog ellenes barbár pusztítások s kegyetlenkedések ellen, s a lehető visszatorlások miatt őket teszik felelősökké.

Menet-zászló-aljak.

Ma (augusztus 19.) estefelé vonult el Munkácsról a mi 11. (házi) honvédezredünkhöz tartozó menetzászlóalj. Vidám dalos hangulatban s a hölgyektől bokrétákkal feldíszítve szálltak fel a vonatra, mely még mindig óránként érkezik ide, s viszi a

Hírek az északi harctérről.

különféle katonaságot északi vidékek felé; honnan hála Istennek jó híreket hallunk a harctérről. Így a miniszterelnökségi sajtóosztály közlése szerint: augusztus 17-én Stalluponen mellett ütközet volt, amelyben az 1. német hadtest csapatrészei párját

Fényes győzelem Stallu-ponen mellett.

ritkító vitézséggel harcoltak és győzelmet arattak. Több mint három ezer orosz hadifogoly és 6 géppuska jutott a győzők kezeire; míg számos más géppuskát, amelyeket nem vihettek magukkal, használhatatlanná tettek.

A mieink is ott előhaladnak, de csapataink majdnem üresen találják a falvakat, mert az elvonuló orosz katonák óvva intették a lakosságot a mi csapataink kegyetlenségétől. De amidőn látták

az ott maradt öregek, hogy velük jól bánnak, megbarátkoztak s a menekültek lassan visszatértek. Sok orosz nagyközségben sem iskolát, sem postát, sem kórházat nem találtak.

Odessza ég.

A Reichpost szófiai tudósítója szerint: az orosz fekete-tengeri flottán nagy zendülés tört ki. Odessza lángokban áll! (?)

Hírlik, hogy Szerbiában csapataink Progromnál, Zimonytól mintegy 23 kilométernyire nyugatra, a Száván átkeltek és Obrenovácot megszállták.

Autók üldözése megszűntetett.

Kormányunk megszűntette augusztus 18-án azt a rendeletet, mely arról szólt, hogy az útközben meg nem álló autókra az őrök lőjenek s melynek folytán csakugyan több ártatlan s előkelő egyént agyonlőttek a rendőrök és katonák szerint mesének bizonyult az aranyat vivő autók átutazása.

Bojkott. Anglia, francia és belga országok ellen bojkottot kimondták minden árujukra nézve.

Romániában az általános mozgósítást elrendelték.

Az oroszok kiürítették Finnországot s a birodalom belsejében koncentrálódnak. Egész Finnországban egy orosz katona sem látható.

A japánok is hazájukba sietnek minden világrészből.

Juriga.

Prágában elterjedt a hír, hogy nálunk a katonai bíróság Juriga Nándor képviselőt szláv államellenes agitációi miatt halálra ítélte s főbe lövette. Ebből egy szó sem igaz.

Szlovén-árulás.

De az való, hogy Fiume s Adria partjain a szlovének összeesküvést szítottak s ennek folytán augusztus 17-én Revignóban hazaárulás miatt letartóztatta Madar Ferenc ottani isztriai tartomány törvényszéki tanácsost és kerületi bírósági főnököt, valamint titkárát: Matonics Antal jegyzőt. Feloszlatták a Sokol egyesületet Abbáziában, s Comadi Amadeo kormánybiztos feloszlatta a trieszti Jadranszka Banka abbáziai fiókját is. Letartóztatták még dr. Luger Károlyt, abbáziai rendőrbiztost, Don Adreicsics tartományi ülnököt és dr. Tresics Pavlicsics képviselőt. Görzben: Gabenscsek nyomdászt, dr. Pucs ügyvédet és Gradnig görci járásbírót. Lovranában: Marcsanics asztalost, Abbáziában: Emir-Car Viktor horvát költőt és Ferlics tanítót; Veghászigeten Don Milovcsics plébánost. Nagy feltűnést kelt dr. Miklas raguzai katolikus püspök letartóztatása és Zárában számos előkelő szerb elzárása. Augusztus 16-án az

Ungara-Croata Visegrad nevű szalongőzösön 274 politikai foglyot hoztak Fiumába. Raguzából, Spalatóból, Záraból és Sebenikóból különböző katonai fogházba vitték szét az országba. A foglyok részint már nagyszerb üzelmekért elítélt rabok, részint ily vádlottak s részint gyanúba esettek. Köztük van dr. Csinaria Pero raguzai polgármester, Trascsec szerb költő, ügyvéd, orvos, pap s egyéb honorácior. Hohenlohe herceg Isztria helytartója a gráci hadtestparancsnok rendeletére Abbázia, Lovrána és Voloska fölött statáriumot léptetett életbe hazaárulás és hűtlenségre való csábítás eseteire.

Német egyezség-ajánlat.

Érdekes, hogy a lüttichi győzelem után Németország újabb ajánlatot tett Belgiumnak egy semleges állam közbevetítésével, hogy mihelyt a hadi helyzet megengedi, azonnal kivonja csapatait a belga területről s tiszteletben tartja Belgium integritását, ha nem akadályozza tovább a német sereg felvonulását. Belgium azonban augusztus 13-án tovább is visszautasítá e humánus felhívást s kijelenté, hogy harcolni akar, mert semlegességét megsértette.

Galícia.

Az orosz harctéren előnyomulnak a mieink; Wolocyskát és Brodyt német összetűzés után elfoglalták. A visszavonult oroszokat üldözték és számos foglyot ejtettek. Augusztus 17-én 140 orosz katonát hoztak Lembergbe. A határ mentén kisebb-nagyobb csetepaték folynak, melyekben számos kozák életét veszté!

Frigyes Vilmos elesett.

A francia harctéren elesett Frigyes Vilmos lippai herceg, Lipót uralkodó herceg nagybátyja. (Augusztus 17.)

Hajó-szünetelés.

Dánia elzárta a keleti tengert.
A Monarchia vizein szünetel a hajózás. Fiuméból sem az abbáziai, sem a tengermelléki hajók nem indulhatnak el, sőt a bárkák is a kikötőben tartoznak maradni.

Sebesültek.

A sabáci augusztus 13–14-i ütközetben megsérült katonáink közül augusztus 18-án ismét 240-et hoztak Budapestre, kiket mentő hölgyek s urak fogadtak s minden jóval elláttak s többnyire a XVI. kórházba vittek, hol gondos ápolásban részesülnek. Leginkább színmagyar ezredekből valók. Egy

későbbi szállítmány 35 tisztet is hozott 180 sebesülttel; a tiszteket a Dollinger-klinikán helyezték el. A szerb veszteséget tízezerre teszik.

Német balütközet a Vogez-szorosban.

Midőn a német csapatok Belfortból visszaverték a franciákat, s folytatták a felvonulást augusztus 14-én egy kis strassburgi erőd-csapatjuk kudarcot szenvedett. A Sirmek melletti Vogez szorosban két előhaladt zászlóaljat ellenséges tüzérség Dononból megtámadott és a szűk szorosban elvette ütegeit és gépfegyvereit. Elővigyázatlanság okozta a kudarcot. A két zászlóalj üldözés nélkül tért vissza.

Lüttich.

Stein tábornok jelentése szerint, Lüttich bevételével csupán hat gyenge létszámú gyalogezred lovassággal és tüzérséggel működött, holott ellenfelei százhúszezerre becsülték a német sereget. Az erődöket helyreállítják s alkalmassá teszik a védelemre.

Orosz zsidóság.

Kievből hírlik, hogy az orosz kormány s az igaz oroszok szövetsége minden áron arra akarják rábírni a zsidóságot, hogy a háború mellett tüntessen. De a sokat zaklatott zsidók okulva a múlton nem akarnak engedelmeskedni és sóvárogva várják a Monarchia csapatainak bevonulását.

A Reichspost szerint: erős francia csapatok vonulnak fel Belgiumban Gembloux felé.

Honvédség és népfelkelés kirendelés.

Még augusztus 3-án elrendelte királyunk, a honvédségről szóló 1912. évi XXXI. tc. 2. § és az 1886. évi XX. 5. § alapján, hogy a magyar honvédség és népfelkelés a mozgosítottsági viszony teljes tartamaira a szükséghez képest az országon kívül is alkalmaztassék.

Japán.

Japán hivatkozva az angol-japán szövetségre, kívánja, hogy a német a hadihajókat azonnal kivezényelje japán és kínai vizekről és szeptember 15-ig feltétlenül adja át Japánnak a (…)[1] bérleti területeket s e követeléseket augusztus 23-ig feltétlenül fogadja el, e felhívást Japán ultimátumának tekintvén. A német lapok egykedvűen fogadták ezt, mert felfogásuk szerint a küzdelem Európában fog eldőlni. Eddig úgy hittük, hogy Japán az oroszok ellen fog küzdeni, s íme, még ő is ellenünk támad s ügyünket nehezíti. Új Herkulesül lép fel, talán onnan remélvén biztatást,

[1] Olvashatatlan szó – a szerk.

hogy Nec Hercules contra duos! Meglátjuk.

Német ütközet.

Augusztus 20-án jó híreket hoztak a lapok. A 2 ötödök francia diviziót a német lovasság Pervez mellett Namurtól északra visszaverte súlyos veszteséggel. Bajor és bádeni csapatok Weibeznél megverték az 55. francia gyalogandárt, mely a vogezi hegyek mögé vonult vissza.

Pápa. †

Augusztus 18-án meghalt Rómában X. Pius pápánk. 1835–1914. Augusztus 20-i híradások a világháborúról.

Szerbia.

Csapataink a Zimonytól 23 kilométernyire fekvő Progárnál is átlépték a Szávát és bevették Obrenovác szerb várost, mely Belgrádtól mintegy 28 kilométernyire fekszik délnyugati irányban. Erre vezet a főút Valjevo felé s a fő vasúti vonal kezdő állomása.
Isza Boljetinác tízezer albán élén betört Szerbiának koszovói kerületébe.

József főherceg.

Magán értesítés szerint a szerdai ütközetben egy szerb József főhercegünk ellen akart merényletet elkövetni; de ő észrevette s a vakmerőt lelőtte. Ez a főhadiszálláson történt.

Dany Balázs tábornok.

Sabácnál megsebesült felső combján s altestén golyótól Dany Balázs tábornok, kinek atyját ismertem, kúriai bíró volt. Anyja Budapesten nyugalmazott s nénémnek, özvegy Jamniczky Lipótnénak, kúriai bírónénak (Damjanics utca 4.) jó barátnője. A Herzl-szanatóriumban ápolják. Kár lenne, ha belepusztulna.
A belga-német harctéren a német haderő Namurt a háta mögött hagyva már Dinant-ig nyomult előre; sőt tegnap 21-én híre jött, hogy Brüsszelbe bevonult. Dinant a Maase partján Namurtól 23 kilométer távolságban van.

Galíciántúl. Zaloscei csata.

Augusztus 18-án a mieink Zalosce mellett megütközött az oroszokkal diadalmasan, mennyiben szétverték őket s pánikszerű menekülése kényszerítettek. A futók felrobbantották a Zbrucon át vivő hidat, miközben megfeledkeztek arról, hogy saját csapataik egy része is még a túlsó parton van. Ezeket csapataink teljesen megsemmisítették. 80 orosz harcos és ugyan annyi ló maradtholtan a csatatéren és száznál több a folyó átúszása közben megfulladt. 36 katonát foglyul ejtettek, köztük

két tisztet. A harc három óra hosszat tartott.

Orosz átszökés.

Az oroszok a keleti határon tíz falut felgyújtottak és kiraboltak. A lakosság elmenekült. Hét embert fosztogatás közben meglőttek. A postaépületből egy német zászlót elvittek, melyet hivatalos alkalommal ki szoktak tűzni s azt diadalmi zsákmány szerint ünnepélyesen magukkal vitték. Különben a kozák és határőrcsapatok folytonosan átlépik Buruldova, Lasztovka, Szucin és Delastovice mellett a határt és küzdelem nélkül megadják magukat előőrseinknek hadifoglyokul. Az átszökés nagy arányokat ölt.

Kieléből jelentik, hogy az augusztus 17-én önkéntes lengyel lövészcsapat vonult be.

Határkövek mint múzeumi emlékek.

Érdekes, hogy az orosz határnál felállított orosz színeket viselő határköveket az ottani lengyelek kiszedik; így a Kocmyrzov helység lakosai is egy ily határkövet Krakkóba vittek s ott a múzeumban helyezték el, hogy a jövő nemzedék előtt az évszázados martírium jelvényeként szolgáljon. Az oroszok azzal rémisztgették a határszéli lakókat, hogy az osztrák-magyar katonák kegyetlenek s öldöklők, s így kellemesen csalódtak az ellenkező tapasztalatokon; igaz, hogy eleintén bevonulásukkor térdre borultak előttük s úgy köszöntötték, de azután önként díjtalanul teljesíték kívánataikat, remélvén tőlük felszabadulásukat a járom alól.

Kaukázusban lázadás.

Orosz-Kaukázusban a lázadás terjed, hidakat robbantanak fel s üldözik az orosz katonákat, kik a török határon menekülnek. Az élelmiszer ára megnégyszereződött. A fekete-tengeri lázadás is Odesszában s környékén terjed. A Pobjedonoscev matrózai indíták a lázadást.

A német csapatok Belgium déli részén Dinantig haladtak.

Garros, a híres francia aviatikus, Toulnál egy német léghajó üldöztetése közben a repülőgépével lezuhant és szörnyet halt.

Párizsban kihirdették a statáriumot kémkedési és fosztogatási esetekre.

Új-Szerbiábandúl a polgárháború s a felkelők számítanak Törökország és Bulgária semlegességére. A Dunántúl harcoló szerb hadsereg máris érzi ennek következményeit.

Kitüntetések.

A király kitűntette Bublay Armin sorhajó hadnagyot, Buklatics István és Vei György kormányost a Patronill-boote D nevű

hajón tett hősi tetteikért a Dunán. Kóbor Ignác az Alkotmány hajó kormányosát az I. osztályú ezüst vitézségi éremre méltatta elszánt bátor viselkedéséért.

Szegeden éji zaj.

Szegeden augusztus 19-én éjjel nagy puskaropogás verte fel a nyugalmat, a nagy zajra kisietett értesültek arról, hogy egy idegen repülőgép lebegett a város fölött s arra a katonaság lövöldözni kezdett, mindaddig, míg tovatűnt el.

Gróf Schönborn áldozatkészsége.

Gróf Schönborn Frigyes Károly Beregvár nevű Kastélyában a sebesültek részére ötven ággyal berendeztetett kórházat s a belé kerülő harcfiakat minden szükségletekkel fogja önköltségén ellátni: szép, dicső. Ily hazafias áldozatkészség illeti azokat, kiket Isten oly bőven ellátott földi javakkal! Nobles oblige.

Orosz hajó Viddinben.

Viddinben a román parton orosz gőzöst láttak, amely Szerbia felé vette útját s úgy vélik, hogy ez polgári ruhába öltöztetett orosz csapatokat és élelmi- s lőszereket vitt.

Zenta hajó.

Budapestre augusztus 19. és 20-án újabb 180 sebesültet hoztak.
A Zenta hadihajó részt vett Montenegró blokádjában s augusztus 19-én hajnali szürkületkor 16 francia hajóegységből álló raj megtámadta, amely bátran harcolt s több üldöző hajóra lőtt. Sorsát nem tudják, vajon elsüllyedt-e vagy albániai kikötőbe menekült.

Angol bajusz.

Magyar nők és leányok jogosan kifogásolják a nemrég divatba jött angolmódra lenyírt bajusz viseletét. Szerintem ez inkább szláv, mint angol modor. Liptói tótok nyírják le ily csúf módon bajuszukat. Talán e fránya divat hozta a háború-világot is a nyakunkra: mert hát nem férnek a férfiak a bőrükbe s maskarákká válnak. A nők kiáltják: „le az angol bajusszal” s ajánlják, hogy II. Rákóczi Ferencet kövessék, kinek kedves és magyaros bajusza volt. A francia kecskeszakállt pedig immár csak a szánalmas férfi viselheti. Ne tagadjuk el, ne szégyelljük magyar voltunkat, főleg ha az pénzünkbe sem kerül, s férfias szép jellegünket feltűnővé teszi! (O tempora, o mores!)

Francia-angol harctér.

Augusztus 20.
A német csapatok Tirlemontnál egy tábori üteget, egy nehéz üteget és egy zászlót zsákmányoltak és ötszáz foglyot ejtettek. A

német lovasság pedig az ellenségtől Tervetnél két ágyút és két gépfegyvert elvett. Ez előnyomulásukban történt, Brüsszel felé való haladásukban; kik oldalt hagyták körülzárva Namurt. Vise belga helységben augusztus 16. éjjel a lakosok egy német tisztet, 1 altisztet megölvén, és 6 katonát megsebesítvén, azért a helységet elhamvasztották s a férfi lakóit Aachenbe vitték hadi törvényszék elé.

Jezsuita.

Lüttichben a csőcselék felgyújtotta a jezsuita kolostort és 20 jezsuitát meggyilkolt, majd a német katonaság beavatkozott és 350 jezsuitát vagyonukkal együtt Németországba vitt.

Német győzelem.

Augusztus 19-én a német összesített csapatok a bajor trónörökös vezetése alatt Metz és a Vogézek között lefolyt csatákban nagy diadalt arattak. A Lotharingiában nagy erővel előnyomuló ellenséget visszaverték és teljesen legyőzték. Tízezernél több franciát elfogtak, ötven ágyúját elvették s a nyolc hadtestből álló ellenséget elszalasztották. Augusztus 22-én Munkácson hírleltek, hogy a német Brüsszelbe bevonult. Nagy volt az öröm!

Orosz harctér.

Augusztus 19. A magyar ezredek s csapatok diadalmasan elfoglalták Novoszelicáts onnan előre törvén, elérték Mamalyga állomást. Az oroszok elmenekültek s a nevezett helyeken még a gyárakat is fölgyújtották. Sokálnál is egy előnyomult kozák hadosztályt feltartóztattak s rövid harc után megverték. Sok foglyot és zsákmányt ejtettek. Tomaschovban két kozák ezred és egy ulánus ezredet megfutamítottak a hadosztállyal együtt s egyik dandárát Turinkánál, a másikat pedig Komjanka Sztrimilovánál megverték.
A kozákok nimbusza letört. Katonai harci erényük meglazult, erélytelenek és közömbösek lettek, s lovaik is gyengék, mert katona jó lovaikat olcsókkal felcserélik.

Szerbiában is győztesen halad előre seregünk. A sabáci másnapi nagy csatában, hol negyvenezer szerb katona és komatics támadt s fél napnál tovább tartott, százakra estek el a szerbek, de a mieink közül is sok megsérült. Előnyomulásukban úgy a Drina, mint a Száva felől több helyen megütköztek, Visegrád és Rudótól keletre mintegy 30 szerb zászlóaljat és nagyszámú hegyi tábori és nehéz tüzérséget szívós küzdelem után 20–21-én az egész vonalon visszavetették. A szerb harci modort eltanulták

már ami derék bakáink s könnyen elbánnak velük, jóllehet szívós és bátor vívókkal kell küzdeniük. A komacsik fákra bújnak s onnan lövöldöznek. György szerb herceg közelebb többször megfordult automobilon, Belgrád környékén, hogy az erődítéseket megszemlélje, ily úton rálőttek és fején megsebesítették. Péter király Vranjában időzik; Sándor többnyire Kragujevácon.

A magyar hazafias szerbek ily dalt komponáltak Györgyre:

Begaj Gyorgye,	magyarul: Szaladj Györgye,
Szad idu madzsari,	Magyar támad rátok,
Beszne baki	Hős bakák és
I torde huszari.	Rettentő huszárok.

De érdekesebbek bakáinknak mostani harcias s népies nótái. Az egyik ilyen:

Ferenc Jóska öreg már a csatára,
Rábízza a vitéz magyar bakára,
Meg is tesszük a királynak kedvére,
Rácot tűzűnk a szuronyunk hegyére.

Arra kérlek, jó Manlicher fegyverem,
Hogyha majd a rongyos rácot elverem,
Ne töltselek utolszor meg hiába,
Vigyél golyót Péter király hasába!

Ez se rossz:

Ferenc József nem mehet el a bálba,
Öreg ember, nem könnyű már a lába.
Sebaj, ha már nem bírja is a táncot,
A táncot, a táncot. –
Megforgatjuk helyette is a rácot.

Ferenc József levelet írt ma reggel,
Masérozni szeretne a sereggel;
Ne masérozz édes öreg királyunk,
Királyunk, – királyunk –
Te csak nézzed, amit mi majd csinálunk.

Ferenc József fölment egy hegytetőre,
Messzelátón onnét tekint előre,
Mindig csak azt nézegeti, ha ráér,
Ha ráér – ha ráér,
Hogy verekszünk a királyért s hazáért!

Magyar haditudósítókul működnek: Bíró Lajos a Pester Lloyd, Simon Vilmos a Pesti Hírlap, Kéri Pál az Est, Magyar Lajos a Világ, Szomory Emil az Újság és Herczeg Géza a Nap című hírlap részéről. Ezeknek parancsnoka Hoen, vezérkari ezredes.

Segítő bizottság.

Munkácson a segítő bizottság erélyesen működik. A keresztény közkonyha augusztus 15-én megnyílt s azon héten 354-en vették igénybe 858 adag erejéig, amely 224 koronába került. Egy adag tehát 26 fillérbe, miben az illetők ingyen részesültek. Az izraelitáknak külön konyhájuk van. Augusztus 18-án királyunk születése napján Katona-nap címmel a nőegyesület megbízottai a templomok előtt gyűjtéseket tévén, bevettek összesen 1224 koronát, mi az itt maradottak felsegítésére fordították. A bizottság egyéb gyűjtése a Vöröskereszt és katonacsaládok javára eddig (augusztus 22.) 6600 koronára megy.

Kenyér-uzsora.

A folytonos katonai beszállítások és beözönlések folytán több élelmiszer-árusok az árakat fölemelvén s azzal uzsoráskodni kezdvén, a hatóság többeket megbüntetett. Így Neugröschel Izraelt kenyér uzsoráért 3 napi elzárásra és 100 korona pénzbüntetésre, Weisz Bernát kenyérkihordót visszaélésekért 15 napi elzárásra és 200 koronafizetésre ítélte stb., Molnár Mihály hentest, mivel romlott kolbászt eladott a katonáknak 400 korona bírsággal sújtotta.

Házi gondosko-dás.

Az aggasztó hírek következtében, melyek a közlekedés és kereskedés megakasztásáról s lehető drágaság és ínség beállhatásáról szóltak, sokan s így én is gondoskodtam arról, hogy házamat a kellő élelmi szükségletekkel ellássam, s így vettem néhány zsákkal liszteket, cukrot, kávét s egyéb kellékeket, mihez csak a legnagyobb szükség idején majd nyúlunk, vagy győzelmes béke esetére magnum áldomásra felhasználunk.

Brüsszel. Augusztus 22. A német sereg Belgiumban győztesen előre tör, mint a szélvész, vihar, melyet tombolásában feltartóztatni nem lehet. Az egész vonalon meghódította a belga és francia csapatokat s rövid idő alatt el fogja érni az Északi-tengert. Mai hírek szerint már Brüsszelbe is bevonultak a német csapatok és a főváros tornyain német zászlók lengenek, aminthogy Lüttichben is német katonai közigazgatást vezettek be. Nem is csoda, ha a német hadakat siker és diadal kíséri, ha a katonák s fővezérek egyaránt hősök s halált megvető harcolók; ha úgy halnak meg, mint Frigyes Vilmos lippei herceg, ki magasra emelvén a zászlót, ezzel a kiáltással: „Mentsétek meg a lobogót”, esett el. Élni fog így örökké!

Galícia. Az orosz harctéren is jól foly a dolgunk. Radzechov közelében augusztus 20-án huszáraink s gyalogosaink megverték s megszalasztották a muszkákat; itt kétezer kozák is harcolt. Katonáink mellett lengyel szokolisták is kitartóan küzdöttek. A bukovinai részeken is vissza-visszaverik az ellenséget s betörnek orosz területre. Novoszelicánál és Okna mellett eredményesen összeütköztek. Midőn két szotnya kozák letette a fegyvert, egy orosz őrnagy revolverével főbelőtte magát.

Szerb. A szerb harctéren is állandóan halad seregünk, főleg, hogy Sabác és Pozsarevác elfoglalásával megnyílt az út befelé. Nem csoda, ha megelőzőleg a határnál nemcsak a katonaság, hanem a magyar csendőrök és pénzügyőrök is példásan buzgólkodtak. Így a többi kiváló esetek között megörökítésre méltó, hogy augusztus 11-én Kovács Sámuel fővigyázó indítványára két naszádosi és egy dunatölgyesi csendőr és egy honvéd csónakon átkeltek a szerb oldalra, honnan egy ház és farakás mögül a szerbek rájuk lövöldöztek. Itt azután ők a házat és a fát felgyújtották, mely állandóan a lövöldöző szerbeknek fedezetül szolgált, s egyéb kazlakkal együtt elpusztíták, öt szerbet pedig lelőttek. A vitézek nevei ezek: Sándor János szemlész, Péter Sándor csendőrőrmester, Alajos Károly, Kristály Ferenc, Kismáté János, Izsó Lajos csendőrök, Klein Mihály honvéd és Kovács Sámuel fővigyázó. Egyikük sem sérült meg.

Hős csendőr és pénzügy-őrök.

Angol hajóhad. Hírlik, hogy az angol tengerészet megkezdi az ellenségeskedést Monarchiánkkal. Vederemo!

Duna védelme.

Budapesten közszájra került, hogy Budapest városát s a Duna folyam partjain a főátkelési pontokat hadászatilag megerősítik; a terveket már előbb a mozgósítási előintézkedések keretében megtevén a hadvezetőség.

Galícia.

Augusztus 24-én örömhíreket hallottunk s a lapokban olvastunk. Így, hogy Közép-Galíciánál Szokal nevű város előtt a közelgő ellenséget, kozákjaival együtt a mieink visszaverték s egy orosz dandárt teljesen szétugrasztottak augusztus 21-én. Csapataink másik nagy győzelme Tomasov orosz-lengyelországi városnál volt, hol az orosz hadosztályt megverték. Egy orosz tábornok elesett, egy másikat sebesült állapotban Lembergbe szállítottak. A hadosztály egyik dandára Turynká-nál megsemmisült, a másik Komjanka Sztrumilavánál.

Pétervár.

Stockholmi jelentés szerint Pétervár északnyugati részének megerősítésén lázasan dolgoznak. Orosz foglyokat Debrecenbe hoztak. A lengyelek szervezkednek.

Szerbia.

Augusztus 20–21-én a délkeleti hadszíntéren Visegrádtól és Rudotól keletre mintegy harminc szerb zászlóaljat és nagyszámú hegyi tábori és nehéztüzérséget szívós küzdelem után az egyik vonalon a mieink visszavetették. A csata hevességére mutat, hogy egy lövészárokban ötszáz szerb halottat találtak. Többnyire magyar katonák harcoltak, kiket a tisztek a szuronytámadástól nem tudtak fékezni s visszatartani. Ez időben elfoglalták a mieink a montenegrói Plevljét is.

A Schüttenlandz nevű német katonai léghajó 22 sziléziai állomáson át Centstochaun, Kielcén keresztül, Ivangorodtól és Lublintól délre az osztrák-magyar főhadiszállásig repült az ellenséges tüzelést elkerülvén.

Franciák vesztesége. Augusztus 21.

De Belgiumból is német diadalokról hallunk. A bajor francia örökös vezérlete alatt álló csapatok győztek s átlépték Luneville-Beaumont Chotrin vonalát. Az ellenség üldözése közben számos hadifoglyon (8000) és jelentékeny jelvényen kívül a Vogézeken és a hegyekben előnyomuló balszárny már 150 ágyút zsákmányolt. A német trónörökös serege már folytatja Longwy irányában a küzdelmet és az üldözést. Albert würtembergi herceg serege, amely Nenschateautól mindkét felől nyomult előre, teljesen szétvert egy francia sereget, amely a Semoison

nyomult át és üldözi azt. Több tábornok és hadiszer került kezébe. Egy angol lovasdandár, amely a német csapatok előtt feltűnt, vereséget szenvedett. Verdun és Nancy között foly a véres csata…

Európa. A Neues Wiener Tagblatt megállapítja, hogy a német, osztrák és magyar haderő titáni munkája alaposan megfogja változtatni Európa térképét.

Vilmos császár a braunschweigi hercegnőhöz ily táviratot intézett:

Az Úristen megáldotta csapataink fegyverét és győzelemre segítette őket. Boruljunk térdre és adjunk hálát az Istennek. Bár továbbra is együtt maradna és egész német népünkkel. Szerető atyád, Vilmos. (An Gottel Segen ist alles gelegen.)

Brüsszeli bevonulás. Augusztus 20-án éjjel 3 órakor Max brüsszeli polgármester felhívta a lakosságot, hogy a közelgő német sereget ellenségesen ne fogadja s kitüzette a fejér lobogót, mire reggel bevonult a lovasság. Mindamellett a pánik bent a városban s a környékén borzasztó volt. A menekülés határtalan. Antwerpent három oldalról vette körül a német had.

Versecen magyar nyelv. Versecen Medve Zoltán délvidéki kormánybiztos megrendelte, hogy minden cirill betűs címtábla 24 óra alatt eltávolítandó. Az állam nyelve a magyar.

Románián át. Az orosz csapatok a Prut felső folyása felé központosulnak, s Oroszország szabad átvonulást kér Moldván át Romániától, mire ez határait őrizteti.

11. honvéd. Augusztus 24-én este 10 órakor elment Galícia felé a mi házi 11. honvédezredünk ismét egy menetzászlóalja, vidám kedvvel és felvirágzottan. Derék, java férfi korabeli emberek, kik imponálhatnak a gyatra muszkáknak. Vezérelje a jó Isten győzelemre!

Szerbia szünetel. Mennyiben seregünk Szerbiában a Felső-Drina és a Lim vidékére behatoltak, az Alsó-Drina vidékét megszállották, Plevljét elfoglalták és Sabác és Pozarevác mellett elhelyezkedtek: egyelőre felhagynak a további támadásokkal, azért is, mert mint Hazay báró hadügyminiszter a Munkapárt

körében kijelenté, a nagy és dicső események nem délen lesznek, de északon fognak lezajlani, a döntő háborút fent fogjuk megvívni. Augusztus 20. Visegrág mellett 95. D magasságban a szerb állást elfoglalták, 3 tengerészkatona elesett, 2 tiszt és 24 katonánk megsebesült. A német skutari különítmény is harcolt itt.

Monaco. Érdekes az is, hogy a franciák már augusztus elején rátették a kezüket a monacói közigazgatásra és elűzték Albert fejedelmet, akiről most nem is tudják, hol tartózkodik.

Gümőkóros franciák. A francia fegyelmetlen hadsereg Troussaint francia katonai egészségügyi főfelügyelő kijelentései szerint egészsége tekintetében nyomorúságos, mennyiben a zászló alá hívott fiatal embereknek 65 százaléka tuberkulotikus. 5214 behívott közül 4314 volt gümőkóros.

Magán-szolgálat. Berlinben a mozgósítás következtében sok közszolgálat fennakadna, ha magánosok a funkciók végzésére önként nem vállalkoznának. Göttingában is tanárok állottak be levélhordóknak. Ez nem derogál nekik. Vajon nálunk vállalkoznának-e?

Anglia semlegességi bizottsága. Angliában egy ún. semlegességi bizottság alakult, melynek feladata, Anglia beavatkozását minél szűkebb térre szorítani. Felhívásában kifejti, hogy az entente győzelme csak Oroszországot tenné Európa és Ázsia urává, holott Oroszország csak félig civilizált állam, melyet katonai autokrácia kormányoz és amely ellensége a politikai és vallási szabadság nyugati eszméinek. … Különben Anglia ötszázezernyi hadsereget akart most kiállítani, s nagy toborzások után mindössze is csak kétezer ember jelentkezett hadi szolgálatra. Olyanok, kik kereset- és munkanélküliek.

Orosz határon. Augusztus 25. Örvendetes híreket hoztak a hivatalos közlemények az orosz határról: az első német hadtest a hó 20-án ismét megtámadta a Gumbinnen felé előnyomuló ellenséget s visszaverte. E harcban a németek nyolcezer orosz katonát elfogtak és nyolc ágyút zsákmányoltak. A német hadtest egyik lovashadosztálya pedig két ellenséges lovashadosztállyal harcolt s visszajött ötszáz orosz fogollyal. Orosz erősítések a Pregeltől

északra és a Mazuri-tavaktól délre nyomulnak elő. A keleti (ti. a mi) hadseregeink mozdulatairól még hallgatnak, nehogy idő előtt elárulják az ellenségnek intézkedésüket.

Orosz foglyok.

A tomasori ütközet után augusztus 23-án, délután 5 órakor Lembergbe orosz hadifoglyok újabb csapata érkezett, amely húsz tisztből és 300 dragonyosból állott. A szállítmánnyal hat gépfegyvert, hat tábori konyhát és számos kocsifölszerelési cikket, nyergeket, fegyvereket és lándzsákat hoztak be, amelyeket a tomasor-kamjonkai ütközetben, Turynka mellett a mieink zsákmányoltak. Vannovszky és Ivanoff orosz tábornokok belehaltak sebesüléseikbe.

Augusztus 25-én Munkácson át is hozták a mieink vasúton 200 főnyi orosz hadifoglyot, több tiszttel, akik itt az ebédet elfogyasztották s tovább mentek bakák kísérete mellett.

Namur.

A francia-belga harctéren is győztesen üldözik a német seregek az ellenséget, amelyből több tízezernél került fogságba. Namur előtt augusztus 23. óta dörögnek a német ágyúk. Az ellenség Felső-Elszászból is visszavonul. Hír szerint Anglia több ezer főnyi csapatot szállított Antwerpenből a partra s az ottani erődműveket nyomban megszállotta.

Antwerpennél angol sereg.

Lehman belga tábornok.

Lehman belga tábornokot a németek a liégei Voncelles-erőd bevételénél fogták el, hősiessége miatt, átadott kardját visszanyújtották s őt a többi tisztekkel együtt Aachenbe kísérték, ahol egy német őrnaggyal szállott az egyik szállodába.

Zenta hajónk.

Augusztus 18-án a Zenta nevű kis cirkálónk az Adriai-tengeren a francia hajórajjal csatába ereszkedett, aminek nagy károkat okozott, de maga is eltűnt. Közülük mintegy 150 ember a montenegrói partra menekült s hadi fogolyként Montenegróban maradnak. Matrózaink neveit nemzetközi megállapodás szerint közölni fogják.

Orosz hajók.

Az orosz Petropavlöszk és Rjurik nevű orosz cirkálók Reval közelében orosz aknákra futottak s a robbanás folytán Rjurik elsüllyedt, a másik meg megsérült. Három vadász torpedóhajója Helsingfors hajórajából elsüllyedt, mert a hajóraj parancsnoka öngyilkos lett. (Augusztus 20.).

Amerikai Unió semlegességet hirdet. (Augusztus 23.).

Baedecker. Dr. Baedecker Károly a jénai egyetem fizika tanára (Baedecker lipcsei könyvkiadó fia) mint tartalékos hadnagy 38. évében egyik háborúban most elesett.

Japán ultimátum. Németország a japán ultimátumára nem válaszolt, hanem egyszerűen visszahívta a tokióiai nagykövetét és a berlini japán ügyvivőnek is kiadta útlevelét.

Namur. Augusztus 25. A németek Namur városát és több erődjét bevették, maradt még négy erőd, azokat erősen bombázták és bevételük küszöbén áll. Lüttich várát a németek új 42 centiméteres ostrom-mozsarakkal bombázták s különösen Loncin nevű páncél erődítményét széttördelték. A modern hadviselés e szörnyeit, a 42 centiméteres tarackokat az esseni Krupp-gyárban a 30,5 centiméteres mozsarakat pedig a pilseni Skoda gyárban készíték. A 42 centiméteres ágyúból, melyből ötven darabja van a német hadseregnek, 15 kilométeres távolságból lőttek ezer (1000) kilogramm súlyú lövedéket Namur erőségébe s ott a bomba négyméternyi vastagságú betonfalakat szétforgácsolt. Egy-egy lövés 38 ezer márkába került. Ez új rettentő ágyúk készítéséről senkinek sem volt tudomása. A német hadsereg Lünevill megszállása után üldözi a franciákat, a gyarmatairól behozott fekete seregével együtt s már a francia területen.

42 centiméteres bomba.

Francia területen.

Az oroszok a határainkon negyvenezer lovast központosítottak, de sehol sem tudtak áthatolni; ellenkezően minden megkísérelt ponton elverték őket vitéz és elszánt seregeink. Sőt a Krasznik melletti harcban több mint háromezer foglyot ejtettünk, 3 zászlót, 20 ágyút és 7 fogattal ellátott gépfegyvert zsákmányoltunk. Azok az elfogott orosz tisztek, akik a japán háborúban is részt vettek, egyhangúlag kijelentették, hogy a mi katonáink támadása sokkal hevesebb volt, mint a japánoké!
Monarchiánk rendelése folytán a Chiaocsauban állomásozó „Kaiserin Elisabeth” hadihajó utasíttatott, hogy ott részt vegyen a harcokban, mit a német sajtó a legnagyobb örömmel kommentál. Hajónk részt fog venni Kiaocsau védelmében!

Pápa véleménye. A most elhunyt pápa ügyünk mellett foglalt állást kijelentvén, hogy Ausztria-Magyarország háborúja igazságos, nagyon is igazságos.

Bomba Albertre.

Hírlapok írják, hogy Albert belga királyra, midőn Antwerpenből Brüsszel felé ment, egy másik automobilon őt követő egyén nem messze a királyi palotától bombát vetett, mely a földre esett, elpattant, de csekély kárt okozott. Belga forradalmárok két ottani belga tábornokot is meg akartak mérgezni; mások szerint ezek öngyilkosságot követtek el. Ki tudja, hogy nem kacsa-e ez is, mint annyi más a naponként felszálló különféle hírekből.

Dr. Boromissza Tibor áldozata.

A mi szatmári püspökünk Dr. Boromissza Tibor is hazafias érzelmeinek jelét adta, midőn a most létünk fölött döntő harcias időben húszezer koronát ajánlott fel a haza oltárára. Ebből Bereg megyére 1500 korona jut a behívott katonák családainak és 1000 korona a Vöröskereszt egyletnek.

Orosz határnál.

Augusztus 26-án éjjel érkezett haditudósításokat a lakosság másnap reggel vegyes érzülettel olvasta, mert magán hírek egy huszárezrednek megsemmisítéséről szóltak, melyekről csak úgy suttogva beszélgettek s a közlött valódiságon kétkedtek. A távirat szerint: a „Krasznik mellett lefolyt háromnapos csata tegnap a mi csapataink teljes győzelmével végződött. Az oroszokat mintegy 60 kilométer széles csata vonalon állásaikból kivertük. Az oroszok fejvesztetten menekültek Lublin felé.” Ez mindenesetre vigasztaló tudósítás volt.

Három-napos csata.

Egy másik távirat jelzé, hogy a kraszniki és polychnai ütközetben 4–5 hadtest, vagyis kétszázezer ember vett részt. Az oroszok frontvonala Frampolttól a Visztula melletti Jozefovig terjedt. Az oroszok Frampolttól északra és Kraszniktól délre egy-egy hadtesttel törtek előre. Az ütközet vasárnap (augusztus 23.) folyt le. Legalább két újabb orosz hadtest nyomult elő. A harc folyamán az orosz hadtestek teljesen felbomlottak és menekülve hátráltak Lublin felé. Lovasságunk erélyesen üldözi az ellenséget.

Honvéd-huszár-támadás.

Ez ütközetben augusztus 23-án a honvédlovasságból az V. lovashadosztály a Zbruz melletti határvédelmet áttörvén, hogy feladatához képest az ottani ellenséges csapatokat kikémlelje, Salanovnál átkelt, de ott nálánál nagyobb számú ellenséges lovasságra bukkant, melyet gyalogosok támogattak s melyet futamodásában üldözni kezde, míg Gorodok mellett orosz erősítésekre akadt s azt is megtámadta, de a túlerőtől nagy veszteséget szenvedett. A hír szerint ezernyi huszár részint

elhullt, részint elfogatott. Különösen a rákövetkezett éjjel Salanovnál alvás közben történt újabb megtámadásánál, amidőn azután a megmaradt rész a falut felgyújtotta, mert a lakosság is részt vett a váratlan megrohanásában. A polychnai ütközetben különösen a 76. kőrösezred vett részt és ejtett az ellene harcolt 179. és 180. számú orosz ezredekből sok foglyot. A jelen volt Gere Zsigmond a custozzai csatához hasonlítja.

Krasznik melletti harc.

Valószínűen egy újabb hivatalos sürgöny e csatákról ezt tudatja: „Csapataink előnyomulása a Visztula mindkét oldalán feltartóztathatatlanul folyik. A folyótól nyugatra haderőink csatlakozva a német szövetségekhez kisebb csatározások közben átlépték a Lysagorát és tegnap (augusztus 23.) elértek a Kamienna folyónak Kielce és Radom között elterülő részére. A Visztulától keletre győzelmesen előnyomuló hadseregünk augusztus 23-án Kraszniknál, úton Lublin felé két orosz hadtestnek egy erős csapatrészét visszavetette. Orosz részen ezernél több ember esett el, köztük sok tiszt. Csapataink zászlókat, gépfegyvereket és ágyúkat zsákmányoltak. Novoszélica közelében mintegy húszezernyi legnagyobb része lovasságból álló orosz haderőt vertek teljesen vissza csapataink. Az ellenség közül több száz foglyot ejtettünk. Rohamos visszavonulásukban az ellenséges csapatok sok hadiszert hagytak a harc színterén.”
Kyelce mintegy 130 kilométernyire van Krakkótól.

Hadjárat a német-orosz határnál.

Nagyobb orosz haderők törtek Angorepp és Stallpenon-Insterburg vasúti vonal északi részén előre. Az első német hadtest Wirballen mellett diadalmasan harcban feltartóztatta az ellenséget. A harcot ez úton a hátrább álló csapatok vették át, amelyek megtámadtak a Gumbinnen és az attól délre fekvő területek felé nyomuló ellenséget. Az első hadtest győzelmesen vetette vissza a vele szemben álló ellenséges csapatokat, 8000 harcost elfogva és több üteget zsákmányolt. A hozzátartozó lovasság (hadosztály) két ellenséges lovashadosztályt vert vissza és 500 foglyot hozott magával. A távolabbi déli területeken küzdő csapatok egy része erős erődményekre bukkant, melyeket előkészületek nélkül nem foglalhatott el, másik rész győzelmesen haladt előre. Ekkor érkezett meg a hír, hogy Narev folyó felől további ellenségeshaderők nyomulnak előre a Mazuri-tavaktól délnyugatra eső vidékek felé, mire kellő

intézkedések megtételéig visszavonta a parancsnokság csapatait. Az újabb döntés küszöbön áll.

Gebauer százados.

Kamionka-Strumilovanál Gebauer százados száz szekeresszel és hetven négy felkelővel hat órán keresztül védte a falut egész ezred orosz lovasság ellen s újabb segítség érkeztével az oroszokat leverték. Lovasságunk és honvédségünk minden alkalommal kitűnő hősiességgel viseltetik. A honvédhuszárság példátlan vakmerőséget tanúsít.

Sarc.

A németek Brüsszel városától kétszázmillió franknyi hadisarcot követelnek. Lüttich városát még nagyobb hadisarccal fogják sújtani.

Német veszteség.

Augusztus 19-ig a németek vesztesége: halott 38 tiszt és 228 közlegény, sebesült 25 tiszt és 476 közlegény, eltűnt 2 tiszt és 217 közlegény. A teljes veszteség tehát 986, vagyis halott 266 és 501 sebesült, és 219 eltűnt, vagy fogoly. Utóbbi kimutatás szerint még 268 halott, 1 sebesült és eltűnttel szaporodott.

Monarchiánk vesztesége.

Ennek ellenében a mi hadseregünk vesztesége augusztus 14. óta a budapesti kórházakba került létszám szerint, amidőn elsőül Köhler Antal alezredes sebesült megérkezett, következő: a XVI-os helyőrségi kórházban 463 maródin (betegen) kívül, sebesült 19 tiszt és 461 közlegény; a XVII-es helyőrségi kórházban 22 tiszt és 249 legény; a Szent Gellért kórházban 8 legény, a Dollinger klinikán 6 tiszt, 106 legény, a Vöröskereszt-kórházban 8 tiszt és 192 legény, az új Szent János kórházban 2 tiszt, 159 közlegény, a zsidó kórházban 79 közlegény, a Szent Rókus kórházban 101 legény, a honvéd helyőrségi kórházban 23 tiszt és 39 legény, a Szent István kórházban 11 tiszt és 64 legény s az Állami Szemészeti klinikán 3 legény. Ez így összesen 91 tiszt és 1461 legény. Augusztus 24-én érkezett 344 sebesült és augusztus 25-én 174 s így a betegekkel együtt fekszik Budapesten 2533, kiket ott a legnagyobb gondozással ápolnak, úgy, hogy sokan már felgyógyultak. Különösen Szerbiából kerülnek most is folytonosan új sebesültek, mert az ottani helyőrségi seregünket a szerbek éjjel s nappal megmegtámadják, bár mindig véres fővel verettek vissza; a döntés majd az oroszországi területen történendő csaták után fogván bekövetkezni. Addig seregeink csak a megszállott helyeket

tartják meg, minden további offenzíva nélkül.

Hazugságok: Francia hazugságok lapjaikban: Két francia hadtest bevonult Karlsruhéba. – Kozák csapatok elfoglalták Henzent. – Róma augusztus 20. A „szerbek elfoglalták Buda-Pestet” stb.

Német nagy hazafiság. A Német Birodalom területén most a háborús időben közel másfél millió önkéntes állt a kibontott zászlók alá, vagy a sorozó bizottság elé; hogy magát felvétesse. A szocialisták és munkások elől járnak, minél fogva némely iparág munkáshiány miatt szünetelni volt kénytelen. E veszedelem fenyegette különösen München, Drezda, Düsseldorf s más nagyobb városokban a sütőipart is, melynek munkásai elmentek katonának. Lelkesedés és hazafiságból tehát a német gimnazista diákok s más itthon maradt főiskolai hallgatók siettek önkéntesen a pékek segítségére és neki gyürkőzve, beálltak a pék műhelyekbe dolgozni, oly módon, hogy a felajánlott díjazást is az otthonmaradt családtagok segélyezésére szánták. Erre a német diákegyesületek a birodalomban elhatározták, hogy a fontosabb s közélelmezést érdeklő iparágakban ők fogják a munkáshiányt pótolni. (Nem szóval, de tettel kell az igazi hazafiságot mutatni. Exemplo non verbis!) Vegyünk példát, oh, arisztokratikus hazaffyak, térjünk valahára észre!

Kraszniki csata. A táviratok szerint a Krasznik körül orosz lengyel területen augusztus hó 23–25. közt lefolyt háromnapi csata ránk nézve győzelmesen végződött 3000 hadifoglyot és 20 ágyút s több gépfegyvert lefoglalt seregünk, Novoszelicánál pedig ezer orosz hadifoglyot. Az orosznak Bukovina felé irányuló offenzívája is teljes kudarcot vallott. Az orosz halottak és sebesültek tömegei borítják a csatatereket, az elfogott orosz tisztek pedig leplezetlen elragadtatással beszélnek a mieink hősiségéről. Az orosz hadtesteket pánik szállotta meg, futással menekülnek az oroszok Kielcéből is menekülnek, kiüríték a várost. A megterhelt vonat Ivangorod felé robogott s utána elpusztították a pályatestet. A csata Frampolitól északra és Kraszniktól délre folyt le. A csata eldöntését a keleti átkaroló csapatunk hozta meg, mely Frampolin átvonulva, rávetette magát az orosz balszárnyra, amely két teljes orosz hadtestből állott. A csatavonal hetven kilométernyi volt, s azon az orosz csapatok mindenütt felbomolva s fegyvereiket eldobva futottak Lublin felé. Az

ellenség több volt kétszázezernél. Nehéz ütegeinknek döntő szerepe volt a csatában. Lovasságunk üldözte a futamodókat. Bécsben, Budapesten és Berlinben nagy örömöt okozott a győzelem! Honvédeink általános elismerést arattak hősies harcolásukért.

Szerb foglyok.

Esztergomba 3500 szerb hadifogoly érkezett, akiket a Dunán fölfelé tovább fognak szállítani.

Németek Belgium-ban.

A németek is győzelmesen haladnak: Namur összes erődeit bevették s azzal a várost is. A franciák, miután Muhlhausennél legyőzettek, Metz és Vogézek között kísérelték meg a betörést 8 hadtesttel. A harcok ütköző pontjai Delme és Moncheux volt. Párizsban rettegnek a Zeppelinektől.

Japán követ.

Almoro Sato bécsi japán nagykövetnek augusztus 24-én kézbesítették az útlevelet. Báró Müller tokiói osztrák-magyar nagykövetet visszahívták.

Frigyes herceg †.

Namur ostrománál Frigyes herceg, a szász-meiningeni herceg fivére és a szász nagyhercegné atyja, augusztus 23-án egy gránátlövés következtében meghalt.

Zsidó menekülők.

Augusztus hó 28.

A föntebbi jó hírek után ma reggel valóban rosszul hatott kedélyemre, midőn a városháza és a két zsinagóga táján láttam, hogy zsidó csoportok suttogva közlekednek. Mint egy városházi alkalmazott zsidó tisztviselőtől hallám, arról suttognak, hogy az éjjel a vasúton zsidó menekültek érkeztek Galíciából, kik onnan futva menekülnek, miután szerintük az orosz csapatok már Tarnopol s Bukovina körül betörtek s a vidéket megszállották volna. Hazugság, mondám felingerülten; de kérem, mondá a zsidó tisztviselő: Hivatalos értesítés! Tagadom, mondván s még akkor sem hiszem el. – Azután mondám, kik azok a menekülők? Mit mentenek meg? Talán azt a kaftánt, ami rajtuk van. Ha otthon jóravalók lennének, ha házuk, földjük, vagy tartós üzletük volna, úgy nem szöknének oly könnyen ide üres tarisznyával; hanem felhasználják a zavaros állapotokat s ide sietnek, hogy hazánkban letelepülhessenek. Azzal eltávoztam. Sőt magamban úgy gondoltam, hogy talán kémül járják be e tájat s hírszolgálatot tesznek ellenségünknek. Kitelik az ilyenektől.

Erélyesebb felügyelet alá kellene őket venni s haza visszatoloncolni. Mint hallám, van köztük zsidó orvos, ügyvéd s egyéb képzettebb személy is, kik szemtelenül viselkednek s beszélik, hogy az osztrák határszéli városok, Tarnopol stb. égnek, lángolnak… A polgárság kivánatára a városi rend és határőrség másnap haza toloncoltatta a karavánt.

Németek francia földön.

A németek két vonalon haladnak Párizs felé. Útjukban Namur és Charlerói között augusztus 22-én harcba ereszkedtek a franciákkal, mely csata mint Koppenhágán keresztül jelentik, 3 vagy 4 napig eltarthat majd. A verduni erődítési övet és a brit expedíciós csapatokat is defenzívára kényszerítették. A francia offenzíva összeroskadt és a francia defenzíva válság örvényébe került. A Longvynál aratott német győzelmet döntőnek mondják.

Metz.

Metznél háromszáz-húsz ezer francia állt szemben a németekkel. A németek azon vannak, hogy megakadályozzák, hogy a franciák újból gyülekezhessenek és így állhassanak szembe velük. Augusztus 23-án négyszázezer francia és negyvenezer angol állott még szemben a németekkel. Az afrikai csapatok a Maas nyugati oldalánállottak fel s innen mintegy uralták az egész fennsíkot. A német gárda rohamot intézett, mire a szövetségesek és az afrikaiak meghátráltak. Nem csoda, a németeknek legalább hét-nyolcszázezer emberük volt, a legjobb pontokon. Mint most kiderült, a Metznél történt óriási csatában, száz kilométernyi területen 310 ezer francia és 900 ágyú állott szemben hasonló erősségű német csapatokkal. A harcosok száma tehát 600 ezer ember volt, ami jóval felülmúlja a történelem eddigi legnagyobb csatáit.

French angol fő-parancsnok

Most French tábornok, az angol szárazföldi hadsereg parancsnoka lett a francia csapatoknak is főparancsnoka. A hírlapok szerint az angolok segítő serege legfeljebb 160 ezernyi, mitől azonban eddig 50 ezernél nem több érkezett partra. Hírlik, hogy az angol hadügyminisztérium Indiából két hadosztályt és egy dandár lovasságot rendelt haza.

Belgium német igazgatása.

A belgiumi okkupált területek főkormányzójává a német császár báró Goltz tábornagyot nevezte ki. A polgári igazgatást Sendz aacheni főtisztviselővé bízta. Belgiumtól 140 millió frank hadisarcot követel.

Augusztus 20-án foglalták el a németek Gent városát.

Német bizalom.

Antwerpen készülődik az ostromra. Bizonyára ezt is csakhamar beveszik a németek, kik teljes bizalmában s tudatában vannak ellenállhatatlan erejüknek. Mit azzal is nyilváníták, hogy midőn Japán is megüzente nekik a hadiállapotot, a császár közönyösen kijelenté: „Mindegy, egy vagy két ellenséggel több vagy kevesebb – nem számít.” A német közvélemény pedig így jellemzi ellenségeit: Ein Schuß – ein Russ; ein Stoß – ein Franzos, ein Tritt – ein Britt. (Vagyis magyarul? Egy lövés – egy orosz, egy lökés – egy francia, egy rúgás – egy angol!)

Montenegro.

A megszállott Szerbiában időnként megnyitják a szerbek a csetepatékat, de mindig veszteséggel. De a montenegróiak is mint szövetségesük is nyugtalanítják határukbeli csapatainkat. Így augusztus 22-én Lisacnál Dalmácia és Hercegovina határán Dorsnik nevű erődítményünknél megtámadták a mieinket s két napig tartott ágyú- és puskalövöldözés közben csapataink Lisac főcsúcsát elfoglalták, míg a montenegróiak visszavonultak szétverten. Érdekes az is, hogy a Skutariban feloszlott francia különítmény parancsot kapott, hogy induljon Cettinjébe és a montenegróiakkal együtt védje meg Montenegró területét.

Vannovszky †.

Augusztus 26-án eltemették Lembergben Vannovszky Szergius orosz tábornokot, aki fogságunkba jutott és sebeibe belehalt.
Augusztus 20. óta a németek a poseni várat kívülről katonailag elzárták.

Debrecenben orosz foglyok.

Augusztus 26-án negyven vagon orosz hadifogoly érkezett Debrecenbe 8 tiszttel és 1 tábornokkal. Meglátszott rajtuk, hogy örülnek a fogságnak.

Honvéd-, férfi fejérnemű.

A magyar királyi honvédelmi minisztérium augusztus 23-án két millió férfi fejérneműt rendelt meg egy nagy központi iparvállalatnál, de kikötötte, hogy a varrást kizárólag a nőegyesületek bevonásával eszközölje. A varrást darabszámra fizetik: férfi ingért 20 fillért, lábravalóért 14 fillért.

Alkohol.

Sándor János belügyminiszter pedig körrendeletileg megtiltotta, hogy a vasutakon a hadba induló katonákat a közönség szeszes italokkal kínálja vagy ajándékozza meg, de egyéb nemű adományai mellé nyújthat tiszta friss vizet vagy egyéb alkoholmentes frissítőket.

Hadisarc, Lüttich ostroma.

A német hadvezetőség Lüttich városa tíz és a kerületre ötven millió hadisarcot vetett ki. Érdekes, hogy a német ostromló csapatok bombázásaaz erődítményekre tizenkét kilométernyi távolságból történt és a páncéltornyok úgy zúzódtak össze, mint a cserépfazekak. Azokat a helységeket, amelyeknek lakosai a németekre lövöldöztek, kivált Batticet és Nervet, földig lerombolták. Nervben ötszáz ház közül mindössze tizenhárom maradt.

Német győzelmes előretörés.

Augusztus 29-i híreink: Kluck tábornok csapatai az angol hadsereget Maubeugenél visszaverték és innen délnyugatra, miután körülzárták, újólag megtámadtak. Bülow és Hausen báró tábornok csapatai mintegy nyolc francia és belga hadtestet vertek meg a Sambre, Namur és Maas között több napig tartó harc után és üldözték őket. Maubeuge ostromát megkezdték. Albrecht würtembergi herceg csapatai a megvert ellenséget Semoison túl üldözték és átlépték a Maast. A német trónörökös seregei elfoglalták az ellenségnek Longwy előtt megerősített állását, visszavertek egy, Verdun felőli erős támadást és a Maas felé haladtak. Longwy elesett. A bajor trónörökös csapata pedig Lotharingiánál újabb ellenséges haderőt megtámadtak s megvertek. Antwerpennél is visszaverték az ellenséget és sok foglyot s ágyút elfogtak.

A hadtápvonalak biztosítására s Belgium megszállására a behívott népfelkelőket berendelte a császár.

Angol had.

Újabb távirati tudósítás szerint: az angol hadsereget, amelyhez három territoriális hadosztály csatlakozott, csapataink St. Quentin felől északra teljesen szétverték. Több ezer fogságba esett. Brüsszel város polgármestere közölte a német parancsnokkal, hogy a francia kormány közlése szerint, az nem képes Belgiumot védeni, mert maga is defenzívára kényszerült.

Manoviller vár.

Manoviller, Lunevilletől keletre, a legerősebb francia záreröd a németek birtokába jutott.

Északi harctér.

Az orosz harcszíntéren a döntő harcok folyamatban vannak. Csapataink az oroszokat Lublin felé követik, egy szomszéd csapat a Bug és a Wieprz körül ellenséges földön szintén győzelmesen előnyomulva a Zamoszc körüli területet foglalta el.

Seregtesteink a Lembergtől északkeletre és délkeletre levő területeket tartják.
A németek is mozognak a galíciai határnál; újabban megszállották Petrokant, a censtochau-varsói vonalon.

Orosz foglyok Munkácson.

Az északkeleti vasutakon augusztus 25-én vonult át az orosz határról 166 elfogott orosz katona, huszárok és ulánusok, 10 tiszt és 1 tábornok. A tiszteken látszott a lehangoltság, a legények azonban vígan fogyaszták a jó ebédet. Tegnap, augusztus 29-én délben ismét hozott a vasút 955 közlegényt és 3 tisztet, akik között egy őrnagy volt. Ezek is itt megebédeltek. Megnéztem őket. Mindenféle termetű és alakú legényekből állott a gyalogság és sok zsidó is volt közöttük. Zloczovnál kerültek fogságba, a 17-esek fogták el. Meglehetős kopottan néztek ki már most is. Drapp (sárgás szürke, világos rozsda) színű bő ingblúzszerű zubbony, ilyen bő bugyogó, részint csizma, részint bakancsban voltak s fejükön tál nagyságú lapos sapkát viseltek. A foglyokat Puhacsa Sándor hadnagy az itt tartózkodó lengyel népfelkelő csapattal kísérte, míg az előbbi szállítmányt 50 népfelkelő Dzian Márton főhadnagy alatt kísérte szintén Esztergom felé. Azt hiszem, hogy ezek sem fognak egykönnyen visszakívánkozni Oroszországba.

Kitüntetések.

Királyunk a német császárnak üdvözlő írásban a Mária Teréziarendet küldvén, az augusztus 28-i válaszában meleghangú táviratban megköszöni ezt s viszont a kraszniki győzelemnél tanúsított osztrák-magyar hősiesség méltánylásaés nagyrabecsülése jeléül Pour le merite-rendjelet adományozott a királynak, Conrad vezérkari főnöknek pedig a Vaskereszt első és második osztályát.

Hadüzenetünk Belgiumnak.

Augusztus 27.

A belga udvarnál akkreditált császári és királyi követünk Clary a belga királyi külügyminiszternél bejelenté, hogy kormányunk megszakítja a diplomáciai viszonyt a belga kormánnyal, mert az a Német Birodalom által ismételten tett ajánlatok visszautasításával Franciaországot és Angliát részesíti katonai támogatásban, amely két állam hadat üzent Ausztria-Magyarországnak s mert eddig is állampolgárainkat ott kíméletlen bánásmódban részesíti. Az ott levő osztrák és magyar polgárok védelmét az Egyesült Államok belgiumi követére bízza. A mi kormányunk is Errembault de Dudzeele grófnak

kiadta az útlevelét.

Miklós cár. Miklós cár, hír szerint, a hadi színtérre utazik és a háború tartama alatt csapatai körében marad.

Méhekkel harcolni. Belgiumban egyes falvakban a parasztok házaikból az ablakokon át méhekkel telt méhkasokat dobáltak az elvonuló német csapatokra. (Läudlich und sittlich.) A frank tivörök (szabadportyázók) harcmodorához tartozik ez is.

Namur. Lapok szerint Namur lövetésével osztrák és magyar mozsárágyukat is használtak. Az itt elfogott katonák között voltak zuávok és angol lovas katonák is. Dalheim nevű 286 lakosú lotharingiai helységet, mert augusztus 20-án a házakból orvul a német katonákra lőttek, a hadvezetőség rendeletére elpusztították.
Belgrád körül folyvást történnek ágyúlövöldözések egymásra.

Párizs. Párizs menekülésre készül. Joffre tábornok – bűnbak. E francia vezérkarfőnököt okozzák az eddigi balsikerekért s közte és a francia hadügyminiszter között áthidalhatatlan nézeteltérés támadt. Helyette, mondják, d'Amade tábornok lesz.
A párizsi Louvre műkincseit vasládákba helyezik, a milói Vénuszt és a Giocondát páncél kamarába zárták, féltik a Zeppelin-léghajók bombáitól. A görög termet, amelyben Phidias mesterművei vannak, homokzsákokkal vették körül, a képeket kórházakba vitték s Louvre felső emeletét is kórházzá alakították át s Vöröskereszt lobogókkal látták el.

Csernovici rabbi. Csernovicban az ott összegyűjtött csapatokat Schmidt József pápai prelátus látja el tábori áldással. A napokban megáldotta a harcokat az Atyának, Fiúnak és Szentlélek nevében, majd hozzátette messzire csengő hangon: „Izrael fiai, akik ebben a csapatban kivonultak, értetek fohászkodom áldásért Jehovához, Izraelnek is, nekünk is egy Istenünkhöz." (Így megnyugtatta az ottani számos zsidó herkuleseket is).

Néger vadászok. A németek előnyomulásában Verenzhausennél már az afrikai francia gyarmatokból áthozott három afrikai vadász zászlóaljjal is megküzdöttek. E négerek nagy bátorsággal harcoltak, de támadásuk mégis azzal végződött, hogy csapataikat a német

hadosztály majdnem az utolsó szál emberig megsemmisítette.

Macenauer kém.

A szombathelyi katonai parancsnokság augusztus 27-én Partosfalván letartóztatta gróf Macenauer Károly nagybirtokost, aki úgy szerepelt mint Paraquai követe. Beszerzett bizonyítékok alapján Oroszországgal való kémkedés miatt elfogták. Ő orosz alattvaló s azelőtt Ausztriában lakott.

Olasz szövetség?

Különös fogalmaink vannak most az olasz szövetségeseink hozzánk való viszonyáról. Hónap óta emlegetik, hogy az olaszok semlegesek. Egyik hadakozó félhez sem vonzanak. Hogy a többi kormányok csalogatják, biztatgatják, de ők mint a tengeri sziklák, szilárdan semlegesek! Így példáula Petil Parisien (augusztus 27.) alaptalan híradásaival szemben a Stefani-ügynökség megállapítja, hogy Ausztria-Magyarország és Olaszország között a viszony kitűnő… Mire báró Hötzendorfi Conrad vezérkari főnökünk a berlini osztrák-magyar katonai attaséhoz sürgönyzé, hogy valótlan az a terjedő hír, hogy Monarchiánk Olaszországot megtámadja, s így bosszút állani akarna semlegessége miatt stb... Bárhogy vélekedjünk e viszony felett, a helyzetet kellően felfogni s megvilágosítani képtelenek vagyunk. Évek óta abban a meggyőződésben éltünk, hogy Olaszország jóban és rosszban egyaránt hű szövetségesünk lesz s épen most, midőn nagy szükségünk volna támogatására, afelett kell elmélkednünk, hogy nem fog-e éppen ellenünk működni, s minket az égető szükségben cserben hagyni. Mi lenne belőlünk, ha Németország is ily szerepet játszana. A semlegesség nem szövetség. Szerintünk jobb a nyílt ellenség, mint a rejtélyes érzelmű álbarát. Meglátjuk, hova és mivé fejlődik e viszony?

Hazatért harcosaink.

Augusztus 30-án Munkácsra érkezett egy huszárhadnagy, kinek bal kezét sérté meg a parányi vékonyságú orosz puskagolyó a múlt napi kraszniki csatában, és egy házi honvédezredünk századosa H., kinek mint mondá, „megtörődött teste”. Különben jól néz ki s élénken beszél a kraszniki véres ütközetről, hogy az ismételt bravúros szuronytámadásban, hány derék honvédünk hullott el, sőt a miskolci ezred majdnem teljesen elpusztult. Augusztus 27-én csütörtökön reggel az esti csata után távozott el s 29-én éjjel érkezett ide. Nem nagyon biztatólag nyilatkozott. Az orosz sereg kifogyhatatlanságát említé… Több tisztünk eltűnését felhozza, mi deprimálta, lohasztotta kedélyünket.

Leányom, Margit tudakozódott férje, Szentmiklóssy Pál honvédszázados hogyléte iránt, mennyiben már tíz nap óta nem kapott tőle levelet; Heidrich megnyugtatta őt, mondván, hogy az augusztus 26-i csata utáni reggel (27.) beszélt vele s nincs semmi baja, több tiszt azonban az ezredből hiányzott még akkor, úgymint Dobos, Kubinyi, Gáthy s mások, kiknek hol és hogy létéről azután nem értesülhetett, mert súlyos betegsége (szakadás) miatt kénytelen vele eltávozni s egyenesen ide jött. Egyelőre tehát ennyivel is kellett beérnünk. Szegény aggódó leányomat sajnálom, négy gyermekével maradt itt. Bízik Istenben; mindennap reggel a közeli templomba jár s hallgatja imádkozva a misét. Deus providebis. Az itteni csatákban elesett Preinreich Gyula, a kassai honvédezred parancsnoka is augusztus 25-én. Személyesen is ismertem őt. Munkácson ebédelt is nálam. Vidám, mozgékony, beszédes férfi volt. Kár érte!

Orosz sebesültek Munkácson.

Augusztus 30-án vasúton 30 orosz sebesült katonát hoztak Munkácsra, kiket a polgári leányiskolákból átalakított kórszobákban elhelyezték. Nem igen tetszett ez a közönségnek.

Óriási orosz csaták.

Augusztus 31-én a hírlapok és haditudósítások érdekfeszítő közléseket hoztak különösen az orosz harctérről. Négyszáz kilométeres fronton vívnak döntő harcot a mieink az oroszokkal. Egy milliónyi harcos áll egymással szemben. Augusztus 26-án délben kezdődött meg az óriási ütközet. A Mazuri-tavaktól, északkeleti Németország déli részétől egész Orosz-Lengyelországon át Galícián át, le Bukovináig, a besszarábiai határig szláv síkokon, hegyeken végig foly a csata. Ilyen még nem volt a világ, földünk fennállása óta. Add Isten, hogy ránk nézve szerencsésen végződjön! A nagy mérkőzés több száz kilométer hosszú vonalon van. Seregeink balszárnya érintkezésben van a Censtochova és Kalisból előrenyomuló német csapatokkal. A nagy harc centrumunkban kezdődött, amelynek balszárnya Krasznik és Lublin felé való útjában a Krasznik és Lublintól kelet felé eső mocsaras vidékre szorította az ellenséget.

A középszárny a Lemberg előtti hegyeken foglalt állást és ott tartóztatta fel az oroszok előnyomulását. A centrum körülbelül Zlocovig terjed. A jobbszárny Huszjatinig, illetve

Novoszelicáig. A legnagyobb munkát addig a centrum balszárnya Krasznik vidékén végezte. A hangulat jó és a trombitajel táviratok egymás után hozzák a harci jelentéseket.
Az ellenséges haderő a Visztula és a Bug közt a legerősebb. Az oroszok e részen előretörő jobb szárnyát sikerrel nyomták vissza a mieink és Ravaruskától Zsolkievig nagy előnyöket szereztek. Brody körül nagy harc fejlődött ki, valamint a Zbrucs folyónál Szatanovka körül, ahol nemrég az ötödik honvédhuszár lovashadosztály olyan önfeláldozó bátorsággal nagyszerű földerítő harcokat végzett. Itt a csata folyamában hadállásaink kedvezők. Felvonult haderőnk, amely Kraszniktól Huszjatinig, illetve Csernovicig kifejlődött, elsősorban Lemberget védi, mert az orosz centrum támadása ide van irányítva. Igaz, hogy a most folyó harc nagy része galíciai területen történik s így az élelmezés rendes és a hiányok pótlása akadálytalanul megtörténhetik. Tüzérségünk működése döntőleg hat.
Lembergbe augusztus 28-án már ötezer orosz foglyot behoztak, ami jó kilátás a mielőbbi sikerre.

Robbanás. Forradalmárok Prága és Varsó között a sínekre helyezett bombákkal felrobbantottak egy orosz katonavonatot, hol százötvennél több katonát és sok tisztet megölt a robbanás.

Németek. Biztató ránk nézve, hogy a németek, kik Posenből egyelőre visszavonultak, krakkói jelentések szerint ismét az orosz harctér felé vonultak, megszállották Petrikovot s mint föntebb érintém a nagy harcban is részt vesznek. Újabb haditudósításaink szerint: az augusztus 26-án kezdődő s Visztulától a Dnyeszterig négyszáz kilométeres vonalon folyó milliók döntő harca kedvezően tart. Az orosz középhadsereg Galíciába benyomult, de haderőnk elébe vetette magát és az orosz offenzívát megakasztotta. A Zbrucs ellen nyomuló orosz sereggel is szerencsésen harcolnak, úgy ravaruszkai vonalon is, míg Kraszniknál támadásunk győzelmes. A főhadiszálláson a legnagyobb nyugalommal várják a döntés végső kifejlődését. A csata harmadik napján is seregünk minden ponton győztesen nyomul előre.

Repülőgép Lemberg-ben. Lemberg városa felett augusztus 23-án midőn abba orosz fogolyszállítmány vonult, Sokal felől orosz aeroplan repült, mire katonáinkra tűzelvén, megsérült s Cedlew közelében kénytelen

volt leszállani. A két benne volt tisztek: Martinev határparancsnokot és Mittres hadnagyot letartóztatták.

Gróf Trautmansdorff †

Gróf Trautmansdorff Adolf dragonyos tiszt a kraszniki csatában elesett.

Odesszában a forradalom terjed.

Francia-belga harctér.

Belgiumban a német hadsereg az egész vonalon győzelmesen halad előre. A Cambrétól a délnyugati Vogézekig terjedő francia területre behatolván, az ellenséget mindenütt megverték. A zsákmány megszámlálhatatlan még. Kluck tábornok az angol csapatokat legyőzte; úgy Bülow és báró Hausen a francia-belga hadtesteket. Longwy bevételénél 3200 sértetlen és 400 sebesült katonát ejtettek a németek foglyul, negyven ágyút lefoglaltak, de az erősség vitéz parancsnokának a trónörökös meghagyta a kardját. Hadd érezze és tudja meg, mi a német becsület és lovagiasság. Saint Quentinentől északra az angol hadsereget teljesen szétverték. Kár volt azért a tengeren át ide fáradni! ... Meziéres-től délkeletre a németek átkeltek a Maas folyón s balszárnya kilenc napig tartó csaták után a francia hegyi csapatokat Epinaltól keletre visszaverte, s győztesen nyomul előre. Tény, hogy a franciáknak nem sikerült az egymillió katonából álló német vonalon keresztültörniük és hogy ennek következtében kénytelenek fedezeti állásaikba visszavonulni s meghiúsult reményük a németeken egy elhatározó ütközetet is megkísérelhetni. Sic non itur ad astra! French tábornok összeroskadtan bejelenti a legyőzetést! Nem csoda, a teljes leverést hét német vitéz hadsereg hajtotta végre! A lapok úgy vélik, hogy immár a nyugati harctéren a háború már megvan nyerve! Mi több Párizs, mit is tehetne egyebet, készülődik végső kísérletül az ostromra! No, itt a kapituláció bizonyára csakhamar fog bekövetkezni. Ezen, természetes, pétervári közlések szerint is, nagyon aggódnak az oroszok. Ők is a francia hadsereg támogatására számítottak s nem azok csúfságos visszavonulására!

Szerbia.

Szerbiában is a megszállott helyeken napról-napra megújul a harc a mieink is a támadó szerbek között. Rövid puska- és ágyútűzelés után azonban csakhamar bekövetkezik a szünetelés. Így van ez Sabác és a Drina, montenegrói határnál is. A sebesülteket Budapestre szállítják, hol Auguszta főhercegnő

vezetése mellett ápolás alá veszik s az illető katonai kórházakban elhelyezik. A szerb foglyokat, dühösen harcoló, lövöldöző asszonyokat is, Szarajevóba viszik. Majd nemsokára sor kerül Szerbia teljes meghódítására is, csak az orosz hadjárattal jöjjön Monarchiánk rendbe s a német franciákkal!

Sebesültek. Munkácson át augusztus 31-én számos magyar sebesült katonát szállítottak vasúton, kik a most fent folyó csatában megsérültek. Némelyiknek feje, arca, lába, keze, még azon módon vértől borított volt. Néhányat katonák vittek az étkezdébe.

Időjárás. Az időjárás itt is folyvást derült és forró. Állandó jegyzeteim szerint Munkács táján júliusban volt 13 száraz és 18 esős nap; augusztus hónapban pedig 23 száraz és csak 8 esős nap. Mint az érkezők beszélik, az orosz határbeli harcszíntéren is folyvást száraz meleg napok járják, míg ellenben az éjjelek most már ott érzékenyen hidegek. Azt hiszem e jó időjárás is kedvezően hat a harcok folyamára.

Hadtáp-vonal. Nálunk is ezentúl a hadtápvonalakat népfelkelők fogják biztosítani. (Azt a területet, amelyben a hadsereg szükségleteinek pótlásához szükséges készleteket felhalmozzuk, hadműveleti alapterületeknek, azokat a közlekedési vonalakat, amelyek mentén az alapterületek készleteit a hadsereghez előre szállítják, hadtápvonalaknak, azt a területet pedig, amely az alapterület és a hadsereg között fekszik, és amelyet a hadtápvonalak behálóznak, hadtápkörletneknevezik. Ezeken a vonalakon táplálják ugyanis a hadsereget minden az ő életéhez és harckészségéhez szükséges dologgal.).

Győzel-meink. Augusztus 31-i hadtudósítások jó híreket hoznak úgy az orosz, mint a poseni harctérről: Dankl Viktor császári és királyi tábornok a kraszniki győző serege a most augusztus 26. óta folyó és négyszáz kilométerre kiterjedő csatákban újra legyőzte a millióra rugó orosz sereget; de a döntés még nem történt, mert az orosz főhaderejével való mérés csak most fog következni, még nem érett meg a döntésre. Pedig éppen eztvárjuk sóvárogva. Amennyire ma délben (augusztus 29.) a helyzet áttekinthető, állásunk kecsegtető. Az augusztus 27-én lefolyt második csatában, melyet a Niedrzwica Duza magaslatain levő rendkívül megerősített hadállás hősies megrohanása koronázott, sikerült a

Krasznik mellett visszavetett orosz haderőt és az odavezényelt erősítéseket, összesen hat különböző hadtestnek mintegy tíz hadosztályát újra megverni. Egyik hadtestünk ebben a második csatában egy tábornokot, egy ezredest, három más törzstisztet és negyven tisztet, mintegy kétezer embert elfogott és rendkívül sok hadianyagot zsákmányolt. Kraszniktól 27 kilométernyire van e hely, hol az orosz hadsereg foglalt állást s megveretett. Csapataink Lublin felé vonultak. A centrumban és a jobb szárnyon a helyzet változatlan. Folyik az irtózatos küzdelem és az óriási vonalon az oroszok teljesen le vannak kötve. Az oroszok saját faluikat felgyújtják harci mozdulataik közben, a Visztula és Dnyeszter közötti harcvonali központjában. E síkságon a Bug folyó sem képez a nagy szárazságban akadályt, kanyarulatos medre néhol száz méter széles, de nem mély s helyenként jól megművelt erdőségek terjednek. Itt a birodalom határai a védelemre alkalmatlanok, viszont a vonal, ameddig az orosz főerő előrenyomult, délnyugati irányban emelkedő magaslatok lábainál húzódik s így nagyon kedvező ellenállási láncolatot alkot. Ezek a Lembergtől északkeletre levő podóliai hegyek, a Lembergtől északnyugatra levő Lysa Gora és Vysoka Gora. A mi birtokunkban levő magaslatok mintegy 200 méterrel magasabbak az oroszok által elfoglaltaknál s a csúcsokról szabad az áttekintés az ellenség felvonulására, mennyiben erdőségek itt nincsenek.

A harctér színe.

Németek Pozenben.

Előmozdítja itteni harcolásunk sikerét az, hogy a német hadsereg is újra megkezdte itt a háborút. Augusztus 28-án poroszországi csapatok Hindenburg tábornagy vezetése alatt egy orosz sereget, mely öt hadtestből és három lovashadosztályból állott és amely a Narew folyó irányából nyomult előre, Gilgenburg-Ortelsburg környékén három napig tartó csatában megverték és most üldözik az ellenséget a határon túl. E csatahely a Gligenburg és Ortelsburg közötti területen ötven kilométer hosszú s két orosz hadtestet vertek tönkre rajta. A német csapatok diadalmasan szintén vonulnak előre.

Sérültek Munkácson.

A harc folyamában természetesen sok katonánk megsérült. Ezekből most augusztus 30–31-én naponként többször hozott Galíciából a vasút Munkácson át és városunkba is, hol a városi két kórházat, a polgári leány-, fiú- s elemi iskolákat, a kastély egyik udvari földszinti osztályát, a kaszinó nagytermét s egyéb

magán lakokat már elébb kórházakká alakították s ágyakkal és kellő készségekkel ellátták. A sérülteket pedig a vasútról két grófi autón és magán kocsikon szállítják be részint civil, részint katonai képzettek. Ezek vezetésében gróf Schönborn Frigyes Károly lankadatlan buzgósága kitűnik.

Gróf Schönborn.

Várjuk tehát még tovább a folyamatban maradt rettentő csatának eldöntését. Adja Isten, hogy jó legyen! Reményünk nagy, annál inkább, most hisz eddigelé mi öt és a németek szintén öt s így összesen tíz orosz hadtestet megvertünk s a szövetséges fegyverek mindenütt győztek.

Angolok Waterlónál.

Különben kedvezők a hírek a németek francia földi előnyomulásairól is. A csataveszteségekről immár jól értesült franciák rettegnek a németek közeledésétől. Remegéssel látják, hogy a segítő orosz hadak helyett a német seregek nyomulnak Párizs felé s hogy az angol segédhad éppen úgy, mint a belgiumi tönkre van téve. A német seregek az angol expedíciós hadait augusztus 29-én a waterlói csatatéren is győzték le s elvágták az angolok visszavonulási útját, akik már csak a kikötők felé tudnak menekülni. Mindenhol páni félelem támadt. Német léghajók bombái Antwerpen gázgyárát agyonbombázták s megremegtették a lakosságot. Két angol gőzös készen áll, hogy a belga királyi családot Londonba szöktesse; honnan talán nemsokára az angol király is kénytelen lesz menekülni. Különben Pétervárott is nagy az aggodalom s az orosz nép zúgolódik s szidja Izvolszkit, kit rövidlátással és részrehajlással vádol. A belgák eddig tízezer halott és sebesültnél többet vesztettek… Delcassé úgy nyilatkozott, hogy félti Franciaországot, s ha Németország legyőzné, úgy nem tudná túlélni azt! (Akkor kellett volna így gondolkodnia.)

Német hadvezérek

A németek eddig győzelmeivel nagy hadvezér neve van egybefűzve: Bülow Károly tábornagy, báró Hansen Miksa, Heeringen Jósias és Kluck Sándor tábornokok.

Szerb.

A szerb-montenegrói harctéren is egyre tart a csatározás. Bolgár táviratok szerint most a Valjevo alatti harcokban tizenhétezer szerb veszett volna el. (Ez talán egy kissé sok?) József főherceg is megsebesült, ki híven osztozik a katonákkal a táborozás és csatározás nehézségeivel!

Japán hajó.

A japán flotta augusztus 25-től Csingtau körül harcban van.

Hengoland.

Augusztus 28-án pedig több angol cirkáló és két angol torpedózúzó-flottilla, mintegy negyven torpedózúzó Helgolandtól északnyugatra bukkant fel. Így csakugyan a világ minden részein foly a „Világháború”.

A német hadsereg előőrsei már csak 120 kilométernyire vannak Párizstól. (Augusztus 29.)
A mi 65. császári és királyi gyalogezredeinknek egyik pótzászlóalja szeptember hó 1-jén vonult el a csatatérre Galícia felé Munkácsról, hol teljesen felszereltetett.
A 11. honvédezredünk egyik pótzászlóalja is kiegészítvén, ma volt elindulandó, de sürgönyileg itt marasztották.

Lembergi területi parancs-nokság.

Munkácson némi konsternációt tett az, hogy a hadvezetőség a Lembergi császári és királyi kerületi parancsnokságot Munkácsra tétette át, mint mondák azért, mert ezt mihelyt az ellenség attól 30 kilométernyire megjelen, biztos helyre eltávolítandó. E célra átvették az itteni Csillag szállodát s a működő tisztek számára magán szállásolást jelöltek ki. Délután csakugyan meg is jelent a 40 katonatiszt, többnyire lengyel. Hozzám is szállásoltak egy Dosztal Liboriusz nevű századosi rangú hadifelügyelőt, ki ifjú nejével együtt behelyezkedett. Természetes ismét, hogy a közönség a háború balsikeréről kezdett beszélni, suttogván szokása szerint csapatosan, hogy mennyi millió pénzt hozott a katonaság ide, melyek a nemzeti bank itteni fiók pénztárába betettek s azt, valamint az összes fontos irományokat szigorúan őrzik stb.
Beszéltem a századosommal, ki felvilágosított, s kérdésemre, hogy miért van hetek óta megyénkben s a szomszédos vármegyékben annyi idegen rendes gyalog és lovas katonaság elhelyezve, mondá, hogy azért, mert a mozgósítás elején harmincezerrel több katonaság vonult be, mint amennyire Galíciában s Bukovinában az orosz határ mentén szükséges és megállapítva volt s azért e felesleges tömeget itt rezervában elhelyezték, különben abban sok újonc is van, mely itt kiképzést nyer.

Augusztus 31.

Augusztus 31-i hírlapok szerint hadügyünk az orosz határon jól áll. A négyszáz kilométeres fronton seregeink pozíciója kedvező. 28-án feldstürmi Hőfer Ferenc, vezérőrnagy Conrád vezérkari főnök helyettesének jelentése bíztató reményt nyújt a

háború folyamata iránt. Eszerint az északi harctéren seregeink balszárnya és centruma erőteljes és győzelmes offenzívába lépett, kelet-galíciai csapataink pedig hatalmas túlerővel szemben is bravúrral és szívóssággal tartják magukat. A szélső balszárny, Dankl Viktor serege feltartóztathatatlanul nyomul Lublin felé; ezzel párhuzamosan a tőle keletre, a Bug és a Wieprz közt operáló seregünk is támad a Cholm vidékről előnyomuló orosz hadsereg ellen; míg a balszárnyat, mely az orosz centrumot Ravaruszkánál áttörte, már elfoglalta 28-án a samosci diadalunk után a Cholmból megerősített orosz haderővel szemben már mi is megerősített csapatokkal vettük fel a harcot s Belzből is orosz területre vethettük csapatainkat. Belz, Ravaruszka és Sokal között fekszik, Lembergtől pedig északra, légvonalban 60 kilométerre s e nagy terület teljesen ki van ürítve az oroszoktól. E harcokban sok ezer orosz foglyot ejtettünk. A Visztula és Dnyeszter között folyó döntő harc is a hadvezetőség terve szerint folyik. Lublinnál is új győzelmet aratott Dankl.

Dankl Viktor tábornok hadparancsában felhozza, hogy a hadsereg augusztus 23-án és 24-én a kraszniki, polichnai és gorai csatákban fényesen kiállotta a tűzkeresztséget. Az ellenséget menekülésszerű visszavonulásra késztette s elfoglalt 3 zászlót, 28 ágyút és számos gépfegyvert s több mint hatezer foglyot.

Utolsó augusztus 30-i jelentések szerint: a csata tovább folyik. A helyzet változatlan. Augusztus 31-én: közel a döntés. Csapataink oroszlán módon harcolnak.

Neidernburg közelében augusztus 30-án a 20. német hadtest 24 óra óta harcban állt az oroszokkal; este a német csapatok teljes győzelmet arattak az ellenségen. Augusztus 31-ig 30 ezer orosz került fogságba, köztük igen sok főtiszt itt és Orfelsburg melletti győzelmek után.

Merénylet a cár ellen.

Pétervárott a cár ellen augusztus 30-án a Nevski-Prospekten egy fiatal ember kb. ötvenlépésnyi távolságból több revolverlövést tett; a golyók egy kozákot megöltek, a cár sértetlen maradt. Aksakov nevű merénylőt (technikai hallgató) elfogták. A rendőrfőnököt elmozdították.

A francia-belga határon ezek az újabb harci történetek augusztus 31-én: a német sereg előhalad Párizs felé. Longwy mellett 3600 franciát fogtak el. Montmedy határerődöt ostromolják. Antwerpennél a belga sereget három oldalról megsemmisítő tűz

alá vették, az ellenállókat lemészárolták s a hanyatt-homlok menekülőket megsemmisítették. A francia kormány Bordeauxba készül menekülni s székhelyét oda áttenni. A szocialisták felhívása szerint: „Franciaország léte forog veszélyben.” A németek Belfort erődjeit augusztus 29. óta ostromolják.

1914. szeptember 1.

Angliában a közhangulat ingerült. Ily frázis hangzik ott: „Tanácsot kértünk az ördögtől és benne bízunk.” Mások száján ez: „Megkérdeztük saját ostobaságunkat és bízunk az őrültségünkben.”

Északi hadjárat.

A helyzet változatlan, reményteljes hangulat. Lembergi csata hatodik napja folyamatban. Lublin felé és Zamoscétól északra előretörő csapatainkhoz tegnap óta egy harmadik előnyomuló seregünk is csatlakozik, amely Sokal irányában Wladimir-Wolynskij felé nyomul előre. Az oroszok vonalát csapataink áttörték. A jobb szárnyon Nisniov körül napok óta nagy harcok folynak, amelyek javunkra érlelik a helyzetet. Az orosz seregek szemmelláthatólag elerőtlenednek és ellenállásuk megtörik.

Még napokig tarthat a csata.

A belgiumi német csapatok már az orosz harctéren vannak. Belgiumot a német népfelkelők tartják megszállva és a hadsereg, amely Belgiumot legyőzte, esetleg ötnapos menetelés után akadálytalanul el tudja érni Varsót, sőt a keleti hadsereg egy része a dél-lengyel harctér számára is figyelembe jöhet.

Szeptember 2-i hírek harcunk hatodik napjáról.

Az orosz határon hadi ügyünk jól áll. Lublin, Krasznosztav és Grubesov alatt száz kilométernyi fronton erősen támad a mi seregünk. Sokal felől egy harmadik seregünk is áttörte az oroszok vonalát. Kelet-Galíciában, a jobbszárnyon Nizniov körül napok óta nagy harcok folynak. Helyzetünk az egész vonalon kedvező. A döntés a legközelebbi időre várható. A németek bekerítettek negyedmillió oroszt.

Eszerint az orosz hadsereg jobbszárnya katasztrofális helyzetbe került. A mi hadaink gyönyörűen kifejlődtek. Krasznik és Lublin irányában az egyik oldalra kerültünk az orosz jobbszárny mellé. Zamosc és Krasznestar felől pedig a másik oldalon szakítottuk szét az orosz főerőt, amely előtt hatalmas seregeink sorakoznak s e terület csupa mocsár.

Lent Kelet-Galíciában is megkezdték hadaink az offenzívát Nieznov körül az orosz balszárny ellen, mert a harcvonal új

irányt kapott a balszárny offenzívája folytán. Most tehát már nem kelet-nyugati irányban, hanem észak-déli irányban helyezkedtek el hadaink s így nyomul az ellenség ellen.

Vannovszky †

Az a minap sebesülten elfogott és Lembergben elhunyt Vannovszky orosz generálist eltemették Lembergben. Átnézett irataiból kitűnt, hogy a cár úgy küldte őt a harctérre, hogy kinevezte Galícia katonai kormányzójává és a székhelyéül – Lemberget jelölte ki. Csakugyan mostmár állandóul elfoglalta új székhelyét!

A német hadsereg is erősen halad itt előre. Való, hogy a tegnap említett kelet-poroszországi helyeknél Ortelsburgnál s a többinél 30 ezer orosz foglyot ejtettek. A német csapatok jobbszárnya Soldan és Gilgenburg, balszárnya pedig Allenstein, Wartenburg és Bischofsburg mellett állott fel s a centrum, mely honvédseregből állt, Hohenstein körül foglalt helyet s így Passenheimon át kerítette teljesen körül a túlerőben levő orosz sereget, mely öt hadtestből és három lovashadosztályból, összesen 250 ezer emberből állt. Most várják az orosz sereg kapitulációját!

Berlinben nagy feszültséggel várják a Visztula és Dnyeszter között folyó óriási csatának kimenetelét; Bécsben is, de még mi munkácsiak is! A berlini hadtudósító úgy írja, hogy az öt orosz hadtest elleni csatát a Mazuri-tavak közti csatának fogja nevezni az utókor. Itt eddig is harmincezernél több, jól fölszerelt orosz katona esett fogságba, köztük sok főtiszt.

Párizs is napról-napra mindinkább szorong. Vezérkara belátja, hogy néhány nap alatt a főváros be lesz kerítve, a külvilágtól egészen elzárva. Augusztus 31-én német repülőgép már megjelent Párizs felett s ízleltetőül, bombát dobott le. Az aviatikus német hadnagy ugyanakkor egy lobogót és levelet is dobott le, melyen ez állt: „A német hadsereg Párizs kapui előtt áll. Adjátok meg magatokat, úgysem tehettek egyebet!” (Igaza van.)

Von Stein tábornok augusztus 31-i jelentésében írja, hogy Heidenburgnál 60 ezer orosz katona esett fogságba.

Antwerpen bombázása a Zeppelin-léghajókból 160 középületet pusztított el.

Dél-Afrikában, Upingtonnál a Becsuána földön véres harcok folynak a német és az angol csapatok között.

Munkácsra folyvást hozzák a mi sebesültjeinket.

Szeptember 3-án ismét győzelmi hírek keringtek az orosz harctérről. Hogy Auffenberg hadseregfelügyelő Zamosce és Tysovác közt győzött és 160 ágyút zsákmányolt az oroszok a Bugon át visszavonulóban vannak. „Kelet-Galíciában Lemberg még birtokunkban van.” Szólt a legújabb távirat. E kétes kifejezésen sokan megütköztek s hírek terjedtek el városunkban, hogy a szeptember 1-től letelepült lembergi kerületi parancsnokság és hadi intendatúra el – Bécs – felé készül, hogy az itteni nemzeti bank fiókjában letett harmincmillió koronakészletet s fontos irattárát biztonságba tehesse. Azt is beszélték, hogy Csernovicot és Bukovinát az orosz seregek megszállták. Az előbbi hír az eltávozásról nem teljesült, az illető tisztek szerint, itt nem harminc, hanem csak hárommillió koronakészlet van; de azt nem tagadták, hogy Bukovinánál oroszok bevonultak, mi azonban nem okoz nagy akadályt a harcászatban ott.

Dankl német hadserege Posentől diadalmasan Lublin felé tart.

A szeptember 2-i hírlapok írják, hogy a döntő harc hetedik napján seregünk helyzete az egész vonalon kitűnő; a döntés nem késhetik. Keleti szárnynak offenzívája visszavonulásra kényszerítette az orosz jobbszárnyát; középső szárnyunk előnyomulása beékelte magát az orosz jobbszárny és a centrum közé, úgy, hogy teljesen lekötve és áttörve áll.

A Kelet-Poroszországba betört öt orosz hadsereg katasztrofális vereségét Stein tábornok jelentése csakugyan megerősíti. Hatvanezer orosz katonát elfogtak s az összes tüzérségi anyagát megsemmisíték. (Szép, ha így van.)

Seregünk Ravaruszka és Bródi mellett döntő sikert aratott, és az egész vonalon jól, rendületlenül áll.

Ma kaptunk Szentmiklóssy Pál századostól a 70. táboripostajelzéssel a csatatérről öt levelező lapot, melyek tizennégynapi folyamról valók. Dátum és hely nincs rajta. Melegítő ruhaneműt kér küldetni, mert az éjjelek a szabadban hidegek. Neje (leányom, Margit) azonnal postára tett meleg harisnyákat, karmantyút s egyebek közt csokoládét.

Huszáraink

Magyar katonáink kiválnak bátorságukkal. Bakáink éppen úgy, mint huszáraink kitűnő működéseket tesznek. Német lapokban olvastam, hogy az oroszokat a magyar honvédlovasság láttán valóságos rémület fogja el. A hadifogságba jutott orosz tisztek mind azt kérdik: „Vajon van-e még sok ezekből a vörös

ördögökből?”
Lembergbe augusztus 30-án egy egész orosz katonai törzsöt kísértek be, mely nagyrangú tisztekből, ortodox tábori papokból állott. Onnan tovább szállították. Újabb táviratok szerint 70 ezer orosz esett foglyul most a Gilgenburg-Ortelsburgi csatában. Köztük 300 tiszt. (Talán nagyon is sok?) Mi több, a New York Herald tudósítása szerint, a kelet-poroszországi ütközetben Konstantin és Oleg orosz nagyhercegek is elestek. Az előbbi Péter szerb király veje volt…

Bobrinszky gróf.

Egy koppenhágai jelentés szerint: Kievben, midőn most gróf Bobrinszky népgyülésen ellenünk beszédet mondott, egy diák revolverből a vállába lőtt, úgy hogy sebesülten a földre bukott. Bobrinszky azért érdekel minket, mert a máramarosszigeti rutén pörből lett ismeretessé, midőn 60 tanúval önként megjelent.

Párizs.

A Reichspost jelentése szerint: Párizs körülzárása az északi oldalról befejezett dolog. A Franciaországgal barátságos viszonyban levő államok konzuljai sürgősen elutaztatják államaik alattvalóit a francia fővárosból. – Párizs várja a német megszálló csapatokat. A nemzetőrség az elsáncolt tábort védelmi állapotba helyezi. Párizs kapuit este 6 órától reggel 6 óráig zárva tartják. Különben a párizsi lakosság, aki teheti, menekül onnan. (Szegény franciák, kik a dúló csatáknak okozói, mire jutottak! Úgy kell nekik, nem fértek a bőrükbe.)
A szerb-montenegrói harctéren, mint hírlik, francia és orosz vezérkari tisztek vették át a vezetést. Ha így van, úgy nem kell félni a következményektől. Nem sokat nyernek a szerbek és cernogorcok velük).
Hazánk minden részibe hoznak az északi harctérről sebesülteket. Debrecenbe, Ungvárra, Zsolnára, Szombathelyre (500); Temesvárra, Fiumába számtalan más városokba. Iglóra plane szeptember 1-jén 128 orosz sebesültet hoztak, kik közül 9 súlyosan sebesült volt. Nálunk is tömörülni kezdenek kórházaink. Hát még Budapestre s Bécsbe mennyi kerül. (Csak kitartás! Jobbra fordul ez is!)

Munkácsi sebesültek.

Ma (szeptember 4.) megnéztem a munkácsi grófi kastély földszinti melléképületben alakított kórházat, melyben 60 sebesült katonát ápoltat a gróf. Eközött van két hadnagy is. Krasznik tájáról hozták ide. Az egyik sebesült a 11.

honvédezred, második zászlóalj, 7. századából való, szabolcsi legény, éppen a vőm keze alatt. Örömmel értesültem tőle, hogy ő éppen megmaradt. Augusztus 29-én sebesült meg többekkel együtt, lábát fúrta át a vékony hegyes löveg. A különféle csapatbeli harcosok között sok gyönyörű szál ember van. Bizony kár lenne értük. Ma el is temettek egy rutén sebesültet.

Francia tengeri flotta Cattaróban.

Ma hivatalos távirat is jött arról, hogy szeptember 1-jén reggel a francia földközi-tengeri flotta, mely 16 nagy egységből, hadihajók és páncélos cirkálókból és számos torpedó járműből állott a Booke di Chataróból nagy távolságról feltűnt a láthatáron és nagy kaliberű ágyúkból 40 ágyúlövést tett a B. P. ostró magaslaton álló régi erőd ellen, anélkül, hogy kárt tett volna. Az erőd őrségből 3 ember megsérült. Azután északnyugat felé hajózott, majd délfelé fordult és eltávozott. E feltűnése csak demonstrációra szorítkozott, ami azonban hatást nem tett.

Új pápa. XV. Benedek.

A Rómában összegyűlt bíborosok szeptember 1-jén a konklávé belsejébe vonulván a feléjük intézett Extra Omnes! felhívás után, szeptember 3-án megválasztták pápává Della Chiese bíbornokot, ki mint pápa a XV. Benedek nevet vett fel. Vivát!

Nedeczey János adakozása.

A mai nagy lapokban felsorolt adakozók névjegyzékében feltűnt a számos 100 koronás adakozó mágnásaink között Nedeczey János munkácsi polgártársunk neve, ki 25,000, mond szóval: huszonötezer koronát küldött be a Vöröskereszthez. Furcsán veszi ki magát e nagy tétel a sok apró között, mint a fénylő hold az apró csillagok között. S ő, a szerény puritán férfi, bizonyára még azt is kifogásolni fogja, hogy nevét kiírták. Pedig már az idén már tekintélyes alapítványokat is tett városunkban, tavaly pedig 150 ezernél többet adott a helybeli főgimnázium és internátusa javára. Példát vehetnének sokan milliomosaink és nagybirtokosaink közül, kik egy-két száz koronával nem restellnek ily nagy időkben a szorongatott hazának áldozati oltárához járulni. Mit adjon akkor a szegény iparos és gazdálkodó?

Munkács mozgalmas színe.

Különben Munkács városnak színe most nagyon mozgalmas. Eltekintve a sok, nagyon sok sebesült katonáktól, kiket hűségesen ápolnak jószívű s kiképzett hölgyeink s orvosaink; élénkké teszi a sok különféle közös és magyar honvédi újonc,

tartalékos és népfelkelő, kik részint viselt egyenruhákba öltöztetvén, részint bal karjukon sárgafekete és az illetők nemzeti színű pántot viselnek. De leginkább feltűnnek a Galíciából ide áttett s itt éj környékén elszállásolt különféle katonák és katonai lengyel intendatúrához (felügyelőséghez) tartozó tiszti egyenruhát viselő alkalmazottak, kik között tábornok, ezredes s kisebb rangú tisztek vannak. Ezeknek külön irodák s hivatalaik vannak a városban. Érdekes, hogy dr. Nuszer Lajos orvos házában elszállásolt Lang, császári és királyi

Tupecné. Bem unokája.

százados neje, Bem volt magyar forradalmi tábornok unokája. Csinos zömök, barna széptermetű lengyel hölgyecske. Ő született Trzeieniecki Hedvig, unokája Tupecnénak született Bem asszonynak. Ennyit sikerült róla megtudnom s följegyeznem. Így a Fő utca 38. házában ez van egy kiszegzett táblára felírva:

„Ergänzungsgruppe.
Personalreferent.
Landsturm-referent
Landwehr und sanitäts chef.”

A 30. számú házon ez áll:

„K. u. K. Intendant der militärkommandos
Lemberg
in Munkács”

Fent a Csillag szálloda kapujánál pedig:

„K. u. K. Militärkommando
Lemberg. A főparancsnok itt Hoffmann Péter vezérőrnagy,
adlatusa pedig gróf Lamazán ezredes.”

Mint értesültem a lembergi kerületi parancsnoksághoz tartozó hadtesti katonaság így van Munkácson, illetve Bereg s a szomszéd megyékben elhelyezve:

Kiegészítési (pót) zászlóaljak a következő gyalogezredekből:

24. ezredből		Szoploncán Máramarosban.
25. „	„	Ungváron és Ung megyében.
30. „	„	„ „

41. „ „ Bocskón, Máramarosban.
55 „ „ Beregrákoson.
58. „ „ Máramarosban.
80. „ „ Munkácson és Bereg megyében.
95. „ „ Máramarosban.

Kiegészítő (pót) zászlóaljak a császári és királyi honvéd (Landwehr) 90. s más gyalogezredekből:
19. ezred Ungváron,
20. „ Máramarosban
22., 35., 36. különféle helyeken

Pótosztagok (Eskadron) a következő császári és királyi ulánus ezredekből:
a 4. ezredből, különféle helyeken,
7. „ „ Nagykárolyban és Szatmár megyében.
8. „ „ különféle helyeken.
13. „ „ Szabolcs megyében, Nyíregyházán.
9. dragonyos ezredből ugyanott.

A vadászzászlóaljakból a 18. Ungban, 27. Ugocsában Veresmarton, és a 30. Máramarosban.
Végre a népfelkelőkből (Landsturmersatz Kompanie) 1–2. a 19. 20., 22., 35. és 36. század.
Mindezeknek létszáma körülbelül 30 ezerből áll s többnyire lengyelekből. A pótzászlóaljak ezredenként 3000 főből állnak.
A legénység a gyalogságnál szintén csukaszürke egyenruhát visel. Termetre nézve középmagasak és csontosak. A népfelkelők között sok szakállas, barna arcú zsidó akad. Vajon kerül-e sor ezekre? A fama szerint Szkóle és Sztrij körül már oroszok mutatkoznának. Nem hiszem; jóllehet néhány nap óta a vasút sem jár arra.

Tegnap megvettem a szeptember 2-án Budapesten megjelent Pesti Futár című füzetet, mely 3000 halottaink, sebesültjeink és betegeink neveit tartalmazza. Kevés ismerősre akadtam. Úgy látszik, hiányos az összeállítás. – Eddig Magyarországon 8500 orosz foglyot őriznek.
Szeptember 5-e:
A mai szeptember 3-ról kiadott lapjaink jó híreket és bulletineket tartalmaznak a harcok folyamatáról. Hőfer

vezérőrnagy jelentése szerint a Zamosce és Tisovce vidékén egy álló hétig folyt elkeseredett harc a mi teljes győzelmünkkel végződött. Az Auffenberg Móric vezérlete alatt küzdő seregünk szintén nagyszerű diadalt aratott: ezrekre menő orosz csapatot ejtett foglyul és az addigi megállapítások szerint 160 ágyút zsákmányolt. Ez utóbbi diadal nagy jelentőségű, mert még Dankl Viktor serege a Lublin Krasznosztav– Grubesow vonal alatt sikeresen nyomul előre, ami centrumnak bal szárnya, Auffenberg serege azalatt Zamosce és Tisovce vidékén nyomta az orosz centrum jobbszárnyát, míg végre most hétnapi harc után az ellenség centrum jobbszárnya meggyengült s visszavonult a Bug folyón keresztül. Így Auffenberg serege egyesülhet a Dankléval s tovább támadhatnak. Getrennt marschieren, vereint schlagen!

De azt is bevallja Hőfer jelentésében, hogy jobbszárnyunk Lembergnél nehezen boldogul az orosz előtörésével szemben s hogy valószínűen Lemberg helyett Przemysl erősség felől fogja Kelet-Galícia védelmét ellátni. Azért tehát már napok óta sok lengyel család menekült Lemberg tájáról Munkácsra s a kerületi parancsnokság is, mint azt már föntebb érintém.

Lembergnél tehát tovább folyik az erős harc. A mi csapataink erősen állnak ellen. Az orosz tüzérek szakadatlanul lőnek; de nem tesznek nagy kárt. A tüzelés befejezése után, írják, annyi gáz keletkezett, hogy az emberek majd megfultak. A határbeli oroszbarátok kémkednek az ellenségnek, nappal füsttel, éjjel lánggal jeleznek. Az utóbbi harcokban részünkön kitűntek Puhallo Pál altábornagy pozsonyi hadtestparancsnok és Boroevics Szvetozár táborszernagy kassai hadtestparancsnok komoly vezetésükkel.

A közönség kíváncsian lesi a folyó csata kimenetelét, különösen Lemberg sorsát.

Francia.

Ezalatt pedig a németek feltartóztathatatlanul nyomulnak Párizs felé. Nem tudják őket feltartani, mint a tenger hullámait sem. Hallében a francia foglyokat megverték a belga foglyok, azért, mert nem a franciák álnokul cserbenhagyták a belgákat. A Zeit szerint: a francia kormány figyelmezteti a lakosságot, hogy lehetőleg mielőbb hagyja el Párizst, melynek védelme most a lakosság legfőbb gondja. Öt népfelkelő hadosztály dolgozik Páris megerősítésén. Hírek szerint a londoni Daily Mail kifejti, hogy Németország nem törekszik területszerzésre, hanem

Franciaországtól negyvenötmilliárdot fog követelni. Úgy kell neki. Párizst a német léghajók gyakran bombázzák. A belga vasútak német igazgatás alatt állanak. Brüsszel város kétszázmillió frank hadisarcot kénytelen fizetni.
Albániában a fölkelők bombázzák Durazzót, főleg azért, mert Wied fejedelem elutazásán számoltak, mit nem tudtak bevárni. A város védekezik. A felkelők Valona felé vonulnak.

Dani Balázs.

Dáni Balázs sabáci hős tábornokunk, ki ott megsebesült s hadi érdemrenddel kitüntetett, most haza Nagybecskerekre érkezvén, ott fáklyás szerenáddal megtisztelte a hálás közönség. Jamniki Jóny László helyi ezredes pedig a hadidíszítményes III. osztályú vaskorona rendet kapta.

Elfoglalt ágyúk Berlinben.

Berlinben szeptember 2-án kozák lovak által vontatott azon ágyúkat, melyeket orosz, belga és franciáktól a németek zsákmányoltak, vitték keresztül nagy diadallal a városon, élükön egy katonai zenekarral, amely a nagy néző közönségnek hazafias indulókat játszott. Az ágyukat a királyi palota és a trónörökös palotája előtt állították fel. (Hát, Budapestre fognak-e vagy egyet behozni? Mi csak a bécsi lapok illusztrációiból fogjuk látni?)

Francia várak.

A németek Franciaország belsejében eddig rövid időn bevették Longwyt, Montmédyt tűz alatt tartják és megkezdték ostromolni Belfort erősséget. A határon levő számos záróerőd nem nagy jelentőségűek, bár védik egy-egy fontos országutat, vasútvonalat vagy folyót. Az igazi nagy várak La Fére, Laon, Verdun, Toul, Epinat s azok királya: Belfort. Úgy látszik, hogy mindez nem alterálja a németeket. A francia véderő-törvény (1894. október 4. 196 §.) szerint: a vár parancsnoka csak akkor adhatja fel a várat, ha a 6–7 kilométernyi kettősen körülsáncolt belső tér közepén álló citadella, mint utolsó menedék is annyira szét van rombolva, hogy a reá kitűzött zászlók megsemmisültek.

Románia fellépése.

Szeptember 5.

Ma délután (szeptember 5.) örömhír ért minket munkácsiakat. Ugyanis gróf Schönborn Frigyes Károly táviratot kapott, melyben értesítik, hogy ma Románia az oroszok ellen foglalt állást és négy hadosztállyal bevonult Besszarábiába, orosz területre, míg két hadosztályt a Galíciában működő seregünkhöz küldött.
Szeptember 6. A ma érkezett lapok és haditudósítások bővebben

rajzolják az orosz területen folyó csaták győzelmeit. Eddig 40 orosz gyaloghadosztállyal és 11 lovashadosztállyal harcolt Galíciába mozgósított vitéz seregünk, jóllehet a milliók csatájának eddigi eredményei még nem döntötték el a hadjáratot. Különösen Galícia keleti részén az ottani orosz túlerővel szemben nem tudtuk átvenni az offenzívát, kénytelenek voltunk Lemberg és Nikolajev felé visszavonulni. Így is eddig a főnebb említett ötvenegy orosz hadosztálynak felét visszavertük. Hőfer újabb jelentése szerint Auffenberg serege a Hucva folyó melletti csatában kétszáz ágyút, nagyon sok hadianyagot, számos trént, négy automobilt és a 19. orosz hadtest tábori irodáit zsákmányul ejtette. Az utóbbiakkal együtt rendkívül fontos katonai ügyiratok jutottak a kézre. Auffenberg serege most is teljes erővel üldözi az ellenséget!

Diadal Hucva folyónál.

Csatáink.

Eddigi ottani csatáink rövid felsorolása a következő: augusztus 25-én kezdődött Kraszniknál a három napig tartott csata, melynél a Hucva és Wieprz közé vezényelt Auffenberg tábornok kezdte a támadást a Cholm irányában dél felé nyomult ellenséges erők ellen. Ebből fejlődött ki a zamosci és komarovi ütközet.

Augusztus 28-án beavatkozott a József Ferdinand őfensége parancsnoksága alatt Belz és Uchnovon át előrendelt hadsereggel. Ezzel szemben az ellenség augusztus 29-én Komárov felé harcolt, hogy áttörjön, mi nem sikerült. Este a hadsereg Przewodra – Goredek – Csesniki – Wielaca vonalban állott. Másnap folytatták itt a felek a kísérleteket, Auffenberg a megkezdett átkarolást, az ellenség pedig az áttörést, minek folytán arcvonalunk Labunie Tarnawatkáig hajlott vissza. Augusztus 31-én folytatódott az ellenség bekerítése a leghevesebb harcok közben, mire az oroszok megkezdték a visszavonulást Krylov és Grubieszov felé. Végre szeptember 1-jén győzött seregünk, sok foglyot és hadiszert zsákmányolt. Közben Dankl serege a Visztulától nyugatra előnyomult Lublin felé s az ellenség a Lembergtől keletre álló seregünket támadta és déli szárnyunkat is fenyegetvén, csapataink Lemberg és Nikolajew felé visszavonultak.

Lemberg-nél.

Szeptember 3-i haditudósítások szerint: a Lembergnél új védelmi vonalban levő csapataink harci kedve kitűnő. Az ellenséget, amely számbelileg aránytalanul erősebb volt a mieinknél, hétnapos csatában föltartóztattak. Az oroszok igen

nagy veszteségeket szenvedtek és annak következtében az offenzíva a lembergi vonalon jelentékenyen csökkent. Különösen a mi tüzérségünk hatásos tüzelése tett nagy kárt a sűrű tömegekben előrenyomuló orosz gyalogságban.
Komárownál a harc azért húzódott el, mert az oroszok állandóan új és új csapatokat állítottak be a tűzvonalba és a terep minden előnyét ügyesen kihasználták. A mi csapataink a homokos és részben mocsaras talajon nehezen nyomulhattak előre és ezért nyolc–tíz nap beletelt, amíg az orosz főerő két szárnyát átkarolhattuk s az ellenséget legyőzhettük.
A Lembergre gyakorolt nyomás az oroszoknak aligha fog sokat használni; éppen úgy, mint a felső-elszászi előretörések sem használtak semmit a franciáknak. Még Lemberg eleste sem lenne nagy jelentőségű. Itt különben folyamatosan van a harc, mely a Krakkó–Przemysl–Lemberg kettős vágányú fővonalat nem fenyegeti.

Meghiúsult orosz tervek.

A mostani itteni győzelmeink s Németországnak a nyugati fronton elért teljes sikerei az orosz-francia hadműveleti tervét teljesen megsemmisítették. Az oroszoknak három vonalon: keleti Poroszország ellen, a délebbre fekvő porosz területek ellen és a Galíciai ellen tervezett offenzívája teljesen meghiúsult.
Győzelmünk fölött Bécsben és Berlinben nagy az örvendezés.

Németek Párizs felé.

Az előrenyomuló német sereg Párizstól nyolcvan kilométernyire van. Zeppelinek bombázták Antwenpent. A németek hadisarc fejében lefoglalták a brüsszeli múzeumok kincseit. Párizs el van vágva a világtól. A köztársaság elnöke és a kormány szeptember 3. éjjel elhagyták Párizst és Bordeauxba mentek.

Szerbia. Monte-negro.

Szeptember 4-én Pongrácz Henrik rendőr őrnagy a harmadik hegyi dandárral előnyomult a zord és harcias Montenegróban s a Bileca melletti határmagaslatokon álló montenegrói hadtestet visszavetette, nehéz ágyút zsákmányolt, s mentesítette a szorongatott határerődítményt.
Szeptember 6-án jött Munkácsra Drahobics galíciai városkából három nagyfuvaros szekéren több keresztény asszony, lány és férfiakból álló menekült család. Előbbi napokban is jöttek különféle állású keresztény és zsidó családok, kik magán helyeken találtak szállást s a város utcáin lézengenek. Várják a keleti Galícia felszabadítását. (Mi is!) Délután jött egy csoport

sztriji zsidó családbeliek, fiatal lányok és öregebb férfiak, asszonyok. Félnek a zsidóüldözéstől, ha az orosz hadak Lembergen túl mennének. Este híre jött, hogy a mi hadvezetőségünk kiürítette Lemberget, azaz, hogy elvonult belőle a katonaság. Mondják, hogy a Beszkid-hegységet és Kőrösmezőnél Máramarosban az átjárókat erősítik. Szomorú kilátások! Milyen másképpen megy ez a keleti porosz-lengyel téren, Posenben, hol Hindenburg csapatai 90 ezer orosz katonát, három tábornokot s tömérdek ágyút fogtak el. Ez egy egész ellenséges hadsereg megsemmisítését jelenti. A 15. orosz hadtest vezénylő tábornokát, Martost szintén foglyul ejtették. Mieink állítólagstratégiaiszempontból hagyták el Lemberget.

Orosz harctér.

Kivonulásunk.

Lemberg vidéki küzdelem.

Többi között a szeptember 5-i hírlapjaink írják, hogy azok az utóbbi ütközetek, amelyek Lembergtől ötven kilométernyire przemylany-firlejovói vonalon tomboltak, különösen elkeseredtek voltak. Az ellenség itt szakadatlanul dobta újabb és újabb tartalékjait a tűzvonalba, anélkül, hogy ezzel térelőnyhöz jutott volna. Amikor végül ismételt rohamok után csapatainkat a Lemberg-Nikolajevi vonalra vonták vissza, az ellenséges gyalogság már annyira kimerült, hogy az erélyes üldözésről le kellett mondania.

Eszerint tehát csak az ellenség elfáradásainak köszönhetjük, hogy a mieinket tovább nem üldözték s hogy e rettenetes küzdelem, aminőhöz foghatót a világtörténelemben is keveset találunk, tulajdonképpen még eldöntetlen a lembergi vonalon! Ebből az tűnik ki, hogy itt csatát vesztettünk, amelyről eddigelé vajmi keveset hallottunk. Adja Isten, hogy mielőbb jobbra forduljon! Lapok szerint az ellenség a 400 kilométeres frontunk aránylag kis részén ugyan némi térelőnyhöz jutott, anélkül azonban, hogy győzelmet aratott volna…. Mely burkoltan értesítik a közönséget e küzdelemről, melytől pedig az utóbbi napokban oly sokat vártunk! Képzelem, hány magyar veszett itt el a vitéz szuronyrohamban, mert a lapok azt írják, hogy a Lemberg körüli harcokban Auffenberg hadseregében nagyszerűen képviselte az ősi magyar vitézséget Boroevicz hadteste, melyben ti. a Kassa kerületi, s így a munkácsi katonaság is volt! Jó Isten, mit fognak közelebb hallani? Tudósítások szerint a magyar ezredek elképzelhetetlenül súlyos körülmények közt vívták meg a csatát! Más pontokon azonban győzelmesen harcoltak csapataink s majdnem három orosz

hadtest összes tüzérségi anyagát elfoglalták. A csata azonban itt tovább folyik. Folytatják a nyolcnapi küzdelmet. A nyugati szárnyat Boroevicz Szvetozár vezényelte, a keleti szárnyat József Ferdinánd herceg, a nyugatiban csupa magyarok voltak, a keletiben salzburgi, tiroli és magyar csapatok vegyesen. A harc különösen Tisovectől délkeletre volt igen heves. A mi csapataink rohammal vették be a megerősített sáncokat és a falat. Komárownál visszavonultak a mieink. A déli frontok bal szárnya, melyet Boroevicz vezényelt, a hadállásokat elfoglalta úgy, hogy az oroszok pánikszerűen menekültek s elfutottak, mi eredményezte, hogy a visszavont orosz seregek nem lesznek képesek együtt működni a Galíciában operáló hadseregünkkel?

Lemberg. Lapi tudósítások szerint az orosz azért támadt különösen Lemberg ellen, mert az ukrajnista forradalmi vezetőség ott

Ukrajna. székel, az e forradalom főfészke, honnan a forradalmi bizottság hadat üzent Oroszországnak. A déli orosz síkon lakó 30 millió ukrajnista maga is el akar szakadni Oroszországtól s független államot alkotni, lévén e föld a világ legjobb búzatermő földje. Lakossága veszi körül a Fekete-tengert és a Kaszpi-tengerig húzódik le. Vissza akarja állítani a Kijevi Királyságot. Enélkül megszűnne Oroszország nagyhatalom lenni.

Oroszország visszavonta a csapatát a kaukázusi határról is. Kétségtelen, hogy Orosz Birodalomnak roppant nagyszámú hadserege van. De hátha Isten velünk, ki ellenünk?

Szerbia. Az elzárt határon Szerbia ez alatt erődítéseken dolgozik és különféle védelmi intézkedéseket tesz az országban, hogy támadáskor kellően védekezhessen. A magyar csapatok pedig a Duna és a Száva mentén ágyúkat sorakoztattak fel, hogy a szerb hadsereget folytonos tüzeléseikkel a parttól jó messzire távol tartsák. Kórházaik megtelnek sebesülteikkel, orvosokban a szerbek hiányt szenvednek, s azon felül éhínség mutatkozik.

Németek. A vitéz németek pedig a francia-belga harctéren erélyesen működnek. Givet záróerődnél az Ausztria-Magyarországból küldött nehéz motor-ütegekkel ostromoltak. Hirson, Ayvelles, Condé, La Fére és Laon erődöket harc nélkül vették be; úgy az észak-franciaországbelieket is.

Kluck tábornagy lovassági csapatai Párizsig portyáznak.

A nyugati hadsereg átlépte az alsó Aisne-vonalat s halad Marne

felé, mely mögé vonul vissza a francia sereg. Bülow tábornok eddigi zsákmányolása: 6 zászló, 233 nehéz ágyú, 116 tábori ágyú, 96 gépfegyver, 166 jármű és 12934 katona. A franciák bíznak az oroszokban, különben kétségbe esnének! Bizony szerencse kíséri a német harcosokat mindenütt. Mi onnan is kitűnik, hogy a keleti orosz határon Hindenburg tábornagy csapata a győzelmes csatában 90 ezer orosz foglyot s tömérdek hadiszert fogott el s indított útnak hazája felé. …

Párizs.

Kluck tábornok serege szeptember 5-én már csak 40 kilométere volt Párizstól. Hol általánosan Sarail, Michel, és Foch tábornokokat okozzák a balsikerű offenzíváért. Gallieni tábornok Párizs új parancsnoka, ki a royalista párt egyik legbefolyásosabb vezére. – Millerand hadügyminiszter behívta az összes fegyverbíró francia férfit, az 1914. évi korosztálybeli tartalékosokat és póttartalékosokat, úgyszintén a territoriális hadsereg két legrégibb korosztályát. 24 óra alatt tartoznak bevonulni. Vana sine viribus ira.

Orosz harctér helyzete.

Az orosz harctéren seregünk helyzete most az, hogy a németek Hindenburg tábornagy vezetése alatt Posen felől Gilgenburg és Ortelsburgtól Miava irányában haladnak Varsónak; egy más csapat Intersburgtól és Gumbinnenből orosz földre; Krakkó–Lemberg tájáról Dankl Rozvadovtól Lublinnak, tovább keletről Auffenberg serege Uhnow, Belz felől Krasznosztov és Grubieszownak tartanak.

Szeptember 6.

Nagy jelentőségű, hogy Auffenberg hadserege elvágta az orosz sereg nyugati szárnyát a centrumtól és a keleti szárnytól. Lemberg felől az orosz sereg két nap óta pihen, míg Dankl alatt seregünk Lublinnál, ahol az oroszok végső megfeszítésével védik az Ivangorod–Varsói vasúti fővonalat.

Szeptember 8-án Munkácson át a vasúton visszavittek nyolc mozdonygépet, melyeket nehány nap előtt Lemberg kiürítésekor erre levittek. Ezt közönségünk jó jelnek magyarázza.

Pletykák.

A haditudósítás szerint Auffenberg haditette, hogy elvágta az orosz erőt a centrumtól és keleti szárnytól, megakadályozta azt is, hogy az orosz főerő Lemberg irányában előnyomulhasson, másrészt pedig Tomasovnál, majd a tőle 25 kilométerre fekvő Komárovnál az orosz sereget teljesen szétverte. E hír

következtében kaszinónk dilettáns strategistái (strategái) és a tudósítások és pletykálások hő magyarázói élénkebb kedélyhangulatra indíták a tegnap kissé deprimált embereket… Ilyenkor ugyanis a különben szende társaságukban bőven akadnak urak, kik a csatatéren működő vezéreinket is felülmúlják harcászati tudományukkal és jóakaratú kombinációikkal. Sit venia verbis!

Lublin.

Szeptember 5-i jelentések szerint Dankl Viktor tábornok hadserege csakugyan bombázni kezdé Lublint. (Ez talán igaznak fog bizonyulni; valamint az, hogy az oroszok elismervén lovasságunk fölényét, többé nem alkalmazzák önállóan a lovasságukat, sehol sem hadakoznak még ha túlsúlyban vannak is, hanem visszavonulnak a fedező gyalogság mögé.)

Tisza.

Tisza István miniszterelnök a Neue Freie Presse szerint szeptember 6-án a munkapárti körben úgy nyilatkozott volna, hogy a gondterhes hetet immár átéltük s most túl vagyunk a legrosszabbján. Adja Isten, hogy való legyen, valamint az is, hogy Pétervárott és Moszkvában a helyzet felett kétségbe vannak esve.

Francia.

A Daily Chronicle jelenti, hogy német csapatok már Creil és Sealis körül is megjelentek és az ágyúszó elhallatszik Párizsba is. – Most már csak 25–30 kilométernyire vannak Párizstól. (No, ennélfogva a párizsiak inkább kétségbeeshettek, mint a muszkák otthonukban.)

Francia vélemény angolokról.

A franciák nem a legjobb véleménnyel vannak az angol katonák iránt. Azt írják róluk a francia lapok: hogy egy mostani modern csatában úgy viselkednek, mint ökrök a Rubens-festmény előtt! Az angol tisztek gyámoltalanok, a legénység pedig úgy megy, mint a borjú a vágóhídra. Azon felül zavart okoz és fölfordulást a bábelbeli nyelvzavar. Az angolok nem értenek franciául, a franciák nem értenek angolul. És a csatában jóformán szótárral a kezükben értetik meg egymást. És mi lesz még akkor, ha az orosz is közéjük találna vegyülni?

Angol veszteség.

Különben az angolok újabb vesztesége szeptember 4-ig: 18 tiszt, 62 altiszt és közlegény meghalt, 78 tiszt és 312 altiszt és közlegény megsebesült és 86 tiszt és 4672 altiszt és közlegény eltűnt. A franciák és angolok különösen félnek a német

lövegektől; a foglyok sóhajtva mondják: „Óh, azok a német lövegek!” (Úgy, mint a muszkák: „Óh, azok a vörös ördög huszárok!”) A Kölnische Zeitung szerint tizenötezer harcost vesztett eddig Anglia.

Fővárosi lapjaink közlik, hogy a Duna partjait s egyszersmind Pest városát külső erődítményekkel megakarják erősíteni. No, különösen ez utóbbi tervezet, ha való és nem félreértés vagy kacsa, valóban komikus! Most, az utolsó pillanatban mért földekre nyúló területen földvárakat emelni, s így a várost is esetleg a legnagyobb veszedelemnek kitenni, meggondolatlanság lenne… 1849. évben Szeged városát vették körül ily hevenyészett földtöltésekkel és sáncokkal. Mint akkori tizenhétéves diákból lett honvédtüzér magam is töltöttem e körülzárt síkon ütött táborban nehány napot és éjet július végén és midőn az ellenség, mely osztrák és orosz csapatokbólállott, augusztus első napján feléje közelgetett, csakhamar szépen elhagytuk a miniatűr erődítményt s a Tiszán vert három hídon átvonultunk, útközben a szegedi és szőregi háromnapi csatározás után, egész Temesvárig követve és támadva az ellenségtől… S mi a mostani harcászat és fegyverkezés az akkorihoz képest. Példa rá Belgium, melyet a hatalmas német sereg néhány nap alatt meghódított s várait s erődítéseit megszállotta s csakhamar bevette. Szeptember 7-én nagy ütközet volt Grodek körül, melyben élénk részt vett a mi 11. honvédezredünk Pollépic Rezső ezredesünk parancsnoksága alatt. Ebben esett el Pilcsik főhadnagy és Dvorcsák Gyula szintén főhadnagy, ki egy zsákmányolt kozák kardot, karabélyt és az övén kisásót hordott. Pillepic könnyezett halála hírén. Kivált egy Dobsa nevű őrmester is, kinek egy gránát leszakítá a fejét. Egy Gajdos János nevű tüzér aranyérdemjelt kapott. Kozma főhadnagy dicséretesen eljárt.

Szeptember 8-án Munkácson ismét galíciai menekültek vonultak be. Csakúgy hemzseg a város tőlük. Különösen zsidó családoktól, kik között sok katonának való férfi és legény is lézeng. Itt meg kell említenem, hogy e napokban a többi sebesült 65. császári és királyi és 11. honvédezredbeliek között az itteni

Bucsin.

állami elemi fiúiskola pedellusának fia, Bucsin Béla is átlőtt karral jött haza a kraszniki csatából s beszéli, hogy az ezredükbe sorozott zsidó katonáinkkal mennyi bajuk van a fő- és altiszteknek, mert az első ágyúszónál ájultan s nehéz kórtól

megtámadva lehullanak s hasznavehetetlenekké válnak. Még ágyútölteléknek sem valók…

Ma este sok öltözetlen behívott különféle lengyel gyalogos népfelkelő érkezett ide fölszerelés és némi begyakorlás végett; öt óra tájban pedig a vasútról leszállt itt egy négy jól fölszerelt ágyúval ellátott csapat, mely a közönség nagy meglepetésére átvonult a városon és Felső-Schönbornon túl Kisalmáson megállapodott, hol elszállásoltatván nehány napig a dombos-erdős vidéken gyakorlatokat végzett. A négy ágyút hat–hat ló, a többi muníciós és társzekereket pedig négy–négy ló húzta, kellően felszerelve s a tisztek és altisztek szép nagy paripákon ültek.

Népfelkelők.

A lengyel gyalogos népfelkelő csapat, mely magános házakban s telkeken, így szomszédságomban a Fő utca 60. számú ház udvarán is csoportosan elszállásoltatott, idejövetelekor nem volt nagyon bíztató. Mert holmi ócska kopott egyenruhán kívül, sokan polgári öltönyt viseltek s batyut és tarisznyát, s különösen feltűnt a számos zsidó férfi, kik torzonborz hajjal és hosszú szakállal jelentek meg, s csak kevesen voltak lőfegyverrel ellátva. Ez is eszembe jutotta 49-i harcunkat, midőn annak vége felé kaszás és lándzsás népfelkelők követték a honvédsereget.

Lemberg.

Szeptember 9-én hírül érkezett, hogy az oroszok szeptember 3-án Lemberg város alá érkeztek s az ottani földsáncokat lövöldözni kezdték, jóllehet a mi csapataink már akkor elvonultak volt e tájról s a város stratégiai szempontból kiüríték, de azért is, hogy a várost minden veszélytől megóvják. A bombázás tehát, ha valóban megtörtént, védtelen fedezékek ellen irányult. Az orosz katonák azóta ott pihennek és csapatainkat nem üldözik. Hadseregeink arcvonalának többi részein is a lezajlott nagy csaták után nyugalom uralkodik, kivéve Dankl hadtestét, amelynek tüzérsége teljes erővel bombázza Lublin még félig meddig ellenéreálló erődeit. Az éj folyamán a felderítő járőrök és az előőrsi csapatok között voltak csupán kisebb összecsapások. Mint írják, a hangulat mindenütt nagyon bíztató. Sajnos, hogy a galíciai ruszofil érzelmű lakosság nagymérvű kémkedésre vetemedik. Úgy vélik a haditudósítók, hogy Lublinnál tovább fog folyni a harc, most az oroszok megerősítették állásaikat. Vasútainkat teljesen foglalkoztatja az orosz foglyok elszállítása.

Oroszok álma.

Hírlik, hogy Oroszországban a cár beleegyezésével nemzeti ünnepet tartottak, amelyen a résztvevők adakozásból ötvenezer rubel gyűlt össze. Ezt a tekintélyes összeget ajándékkép szánta a cár annak az orosz katonának, aki elsőnek fog Berlinbe bevonulni! (No, ezt már magam is szeretném bevárni!)

Gróf Schönborn.

Gróf Schönborn Frigyes Károly volt, ki most a harcias időben Munkácson tartózkodik, mint volt önkéntes tartalékos lovastiszt bejelenté, hogy mint huszár részt akar venni az oroszországi hadjáratban. Honvédelmi miniszterünk azonban úgy rendelé, hogy mint tiszt működjék a Vöröskereszt országos egyesületénél, s így mint ilyen itt szolgál; azon felül a belügyminiszter, illetve a király kormánybiztosi helyettesül is kinevezte s így hazafias tevékenységének elég tere nyílt s hivatásának teljes buzgalommal meg is felel. Itteni kastélyában szervezett kórházban pedig most 60 sebesültet ápoltat és élelemmel ellát saját költségén. Majd pedig a grófot Ferenc Szalvátor főherceg, ki a Vöröskereszt, illetve az önkéntes egészségápolás főfelügyelője, a Magyar Szent Korona Országai Vöröskereszt Egyletének főmegbízott helyettesévé kinevezte.

Belga-francia harctér.

Berlinből szeptember 6-ról írják: a nagyvezérkar közlése szerint: Vilmos császár jelen volt szeptember 5-én a Nancy erődítései ellen indított támadásnál. Maubeuge előtt két erőd és az azok között levő állások elestek. Tüzérségi tüzelést indíthattunk a város ellen. A város különböző helyeken ég. Az elfoglalt iratokból kitűnt, hogy az ellenséget teljességgel meglepte Kluck és Bülow hadseregének előnyomulása a belga Maas északi részén, holott még augusztus 27-én is azt hitték, hogy ott csak német lovasság van. A Marwitz tábornok vezetése alatt álló lovasságnak kitűnően sikerült tehát a hadsereg mozdulatait leplezni.

A szerb harctéren monitoraink folyvást ágyúznak a már rommá vált Belgrád erődítéseire, azért is, hogy megakadályozzák, hogy az ellenség sáncaiban megvesse a lábát. Gyakran tűz tör ki Belgrádban. Augusztus 30-án tüzérségünk összelőtte a nagy belgrádi fényszórókat.

dr. Sipos Zsigmund.

Ma délután találkoztam a munkácsi Fő utcán dr. Sipos Zsigmund, beregszászi alkapitány és íróval, ki nehány hét előtt mint a 65. gyalogezred tartalékos őrmestere épen, duzzadt

egészségben elment Galíciába csatázni. Most bekötött balkarral, megfogyva s elsápadtan láttam ismét. Alig hittem szemeimnek. Tomasovnál lőtte át karját a muszka. Gratuláltam neki! Az itteni katonai kórházban ápolják.

Szeptember 8-án érkezett Munkácsra egy hadimozdony, amely Sztaniszlau–Sztrij közötti vonalon felderítést végzett. A mozdonyt útközben egy ágyúlövés és több fegyverlövés érte a portyázó oroszok részéről, de azért működésképesen érkezett ide. Ezt a mai Estben olvastam. Mese. Az itteni pályaházban mit sem tudnak róla. Tudakozódtam. Sok ily kacsát bocsátanak világgá.E tájon nagy mozgalmak vannak s úgy látszik, hogy Sztrij és Lemberg között döntő ütközetre kerül a dolog. Csodálatos, hogy az Oroszország felé vonult másfélmilliónyi hadseregünk ezt a sík területet, mely közel fekszik Magyarország határánál, nem volt képes az orosz invázió ellen elzárni. Ha az itt keletkező ütközet balul ütne ki, mit nem hihetünk, úgy hazánk is veszélynek lenne kitéve.

Igaz, hogy előttünk a hadvezetőség terve és működése alapja s iránya ismeretlen s így csak nyugodtan fogadhatunk minden mozdulatát a csapatoknak, annál inkább, mert tudósítások szerint a keleti porosz-lengyel földről győztesen előtörő német két hadtest már közel van Lublin és Radomhoz s így remélhetjük, hogy hadaink összeérvén, csakhamar együttesen harcolhatnak az ellenséggel s azt minden oldalról bekeríthetik.

Hőfer vezérőrnagy, a vezérkar főnökének jelentése szerint, Dankl tábornok győzelmes hadserege ellen az ellenség vasúton érkezett tetemes segélycsapatokat vonultatott fel. A Kasztranek altábornagy parancsnoksága alatt álló hadseregcsoportunk azonban az oroszoknak egy erős támadását véresen visszaverte és a harcokban hatszáz foglyot ejtett.

Románia semleges.

Románia is, ha ténylegesen nem is, de semleges irántunk, mert most a novoszielicai ütközet után sok orosz katona román területre lépett, kiket Romániában lefegyvereztek s így irántunk viseltető jó indulatáról tett tanúságot.

Szerbia verése Mitrovicán.

Ezeknél jobb hírek érkeztek Szerbiából, hol szeptember 6-án mintegy négyezer főnyi szerb csapat, amely Mitrovicától keletre területünkre betörést kísérelt meg, fogságunkba esett és sok hadiszert engedett zsákmányul. 6-án vasárnap lépett ugyanis Timók hadosztálya Mitrovica mellett át a Száván, hol azt seregünk nyomban szétverte s elfogta. Frank Liboriusz

gyalogsági tábornok ötezerre teszi a foglyok számát, míg ezenkívül sokan vízbe és a Száva hullámaiba fulladtak. Az elfogottak azonnal az esztergomi táborba kísértettek. A tisztek bevallása szerint, Oroszország megsürgette Szerbiát, hogy lépjen offenzívába. Megadták tehát az árát, mennyiben hétezerre teszik az elesettek számát.

Az augusztus hó 29-én Radom városát megszállott németek, az ott fogva tartott 18 politikai foglyot, köztük két nőt, azonnal kiszabadítottak. Az egyiket az oroszok huszonöt évi börtönre ítélték. A foglyokat az orosz katonák sietségükben ott felejtették. A németek az elfoglalt orosz területen Censtochauban s másutt német közigazgatást rendeztek.

Párizs. Párizs körül döntő csata készül. Egy német sereg a Marne folyótól jobbra Meaux és Labóiiy között alig húsz kilométernyire van Párizs kül erődítéseitől. A franciák legutolsó emberüket is csatasorba állították, hogy a németek fenyegető betörését visszaverjék. Késő! Párizsba csak egy-két kapu van nyitva a közönségnek. A menekülőket ingyen viteti el a rendőrség, hogy a fölösleges kenyérpusztítóktól megmeneküljék; úgy is rövid időn hulladékokkal fognak táplálkozni; lévén a friss csontokbeli foszfát, káli és nitrogén, ami jó táplálékot ad.

Japán. Japán kinyilatkoztatta, hogy esze ágában sincs hadsereget Európába küldeni.

Zsólnán át ezer számra hozzák az orosz foglyokat. Hasonlóul a többi vasútakon is szállítják mindenfelé. De sajnos sebesültjeinket is!

Orosz. Breszlauból szeptember 9-én jelentik: „Sziléziai Landwehr csapataink győzelmes csaták után az orosz gárdaezred és a harmadik kaukázusi ezred 17 tisztjét és ezer közlegényét foglyul ejtették. Lemberg körül ma (szeptember 9.) új csata kezdődött.

Lengyel légió. Zgorezky, az urak háza, a bécsi lengyel bizottság elnöke a lengyel légionáriusok első századának Bécsből harctérre való indulása alkalmával őfelségéhez hódoló táviratot intézett, melyet a király nevében Bolfras köszönt meg.

Felkelők elmenetele.

Ma (szeptember 10.) Galícia felé indították az itt és környéken szállásolt, fölszerelt és begyakorolt lengyel népfelkelő zászlóaljat. De azért még sok ezer különféle katonaság maradt itt, többnyire galíciai lengyelek, aminthogy a Lemberg kerületi hadtestparancsnokság s mellékhivatalainak számos tisztje és még mindig itt működik s várja Lemberg fölmentését.

Menekülők eltávolítása.

Most délután a kassai kerületi hadparancsnokság utasításához képest, kidoboltatta a városi hatóság, hogy a napok óta ide özönlött galíciai és más idegen menekülők 24 óra leforgása alatt a várost elhagyni köteleztetnek, különben katonai szigorral fognak eltávoztatni. Nagy az óbégatás a bevándorolt zsidók között, annál inkább, mert soknál kifogyott a pénz s nem képesek elutazni. Úgy látszik, az itteni vagyonosabb hitsorsosaik kisegíteni akarják őket. Jól teszik. Következő napokon ismét új zsidó és keresztény menekülők érkeztek ide kocsikon, de azonnal tovább indíttattak.

Ma éjjel érkezett haza az orosz harctérről Fazekas Endre, 11. honvédezredbeli főhadnagy, karja van átlőve. Meglátogattam s tudakozódtam érdekelteink fölül. Jól vannak. Vele jött haza őrnagya, Dessewffy Géza is, ki ott a táborozáskor valamely szuronyba botlott, s azzal megvágta lábát.

Orosz harctér.

Szeptember 10. Tegnap és ma folyik a döntő ütközet Lemberg–Sztrij között. Felőle az itteni parancsnoksághoz jó hírek érkeznek. Segítsd, jó Isten harcosainkat! A hírlapok szerint most folynak harcok Orosz-Lengyelországban és Kelet-Poroszországban is német és orosz csapatok között. Szeptember 7-én egy német aeroplan Pétervárig repült és sikerült incidens nélkül a város fölé jutnia. Pétervár uraira német újságokat és cédulákat dobott, melyek különböző harctereken kivívott német és osztrák-magyargyőzelmeket közlik. Gépfegyverből lőttek rá, de sikertelenül.

Honvédeink.

Szeptember 10-én katonai körökben a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak honvédezredeink vitézségeiről, pompás támadásairól, amelyek különösen a komarowi csatában szereztek nekünk döntő fölényt. Éljenek!

Kielce és Censztochau között az oroszok megkísérelték a vasúti vonalat elpusztítani és háromszor megpróbálták a nagy hidat

felrobbantani, de nem tettek nagy kárt benne. Helyreigazítják a németek addig használják a vasgyár színeit, míg az egész vonalat megszállva tartják a porosz csapatok s az állomásokon német zászlók lengenek s az épületeken az a felirat: „Német tulajdon”.

Az osztrák-magyar csapatok az Ilza melletti győzelmes harcok után Radomig nyomultak előre s érintkeznek a német csapatokkal, amelyek Censztochauig, Novo Radomszkig és Konszkieig nyomultak előre.

Francia harctér.

Maubeuge vár szeptember 7-én kapitulált. Negyvenezer francia katona, köztük négy tábornok csakugyan esett fogságba és négyszáz ágyú s egyéb hadiszert zsákmányolt.

Ligne herceg a belga király rokona. Termonde melletti ütközetben megsebesült.

Az angol expedíciós csapatok több mint háromheti küzdelem után visszavonultak Denail felé, hol és Landreciesben utcai harcok folytak. A németek sikeres előnyomulása végre arra kényszerítette az angolokat, hogy működési városukat Boulogneból Havrába helyezzék át.

Angol gyalázat.

Különben az angolok becstelen harcmodora kitűnt abból, hogy a csatában több egymás mögötti sorban sáncolják el magukat, s ha a németek támadják, úgy az első sor fejér zászlót lenget és felemeli a karját, annak jeléül, hogy megadja magát. Ha azután a németek közelednek, akkor a másik sor puska- és gépfegyvertűzzel fogadja őket. Pfuj!

A franktirőrök (portyázó vadászok) pedig a megsebesülteket megcsonkítják s megölik. Így gróf Saurma hadnagynak, ki felső combjába kapott egy lövést, megölték s nyelvét kivágva, melléje tették.

Különben az angolok szemükre vetik a franciáknak készületlenségüket, hogy teljesen készületlenül mentek neki a háborúnak. Nincs elegendő repülőgépjük, elegendő fegyverük, rendetlenül visszavonulnak cél és irány nélkül, hogy a szükséges bázispontokat kellően meg nem szállták s tábornokaik közt egyenetlenkedés dúl, civakodnak egymással, lévén egymással politikailag ellentétesek. A reakcionáriusok ellen Castelnau marquis és a royalista Gallieni tábornok állnak; ezeknek ellenlábasai a mostani vezénylő tábornokok Sarrail, Michel és Foch…

Castelnau † Castelnau parancsnokló tábornoknak hat fia katona; ezek egyike Xavier de Castelnau hadnagy most esett el a csatában.

Repülőgép-foglalás. Reimsben szeptember elején a német sereg behatolván egy magán repülőgép-hangárba, az ott levő katonaság foglyul ejtése után, az egész francia repülőgépparkot lefoglalták, amely 10 kétfedelű és 20 egyfedelű repülőgépből állott, sok benzintartállyal és motorral. A zsákmány értéke egymillió márka. Így az angolok most még inkább félhetnek a német léghajóktól, melyek olykor London felett tűnnek fel s melyekre angol hidroplánokon lesnek s éjjel fényszórók világítják be a tengerpartot.

Pápa. Az új XV. Benedek pápa első cselekedeteinek egyike az lesz, hogy felhívást fog intézni a hatalmakhoz a háborúnak az emberiesség érdekében való beszűntetése iránt. Úgy vélem, hogy az nem sokat fog hatni.

Russzofilok Grácban. Szeptember 4-én Grácra ezernél több foglyot hoztak két vonaton, akiket a galíciai határon fogtak el russzofil üzelmeik miatt.

Orosz emlék-tárgyak. Eltiltotta a hadvezetőség, hogy az orosz hadifoglyok egyenruháikat eladhassák. Szokásba jött ugyanis, hogy útközben az állomásokon egyesek emlékül a foglyok ruháiból gombokat, vállkötőt, paszománt, sapkát s egyéb darabokat vásároltak. Munkácson egy gombért, számmal („75.”) kivarrott vállsávért koronákat adtak; míg rubeleket és kopeket is kicseréltek.

65. pótzászló-alj. Itteni 65. ezredünkből pótzászlóaljbeli legénység több heti kiképzése után ma kinn a gyakorlótéren letette a hadi esküt s holnap elindul az orosz harctérre. Ez még az előbbi kék posztós egyenruhát viseli. Az egyházi ünnepélyes misét a helybeli plébánosunk Veszprémy Sándor tartotta, ki lelkes szózatot intézett a magyar bakákhoz.

Ma Lavocsne felől hazaárulás miatt egy görögkatolikus papot és úrasszonyt, (valószínűen nejét) vitték le a vasúton csendőrök.

Négy ágyú. A szeptember 8-án a városon átment tüzércsapat a négy ágyúval szeptember 10-én délután ismét átmentek a városon s a vasúti vonatra szállt Volócig, honnan a négy ágyúból kettő a Beszkidekre az alagúthoz, kettő pedig Mencselen át

Alsóvereckére irányíttatott, hogy ott a határszélen foglaljon állást az országúton.

Lembergi csata.

Szeptember 11. délelőtt értesültünk, hogy a Lemberg-Sztrij közötti területen szeptember 9-én kezdődő csata Auffenberg vezetése alatt részünkről jól folyik. Az orosz Chodorov felé húzódik, Lemberget elhagyván, míg beljebb az orosz területen Dankl tábornok Lublin körül foglalkozik. Szeptember 9-ről írják a lapok: hogy amidőn az oroszok Lembergbe bevonultak az ottani görögkatolikus metropolität gróf Szeptyckit hadi fogolynak kijelentették, holott megelőzőleg az osztrák hatóságok mindent elkövettek, hogy őt Lemberg elhagyására rávegyék, a metropolita azonban erre így felelt: „Ahol a nyáj, oda való a pásztor is." (Szép jellem!)

Újoncozás.

Magyarország egész területén most is katonasorozás elrendeltetvén.

Népfelkelésre felhívás.

Szeptember 10-én a Munkács városi rendőrkapitány Erdőhegyi Miklós 4300. szám alatt, dobszó és falragaszok útján kihirdettette, hogy a magyar királyi honvédelmi minisztériumnak 15,060 sz. a.kelt rendelete szerint minden Munkácson tartózkodó népfelkelésre kötelezett, tehát a sorozásnál visszahelyezett 1893–1892. évi születésű egyén is köteles előállani. Felhívatnak tehát, hogy az 1895. éviek szeptember 14-én, az 1894. éviek szeptember 15. s az 1893–1892. éviek pedig szeptember 16-án törvényes következések súlya alatt a rendőri hivatalban 8 órakor jelentkezzenek. Egyúttal köteleztetnek arra, hogy magukkal mindnyájan meleg alsó- és felsőruhát, jó erős lábbelit, lehetőleg meleg takarót és két napra való élelmet hozzanak. Képzelhető, hogy e váratlan rendelkezés különösen a besoroztatástól elhúzódó zsidóknál, mily konsternaciót okozott. Meglátjuk, hogy mily eredménnyel fog végződni.

Eitel Frigyes herceg hőstettéről írják a lapok, hogy midőn a császár e fia mint hadnagy együtt rohant a gyalogosokkal az ellenséges hadállások felé és roham közben észrevette, hogy ezredének egyik dobosa elesett, hamar felkapta a földről a dobot és a dobverőket, nyakába akasztotta a dobszíjat, előre rohant, verte a dobot s hátra-hátra nézve visszakiáltott: „Utánam fiúk, utánam mindig előre!" A gyalogos katonák közrefogták a fiatal herceget, a maguk testével óvták golyó ellen és a roham a

németek győzelmével végződött.

Német vasútmenet.

Az is méltó megörökítésre: hogy a német mozgósítás alkalmával egy középnagyságú város állomásán egy éjjel nyolc órán belül 64 katonai vonat ment ugyan egy irányban a harctérre. Tehát minden hét és fél percben egy vonat, anélkül, hogy a legkisebb akadály merült volna fel. A Lemberg tájékán 9-től fogva dúló csatáról, csupán annyit hallunk az itteni hadiparancsnokságtól, hogy az ütközet jól megy és az orosz Bródy felé hátrál. A német-orosz harctérről pedig az az újabbi hír, hogy a német Landwehr-csapatok győzelmes csata után ezer orosz közlegényt és 17 tisztet foglyul ejtettek. A csata helyéről semmi adat, aminthogy most a hadjárat idején általán nem közlik a neveket.

Lengyel légió üdvözlete.

Varsó, annak kormányzója, Turbin generális kiadott nyilatkozata szerint, meg van erősítve, s hogy azt az oroszok utolsó leheletükig védeni fogják, mint Orosz-Lengyelország fővárosát. Ez természetes, hiszen ők is értesültek arról, hogy a lengyelek ellenük támadnak, lovag leskovici Baczynski vezérőrnagy lengyel légiót alakít, mely szeptember 6-án Krakkóban, 7-én pedig Kielcében felesküdött, mely alkalomból a nevezett főtiszt hódolati s hűségi nyilatkozatot intézett királyunkhoz, amelyre Bécsből szeptember 7-én gróf Paar lovassági tábornok válaszolt.

Belga és román védekezés.

Antwerpeni közlések szerint, e várostól délre fekvő vidéket, 70 négyzetmérföldnyi területen víz alá helyezik, hogy a németeket megakadályozzák a bevonulásban. A víz mélysége helyenként több láb mély lesz. Valóban a legősibb módja a védekezésnek. Da talán nem is igaz? Mondják, hogy a román kormány is elhatározta, hogy Bukarest fővárosát a keleti oldalról 50, 80 és 100 kilométeres körzetben hármas erődítési vonallal veszik körül. Be kellene várniuk e művelettel Párizs sorsát s tanulniuk annak lefolyásáról.

Menekülés Vereckén.

Munkácson a népvándorlás az erélyes kiutasítás folytán csökkent. Lovas fogatokon immár nem igen érkeznek Sztrij vidékéről túlzsúfoltan megrakott családok, kik innen csakhamar eltűntek. Ellenben Alsóvereckén történt, hogy szeptember 9-én félreértés következtében az ottani járási főszolgabíró Cserszky Péter kiadta az általános rendeletet, hogy mennyiben a galíciai határ immár nem biztos s azon át a Beszkid ormán keresztül (hol

ti. az országos határt jelző oszlop áll) kozákok és muszka katonák betörhetnek, igyekezzék a lakosság menekülni. S erre a különben jóérzelmű rutén népség eszeveszetten marhájával s családjával felszedelőzködött s rohant lefelé, egyelőre nem tovább csak Szolyváig, hol felvilágosíttatván s jobb észbe kapván, az alispán közbejöttével is megállapodott s visszavonult, annál inkább, mert immár két ágyú is érkezett oda megvédésére s az ellenség visszaverésére. Biztosabb helyre távolította a közjegyzőket s már családokat is, miért is később az alispán elmozdította állásáról.

Gerő Vilmos †

Az ütközetek folyamán elesett Gerő Vilmos őrnagy is, ki, mint tudjuk, azzal a tényével vált közismertté, hogy a képviselőházban, mint a gróf Tisza István által szervezett palotaőrség századosa, az ellenzék felháborodása alkalmával kardjával megvagdalta Héderváry Lehel képviselőt. Íme, most őt is hasonló sors érte. Fejér kendőt lobogtató orosz gyalogosok közül egy lelőtte őt s azonnal összeesett. No, de mások is haltak meg, így gróf Csáky Béla honvéd huszárhadnagy, Paczák Kálmán vezérőrnagy, a nagyváradi honvéddandár parancsnoka stb.

gróf Csáky Béla

Paczák Kálmán.

Freiler Kálmán, honvédhadnagy, második szomszédomnak fia, most szintén hazakerült, átlőtték a muszkák a lábát. (Fő utca 62. számú ház.)

Foglyok.

Szeptember hó 11-ig Németországban 220,000 hadifoglyot helyeztek el különböző fogolytáborokban. Ezek között van

Francia	tiszt	1686	közember	85,700
Belga	„	740	„	30,700
Angol	„	160	„	2,350
Orosz	„	1830	„	91,400

Közöttük 2 francia tábornok, 2 orosz vezénylő és más 13 tábornok, belga Lüttich parancsnoka stb.

Lemberg.

Szeptember 12-én. A Lemberg mellett dúló csata folyamáról ma nem kaptunk tudósítást, csupán késő este beszélték, hogy az oroszok Lemberg városhoz visszaértek, holott tegnap azzal a jó hírrel kecsegtettek, hogy Bródy felé visszahúzódtak. Igaz, hogy a most általán terjedező hazugságoknak nem kell hitelt adni, de

mégis nyugtalanság fog el, hogy biztos hírek elmaradtak. Az ki nem elégített minket, hogy szeptember 10-én „a harc változatlan energiával folyik.” Tegnap pedig úgy hangzott, hogy az új osztrák-magyar támadás remélni engedi, hogy hadseregünk elő fog nyomulni és győzni. Adja Isten! Várjunk tehát tovább türelemmel és elszánt bizalommal! A német Neue Freie Presse így ír: „A lembergi csatát Németországért vívjuk és Németország Párizsnál Ausztria-Magyarországért harcol.”
Szeptember 9-én Krakkóba húsz orosz gyalogsági tisztet, köztük a 28. és 39. orosz gyalogezredek ezredeseitk hozták, akik Tomasov mellett megsebesültek. Ezek is beismerik, hogy az orosz hadsereg rendkívül nagy veszteségeket szenvedett.

Szerbia.

Szerbiában is mozgolódnak és egyes szerb csapatok több ponton átléptéka határt, mely akciónak azonban nagy jelentősége nincs és aggodalomra semmi okot nem ad.

A német seregek Párizs felé közelegnek, jóllehet a Marne folyón áthatolt seregeket Párizstól, továbbá Meaux és Montmirail között túlerőben levő ellenség megtámadta. E harcokban a németek 50 ágyút zsákmányoltak és néhány ezer foglyot ejtettek. Úgyszintén harcolnak a német csapatok Verduntól nyugatra, Lotharingiában és a Vogézekben, úgy szintén a keleti hadiszíntéren. Szeptember 9-én Joachim porosz herceg, Vilmos császár fiát is srapnellövés combján megsebesítette. Lapok szerint német csapatok már Párizs külső erődeitbombázzák s német repülőgépek lebegnek Párizs fölött. Gent városát a németek szeptember 9-én megszállották; hol Dowith tábornok a várostól tízezer liter benzint, ezer liter ásványvizet, százezer kilogramm zabot és százezer szivart s egyebeket követelt. Német felderítő csapatok Ostende felé portyáznak.

Joachim herceg.

Gent.

Ostende.

Galícia.

Szeptember 13-án értesültünk arról, hogy „a mai harcok folyamán Frigyes főherceg, az egyik fegyveres erő főparancsnoka, Hötzendorfi Conrad Ferenc vezérkari főnök és Károly Ferenc trónörökös megjelent a harctéren. A trónörökösnek ez volt a tűzkeresztsége. Megjelenése a küzdő csapatoknál határtalan lelkesedést keltett. Csapataink lépésről lépésre tért hódítanak?
Majd Hőfer vezérőrnagy jelentése közöltetett, hogy Lembergnél a csata tovább folyik. Támadásunk lassan tért hódít. Magánosok,

Trónörökös tűzkeresztsége.

különösena 12 megrakott kocsikon ide érkezett galíciai menekülőktől értesültünk, hogy az oroszok ismét bevonultak Lemberg városba, nyugodtan minden erőszakoskodás nélkül, sőt azt tették, hogy midőn a külső csatározás után a városba vonult az orosz hadsereg, az ottani alja nép tömegesen kezdte a rablást és fosztogatást, mit a rendőrség megakadályozni képes nem lévén, orosz parancsnok rendeletére az orosz katonaság közbelépett, a rabló tömegre, csőcselékre támadt s az ellenállókat részint leszúrta, részint lelőtte.
Annyi bizonyos, hogy Lemberget ismét megszállotta az orosz s a mieink az előbbi állásokba vonultak vissza.
Ma kapott Szentmiklóssyné levelet férjétől szeptember 7-ről, ki írja valahonnan Grodek vidékéről, hogy jól van, többször voltak tűzben, a 11. honvédzászlóaljal győztesen vett részt a több napi ütközetekben, minden jót remél.

Német-orosz harc.

Úgy látszik, hogy Hindenburg német tábornoknak jobban megy a támadása a német-orosz harctéren, mert szeptember 11-én ott újra megverte az oroszokat, egyúttal az orosz seregnek a még Kelet-Poroszországban tartózkodó balszárnyát tökéletesen szétverte. Ez alkalommal a tábornok új taktikát használt: nem kerítette be az oroszokat, hanem győztes előnyomulásában utat nyitott az orosz hadsereg hátba való támadására. S így üldözi most az oroszokat a Nyemen folyó felé északra. Ugyanakkor a kelet-porosz harcokba beavatkozó 22. orosz (finnországi) hadtestet is megverték Lyck mellett.

Orosz ágyúk Bécsben.

Bécsben nagy ünnepélyesen kiállítottak 140 darab orosz ágyút, melyekből azután egy részt arzenálban helyeztek el. Másnap ismétöt ágyúüteget vonultattak végig a városon s csak így vitték a fegyvertárba. Vajon jut-e vagy egy ily ágyú Budapestre is, hogy a jó érzelmű hazafias közönségnek is egy kis kecsegtető ürügye legyen örvendezni látásán!

Párizs körül.

Stein német tábornok jelenti, hogy szeptember 10-én a német trónörökös hadserege a Verduntől délnyugatra fekvő ellenséges pozíciót elfoglalta és az ettől délre eső záróerődöket bombázza; a lovassága pedig megszállta a Szajna partján fekvő Troges városát.

Szerbia.

A szerbek úgy látszik vérszemet kaptak és neki buzdultak az offenzívának, mert a délkeleti hadszíntérről érkező hírek szerint,

mialatt a mi hadseregünk a Drinán átkelt, a szerb hadsereg egyes részei a Szerémségbe betörtek, ahol a támadás elhárítása megindult. Ennyit közölnek egyelőre csak a híradó táviratok.

Albánok szerbek ellen.

Az is érdekes ránk nézve, hogy az albánok Szerbia ellen nyomulnak elő. Sőt a dibrai területeken a rendes szerb sereg egy zászlóalját foglyul ejtették és egy ágyút, valamint sok hadiszert zsákmányoltak. A skutari területen a malisszorok a határon több fontos pontot megszállottak. Háromezer albán Issza Boljetinác vezetése alatt Koszovó ellen nyomul. A szerb helyőrségek nem képesek az albánoknak ellent állani és mindenütt meghátrálnak.
A montenegróiak kértek a szerbektől nehéz ágyúütegeket a Lovcsen védelméhez, de a szerbek megfogadták, mert nekik szükségük van tüzérségükre s mert a szállítás nagy nehézségbe ütközik.
Úgy látszik, hogy a jelen világháborúnk sokáig elfog tartani: mert az ententehoz tartozó hatalmak abban állapodtak meg, hogy csak együttesen köthetnek békét ellenségeikkel. Mi több a hármas ententehoz még Szerbia is tartozik.

A pápa béke-szózata.

XV. Benedek pápa encliklikájában arra kéri a hatalmakat, akik a népet kormányozzák, hogy valamennyien szüntessék be viszálykodásaikat az emberi társadalom javára. Lássák be, hogy már elég volt a romboló műből és a kiomlott vérből és siessenek közvetítésével a béketárgyalásokat megkezdeni és békejobbot nyújtani egymásnak. (Kelt: 1914. szeptember 8.)

Felhívás hadi belépésre.

Báró Hazay Samu hadügyminiszter lelkes felhívást intézett a 17– 20 éves ifjakhoz és a nem szolgáló népfelkelőkhöz, hogy önkéntesen lépjenek be a hadseregbe. Krobatin közös hadügyminiszter szintén intézett ily felhívást a magyar és osztrák főiskolák ifjúságához, hogy önként jelentkezzenek a fölvételre. Az önkéntességi kiképzésről felállítandó egyének önkéntes osztályok útján gondoskodnak. Dr. Lenhossék Mihály, a budapesti tudományegyetem rektora is buzdító szózatot intézett az egyetemi ifjúsághoz e tekintetben.

Elesett tiszteink.

Hadseregünk tiszti vesztesége szeptember 10-ig: 1 tábornok, 4 tüzértiszt, 21 százados, 8 főhadnagy, 31 hadnagy és 21 zászlós és kadét. Összesen 86 tiszt esett el.
Midőn e sorokat írom (szeptember 14.), hallom, hogy a

közelünkben álló állami fiúiskolából átalakított kórházba a lembergi csatákból való muszka és osztrák nehéz sebesülteket hoznak. Szegény nőm az ablakból nézte, amint autókon és fogatokon, kocsikra fektetett hordágyakon kiterített sebesülteket hozták és méltán könnyekre fakadt, mert hasonló szomorú látványnak lehetnek kitéve máshol ott a csatatéren működő vérrokonaink és sok ismerőseink. Egy kinyújtóztatott halovány sárgás arcú orosz katonának fején lógott a lapos fedelű sipkája, melyről levirított egy kis oda tűzött nemzeti kokárda. Vajon hol és ki tette neki oda? Úgy mondják, hogy a vasúton hatszáz foglyot is szállítottak lefelé, ötszáz sebesültet jeleztek, de azokból most csak 198 került a munkácsi kórházakba, hol máris 300-an felül vannak ápolás alatt.

Oroszország hadiállapota.

Hej, de sok vér fog még kifolyni az északi tereken, míg Isten tudja, mikor és hogy fog e csak most megindult hadjárat befejeződni. Éppen a mai Budapesti Közlönyben érdekes cikket olvashattunk az Orosz Birodalom hadi erejéről és katonaságáról, melyről Payr Hugó harctéri tudósító oly érdekesen ír. Eszerint a 22 és fél millió négyzetkilométer kiterjedésű birodalomban hárommilliárd rubeles költségvetéséből hétszázötvenmillió rubelt (=400 millió koronát) a hadseregre, 150 millió rubelt (100 millió koronát) a haditengerészetre, összesen tehát 750 millió rubelt (=egy milliárd és 800 millió koronát) költ évenként hadi célra, ami költségvetésének 26 százalékát teszi ki. Igaz, hogy 160 milliónyi lakója van és 69 ezer kilométeres hosszúságú határvonal védelméről kell gondoskodnia. Így az ország minden fegyverbíró férfia 21–43. életéve között, ha 153 centiméter magasságot megüti, köteles katonai szolgálatot teljesíteni. A gyalogság és tüzérség szolgál 3, a többi fegyvernem 4 évig. A tartalékosok első hét évfolyama kiegészíti a sorhadat, míg a többiek a második korosztályt alkotják. A haditengerészetnél 5 év a szolgálati idő és 5 év a tartalék. A honvédséghez tartozik mindenki, aki nem tagja a rendes hadseregnek. Így az orosz újonckontingens 450 ezer embert tesz ki évente, ami a lakosság 0.4 százaléka. A honvédséghez mintegy 220 ezer embert soroznak s a kozákokhoz pedig 19 ezret évente.
Ennél fogva az orosz haderő békelétszáma egymillió-kétszázezer ember, miből Európában 850 ezer állomásozik.
A hadilétszám a tartalékok bevonásával négymillióra becsülhető (3,4 % százaléka a lakosságnak). Rüdiger generális szerint 3½

milliónyi a katonaság, és 800 ezer a honvédség, mely csupán a fegyvergyakorlaton nyer kiképzést. Blume német tábornok szerint az újonclétszám 430 ezer, tartalékos 3655000 és a második vonal 2580000 s így összesen 6665000 ember mihez még egymillió honvéd járul s így Oroszország hét és fél millió fegyverest tudna hadba állítani, ha ez fizikailag lehetséges lenne s ellátása és élelmezését és szabad mozgása megtörténhetnék.

Osztrák-magyar ellen kiállított orosz hadsereg.

Monarchiánk hadvezetésének számítása szerint szeptember 3-ig 40 gyalog és 11 lovas, tehát összesen 51 orosz hadosztályt állított ki tűzvonalba, lévén az orosz hadseregnek operációs egysége a hadosztály. (A hadtest nem állandó alkotása). A hadosztályokat képezik: 2 gyalogdandár (2–2 ezreddel s minden ezrednél 8 gépfegyver osztaggal), – 1–3 század (szotnya) divíziós lovasság, 1 tüzérdandár és egyéb intézet. Számszerinti ereje eszerint egy orosz hadosztálynak = 16 zászlóalj; 32 gépfegyver, 3 század lovasság, 6–8 üteg. Vagyis hadosztályonként 20 ezer ember és 5 ezer ló. Ebből a tűzvonalba küldhető 14 ezer csatár, 32 gépfegyver, 50–60 ágyú és 400 lovas. Ötven divízióval (hadosztálynál) kerek egy milliót jelent, mellyel az orosz minket Galíciában megtámadott.

Zsoldja, jelleme stb., az orosz katonáknak

Az orosz hadseregnél 56 százalék analfabéta (írástudatlan). A gyalogság inkább a gépezet jellegével bír. Csak jó vezetés mellett működik jól. Vakon engedelmeskedik s türelmes. Fizetésül kap a káplár havonként 1, az őrvezető 4, az őrnagy 6 rubelt. A tovább szolgáló altisztnek hat év után még 10 rubel pótlék jár. Az akadémiát végzett tisztek műveltek, elegánsak a valamennyien beszélnek franciául. Ellenben az altisztekből lett tisztek alacsonyabb rendűek s műveletlenebbek. A részeg tiszt és közember veszedelmes, nem ismer fegyelmet s kitör hamar a szláv faj ősi ereje s a brutalitás. Azért félnek az oroszoktól a galíciai gazdák s lakosok s eldugják előlük az asszonyt, a leányt, a gyermekeket és a pénzecskét.
A tisztek rangfokozata egyenlő a mienkéivel. Egy-egy fokban 4–5 évig maradnak, fizetésük azonban csekélyebb. Így kap egy tábornok 2100, ezredes 1200, százados 900, főhadnagy 720 és a hadnagy 660 rubelt.

Kozákság.

A kozákok külön hadsereg a hadseregben. Régebbi formájukból kivetkőztették, az egykori lovasokból lovasított gyalogságot

csináltak s így irreguláris csapatok lettek. Harcban leszállnak a lóról és lesből, fákról, árkokból lőnek az ellenségre, s ha észreveszik, felpattannak lovaikra s másfelé iramodnak, oldalban lepik meg az ellenséget. Földerítő szolgálatot sem tesznek, csak garázdálkodni szeretnek, ha egy falu ellenáll, ráeresztik őket, s ott ők kegyetlenkednek. Illetőségeik szerint a doni kozákság 30, a kubáni 30, az urali 9, a szibériai 10, és az asztragáni 2 ezredből áll. Legnagyobb részük négyévi szolgálat után lóval együtt szabadságoltatik, s mindaddig fegyverköteles, amíg lóra tud ülni. Eszerint otthon családias életet éltek, s ha kivonulniuk kell egy-egy században rokonailag együttesen harcolnak és zsákmányolnak. Ezeket oly tisztek vezetik, akiket büntetésből helyeztek közéjük.

Különös, hogy a muszka katonák az öltönyt ing nélkül veszik fel testükre, a ruha azonban jó anyagból van készítve. Csizmájuk is tartós és vízmentes. Útravalójukat lógózsákban viszik, nem tarisznyában. Külön kasztot képeznek az ázsiai csapatok, fekete szemű mongolok, s olajbőrű tunguzok.

Elfogott muszkák.

Szeptember 14-én a beszkidi határról visszaérkezett két ágyú. Ott, mint mondják, erősen meg van az átjáró erősítve, s néhány ezer fegyveres népfelkelő őrzi. Tegnapelőtt az ottani erdőben elfogtak a csendőrök egy eltévedt portyázó muszka őrséget, néhány gyalog katonát, kik közül ott kettőt lelőttek, s többit pedig Munkácsra hadifogolyul behoztak.

Úgyszintén elhoztak Máramarosból Toronya községből 23 rutén lázítót, kiket a munkácsi várba zárták s hadi törvényszék elé állítottak.

Lembergi csata.

Szeptember 15. A ma érkezett haditudósításokból kiemelem, hogy a Lemberg környékén tartott hatnapi csaták eredménye nem sok. Hőfer vezérőrnagy hivatalos jelentése szerint: a lembergi csatában a grodeki műút mentén s attól délre harcba vetett haderőnknek sikerült az ellenséget ötnapi heves küzdelem után visszaszorítani, tíz ezer oroszt elfogni és számos ágyút zsákmányolni. Írja tovább, hogy: ez az eredmény azonban nem volt teljesen kihasználható, mivel északi szárnyunkat Ravaruszkánál nagy túlerő fenyegeti és ezen kívül újabb orosz erők nyomultak úgy a Dankl-hadsereg ellen, mint az ezen hadsereg és a csatatér közötti területre. Tekintettel az ellenség nagyon jelentékeny túlerejére, ajánlatos volt három hét óta

majdnem szakadatlanul hősiesen harcoló hadseregeinket kedvezőbb terepszakaszban gyülekeztetni és a további hadműveletekre készen tartani.

Eszerint további ütközetek várhatók. A lembergi csata sebesültjeit Újszandecből indítják tovább, s mint írják, a sebesültek majdnem mind egészen könnyen vannak megsérülve. Úgy hiszem, célszerű és szükséges lenne, ha a mi ottani seregeinket is, mint az oroszok teszik, új csapatokkal szaporíthatnánk. Most erre a legnagyobb szükség. Most vagy soha.

Hindenburg német seregének jobban megy a dolga, mai hírek szerint kiverte az oroszokat Kelet-Poroszországból és 10 ezer orosz hadi foglyot ejtett szeptember 12-én. Az oroszok visszavonulása menekülléssé változott át. Hindenburg tábornok pedig az ellenség üldözése közben már átlépte az orosz határt, miközben nyolcvan ágyút és mindenféle járműveket is zsákmányolt. Eszerint most orosz katona nincs német földön.

Kéri Pál hadtudósító szerint: a grodeki lankás mezőkön az ötnapi csatában lassan haladt előre hadseregünk, jobb szárnyunk legdélibb része Lembergtől délre 20 kilométernyire nyert csatát, s ezen a helyen csaknem kizárólag magyar csapatok küzdöttek. Ravaruszkánál azonban északi szárnyunk túlerővel állott szemben s a növekvő orosz erőkkel szemben a támadásunk megakadt s ugyanakkor északi bal szárnyunkat, Dankl seregét is az orosz túlerő kényszerítette visszavonulásra, sőt itt a Lublinhoz egyre özönlő orosz segédcsapatok előtt csakhamar védekezéssé kellett változnia… (Hiába, sok lúd disznót győz.) Azt is említi, hogy az orosz csapatok gyarapodásán kívül az ellenség nehéz tüzérségével is túlerőben volt. Így visszavonulásunk annál inkább szükséges volt, mert a Dankl ellen működő orosz erők feleslege a Ravaruszka körüli térség ellen fordult, s így a koncentráció kedvező területre szükséges volt. Seregünk igen nagy veszteségek ellenére bátran támadt és harcolt s fáradtságot nem ismert. Nappal harcoltak katonáink, éjjel masíroztak. Dankl seregei 3 hete, a Lemberg körüli csapataink pedig több mint két hete állnak küzdelemben. Az oroszok muníciójukkal pazarul bánnak. (Mindezen okulhatnak bölcs intézőink s igyekezzenek gyors és kellő kipótlás és kiegészítésekkel a hatást emelni! Most az ideje!)

Pópák szózatai.

Berlini értesítések szerint az orosz szent szinódus Németország és Monarchiánk ellen szent háborút hirdet. A pópák utasítottak,

hogy hassanak s görögkeleti-óhitű lakosságra, különösen Ukrajna parasztjaira. A pópák tehát a szentszékről intéznek biztató szavakat s ígérnek adómentességet s egyéb kedvezményeket.

Német-ellenes légió.

Varsóban mindamellett készülnek védekezésre s élelemgyűjtésre. Egyszersmind alakítottak egy önkéntes németellenes hatszáz főből álló légiót, mely fejszékkel és késekkel van felfegyverkezve s elindult, hogy a német elől elrontsa az utakat, s vasútvonalakat.

Francia-német óriás csata Párizs körül.

A német és francia hadseregek óriási mérkőzése szeptember 6-tól foly. Az operációk Párizs körül megkezdődtek és azóta 250 kilométeres frontban állandóan folyamatban vannak. Három millió ember harca fog itt lezajlani, mindkét oldalról közel másfél millió harcos állván egymással szembe.

A német jobbszárny Kluck tábornok vezérlete alatt a Grand Morin völgyében a Marne-től délre megerősített állást foglal el. Támaszpontja nyugaton Meaux, keleten Vitry. Bülow tábornok serege Vitrytől északra, Hausen tábornagy serege Reims és Ardenne között áll.

A két francia hadtest Sezanne-től és Vitrytől délre áll. Jobb szárnyuk a Verdun–Toul–Epinal vonalra támaszkodik.

A főfronton négy hadtest küzd egymással. French tábornok feladata volt Kluck jobbszárnyát fenyegetni, hogy ennak frontja ellen könnyebb legyen a támadás. Kluck észrevette a tervet, meg akarta erősíteni jobb szárnyát, de párizsi csapatok megtámadták, mire a Gauchet és Petit-Marin erődökhöz vonult vissza. Az ágyúszó északkelet felé húzódik.

Berlinből érkező hírek szerint, a Párizs körüli csaták folyamatban vannak. A harc borzasztó komoly. Minden talpalatnyi földet utolsó vércseppig védenek. (Szeptember 12.)

A döntő ütközet Verdune táján fog lefolyni.

Orosz ágyúk Budapest-en.

Denique szeptember 13-án történt, hogy Budapestre szállított a hadvezetőség két elfogott orosz ágyúüteget, mely 16 darabból áll, s azt a parlament épülete előtt diadalmi jelül felállította. A diadal e látható emlékei megörvendeztették a fővárosi közönséget s ezernyi ezer tódult megnézésükre. Az orosz ágyúk zöldes-szürke színűek. A 4. orosz tüzérezredtől elvették katonáink. A csövek 7,6 centiméteresek (míg nálunk a legkisebb

kaliber 8 centiméter), a mi ágyúink kovácsolt bronzból készültek, ezek viszont acélból valók.
Mint mondák, azon nap este is hoztak oda ötven ágyút. A hibásokat kijavítják, a hiányzó alkatrészeket kipótolják s felhasználják az oroszok ellen.

Újoncozás. Munkácson két nap óta foly az újoncozás. A beállított legényeket nem vetkőztetik le, csak úgy külsőleg megtapogatják és besorozzák. Száz számra bekísérték a „róglikokat" az uradalmi magtárba s ott elhelyezik. Kiképződésüket azonnal megkezdik. A magtár mögötti új nagy téren, a most épült Horty-féle ház körül, mely öreg telkekből áll s nagy tért képez, állanak a hadi konyhák s néhány sátor, amely körül a gyakorlatok tartatnak és a legénység heverész és étkezik.
Munkács most különben is még mindig élénk és mozgalmas. Sok ezer különféle katona van benne s a Lembergi területi parancsnokság negyven–ötven személyzete is családaikkal teszi élénkebbé a várost.

Kórházaink A hadisebesültek naponkint érkeznek. Ma is hoztak be húsz muszka gyalogost. Eddig következő kórházak vannak a katonák számára berendezve: a városi közkórház 100 ágyassal, a katonai illetve honvédkórház.
Polgári leányiskola 70, főgimnázium 120, elemi fiúiskola 150, főgimnáziumi internátus 150, grófi kastélyban 60, Latorca utcai vasúti katonai 40, s a Zrínyi Ilona utcai elemi iskola 70 ággyal. Ezekben most polgári orvosok s néhány apácán kívül a Vöröskereszt fiókegylet alkalmazottai s az önkéntesen vállalkozó hölgyek működnek. Most 300-nál több sebesültet ápolnak. Úgy tudom, hogy eddig csupán 2 halt meg, kiket katonai kísérettel temettek el.
A német sereg veszteségeiszeptember 10-ig 3021 halott, 3514 eltűnt, 8391 súlyosan és 4242 könnyen sebesült, összesen 19168. A halottak közt sok a tiszt, még pedig 254, míg a legénység közül 2787 esett el. Fogságba esett eddig 39 tiszt. Úgy vélem, hogy a most folyóóriási ütközetekben nagyobb lesz a vesztesége.

Soproni ezred hősiessége. Soproni ezred hősiessége.
A Kraszniki valamint a többi diadalmas ütközeteknek lefolyásáról eddig vajmi kevés adat áll rendelkezésünkre. Azért csak az egyes esetekről lehet némi részletesebb felvilágosítást

feljegyezni. Így Puhallo táborszernagy az 5. hadtest parancsnoka augusztus 26-án értesítette Sopron k.k. város polgármesterét, hogy az augusztus 25-i ütközetben kitüntette magát a derék 76. ezred, hogy az ő, valamint a 48. ezrednek, a 11-es és 19-es vadászoknak és a kiváló tüzérségnek hősies magaviselete meghozta az első győzelmünket. Mit Töpler Kálmán dr. polgármester szeptember 9-én plakátokon hirdetett ki a városban.

Munkácson át egyre mennek a galíciai menekülők. Ma délután 18 szekér érkezett egy és kettős lófogattal. A hosszú járművön zsúfoltan ülnek négy-öt sorban vén zsidópárok, színes kendővel átkötött fejű leányok és ifjabb nők s gyermekek. Rajta van néhány fa- vagy fonott láda, s vagy tíz különféle lepedős batyu, melyekből piszkos színes párnák kandikálnak ki. Ezeket s az ülőket szennyes, kopott s rongyos pokrócok fedik. Egy szekéren 14 személyt olvastam. Szóval nyomorúság árad ki kinézetükből s meg nem foghatom, hogy miért hagyják el ezek oly könnyen ősi földjüket, ott bizonyosan nem hagynak semmit, s azért nem köti őket oda semmi anyagi s lelki érdek. Munkácsról Szatmár felé utasította őket a hatóság, mert nálunk tömérdek most az idegen elem. Néhány ezerre tehető. Minden polgárház, udvar és szín el van foglalva. Az utcákon a sok különféle lengyel és magyar katonaság s hivatalnokok, kik többnyire családostul ide szorultak. A katonák szánalmasan néznek ki, ócska egyenruhadarabokat viselnek és sokan csupán a szurony szíját, bagnet nélkül. Nem tudom, hol és mikor fogják fölszerelni. Ezekhez járulnak most a szeptember 14-től három napon át itt besorozott újoncok, kiket Bereg, Ugocsából, és Szabolcs, és Zemplén megyék alsó vidékeiről itt beasszentáltak s az utcákon danolva csoportosan láthatók, atyjuk és egyéb rokonaik kíséretében, míg a tegnapiakat már katonai mustra alá vették. A közösök közé besoroztak 7200 és a honvédek közé 2500,
9700 újonc. összesen 9700 ifjút. A sorozásnál polgár-hatósági elnökül idősb Hrehuss Gyula s a katonaság részéről Fülöp Géza 11. honvédezredbeli alezredes működik.

A szomorú kilátást és helyzetet emelik a naponként beérkező sebesültek. Ma megnéztem néhány ily kórházat. Az egyik szobában az állami fiúiskolában a főutcán csupán orosz sebesültek voltak, kik szép tiszta ágyakon, szalmazsákon, s vagy

fejér katonapokróc-takaró alatt feküdtek. Én szlávul és ruténul jól beszélvén, megszólítottam egynéhányat, különösen a mohamedán- és tatár-féléket, kik oroszul is beszélnek. A ma behozottakat Kuhár Gyula nevű borbélyunk segédjével együtt tisztogatta, hajukat nyírta és borotválta, azután szappannal jól megmosdatta. Ez úgy láttam, jól esett nekik s az egyik naivul megjegyzé, hogy most már így talán meg sem ismernék odahaza. Az orosz katonák, mint kivehetem, termetre s arcban szép alakúak. Kissé csontos ugyan a pofájuk, de szép fejér foguk feltűnő. A törökök arca szép ovális, kissé sárgás-barnább, mint a tatároké. A szivarkákat örömest elfogadták s hálásan tekintettek ránk. Úgy látszik, nem bánják, hogy itt vannak. A foglyok közt volt egy írnokis, ki mint mondá gimnáziumot végzett. Bal karjába kapott lövést. Egy mohamedánnak az arcán ment keresztül a löveg, másnak a fejébe. Azt mondták, hogy borzasztó volt a csata, ahol megsérültek, Lemberg táján…

Az utcán feltűnt ma, hogy 46 pár lovat vittek idős, úgy látszik, rezervista vagy népfelkelő osztályban levő tüzérek a városon keresztül, melyeket valahol a múlt heti ló avatáson vásároltak. Meglehetős elcsigázott sovány állapotban voltak. Nem egyhamar lesznek nehéz fogatokba, ágyúkba valók.

Ma hírül ment, hogy Románia ellenünk fordult. Ez nagy konsternációt okozott a közönségnél, a higgadtabbak azonban valótlannak tartották s magam sem hiszem. Annyi bizonyos, hogy itt is már a vagyontalan úri osztálybeliek, különösen hölgyek, menekülésre, a város elhagyására gondolnak, aminthogy néhány zsidó családbeli már is eltávozott. Én nem mozdulok el innen, ha mindenki is elfut. Megmaradok régi vackomban s nyugodtan nézek a sors elébe. Kedves nőm is hasonlóul vélekedik. Hívnak ugyan jó állásban levő gyermekeim Budapestre is, de már csak itthon maradok. Jó, vagy balsors mindenhol érheti az embert. A jövőt senki sem tudja. Nem szeretném, ha összegyűjtött ezernyi muzeális tárgyaimat, s kis vagyonkámat távollétemben a pusztulásnak kitenném. Bízom és bíztam mindig Isten jó voltában és segedelmében. Deus providebis, volt elvem.(Szeptember 15.)

Hírforrásunk.

A mi munkácsi hírforrásunk, Grünstein Mór, könyvnyomdász s a Munkács hetilap kiadója gondoskodik arról, hogy a friss eseményekről idején értesüljünk, ezeket ő papírszeletekre nyomtatja és két fillérenként árulja, a pénzt közcélra szánván. E

szerint szeptember 16-ról tudatja: hogy szerb offenzíva a Száva partjain fiaskóval végződött, a folyón átjött összes szerb csapatok megverve visszafordultak Szerbiába s így a Szerémség és a Bánát ellenségtől teljesen mentesek és az elmenekült lakosok visszatértek.

Szerbia.

Lemberg-nél 2. csata.

A másik hír, mely minket itt inkább érdekel, arról szól Hőfer vezérőrnagy jelentése szerint, hogy Lemberg és Krasznik táján seregeink orosz túlerővel szemben hősiesen harcoltak s szeptember 11-ig egész Lembergig közeledtek a déli szárnyon, de mivel az északi szárny Ravaruszkánál orosz túlerő által fenyegetve volt és újabb hatalmas orosz túlerő nyomult elő, úgy Krasznik előtt harcoló hadseregünk ellen, mint pedig e hadsereg és a lembergi csatatér közé újabb csoportosítás szükségessé vált. A hadtáphatóságok kimutatása szerint eddig 41 ezer orosz és 8 ezer szerb fogoly szállíttatott a Monarchia területére, és több mint 300 tábori ágyút zsákmányoltunk. (E szerint csakhamar a további harcokra lehetünk elkészülve.) A németek Párizs előtt győzelmesen küzdenek.

Orosz harctér.

Szeptember 16. A ma érkezett szeptember 15-i lapokból annyi megállapítható, hogy az orosz harctéren vitéz sereginek a grodeki csatában a támadás első percétől kezdve mindvégig győzelmesen nyomultak előre és a szeptember 4-i döntő harc napján a diadalmasan kivívott harcvonalban pihentek meg hadállásaikban ezredeink este. A kifáradt harcosok azután friss ételhez jutottak a mozgó konyhák jó illatos gulyást készítvén. Majd erősítéseket kapván a mi seregünk s a lembergi csata faradságait kipihenvén, újra megtámadták az orosz pozíciókat. De Dankl serege ekkor már megindult dél felé, minthogy mindig újabb orosz csapatok nyomultak előre. Grodeknél azon voltak csapataink, hogy az oroszokat északról és nyugatról két tűz közé fogják. Az oroszok azonban túlnyomó erejüket úgy használták fel, hogy fő tömegeikkel Auffenberg és Dankl ellen fordultak. Szeptember 10-én már világos volt, hogy egy erős orosz sereg törtet az elvonult Dankl nyomában, újabb orosz sereg pedig észak felől Dankl serege és Lemberg között nyomul előre. Ugyanakkor folytak a harcok a Lemberg körüli orosz sereggel is, ahol lassan bár, de egyre tért nyertünk. Ekkor Grodek előtt elért szép előnyeink tarthatatlanná váltak és a csapatainkat jobb vonalra vonták vissza. A visszavonulás és központosítás, ti. a

Dankl és Auffenberg hadseregeinek egyesülése a fősereggel s az új hadiállás megválasztása kizárólag stratégiai okokból történt, célja különben is az lévén, hogy az oroszokat megakadályozza a Németországba, illetve Berlinbe való betörésében s a franciák segítésében. A visszavonulás nem is visszaverés s legyőzetés folytán történt, mert hisz az utolsó napi Lemberg és Grodek körüli harcokból nyolcvan orosz ágyút és tíz ezer foglyot vittek csapataink magukkal, hanem hogy a három hétig tartott harcok fáradalmait is kipihenve új harcokra készüljenek. A hadállás pedig melybe most vonultak annyira erős, hogy minden ellenséggel dacolhat, s új offenzívára indulhat.

Cár nyilatkozata.

Igen, hogy az ellenség is mindent elkövet a további harcokra, hiteles hír szerint a cár úgy nyilatkozott: a lublini osztrák-magyar csapatokat ki kell verni, még ha kétszáz ezer orosz életébe kerül!

Kelet-Poroszországban azonban a németek helyzete jobb. Most újra ott Hindenburg révén az oroszokon fényes diadalt aratott, a hadseregét teljesen szétszórta és futásra kényszerítette s eddig legalább százötven ágyút és 20–30 ezer sebesületlen foglyot ejtett. Különösen Gerdauen városkában, hol az oroszok a városban elsáncolták magukat és drótkerítéseket alkalmaztak, a németek tüzérsége azonban elsöpörte ezeket s a várost rommá tette.

Kolera.

Baj, hogy Podóliában is kiütött és terjed a kolera. Terjed a vinnicai, litinszki és jámboli kerületekben.

Párizs felé két felől mennek a németek.

A 125 kilométer hosszú vonalon Párizs körüli harc pedig mindig a németek előnyével folyik. Belgiumban is most Antwerpenből három hadosztály kirohanást kísérelt meg, amelyet azonban a németek visszavetettek. A német hadvezetőség, mint a lapokban megjelent térvázlatok is mutatják, kétfelől indítá Párizs elfoglalására óriási seregét. Eszerint közelednek a csapatok így: nyugatról Lille felől Kluck tábornok, Maubeuge felől Bülow tábornok, Lüttich-Namur felől Hausen tábornok, Sedan felől Würtenbergi herceg, Luxemburg felől a német trónörökös, Metz felől a bajor trónörökös és Strassbourg felől Heeringen tábornok. Így Calaistől-Sveizig szép paralel vonalakban közeledik a német erő s elborítja az egész Franciaországot.

Párizsban voltam.

Mily más képe lehet most e szép nagy francia országnak, mint 1889. évben volt, midőn azt a Párizsban tartott világkiállítás alkalmával beutaztam s Párizsból Calaison és Doveren át Londonba is kirándultam. Mindenütt fény, pompa, vidámság ragyogott és zengett, Párizs városa megvendégelte turistacsoportomat, hol a városházánál a Rákóczi-nótával fogadtak minket, s most, mint ellenség tekintünk egymásra! Tempora mutantur!

Tunisz.

A franciák Tuniszt kínálják Olaszországnak, ha pártjukra áll. Van esze! Az egyiptomiak is forronganak.

Dragonyosok.

Tegnap (szeptember 16.) Munkács városunkon keresztül menetelt egy század dragonyos (160 ember) szép új fölszereléssel: kék kabát zöld hajtókával, vörös bő nadrág, bal vállra kanyarított kék bekecs fejér báránybéléssel s fekete prémmel, barna festetlen csizmával és ragyogó új sisakkal. Nyalka lovaik voltak. Ezek a környékünkön szállásoltak addig s Máramaros felé tartanak (18-án visszatértek).

Szőlőnk.

Délután kimentem Pálhegyi szőlőmet megnézni, mert birtokostársaim siettetik a szüretet, attól tartván, nehogy – mások egyék meg a szőlőtermést, mert mi tagadás benne, az itt tanyázó lengyel népfelkelők el-ellátogatnak oda, s lakomáznak. Mint a kerülők beszélték, minap az északi sarkon levő Papp-féle szőlőbe vagy nyolc fegyveres lengyel katonaportyázás közben felment s ott, jóllehet akkor még a szőlő éretlen volt, zabálták, a kerülők tiltakoztak ez eljárás ellen s feljelentéssel fenyegetőztek. Ekkor két katona kirántott a tőkékből karókat s azzal vagy tízlépésnyi területen leverték a tőkéket, lepocsékolták a különben is silány termést s nagy dühösen eltávoztak. Azóta egyik kerülőnket behívták a népfelkelőkhöz, a másikat a tartalékba s fogadtak helyükbe újakat, fiatalabbakat, s íme, ezekből is egyet most besoroztak, úgy a pásztoraink ezt is, annyira, hogy alig van egy őrzője is a szőlőknek. Most jóformán csak a jó Isten őrzi. Pedig szükség lenne rá, mert a régi történeti szójárás alapja, mely vidékünkön származott: „Res tuas custodi, ne aufferant poloni” (őrizd értékeidet, nehogy elvigyék a lengyelek), most is kezd ismétlődni és érvényesülni. – De különben is a végtelen mozgalmaink mellett városunkban kissé meglazult a régi megszokott jó rend, az élelem uzsora terjed, a

szabott árakat nem respektálják, így a bérkocsisok is dupla árakat követelnek stb., s kifogásokra azzal felelnek az illetők, hogy a rendőrhatóság most nagyobb dolgokkal lévén elfoglalva, nem ér rá aprókkal bíbelődni. Talán ez nem is egészen való, de hát úgy tartják a rakoncátlanok. A polgármesterünk pedig könnyedén exotikus modor szerint kalap és sipka nélkül fedetlen fejjel jár, mert az most a dandik sajátos divatja…

Hindenburg.

Mennyiben Hindenburg német tábornok most az oroszokat porosz Pozenből, illetve német földről teljesen kiverte s eközben a győzelmes csatákban harmincezer hadifoglyot és 150 ágyút hatalmába ejtett, ő lett a nap hőse és ünnepeltje. Királyunk nagy érdemrenddel kitüntette, éppen úgy, mint már előbb a mi két északon harcoló Auffenberg és Dankl hadvezérünket. Hindenburggal összefüggőleg csodának minősítik a negyvenkét centiméteres és súlyú löveget 15 kilométernyi távolságból kirepítő mozsarat. Valamint az, hogy Vilmos imperátor-rex tiltakozott az amerikai Wilson elnökhöz intézett táviratában az ellen, hogy Franciaország gyárilag készített dum-dum lövegeket használjon. Érdekes tudni, hogy e népjogilag a hadi használattól kizárt lövegeket azért nevezik így, mert a Kalkutta közelében levő Dum-Dum városkában, angol állami lövőszer-gyárban készült az első efféle golyó. Az első dum-dum lövegek üregesek voltak és a hegyükön bevágást nyitottak. Később úgy módosították, hogy az üreges golyó kúp hegyét egészen lereszelték, majd pedig ólomgolyókat használtak és ez vált be legjobban. Az ólomkúp végét lemetszették – és kész volt az ideális dum-dum golyó, melyet az angolok folyvást használtak, de letagadták. E golyó nagy kezdősebességgel, kis távolságra hat veszedelmesen, kétszáz méteren túl alig van ereje, s így a gyalogsági tűzben, amelyet ötszáz lépésen túl vívnak meg, teljesen hatástalan. Tompa orra miatt nem repül jól. Kis távolságra azonban rémesen hat. A lapos hegyű ólom szétlapul és rojtos lapjával, egész terjedelmével nyomul be a testbe. Olyan, mint a robbanó löveg, amelyet a nemzetközi egyezmény már 1868. november 4-én kitiltott.

Dum-dum löveg.

Szeptember 18.
Orosz harctér.

Ma kaptunk a szeptember 16-i lapokból bővebb híreket a közelebb lefolyt Lemberg körüli 2-ik csatákról. Eszerint Hőfer vezérőrnagy jelenti, hogy a Hucva-menti győzelem lehetővé tette, hogy a Kelet-Galíciába benyomult igen erős ellenség ellen

támadásba menjen át seregünk s a Lembergtől visszavonult seregünk támogattassék, evégből a Komarovnál győzött sereg parancsot kapott, hogy a megvert ellenséggel szemben rövid üldözés után csak gyenge erőket hagyjon vissza, a zömét pedig a Navol-Uhnov közti területen az eddig vonulással ellenkező irányban Lemberg felé csoportosítsa. Ez már szeptember 4-én meg is történt. Ezalatt a grodeki tavak vonala mögé visszavonult seregünk elkészült arra, hogy az északról Lemberg felé előnyomuló erőnk várható csatájában részt vegyen és szeptember 5-én átlépte a Ravaruszka–Horiminec közti vasútvonalat. Balszárnyával megtartá a Ravaruszka körüli területet, jobb szárnyával pedig szeptember 6-án Kursikig bekanyarodott és 7-én az észak felé előretolt ellenséges erőkkel komoly harcokba kezdett. Szeptember 8-án virradatkor a Romanov-Ravaruszkai 70 kilométeres arcvonalon megkezdődött általános támadásunk, amely 11-ig teljesen eredményes volt és a déli szárnyon egészen Lembergig jutott. Mivel azonban az északi szárny Ravaruszkánál fenyegetve volt és újabb hatalmas orosz túlerő nyomult elő, úgy a Krasznik előtt harcoló hadseregünk ellen, mint pedig e hadsereg és a lembergi csatatér közé: szükségessé vált seregünk egy új csoportosításának elrendelése.(Rückwärts comentrisung.) E csatákban szeptember 10-én Frigyes főherceg a hadsereg főparancsnoka és Károly Ferenc József főherceg is jelen voltak. A harcoló csapataink kitűnően viselkedtek. Az ötnapos csatában és éjjeli támadásoknál számos foglyot ejtettek vitézeink. Hadtáphatóságaink kimutatása szerint eddig 41 ezer orosz került fogságba és közel 300 tábori ágyú birtokunkba.

Ötnapos csata Lemberg-Krasznik körül.

Hindenburg pedig eközben megverte Posenben az orosz vilnai hadsereg II, III, IV. és XX. hadtestet, a 3. és 4. tartalékhadosztályt és öt lovashadosztályt a Mazuri-tavak mellett lefolyt ütközetekben, úgy a grodnói tartalék hadsereg XXII. hadtest és a III. szibériai hadtest részeit a Lycknél lefolyt csatákban. A száz kilométert meghaladó arcvonal mellett a hadsereg négy nap alatt 150 kilométernyi menetelt tett. Itt tovább folyik az orosz sereg megsemmisítése. A Suwalki kormányzóságot német közigazgatás alá helyezték.

Német-orosz győzelem.

A gumbinneni csatában elesett János és Oleg orosz nagyherceg. Az utóbbi csatákban pedig Suchomlinov volt orosz hadügyminiszter fia, ki mint főhadnagy szolgált. Most a cár készül arra, hogy a fővezérséget maga vigye; egyelőre azonban

Nikolajevics Miklós nagyherceg marad a fővezér, aki mellett egyes seregek vezérei Rennenkampf tábornok, Ivanov, Nikitin és Silinszki parancsnokok s tábornokok.
A Szávánál teljesen visszaverték katonáink a hazánkba benyomult szerb csapatokat, úgy hogy most egyetlen sincs az ország területén. Hőfer vezérőrnagy jelentése szerint 25 ezer a szerb halott és sebesült. Ezért tehát kár volt a betörést megkísérelni!

Orosz ágyúk.

Budapestre szeptember 15-kén ismét behoztak a galíciai harctérről huszonöt orosz ágyút, melyekből néhányat ott s a többit más nagyobb városunkban kiállítják.

Célunk.

A hadállásunk mostani állapota úgy látszik, el fogja érni azt a célt, amelyre törekszünk, mint szövetségesek, hogy az oroszokat határaikon belül föltartsuk addig, amíg Németország a franciákkal végez, azután pedig majd együtt végezünk az oroszokkal. Ezt a balsikerű jövőt látják már Párizsban s azért szidják és átkozzák szövetségeseinket, vádolván őket nyilván azzal, hogy megcsalták s elárulták őket. Ellenünk az offenzívát Szerbiában és Oroszországban Franciaországból rendelték meg most, azonban a szerbek könnyelmű kirohanásait véresen visszaverték s az orosz határnál is szilárdan állunk s így erős lélekkel bízunk a jövőben is. Német lapok dicsérvén ellent állásunk sikereit s óriási küzdéseinket mondják, hogy „minden nyert nap megbecsülhetetlen – nyereség.”

A háború célja általában.

Érdekesen ír Willamowitz-Moellendorf berlini tudós egyetemi tanár a mostani háború okairól, mondván a többi között ezeket: „Ezekben a napokban már tisztán láthatjuk, hogy az örök békének s a minden proletárok testvériségének gondolata csak álom, amely talán sohasem fog valóvá válhatni. De ha Németország s szövetségese Osztrák-Magyar Birodalom győznek, el fog jönni az a nap, amikor elég erősek leszünk, hogy a világos erkölcsre és békére kényszerítsük. Nem akarunk mi napóleoni világbirodalmat, azt akarjuk, hogy a jövőben is meg legyen a különböző népek koncertje, melyben Angliának és Franciaországnak is megvan a maga szerepe. Nem is szlávok ellen viselünk háborút, ellenkezőleg, azt hisszük, hogy egyes szláv népek csak is a germánokkal való barátságban nyerhetnek elég erőt ahhoz, hogy előmozdíthassák a kultúra általános

fellendülését. Schiller mondotta: „Minden nemzetnek megvan a maga történelmi napja. De ha a német nemzet számára felragyog az a nap, akkor az egész világ delelője lesz.” Most itt az idő, amidőn cselekedni és szenvedni kell. Vér és könnyfolyók fognak ömölni. Minden házba bevonul a bánat, de mi nem riadunk vissza: tekintetünket az örökkévalóságba szegezzük és hittel, reménységgel szívünkben megyünk előre…”

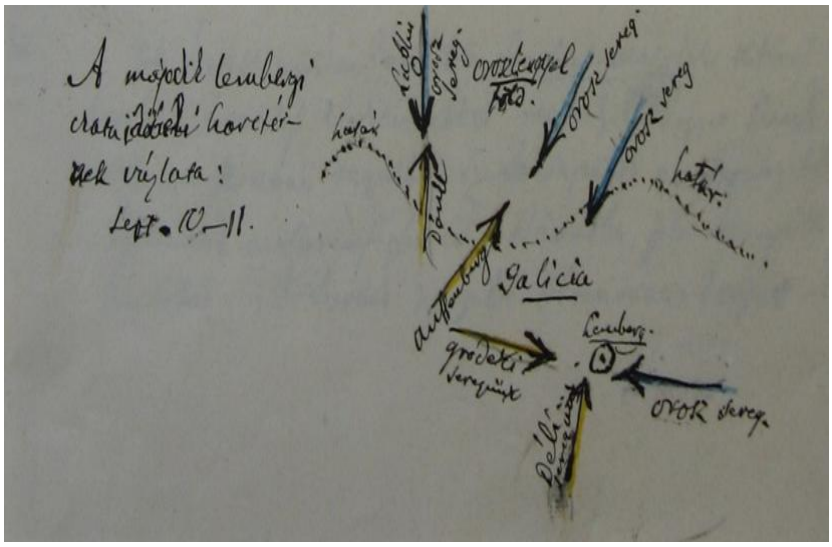

A közelünkben szállásolt lengyel népfelkelő csapat egy része elmenetelt ma (szeptember 18.). Csúnya eső esett. Az idő hidegre változott. A szabadban táborozó észak vidéki seregünk bizonyára sokat fog most már szenvedni ott a Kárpátokon túl, hol az ősz és tél hamarabb kezdődik. Szentmiklóssyné már tíz nap előtt küldöttjét vajon megkapta-e férje? Most már hasznát vehetné. Most közlik a lapot, hogy csomagokat nem lehet az északi sereghez küldeni.

Kárpátok védelme.

A vereckei átjáró, hágó jól meg van erősítve és sáncokkal ellátva, úgy az egész hegységi határ gyalogsággal magyar tartalékosok és népfelkelőktől megszállva, van ágyú és lovasság is. A Kárpátontúli síkság pedig Szkólétől felfelé szintén hasonlóul kellően megerősítve és védelmi művekkel ellátva. Azokon bajos lenne az orosz csapatoknak áttörni. Munkács közelében Felsőkerepecnél is hat ágyú készletben.

Orosz fogoly temetése.

Ma temettek Munkácson egy a katonai kórházban elhunyt sebesült orosz foglyot. Az egyszerű vivő kocsira volt téve egy fekete koporsó és mellette gyalogolt két baka, kik segédkeztek, külön egyedül ment a koporsó után kocsin a görögkatolikus pap. Más senki sem kísérte, se nem harangoztak. Szomorú, megható látvány volt.

Szerbiai harctér.

A fentebb röviden említett szerbiai második kitörés lefolyásáról a lapok és hivatalos kiadványokból megtudjuk most, hogy a Timok-hadosztály összeverése után reguláris szerb csapatok egyidejűleg több helyen benyomultak a Szerémségbe és Bánátba, jelentékenyebb komitácsi bandákkal. A szerbek nyugaton Obrenovac, Prógár–Pravo-Novoszelo-Kupinovo és Orcsak Grabovacnál a Száva főpontjain átkeltek, hogy a Szerémségbe betörjenek. Ugyanakkor több ezer főnyi szerb csapat, amely addig Belgrádnál állott és északnyugat irányban kanyarodott, Osztruznicánál átkelt a folyón. Lehettek 15 ezren. A mieink nyugaton bevárták, amíg a Szerémségbe behatoló szerbek – úgy amint az a Timok-hadosztállyal Mitrovicánál történt – akadálytalanul felvonulnak és az átkelést befejezik. A szerbek két helyen hidakat vertek a Száván, a többi sekélyebb helyeken pedig pontonokon és csónakokon keltek át. A szerbek, kik könnyű ágyúkkal és gépfegyverekkel, s ezredzenekarral is voltak ellátva, Indiának összegyülekezvén két irányban elindultak. Csapataink azután Rumánál állították meg a csapatokat. Hirtelen nagy harc fejlődött ki s eközben a Pétervárad felől erősítés érkezvén, a harc csakhamar bevégződött. Tüzérségünk ágyúzása s csapataink előtörése nemcsak borzasztó veszteséget okozott a szerbeknél, hanem egy részét teljesen elvágta a visszatérési vonaltól s áttörési szándékukat meghiúsítá. Az elesettek száma meghaladja a 3000-et és sok ezer szerb harcos fogságba került. Ezen felül ugyanakkor a mi főseregünk Szerbiának másik részén lépett offenzívába és evégből átlépte a Drinát s halad erősen befelé…

Drinánál.

Kolera.

Szeptember 17-én Munkácson különös incidens tett némi felháborodást, annál inkább, mert itt még mindig tizenöt ezernél több különféle tömeg tartózkodik, ezek között majd tízezernyi az újoncaink száma. Történt ugyanis, hogy az éjjel Ungból Sziánka határhegységből egy 1700 főből álló lengyel zászlóalj népfelkelő érkezett ide, melyben öt katona fájdalmas hasmenésben

szenvedett. Ezeket a kórházba elhelyezvén, kettő csakhamar meghalt, mégpedig a kezelő orvos kijelentése szerint, kolera-féle szimptómák között. Ennél fogva ürülékeit kellően elcsomagolva automobilon – mivel a vasút közlekedés szerfelett lassú, Budapestig 4–5 napig eltart – megvizsgálás s megállapítás végett beküldötték s a kellő óvintézkedéseket megtevén, a beérkezett zászlóaljat (1700 ember) a Fullmann-féle kaptagyár helyiségeibe internálták, mely a vasút tájékán a szabadban áll. Beszélték azt is reggel, hogy a kolera megállapítás esetén az összes ideiglenes hivatalok, a lembergi területi parancsnokság, intendatúra stb. azonnal Iglóra költözik, míg a most besorozott 7200 közös újoncot Salgótarjánra menesztik, s a 2500 honvéd rekrutát pedig Kisterennére Nógrád megyébe küldik. Így bár kissé nyugtalanítva, de türelemmel várják a budapesti bakteriológiai intézet határozatát. Ily mozgalmas napokat élünk mi most itt, mi több oly kósza híresztelések között, hogy minden órában nyakunkon lehet Szkóle felől a – muszka. No, még csak az kellene még!

Kósza hírek. Vizsgálatok.

Kósza híreink közé tartozik az is, hogy az itteni mostani területi parancsnokság a felsőbbleg kikérdezett rögtön ítélő bíróság eljárása alá vette azon hazaárulás bűne miatt elfogott és a munkácsi várban elzárt rutén lakosokat, kik már előbb a hírhedtté vált máramarosi skizmatikus-perben szerepeltek s most ismét hitsorsosaikat politikai és vallási irányban izgatják és bujtogatják, mások pedig az ellenséggel bűnös összeköttetésben állanak stb. Beszélték, hogy papokat, gyűrűs előkelő espereseket s úrhölgyeket hoztak be zsandárok és katonák s a várban titkosan és erősen folyik ellenük a vizsgálat. Sőt annyira mentek több ízben a pletykálások, hogy már halálos ítéletek végrehajtásáról, a várban való felakasztásokról beszéltek. Pedig aligha az egész nem volt egyéb üres és alaptalan képzelgésnél. Egyes esetek mégis történtek. Így történt, hogy Bereg megye legészakibb vidékén a Galíciával határos Latorcafő rutén község körjegyzője Kabáczi egy szomszédos galíciai görögkatolikus lelkésztől levelet és abban 60 koronányi összeget kapott azzal a kérelemmel, hogy a pénzt a pap besorozott fiának, ki valahol Munkács táján tesz hadi szolgálatot, kézbesítette. A levélvétel után nemsokára beköszöntött a jegyzőhöz egy detektív s kérdőre vonta a jegyzőt miatta. Ki előmutatta azt s híven közlé vele a dolgot. A detektív eltávozása után tartván a jegyző a további

zaklatástól, lement Alsóvereckére Cserszky Péter főszolgabíróhoz, kinél a levelet és pénzt letette s azzal ügyében Volócra utazott, hol a vasúti állomáson a csendőr környékezé s utóbb kérdőre vette a galíciai pappal való levelezése iránt. Mivel pedig az már nem mutathatá meg, a csendőrrel együtt visszament Vereckére a főszolgabíróhoz, hol az ügy látszólag tisztázódott. De csak látszólag, mert nem sokára beidéztetett Munkácsra, hol további faggatás és vizsgálat alá vevés végett letartóztatott, míg végre ártatlansága beigazoltatván szabadon bocsáttatott. Természetes, hogy a fáma és sugdosás nagyra emelé e főbejáró esetet is! A csendőrség az egész megye és környéke területén vizsga szemmel kíséri a netaláni kémlelés és izgatás eseteit s a gyanúsokat kérlelhetetlenül letartóztatja, s a munkácsi haditörvényszék elé állítja.

Pál Alfréd biztos.

Különben mozgalmaink rendesebb menetét remélhetjük, mert a belügyminiszter a hadügyminiszter megkeresésére Pál Alfréd nyugalmazott főszolgabírót s országgyűlési képviselőt Munkács székhellyel polgári biztossá osztotta be a munkácsi cs. és kir. katonai parancsnokság mellé, ki 18-án meg is jelent itt. Míg kórházaink fölött a főfelügyelőséget dr. Kerekes gyakorolja.

Kórházaink ápoltjai.

Kórházainkban a súlyosabban sebesült katonáink is szépen gyógyulnak. Így a tisztek közül Balázsy Béla, dr. Sipos Zsigmond, Tomory Ernő hadnagy, ki a fején és nyakán sérült meg, Ludovigh Frigyes, hadnagy, ki elsőnek lépett Szerbia területére, Török Benedek hadnagy, ki az orosz harctéren kapott sebet. Az elemi leányiskola termeiben 61 beteget ápolnak. Itt Döbrentei Irén iskola igazgatónő, Felföldy Béláné leányával, Szechszer Lujza, Jármay Hermina s Kendéné Vágó Emma tanítónők fáradhatatlanul dolgoznak, míg a főgimnáziumban Bohner Jánosné, az Internátusban Bihary Ferencné, özvegy Fankovics Jenőné s mások, a polgári leányiskolában a Zsigárdy-nővérek, a városiban Hrehuss Józsefné született Szikszay Edit erélyesen működik, kinek tartalékos főhadnagy férje a távoli harctéren küzd. A Zrínyi Ilona utcai iskolában Porcsalmy Lajos igazgató és neje szorgoskodik, míg felügyelettel s adománygyűjtéssel buzgón foglalatoskodnak Holl Gyuláné, Nagy Gyuláné, Paulik Józsefné, Szél Kálmánné, Cseh Ernőné, Simonyi Jenőné s mások.

Peronjegy. Érdekes, hogy a sebesültek javára gyűjtéseket eszközöl a segélyző bizottság az által is hogy, hogy a vasútnál megjelenő kíváncsi szemlélők részére peronjegyeket bocsátott ki, melyekből néhány nap alatt 1319 korona 88 fillér folyt be.

Lónyay-Groedel. Lónyai Istvánné szül. Groeder Paula bárónő most szép példáját adta nemes érzületének az által, hogy az általa bérelt Kohner-féle parkos lakát 150 ágyas kórházzá alakította át és azt a katonaság rendelkezésére bocsátotta. Lónyay itt tavaly szolgabíró volt s később, képviselőnek megválasztatott. Később sajnos e hír nem valósult meg, így mert nem a nevezett bérlő, hanem a kastélyszerű ház tulajdonosnője báró Kohner Alfrédné tette az ajánlatot.

Szolyvai Vörös-kereszt. A szolyvai Vöröskereszt egyesület is augusztus 23-án elhatározta, hogy Szolyván 8 betegágyat állít fel sebesült katonák részére, míg az ottani falepároló r.t. tisztviselőkara 12 ágyat alakít. A betegszobák vezetését dr. Geiger Frigyes j.t. orvos látja el. E célra Erdőhegyi Ferencné, Schmidt Alajosné és dr. Ács Sándor mintegy kétezer koronát gyűjtöttek. Az adakozó között Boromissza Tibor szatmári püspök 111 koronát utalványozott.

Aranyat-vasért. Az Auguszta főhercegnő védnöksége alatt működő „Aranyat–vasért” című vállalat, Munkácson is kezd működni a segítő bizottság közbejöttével. A hozatott gyűrűket Engel Lipót ékszerész értékesíti. Ezek 3 milliméter széles lapos karikagyűrűk vasból 1914. évszámmal. Emlékül szolgálhatnak majd utódainknak.

Szeptember 19.

Sajnos, hogy az orosz harctérről 2–3 nap óta híreket nem kaptunk. No, de azzal vigasztalódom, hogy jobb semmi, mint a rossz hír! Sokan vannak ott, kikre folyvást gondolunk, sorsuk iránt hőn érdeklődünk. Az idő gyalázatos, mert hideg, szeles. Képzelem, mennyit szenvedhetnek ott szeretett rokonaink, hazafiaink. Hazánkban s így nálunk is már kezdenek bundákat s egyéb ily melegítő szereléseket gyűjteni részükre, a szakasz biztosok házról-házra járnak evégett.

Maubeuge francia erőd bevétele.

Francia föld a németek feltartóztathatatlanul nyomulnak Párizs felé! Most bevették Maubeuge várat, erőséget, mely erődítési övezettel 5–6 kilométernyi távolságban volt 13 közbeeső erődökkel – ouvrage – betonozott páncéltornyokkal, kazamatákkal s egyéb szögesdrótokkal elzárt folyosókkal, s üregekkel s számtalan 15.5 centiméteres kaliberű hosszú ágyúkkal ellátva. S annak dacára a németek néhány nap alatt erős lövetés és ostrom után bevették a negyvenezerre menő francia sereget, feladásra késztették. Íme, ez is tanúságául szolgálhat, hogy a mostani ostromfegyverek, ágyúk s mozsarak ellenében az ily erődített városok nem sokat érnek s kár lenne, mint hiszik, Budapest is rögtönzött földsáncok emelésével, s árkokkal körül keríteni… Érdekes, hogy a lefegyverzett francia csapatok közt volt 120 angol katona is, 18–20 éves suhancok, kik naivul viselkedtek, mintha football vagy box-match után – régi sportszokás szerint – kezet fognánk egymással. Ők is kezüket nyújtották a német katonák felé, de ezt a győztesek furcsálták s visszautasíták a fölkínált kézszorítást. Bizonyára azt mondták: „Du bist kein Soldat, du bist ein Hanswurst” (Te nem vagy katona, hanem bohóc.) Érdekes, hogy Maubeuge ostrománál osztrák-magyar tüzérség az ő motor mozsárütegével működött s a páncéltornyokat tíz kilométer távolságból szétrombolta.

Budapest védelme.

Angol katona.

Osztrák-magyar tüzérség.

Párizs.

Párizsban munkásforradalom fenyeget. A városból már milliónyi lakosság elmenekült. Viharos tüntetések voltak a háború és a kormány ellen.

Francia harctér.

A nyugati harctéren szeptember 14. óta a helyzet változatlan. A harcvonal egyes helyein a francia csapatok támadásai 15-én éjjel és 16-án a nap folyamán vissza lettek utasítva. A németek ellentámadásai sikeresek voltak. Az angol segítő hadsereg az utóbbi harcokban újra 15 ezer halottat és sebesültet veszített. Bordeauxban a megszökött kormányt gépfegyverekkel őrzik. Namur ostrománál 14 ezer belga veszett el. Bioul helységben egy kis német csapat feladásra késztetett egy egész belga hadosztályt s 8100 hadifogoly, 50 vadonatúj Krupp-ágyú, 550 kocsi, 100 autó és 2500 lóval együtt elfogta a 4-ik belga hadtestet.

Belga veszteség.

H. Conrád Herbert. †

A ravaruszkai csatában szeptember 8-án elesett báró Hötzendorfi Conrad Herbert hadnagy, aki a császári és királyi 15 számú dragonyos ezredben szolgált. Fia volt báró H. Conrád Ferenc gyalogsági tábornoknak és 24 éves.

Északi harctér.

Hogy az orosz határnál folyó harcunk mily mérhetetlenül nagy Oroszországgal szemben, mindenki beláthatja, ha meggondolja, hogy az orosz birodalom területe harminckétszer akkora, mint Ausztria és Magyarország együttvéve. Sokkal nagyobb feladat vár reánk, mint német szövetségesünkre, hogy az óriás orosz hadsereget feltartóztassuk addig, míg ő hadfeleivel végez. Az egy hónapi küzdelem gigászi viadal volt, a túlerővel szemben, míg hadseregünk jelentékeny részét a déli harctéren kellett hagyni, hogy Szerbiával s Montenegróval folytassa a gyűlöletes harcot. Isten segítségével talán mégis elérjük a célt. Bízzunk a legközelebbi jövőben s fiaink elszánt és bátor hősi erényeiben!

Hadiadó s milliomosaink.

Budapest képviselőtestülete Bárczy polgármester és Vázsonyi indítványára a főváros lakóira kényszer jótékonyság-féle hadiadót kivetni tervez. Por Zsolt (Zsolt) Esti levelében (Pesti Hírlap szeptember 18. számában) ezzel összefüggésben találóan írja, hogy a középosztály s a szegény emberek pénzt, ruhát és élelmet készségesen adakoznak, míg botránykoztatólag a „legfelsőbb tízezer” kivonja magát az emberi kötelesség teljesítése alól. A milliomos uraknak egész gárdája van, amelyet kényszeríteni kell a jótékonyságra. Indítványozza tehát Zsolt, hogy a hadiadót ki kell terjeszteni az egész országra. Szerinte a vidéken lapulnak azok a latifundiumok, amelyeknek tulajdonosai közül a legtöbben vagy egyáltalán semmit, vagy szégyenletesen keveset áldoznak e nagy napokban.

Holott most a háború alatt is a palotáikba begubózzák magukat azok, akiknek a vagyonáért elsősorban is a vérüket ontják a nép milliói lévén voltaképpen a haza földje nem a katonáké, hanem legnagyobb mértékben a főpapoké a szerzetesrendeké s a régi és új mágnásoké. Ha tehát a legnagyobb földbirtokosok nagy része nem adja oda önként azt a becsületbeli adót, amivel a harcolók családjainak nyomorát enyhíteni lehet, akkor be kell hozni az egész országban a kényszerjótékonyságot, ki kell vezetni a multimilliomosokra a hadi sarcot. Hisz a múltban a donációs birtokosok tartoztak a saját pénzükön sereget állítani s azokat most a nép katonái nem védelmeznék, mi sors érné a holtkéz és

egyéb nagybirtokot! A zsidó nagytőke is mozdulatlan s lehetne itt is a muszka pogrom áldozata. Azért írja, hogy adót a nyakukba, hadisarcot kell rájuk kivetni, még pedig olyan progresszív alapon, hogy minden többszörös milliomos a vagyonából egy–egy milliót adjon. Ez a helyes arány. Ettől még egyetlen milliomos sem fog éhen halni. Ha a szegény megosztja keserves keresetét, akkor szégyen és gyalázat, hogy a nagytőke és a holttőke úgy elzárkózik, mintha köze se volna a háborúhoz. Egy pár millió most oda lehetne kézi zálogul hadi tűsznak adni."

Meglátjuk, hogy a budapesti indítvány mit fog eredményezni, annyi bizonyosan megállapítható a lapokban megjelent adakozók listájáról, hogy voltaképpen csak is a középosztály juttatja garasait a közjótékonyságra, míg a milliomosok nevei ott nem ragyognak. A vasgyűrűket is csak a közrendűek szerzik csonka, töredezett értékeikért. Mindezekből azonban csak lassan, cseppenként gyülekszik a pénz, mely pedig nagymértékben elkellene. Hanibal ante portas és a tél előttünk…

Szeptember 21-én ismét elment Munkácsról egy zászlóalj népfelkelő az itteni közös ezredünk régebbi embereiből. Kassa felé vitték. Megmaradt a tömérdek újonc, kiket lassan öltöztetnek és gyakoroltatnak és a lengyelekből néhány szakasz, Felsőkerepecen hat ágyú s a környéken némi gyalogok és lovasok. A lembergi hadparancsnokság és intendantúrája, erélyesen működik, az élelmezés, felszerelés s fizetés az ő hatóságához tartozván. A Szarvas vendéglő közelében a lengyel népfelkelő csapat boltot bérelt s abban tartja katonáinak levetett ruháit, s holmiját. Nagybajuszú vén katonák őrzik régi nagy szuronyú fegyverrel.

Az orosz határszéli harctérről semmi hír. Talán a két–három napos zápor eső miatt szünetel a mérkőzés Krasznik–Grodek körül? Sóvárogva várjuk a további harcok kimenetelét. De jót remélünk és várunk, nem félünk a jövőtől, a bizonytalantól, mint az a néhány zsidó és úri család, mely immár elhagyta lakhelyét s Budapest felé menekült. Úgy látszik, jólétükben nem férnek itt el a – bőrükben s másutt kényelmesebb nyugodtabb napokat remélnek.

Francia hadtér.

A francia harctéren a németek győzelmesen nyomulnak előre. Szeptember 17-én a 13. és a 4. hadtest és egy további hadosztály részeit Noyontól délre döntően megverték s több ütegét elvették. Támadásaikat véresen visszaverték, különösen a francia alpesi

vadász előnyomulását a Vogézek láncolatánál a Breus-völgyben visszautasították. A Reims mellett levő Chateau–Brimont bevételénél 2500 foglyot ejtettek. Az Oise és a Maas közötti csatában a német hadsereg tért hódít. A Maas jobb partján a szélső ponton az ellenségnek Verdunból megkísérlett kirohanásait könnyűszerrel visszavetette. A csatateret a francia holttestek ezrei borítják. Párizs fölött német repülőgépek lebegnek. Mindamellett a cár és Poincaré elnök gratuláltak egymásnak. A franciák hiába várják azokat az oroszokat, segédcsapatokat, melyek hiú hírek szerint Arhangelszkben hajóztak volna be Franciaország részére. Innen még hatszáz kilométer hosszú az egysínpárú vonal, melyen nem is lehet nagyobb csapatokat szállítani. Eszerint nem is számítanak már a franciák az Orosz-Lengyelország felől érkező orosz segédcsapatokra, melyeket hadseregünk visszatartanak ott.
A német hadseregben most megkeseredett Hausen tábornagy helyére kinevezték Einem lovassági tábornokot. Einem helyére Eberhard v. Claer-t, Schubert tábornok helyére Stein főhadszállásmestert, a megsebesült gróf Kirchbach Günther tábornok helyére von Eben tábornokot.

Belgium német kormánya.

A nagy részben elfoglalt Belgium katonai főkormányzójává Goltz tábornok kineveztetett, ki székhelyéül Brüsszelben már működik és szeptember 2-án intézett az ország lakosságához irányító manifesztumot.
Az orosz harctéren Hindenburg diadalmasan halad előre, a keleti hadsereg Suvalki kormányzóságban folytatja hadműveletét. Egyes részei Ossoviec vára ellen nyomultak előre.

Orosz despotikus elve.

A Trendenblatt azzal az orosz manifesztumban felállított kétértelmű és ámító állítással szemben, hogy Oroszország a kis népek kedvéért nyúlt kardjához megállapítja, hogy Oroszország Monarchiánk ellen azért visel háborút, mert a szabadságot és önállóságot, melyet Monarchia a kis népeknek nyújt és a mely veszélyes példa az elnyomott orosz nemzetiségekre, Oroszország nem akarja tovább tűrni. Azért viseltetett Monarchiánk iránt Oroszország örök idők óta gyűlölettel, azért most is a háborút a despotikus elvetemült nagyorosz eszme érdekében indította meg.

Hazug hírek.

A szerbek híresztelik, hogy a Drina menti harcokban csupán a 79. ezredünkből 3000-et megöltek, holott a halottak, sebesültek és eltűntek összes száma 1424 főre megy. Az oroszok meg azzal kérkednek, hogy a lembergi csatákban 70 ezer katonánkat fogták el, holott alig harmincat.

Foglyok listája.

Az észak-amerikai Egyesült Államok közvetítésével Ausztria-Magyarország és Anglia, Franciaország, valamint Oroszország között megegyezés jött létre a hadifoglyok névjegyzékének kicserélésére vonatkozóan.

Parlament-kórház.

Bécsben a parlament épületét sebesült katonák számára kórházzá alakították át.
Prágába most 500 magyar sebesült katona kórházba kerülvén, az ottani Vöröskereszt kész számukra magyar lapokat és könyveket küldetni.

Polgár-őrség.

A Belügyi Közlöny szeptember 18. száma közli a Budapesten s más városokban alakult polgárőrségek szervezeti szabályait, melyeket a Belügyminisztérium készített el. A polgári őrség, mint a helyi közrend és közbiztonság fenntartására alakult őrtestület működik s a helyi városi kapitányság vezetőjének van alárendelve stb.

Lemberg. Szeptember 3.

Lemberg körül most minden csendes. Szeptember 3-a óta, amikor bevonult az orosz sereg és Ruszszkij tábornok lett a város parancsnoka s őrségül egy zászlóalj maradt ott rendetlenség nem történt.

Szeptember 17-i csata.

Azóta ottani északi hadseregünk is csoportosítá erejét s midőn kisebb csatározások után szeptember 17-én egy orosz gyalog hadosztály elszigetelt támadást intézett ellene, azt véresen visszaverte. A Sieniavai harcszerűen megerősített keleti kisebb hídfő, melyet részünkről csupán nagyon gyönge csapatok hősiesen védelmeztek, az oroszokat két hadtestüknek és nehéz tüzérségüknek felvonultatására kényszerítette, miután az erődítés céljának megfelelt, azt önként kiürítettük.

Szeptember 21.

Ma szomorú hírt kaptunk. Nászom nemrég elhunyt Panos Alajos, cs. és kir. nyugalmazott tábornok fia, Panos Ervin, ki a közös tüzérségtől honvédtüzérségünk alakításakor elsőül állott

be a budapesti 1. honvédtüzér ütegbe s csakhamar százados lett, mint fiam értesít, a szeptember 14-i szerb csatában heves tüzeltetése közben egy szerb golyótól lováról leterített s nyomban meghalt. Nővére, Panos Adolfin neje fiamnak az 1. honvédezredbeli őrnagynak, ki szintén zászlóaljával táborozik. A csatában vitézül elesett Panos Ervin tavaly nősült Budapesten, neje Szentiványi Ella, ki most özvegyül áldott állapotban maradt. Mint hős halt meg a hazájáért és királyáért. Legyen áldott emléke!

Ma kaptunk levelet vőm Szentmiklóssy Pál 11. honvédezredbeli századostul is. Ki írja onnan valahonnan Lublin körüli csatatérről, hogy közelebb harcba kelletvén vonulnia, leszállt lováról s azt lovászára bízta bőröndjével együtt. A harc bevégzése után tapasztalta, hogy a lovász lovával, s bőröndjével, ládájával együtt eltűnt. Nem maradt egyebe, mint ami testén volt. Azért a levél vétele után neje azonnal sietett a boltba, összevásárolta a szükséges fejérneműt és téli szerelést s azt becsomagolván, mivel a posta most a csomagot most át nem veheti, s nem küldheti a galíciai csatatérre, házamnál elszállásolt Dosztal Libérius cs. és k. Lemberg kerületi hadparancsnoksághoz tartozó intendáns magára vállalta annak hivatalos úton való elküldését és mielőbbi kézbesíttetését. Így tehát megnyugodtunk. Jó lenne, ha a valószínűen orosz fogságba került lova helyett, az ellenségtől szerezne magának mást. Jó kozáktiszti paripát. Az illene a kázushoz.

Kolera.

A Munkácson minap történt két kolera eset közül az egyik ázsiainak ismertetett el azért a folyvást átmenő menekülők, valamint az elindulásra elkészített pótcsapatok, 65. ezredbeli, valamint lengyel népfelkelő zászlóaljak ötnapi veszteglés alá vonattak, s itt marasztottak. Úgyszintén az ezerekre menő újoncok, kiknek Salgótarjánra és Kisterenyére kellett volna elvonulniuk, egyelőre ismét itt maradtak s a lakosoknál csomósan elszállásoltattak. Nagyon érezzük a tömérdek katonaság súlyát. Istenem, mikor lesz ennek vége. Csak most érezzük a béke magasztosságát. No, de ezt előbb ki kell vívnunk és tartós jövőre megállapítanak! Megadja a jó Isten!... Szeptember 24-én meghalt itt egy vasútasné néhány óra alatt, 2 katona is.

Bekísért vádlottak.

Ma hoztak csendőri és katonai fedezet alatt ismét 14 rutént és oláhot Máramarosból, kiket izgatás hazaárulás bűntényéért elfogtak. Többnyire értelmetlen falusi emberek, három asszony is van köztük, egy fiatal szopós gyermekével. A Csillag vendéglő udvarában tétették, lévén ez épületben a lembergi hadkerületi parancsnokság elhelyezve, melynek tiszteiből a hadi törvényszék alakul. Innen a várba szokták őket felkísérni és ott letartóztatni

Vilmos tér.

Minap Budapesten a képviselőtestület az Vilmos-térnek elnevezé, most Arad város szeptember 17-én az ottani Béla-teret a német császár tiszteletére II. Vilmos-térnek elneveztette.

Debreceni polgárőrség.

Debrecenben is 34 csoportban 680 taggal megalakult a polgárőrség, a jelentkezettek letették a fogadalmat és szeptember 22-én megkezdik működésüket, 1848-ban is így volt. Kassán mint akkori diák magam is végeztem ily járőri szolgálatot május végéig.

Kolera Békéscsabán stb.

Békéscsabán is a szeptember 13-án az északi harctérről oda érkezett sebesültek közül Zsárács Márkus ázsiai kolerában meghalt. A kellő óvintézkedést megtette a hatóság, a Dunaszerdahelyre a háború végéig tartó lakhelyre szállított s az esztergomi hadifogoly elosztó állomásról (hol 35 ezer szerb és orosz volt) oda megérkezett 10 ezernyi fogolycsapatban hat kolera eset fordult elő úgy Tokodon (Esztergommegye) is egy eset. Lapok szerint Szerbiában dühöng a kolera, naponkint 2–300 esik bele. Eszerint onnan hozzák be a ragályt, melytől mentse meg Isten országunkat! A fogoly őrségi különítmény parancsnoka fiam, Lehoczky János őrnagy, egy honvéd zászlóaljjal az 1. honvédezredből. 32 ezer hadifogoly.

35 ezer hadifogoly.

Lehoczky János őrnagy.

Keleten szeptember 17. a németek megverték Augusztov mellett a finnországi negyedik vadász dandárt. Ossoviec ellen előnyomulva rövid küzdelem után bevették Grajevót és Scsucsint. A mieink harcterületén napok óta szünetel a harc. Talán a csúf esős idő miatt.

Szeptember 22. Német segédhad.

Ma értesültem az itteni intendatúra révén, hogy Galícia felé tart hét német hadtest, hogy e napokban fognak Ungváron át oda felvonulni. Ha ez igaz, úgy remélhetjük, hogy csakhamar már kedvező fordulatot vesz az ott hetek óta tartó véres harci állapot.

Lemberg.

Bizonyára így Lemberg városát is visszafoglalják az orosztól, ki azt megszállva tartja. A beavatottak beszélték, hogy midőn szeptember 3-án Lemberget a mieink elhagyták, s gyorsan, sietve kiűzték, az ottani kerületi parancsnok, Kolozsváry Dezső, tábornok nagyon könnyelműen s felületesen járt el, százakra menő vagont, vasúti mozdonyt, raktári fölszerelést, muníciót s egyéb értékes és szükséges készletet ott felejtett, melyeket azután a bevonult muszkák hadizsákmányul lefoglaltak és elszállítottak. Mindezért azután a kegyvesztett tábornokot álásástól, s rangjától megfosztották.

Északi harctér.

Szeptember 24. Az északi harctéren napok óta csend honol. Talán a múlt heti nagy esőzésnek vagy még inkább annak lehet ezt tulajdonítani, hogy hírlapi tudósítások szerint, Hindenburg német hadvezér 750 ezer főnyi sereggel előnyomul Varsó felé, s ezzel kényszeríti Oroszországot, hogy Galíciában működő hadserege tetemes részét Hindenburg ellen küldje. Híre ment, hogy a német had egy részét (hét hadosztályt), Ungváron át fog vezetni Lemberg felé, majd beszélték, hogy az Ungváron nyilvánult kolera miatt Zsolnán át Krakkó felé irányítja, míg végre mai tudósítások szerint porosz Posen és Szilézián át tör be orosz földre, s míg Lembergre ér, nyolc-tíz napba került. Bármiként történjék is e bevonulás, csak való legyen és sikerrel járjon, hogy egyesülve a Lembergen felül összpontosított hadainkkal szorítsa el tőlünk az ellenséget. Különben sok véráldozatot fogna kívánni az orosz feltartóztatása, melynek kimenetel kétségessé válhat.

Munkácsról máris sokan készülnek el menekülni innen. Az itt tartózkodó tisztek is kaptak tegnap a hadvezetőségtől pénzelőleget, hogy szükség esetén fedezhessék menekülésük költségeit. Margit lányom (százados neje) is kapott 2100 koronát. Más hadban levő tisztek pedig küldték családjaiknak pénzüket, mennyiben felsőbbleg utasították, hogy a hadakozó katonák magoknál ne tartsanak felesleges pénzt vagy más ily értéket, melynek hasznát ott táborozás és hadakozás közben úgy sem vehetik, s bő élelmükről és szivarokról pedig lelkiismeretesen és szükségesen gondoskodnak.

Orosz löveg.

Ma kaptam egy a csatatérről Munkácsra érkezett beteg Pap nevű őrmestertől egy egész puskalöveget, melyet elfogott orosz

gyalogostól elvett. Ez annyiban különbözik a mieinktől, hogy a vékonyabb acél hengernek előrésze egészen hegyes. Elteszem múzeumi gyűjteményembe emlékül.

Szerbiában is erényesen előnyomulnak győzelmes hadseregeink. Csapataink átlépték a Drinát s most már három irányból Szerbia belsejében támadólag haladnak előre. Bosznia felől úgy mint, Szávától befelé üldözik és szorítják befelé az ellenséget. S az ellenállókat mindenütt győzelmesen visszaverik, kik aránylag a mieinknél sokkal nagyobb veszteségeket szenvednek. Az elemi csapások is sújtják otthonukban a szerbeket. Naponként két-háromszáz ember esik áldozatául a járványnak. Az állami bankokat Valjevóból, Gorni Milanovacból és Kragujevácból Nis erősségbe vitették. Szóval, az egész ország végpusztulásnak indult, mert annak csak a hadsereg, hanem a nép is borzasztó éhséget szenved és bizonyos, hogy már csak rövid ideig tarthatja magát. Hiába igyekszik a szerb hadvezetőség katonáit tévhitbe ejteni álhírekkel, Oroszországban nyomtatott oly újsággal, hogy az orosz és francia mindenütt győz, hogy a (mint seregük teljesen szétvert és elfogott) Timok-divízió, már együtt a Magyarországba bevonult hadsereggel és együtt Bécs felé vonulunk előre, hogy a franciák már Berlinbenvannak stb. Mindennek azonban ott nem igen hisznek, s a szerb hadseregben a fegyelem teljesen meglazult. Több tüzérezred legénysége fellázadt és elpusztította saját ágyúit. Eddig négyezer koleraesetet konstatálnak a seregben.

György herceg.

Hírlik, hogy György herceg, szeptember 20-án egy az ellenfél ellen intézett támadás alkalmával zászlóalj élén megsebesült, a golyó a hátgerincénél hatolt be és a jobb lágyék táján jött ki. A tábori sebészek Krupanjba vitték.

Reims lövetése.

A francia harctéren szeptember 20-án a németek a francia és angol hadsereg ellen való támadásaikban eredményt érnek. Reims városban foly a tüzelés, miáltal a híres a székesegyház is kárt szenved, bár lehetőleg kímélik. A Középső-Vogézekben, különösen a Donon melletti Senonesnél és Saalesnál a francia csapatokat visszautasították. A Reimsot domináló halmokról a házakra zápor módra hullottak a gránátok, a pompás dóm valóságos füstfelhőkbe volt burkolva. Német repülőgépből a megriadt lakosokra bombákat vetettek le, amelyek 35 embert elpusztítottak. Különben, mint a lapok írják szeptember 11. óta

ott is az egész harctéren zuhog az eső. (Úgy, mint Galíciában és nálunk is.) Verdun ostrománál is a franciák kitörését visszaverték most.

Néger had.

A francia sajtó kétszázezer emberben állapítja meg az Afrikából az európai harcterekre szállított fekete hadsereg létszámát.

Szeptember 21-én Reims bombázásánál a székesegyház meggyulladt, s lángba borult. Így nagy veszteség érte a nagyműbecsű remekművet.

Szokásos idő Munkácson.

Szeptember 25-én szép derűs nap lévén, délután kimentem cselédekkel a Pálhegyi szőlőnkbe almát szedi. Bőven termett az aranymagú alma s elhelyeztem a borház egyik szobájában 11 puttonnyal. Estefelé haza jövén, értesültem, hogy a nálunk elszállásolt intendáns és neje ismét útra, menekülésre készülnek. A területi parancsnokság iratait ismét becsomagolták, s minden percben készülnek az elmenetelre. Ez már harmadszor történik. A tisztnőket Iglóra utasítják, hova már néhány már el is ment. Miért éppen Iglóra, a Szepességre nem tudom, meg nem foghatom. De hát sok történik most, a mi megfoghatatlan. Ilyen a többi közt az is, hogy Lemberget kiürítették, s az orosznak oda utat nyitottak. Miért történhetett ez nem tudom. Úgy mondják, taktikából. Az oroszok most szeptember elejéről ott tanyáznak, míg kisebb-nagyobb csapataik a galíciai határ mentén a Kárpátok és Beszkid hegyek szélein portyáznak. Tegnap előtt híre ment Munkácson, hogy Uzsokon, Ung megye szélén orosz csapat megjelent s a mieinket ott visszatolták… Ma reggel beszélték, hogy Nagybereznáig nyargaltak el a kozákok. Valószínűen ennek következtében lett a munkácsi térparancsnokságnál a terror, a pakolás. Hivatalaik előtt állongál a sok tiszt és hivatalnok, s mint hallom, óráról-órára várja az elmenetelésre való jelzést.

Uzsok.

Furcsa eset történt az én szállásadó intendánsommal. Egy frigyesfalvi rutén forspontos szekerére tétette a neje útikofferjét, hogy azt még sötét este a vasúti indóházba vigye, s ott feladja. Később el is ment ő is oda útrakész nejével, de a koffert, bőröndöt sehol sem találtak, miért is visszatértek éjféltájban a szállásra, s az intendáns feljelenté az esetet a csendőrségnél, melynek kiküldött őrjárata kinyomozta a gazember sikkasztót s reggelre beállította a bőrönddel együtt. Jellemző, hogy e gaz műveletet rutén gazda követte el, a bőröndöt otthon

szénakazlában elrejtvén. A rutén nép mostani lelkületét árulja el e szokatlan adat. Most, tehát ismét várják, hogy az asszony Bécsbe megy e szülőihez, hová készült, vagy férjével együtt Iglóra. Szóval ily különös esetek s a koleráról terjedő hírek mélyen hatnak a kedélyekre s a lakosság aggodalma növekszik. Mindenki menekülésre készül, anélkül, hogy meggondolná, hogy hol talál biztos helyet, ha az orosznak valóban sikerülne áthatolni a katonasággal megszállt határhegységen s bejutna síkságunkra, honnan könnyű szerrel nyomulhatna lefelé. Mondják, hogy a galíciai harcterületen 32 hadosztályunk alkalmaztatott, s a készlet már nem oly nagy. No, de hát azért nem csüggedünk el, bízzunk a jó Istenben s a vezetőinkben, kiknek bizonyára fő érdekük s törekvésük a hazánk, országunk, birodalmunk jóléte s boldogulása.

Ung. Uzsok rutén község Ung megye Galíciával határos szélén s Bereg északi részének szomszédságában fekszik, Nagyberezna szolgabírói és járásbírósági székhellyel ellátott nagyközség kissé lentebben fekszik, de már nem messze Ungvártól. Úgy hallom ma is, hogy az orosz csapatok már megszállták e községeket, de azt is beszélik, hogy Nagymihály felől egy erős osztrák-magyar csapat, vagy pláne hadtest siet Ungba a benyomulók fogadására. E szerint az intendatúra, s a lembergi katonai hatóságok még bevárják a két nap múlva történhető eseményeket. Munkácson a sebesültek gyógyulnak, s a kórházak ritkulnak, de majd minden nap előfordul egy-egy katonai temetés, tompított dob ütemmel.

Harcok. A francia harctérről azt írják a lapok, hogy Reims várost még mindig bombázzák, kikre a német hadak lavina módjára vetik magukat, s mindkét részről a robbanó lövegek zápor módra hullnak. Írják, hogy a Marne mellett folyt csata a jelenleg az Aisne mellett dühöngő csatához képest valóságos gyerekjáték volt. Az esőzés következtében a lövészárkokban az ellenséges katonák derékig állnak vízben. A Vogézek fönnsíkjain havazás volt. Mindamellett az angol közönség döntő ütközetet sürget.

Műkincsek. A németek mindamellett humánusan járnak el, a belga műkincseket, múzeumokat, kép és könyvtárakat mindenhol megmentik, úgy a templomok drága festményit, s szobrait is.
Findlay tábornok, az angol kir. tüzérség dandártábornoka lett.

Tengeri harcok.

Nagy harci események történnek az északi tengeren is. Legérdekesebb most az, hogy az U. g. német tengeralatti naszád szeptember 22-én reggel Hock van Hollandtól 20 tengeri mérföldnyire északnyugatra elsüllyesztette az Aboukir, Hogue és Cressy angol cirkálókat, melyek Anglia legnagyobb páncélos cirkálói közé tartoznak. A három hadihajó legénysége cirkálónként 755 ember, összesen 2268 volt, kiknek háromnegyed része, tehát 1700 ember a hullámokban lelte sírját. A hajókat a németek torpedókkal lövöldözték, elsőül Aboukir cirkálót, amikor pedig a Hogue és a Cressy cirkálók az Aboukir segítségére siettek a németek ezeket is torpedókkal lövöldözték, a közben az U. g.tengeralattjáró német naszád valamennyit elsüllyesztette. E hajó egész személyzete 20 emberből állott, parancsnokuk pedig Weddingen Otto sorhajóhadnagy.

A Pathfinder nevű angol cirkáló már előbb szeptember 5-én hasonlóul járt, a Firth of Forthnál az U. 27. elsüllyesztette, valamint később a Königsberg német cirkáló Zanzibar vidékén szeptember 20-án tengeri harc közben harcképtelenné tette Pegazus nevű angol hadihajót és másokat, összesen hetet.

Az orosz harctér felől írják a tudósítások, hogy csapataink ott pompás karban vannak Galíciában, s hogy az utóbbi napokban, eltekintve néhány jelentéktelen ágyúzástól, nem folyt harc.

Tankocsics őrnagy.

Szerbiában pedig csapataink fontos hadállásokat foglaltak el és ágyúkat is zsákmányoltak. Elfoglalták heves harccal Krupanjtól nyugatra a 944 méter magas Jagorka (Epres), további Biljek és Crni Vrh nevű hegyeket. A Drina menti harcokban lelte halálát Tankocsics Vajiszlav az a hírhedt szerb őrnagy, aki Principet a gyilkosságra fölbérelte, s akiről ultimátumunkra adva válaszában azt állította a szerb kormány, hogy nem tudja letartóztatni, mert megszökött.

Református lelkészek légiója.

Debrecenben a református püspök Baltazár Dezsőnek megköszönte negyven fiatal most levizsgázott lelkész, hogy a behívott segédlelkészek érdekében közbejárt s kijelenték, hogy ők nem kívánnak a törvényben biztosított szolgálati mentességgel élni, hanem, ha a haza érdeke óhajtja, beállnak katonának. A püspök ezt körlevélben közölvén egyházával, a debreceni polgárság impozáns felvonulást rendezett a püspök és a hadba készülő papok tiszteletére. E példa hatott annyira, hogy csakhamar a debreceni teológusok felhívására, alakulni kezdték

a Kálvinista ifjú lelkészek légióját, mely a jelentkezőkből ítélve több mint ötszáz főből fog állani. A püspök pedig felkérte a honvédelmi minisztert, hogy e szervezendő légiót Debrecenben képezzék ki fegyveres szolgálatra és innen indulhassanak majd a harcmezőre! Szép, de arról is kellene gondolkozniuk, hogy a légió vezére egy jerikói trombitát is szerezzenek, melyek majd az ostromlandó várak falit lebomlasszák!

Kassai jogászok.

Különben a Kassai Királyi Állami Jogakadémia ifjúságának egyharmada, vagyis 64 joghallgató máris teljesít tényleges katona szolgálatot, mint újonc és tartalékos, s e buzgalmukat méltatván, a kultuszminiszter megígérte, hogy a katonai szolgálatot teljesítő ifjúság tanulmányának elvégzésében sérelmet nem fog szenvedni. Jól esik nekem ezt ide feljegyezni, menyiben 1847/8-ban és a forradalom és szabadságharc leverése után 1850-ben magam is ez akadémiának joghallgatója valék, közben, mint honvéd a hazának tevén szolgálatot.

Vörös-kereszt.

A Vöröskereszt Egyesület Budapesten eddig a kórházak részére gyűjtött: 5000 lepedőt, 17200 párnát, 30000 huzatot, 9300 törölközőt, 15000 inget, 8500 alsónadrágot és 9800 zsebkendőt, melyeket 175 kórház között szétosztott (szeptember 23.). A vidékeken is hasonló gyűjtések történnek.

Ma szeptember 27-én elment a Munkácson, Oroszvégen, s környékén elszállásolt 35 és 80 népfelkelő lengyel ezred zászlóaljai Ungvár felé, kétezernél többen voltak, jól megtermett s felszerelt javakori férfiak. Néhány század dragonyos is átment városunkon Szolyva felé. Éjjel ágyúk és társzekerek.

Hír szerint tömérdek katonaság vonul Ung megyén át a határszéli Szianka átjáró felé, honnan szeptember 25-én visszaverték az ott portyázó és kémlelő lembergi orosz járőrséget. Ami Munkácson a felfújt hír folytán nagy konsternációt okozott, s többen, főleg lányok és fiatal asszonykák elmenekültek.

Máramaros.

Katonai oldalról beszélik, hogy orosz portyázó csapat szeptember 26-án máramarosi Ökörmező községbe is bejött (?). Eszerint a galíciai orosz hadsereg az egész határ menti vonalon tesz kísérletet a bevonulásra (?). Úgy hiszem, hogy itt is ellent állásra talál, mint Sziánkán, Uzsokon és állítólag Nagybereznán, mert az egész vonal el van látva katonáinkkal. Szeptember 25-én

az oroszok csak Toronyáig haladtak s onnan visszaverettek.

Német hadikölcsön.

Hírlapok szerint a most kibocsátott német hadikölcsönre összesen négy milliárd 389 millió és 576 ezer márkát jegyeztek. Boldog ország, hol annyi lelkes és gazdag ember lakik!

Veszteségünk.

Monarchiánk eddigi veszteségei: 15840 halott és sebesült. Ebből 269 tiszt és 2410 közlegény halott. Ellenben az oroszok veszteségét fél millióra teszik.

Kelet-porosz felszabadítása.

A keleti sereg főparancsnoka Hindenburg tábornagy egész napi parancsában szeptember 24-től, melyet a VIII. hadtest katonáihoz intézett, előadja, hogy a két napos csatában a Mazuri-tavaknál a Kelet-Poroszországba betört két ellenséges hadsereg utolsóját, amely a 2., 3., 4., 20., 22. hadseregből, valamint a szibériai hadtestből, az I. és V. lövészbrigádból, az 53., 54., 57., 72. és 76. tartalékhadosztályokból és az I. II. gárdahadosztályból állott, a Vilna hadsereget nem csak megverték, de teljesen letiporták. Eddig több zászlót, harmincezer meg nem sebesült foglyot, 150 ágyút, gépfegyvert, lőszerosztagokat és számos járóművet zsákmányoltak. Miért is a hadaknak köszönetet mond.

Kolera.

Munkácson a kolera, melyet az átvonuló s itt tartózkodó katonák behoztak, eddig 13 esetben nyilvánult s szűnőfélben van, négyen belehaltak. A kormány ide küldte Hollaender dr. egészségügyi felügyelőt és egy bakteriológust. A fertőzött katonacsapatot izolálták, a vasúti állomást és szállító kocsikat desinficiálták. A katonaság illetve a hadvezetőség a régi temetőnél Őrhegyaljánál fekvő Kallust és Mermelstein-féle téglaégetőket szükségbarakkokká alakította át s berendezte elébb 450, majd 600 ágyas koleraházzá. Szeptember 18-án a még életben lévő 11 beteg a járványkórházból újak szállítottak. A járvány jellege súlyos volt, 45-50% a halálozás aránya. Ungváron hasonlóul jelentkezik a nem várt ragály. Nálunk ráadásul még a vörheny is kezd grasszálni.

Vörheny.

Katonáink.

Sebesült katonáink lábadoznak s gyógyultan eltávoznak. Báró Henneberg ezredes, a 65. háziezredünk ezredese s parancsnoka, ki Galíciában, az orosz csatában két golyót kapott lábaiba,

szintén meggyógyult, s mint igazi katonához s derék férfiúhoz illik jelentkezett ezredénél további szolgálatra. Nem úgy tesz, mint többen a tisztek közül, kik könnyed baj mellett rekedtek idehaza. Lange százados és Sangeorgean főhadnagy a 65. ezredből levelezőlapot küldtek Michhajlovics Árpád állami tiszthez és volt századoshoz Omszkból, Szibéria egyik

Szibériai hadi-foglyok.

városából, melyben írják, hogy egyik galíciai véres ütközetben orosz fogságba kerültek többekkel együtt, s most ott a nagy messzeségben várják a kiszabadítást. Azt is említik, jó bánásmódban részesülnek. Orosz foglyaink közül eddig négy sebesült meghalt. Egyik Korlovszki József, Komorov Iván,

Bocskay László †

Drehus Dimitir, Svorák Mihály. Meghalt egy Bocskay László magyar székely vitéz katona is, kinek sürgönyileg neje, most özvegye Görgényüvegcsűr, Maros-Torda megyéből köszönetet nyilvánított az itteni közkórház igazgatóságának a vele való jó bánásért. Levélben kér még értesítést arról is, hogy mily sebben és nyugodtan, bátor lelkülettel halt-e meg kedves férje? Mire a polgármester és Veszprémy Sándor, római katolikus esperes plébánost vigasztalóan válaszoltak neki.

Munkács nyugtalan napja.

September 28-án szomorú, nyugtalan napra ébredtünk. Reggel hírül elterjedt a városban, hogy az éjjeli vonat mintegy háromszáz beteg katonát hozott és szállított le itt, akiket a hatóság a fentebb említett téglagyári kórházban elhelyezett. E katonák Galíciából a táborból érkeztek, hol a legnyomorultabbul sínylődtek, mennyiben éheztek, s más élelem hiányában éretlen gyümölcsről és mezei terményt enni késztetvén, ettől vérhast, éhtífuszt és sokan kolerát kaptak, s így vasúton hazánkba elindíttatván 3–4 napi út közben többen meghaltak s itt letétetik. Közülük 57 elhunytat egy a téglagyár megetti mezőn kiásott nagy gödörben eltemettek. Sajnos állapot! Továbbá elterjedt a városban, hol éppen heti vásár volt, hogy az ellenség már Alsóvereckére betört, s a kárpáti határmentén több helyen csapatokkal megjelent. Voltak sokan, kik ágyúlövések dörejét is hallották, főképp azok, kik a Pálhegyen szüretelni kezdtek. Növelte a nyugtalanságot az is, hogy az itteni Lembergi kerületi hadparancsnokság a Csillag Szálloda előtt iratokkal, s málhákkal terhelt ládáik lengyel katonáival szekerekre rakatta s a katonaság is csapatonként elvonult. Ennek következtében a tehetősebb, gazdagabb főleg zsidó családok szintén pakoltak, s siettek a rendőrségi hivatalba jelentkezni, hol addig már ezernél több

igazolványt adtak ki ily menekülők részére. Leányom, Szentmiklóssy Pálnét is rávették barátnői, hogy tartson velük s együttesen menjenek Budapestre, én ugyan igyekeztem őt megnyugtatni s várakozásra bízni, de végre ő is elmenekülésre határozta el magát s éjjel 10 óra tájban a pályaudvarba négy gyermekével kimenvén, ott csak úgy juthatott egy másodosztályú fülkéhez, hogy a főnök és a vasúti tárparancsnoki százados közbejárásával s jóakaratából előlegesen foglalt helyet a vasúthoz csatolandó tizenöt kocsi egyikében. A többit azután rohammal vették be a menekülők százai és sokan, kik be nem fértek, katonák közbejöttével távolítattak el. Így azután a túlzsúfolt vonat két óra tájban elindult. Eközben a már nappal megeredt eső zápor módjára szakadt.

Rabok. A várat is körülvették a benne szállásolt lengyel katonák, honnan még szeptember 27-én éjjel katonai fedezettel vasúton Kassára szállították el az ott fogva tartott, hazaárulással s kémkedéssel vádolt százra menő különféle ruszofilt, rutén pórt, papot, jegyzőt, s asszonyokat is.

A beregszentmiklósi jegyző beszélte, hogy ott a szállásolt katonai parancsnok megtiltotta, hogy a községben harangozzanak s az est beálltával gyertyát vagy lámpást gyújtsanak és fényt gerjesszenek. Ezzel talán a hegyek közt portyázó ellenséghez érhető jelzést akarták elkerülni. Mindenesetre rossz érzést szült az, hogy a Galíciában tanyázó harcedzett és kipróbált hadseregünk Lembergtől délfelé szabadon hagyta a hazánk felé nyúló területet, s hogy már a Kárpátok s a Beszkidek magas hegységein belül portyáznak orosz csapatok, keresvén a hegyszorosokban, s nyúlványokon az utat, melyen behatolhassanak. Erre természetesen senki sem gondolt, a két hónapig tartott dicsőséges és győzelmes hadjáratunk nem adott erre ürügyet. Bár így, hogy az orosz hadvezetőség, már júliusban egymillió és kétszáznyolcvanezer katonát gyűjtött össze Galícia közelében, mellyel eddig szerencsésen harcolt s megvívott vitéz és elszánt seregünk, melynek sikerét a folyvást szaporodó ellenség most megszüntetni igyekszik. Sajnos, hogy az ez alakalommal Szentmiklóson átvonult katonáink az ottani uradalmi erdőtiszt és a jegyző lakásait feltörték és egyet-mást elvittek.

Uzsoki betörés.

A Kárpátok körüli csatározásokról most hírlapjaink is már hoznak rövid közléseket, feltüntetvén azokat, mint jelentéktelen csetepatékat. Az Uzsoki-szorosnál szeptember 27-én történt betörésről jelenti a Magyar Távirati Iroda, hogy pár ezer főből álló orosz sereg betört, amelyet Malomréten, Fenyvesvölgy és Csontos községek közt seregeink visszavertek. Máramaros vármegyében Toronyánál szintén folyik csatározás az ott betört orosz csapatok és határ véderőművekre kirendelt seregünk között. Munkácsról és Husztról nagyobb csapatok vannak útban a mieink támogatására. Végre megjegyzi, hogy mindezek a határszéli csatározások kisebb jelentőségűek, s miután a határnál és az ország belsejében elegendő csapatokkal rendelkezünk, aggodalomra nem adnak okot. Adja Isten, hogy így legyen, de azért résen kell lennünk!

Toronya.

Orosz betörés célja.

A Magyar Hírlap szeptember 28-án erre vonatkozólag megjegyzi, hogy az orosz betörésnek két célja van. Az első, hogy a San és Przemysl felé nyomuló orosz sereg baloldalát az Erdős-Kárpátok átjáróinak birtokba vétele útján biztosítják. A másik pedig az, hogy az orosz lovasság számára új működésű területet nyissanak, ahol azt foglalkoztatják. Az oroszok óhajtása lévén, hogy lovasságukat a Kárpátokon túl a Nagy Magyar Alföld rónáin alkalmazzák. Ezzel itt riadalmat okozzanak, s csapataink folyamatosan lévő kiképzését és azok vasúti szállítását megzavarják, s végül azt érjék el, hogy csapatainak egy részét itt ingyen tartsák el. Mint ezt 1877–78-ban az orosz-török háborúban Gurko tábornok tette Kelet-Rumélia táján. Ha így van a dolog, akkor hadvezetőségünk igyekezzék e tervet erélyesen megakadályozni, s annak helyén és jó idején teljesen megsemmisíttetni, nehogy az ország annak ellenkezőjét legyen kénytelen elszenvedni, késő bánat, eb gondolat lévén!

Kitüntetések.

A lefolyt csatákban a mi házi 11. számú hadseregünk minden alkalommal vitézül harcolván annak elismeréséül tisztei közül következőket tüntette ki a király: lipahorai Pillepics Rezső ezredes kapta a hadidíszítményes 3. osztályú vaskoronarendet, Nagy Gyula és Gallé Dezső századosok, Pilcsik Leo és Tarczaly Árpád főhadnagyok a hadidíszítményes katonai érdemkeresztet, Petzrik István, Szénásy László és Petróczy András századosok Peterdy Ferenc, Likay István, Kubinyi Gyula és Illésházy Gábor főhadnagyok az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk

elismeréséül a legfelsőbb dicsérő elismerést, úgy dr. Hrabár Elemért törzsorvos is. Éljenek! Szegény Pilcsik még a csatatéren meghalt. Derék szép fiatalember volt, Munkácson végezte a főgimnáziumot. Most idegen földön nyugszik!

Lengyel légió.

Munkácson és Várpalánkán lézeng egy csapat lengyel légionista is, várván elindítását. Ezek többnyire fiatal, mozgékony, csinos legények. Öltözékük: sárga, zöld vegyületű gyapjús zubbony, ilyen nadrág, mely alul szűk, vadászos, fekete ernyővel ellátott öltözetszínű felhajtott peremű sipka és szuronyos lőfegyver. Azon felül sötétszürke posztóköpönyeget viselnek, mint a mi bakáink azelőtt.

Szeptember 31. Tegnap este illetve éjjel ismét tömérdeken elmenekültek városunkból, a főispán már eltiltotta rendőrségünknél azt is, hogy az igazolványokat minden korlátozás nélkül kiszolgálja. A múltkor beszállított beteg katonák közül most is egyre haldokolnak, bár a lakosok között a kolera napok óta szünetel. A sok mindenféle rémhírek a városban még mindig pánikszerű ijedelmet okoznak. Az uzsoki betörés visszaverését, mely a malomréti mezőn lefolyt csatározás folytán bekövetkezett, éppen úgy nem hiszik el az emberek, mint a máramarosi Toronyait sem, sőt arról is beszélnek, hogy most már az orosz e két távol fekvő betörési hely közepén, a Bereg megyei Alsóverecke feletti hegyi országúton, a beszkid ormán lévő határoszlop táján is megjelent ezernyi orosz gyalog és kozák csapatokkal, hogy múlt napon nagy ágyúzás volt onnan hallható, s az ellenség áttörvén a védők vonalát, már Polena község körül csatangol stb. E rémhírt még az intelligensebb lakók is valónak tartották, s így midőn reggel a városházán ez iránt tudakozódtam, ott is aggodalmasan, baljóslatúan nyilatkozott egyik másik hivatalnok, kik előhozzák, hogy immár a városban minden hivatal, járásbíróság, adóhivatal, a nemzeti bank fiókintézete, az országos ipar bank, szóval minden ügyködés és hivataloskodás beszüntetvén, az ellenség betörését várhatjuk. Erre azután felháborodván, kijelentettem, hogy nem találom helyesnek, hogy a hatósági közegek is ily ferde gondolatnak és elfogultak legyenek s ahelyett, hogy csillapítóan hatnának a megijesztett közönségre, az még inkább elrémítik, s így nem lenne csoda, ha az egész várost bárki egy seprűvel elkergetné…

Galíciában csata.

Nemsokára azonban Nedeczey János uradalmi igazgató biztatóbb híreket közölt, tudatván, hogy báró Perényi Zsigmond államtitkár Galíciából megsürgönyözte, hogy most Przemysl táján az orosszal diadalmas ütközetet vívtak és 1600 foglyot ejtettek a mi seregbelijeink, hogy Uzsok és Malomréten a betört orosz csapatok visszatértek, úgy a Vereckei átjárónál is az ezer kozákot és több gyalogságot, s így a betöréstől való rettegésnek nincs semmi alapja. A toronyai ütközet is javunkra dől, mert ott is kellő katonaerőnk van elhelyezve s azon felül még ma egy egész hadtest fog városunkon át a Kárpátok felé vonulni. A közben Polena felől egy száguldó lovas érkezett azzal a paranccsal, hogy az itteni táposztály az élelmet Verecke felé azonnal megindítsa. Nyolc óra tájban gróf Schönborn Frigyes Károly is autóján Beregszászba indult, hogy onnan az alispánt magával hozván, együtt Verecke felé menjenek s az ottani hadi állapotokról meggyőződjenek.

Munkács helyzete.

Munkácson különben ez idő szerint kevés a katonaság, majdnem semmi. A sok ezernyi újoncot beosztván a különféle hadnemekhez, már tegnapelőtt vezették el, míg a 65. ezredhez, s a 11. honvédséghez sorozatokat tegnap menesztették el Nógrád megyébe kiképzés végett. Az való, hogy arról nincs tudomásunk, ki most voltaképpen itt a térparancsnok és ki a hadvezető, aki a betörések ügyében kellően s rendszeresen intézkednék. A polgári hadbiztos sem látható.

Estefelé a gróf Szolyváról visszatérvén, tőle tudtuk meg, hogy az ottani környéken minden csendes.

Ma délelőtt különben a határszélen portyázó csendőrségünk onnan tíz elfogott gyalogos orosz katonát és négy kozákot hozott be a városba, egynéhányat már előbb.

Riasztó hírek.

Október hó 1-jén ismét zajos és nyomasztó napra ébredtünk. Már jelen reggel beszéltek róla a városban, hogy a Latorca folyó felett álló vashidunkat bontogatják. No, én ennek hitelt nem adtam, azonban reggelizés után kisétáltam arra, s meggyőződtem, hogy néhány szuronyos katona áll a hídfőknél s mások magas létrákat illesztenek le a híd járdáin tett résekről s ott a köteleken lefüggesztett deszkapolcokra helyeznek robbantó szerekkel töltött tartályokat. Mint megtudtam avégből, hogy az ellenség netaláni közeledésekor vagy ha a hídra ágyúkkal vonulna, azt felrobbantsák… No, ezen a fatális tetten csakugyan

Munkácsi híd.

megdöbbentem, először azért, mert ennek semmi praktikus és stratégiai jelentősége nem lehet, mennyiben a Latorcán bárhol, tíz–húsz méternyi távolságban a hídtól kényelmesen átjárhat akárki, másodszor meg azért, mert ha csakugyan a rajta leendő ellenség alatt robbantanák fel a hidat néhányat megölnék, annak következményét a város lakossága keservesen érezné meg, mennyiben a földühösített ellenség bosszúállásából a várost tönkre tenné, elpusztítaná. S éppen azért siettem a városházára, felkeresni a polgármestert s felhívni őt arra, hogy egy a Csillag vendéglőben szállásoló cs. és kir. tábornokhoz menendő deputációt vagy a tanács tagjait gyűjtse össze, s azok élén kérje fel, hogy a hídfelrobbantási tervvel, mint teljesen célszerűtlennel, hagyjon fel. Azonban a polgármestert nem találtam ott, sem más illetékes tisztviselőt, s így fölkerestem a grófot s neki véleményemet s meggyőződésemet elmondván, felkértem a közbenjárásra, ki szándékomat mindenben helyeselvén, megígérte azt azonnal teljesíteni.

Volóci csatározás.

E közben az utcán megjelent néhány gyalog és lovas katonánk Volóc vidékéről, kik mondák, hogy ott Vereckén a mi csekély csapataink már harmadik napon hadakoznak a nagy sokaságul megjelent orosz hadsereggel, s mely a Beszkidi alagútnál is bejövén a határhegységen, a Volócnál ellentállt vegyes katonáinkkal, melyek összeszedett lengyel és magyar népfelkelőkből, két ágyútüzérségből és csekély számú dragonyosból állnak, visszanyomta s Almamezőtől a völgyön a Vicsa folyó, s a vasút mentében lefelé Szaszóka, Hársfalván át Szolyva felé vonul. Megjegyzé, hogy katonáink már harmad napja éheznek, rendes ellátásukról senki sem gondoskodik, s így nem a legjobb kedélyűek.

Munkács rémnapja.

E szomorú hír és kilátásunkra a még itt tartózkodó néhány Lemberg kerületi hadi- és felügyelőségi (intendánsi) egyén azzal bíztatott, hogy útban van Nagymihály felől egy jól rendezett s fölszerelt dandár-csapat, mely a Szolyván történendő összecsapásnak kedvező fordulatot adhat. Sajnos ennek nem igen volt bíztató ereje, mert már napok előtt híre volt egy segítő csapat érkezésének, sőt német hadtest közeledésének, melyből azonban máig egy szemernyi emberkét sem láttunk, s így most is kétkedünk benne s a türelmetlenebbek hadvezetőségünket gyarlósággal, s tehetetlenséggel és felületességgel vádolják s

ügyet látnak benne, hogy a közelgő veszély elől ma még többen,
Október 1. mint a múlt napokban városunkból kimeneküljenek… Fut, aki merre tud. Hozzánk is jön felülről a sok menekülő vidéki nép, többnyire zsidóság. Így nagyon rémületes képe lett a szegény városnak.

Sóvárogva várjuk a Szolyva körül kifejlődő ütközet kimenetelét. Ettől függ városunk további sorsa. Minden kórház s kaszárnya kiüresedett. Szerencsére új kolera eset nincs.
Délelőtt tizenegy órakor a Kossuth Lajos utcán csoportosulás, zaj támadt. Riadva kiáltanak eszeveszetten futva az emberek: jaj, jaj jön az ellenség! Itt a kozákok! Pedig nem azok voltak, hanem szórványosan lépdelő összesen 12 véres fejfedő-ulánus lovas, kiket szuronyos fegyverzetű lengyel és magyar gyalogos népfelkelők kísérnek 22 különféle alakú társzekér oldalán. E kocsikról vászonfedők alól ládák, hám, zsákok, nyergek, biciklik s egyéb összevissza behányt szerek kandikálnak ki. Egy-két óráig pihenőt tartartottak itt. Eközben a szánalmasan kinéző rongyos és sáros bakák kenyeret, cipót, szilvát és almát vásároltak a kofáktól és mohón majszolják. Egyik teljesen polgári ruhában öltözött s csupán kék katonasapkával ellátott kedélyes népfelkelő kérdésünkre azt mondá, hogy Máramarosból jönnek Vereckén és Szolyván át s Munkácson keresztül Beregszásznak tartanak, aminthogy azután e szekeres csapat lovasaival együtt csakugyan a Sugárúton át tovább ment is. Ezeket azután délig és délután két óráig más ilyféle megrakott szekerek követték, lerongyolt, elcsigázott, desperalt kinézetű öreg népfelkelők kísérete mellett, kik a vert hadat nyomósan képviselték s méltán ijedelmet okoztak.
Arról, hogy Szolyvánál foly-e a csata felvilágosítást nem kaphattunk, két óra tájban azonban három autón arra robogott nagy sietve néhány köpönyeges katonatiszt, kik között több aranyos gallérú volt, három ily lovas tiszt pedig megelőzően haladt Szolyva felé az országúton, köztük egy csendőrkapitány.
Mint állítólag a csendőrök mondták, Vereckénél 200 kirendelt csendőr csatát vívott volna az orosz katonasággal s közülük 194 elesett s csupán hat tért volna vissza Munkácsra. Meglátjuk, hogy valóban és hogyan történt e nem csekély jelentőségű összecsapás. Ez esemény nem történt meg. Én Lehotay Dezső városi alkapitány szájából hallottam, akkor kétkedtem s később a csendőrségnél annak valótlanságáról értesültem. Azt is beszélték

várakozásuk közben, hogy vasúti értesítés szerint tíz német és osztrák-magyar katonával megrakott vonat érkezése van jelezve. No, csak el ne késsen valahogy ismét. Szóval az egyik rossz hírt felváltotta a másik. A Kárpátok s Beszkidek alóli rutén helységekből egyre érkeztek piszkos dunyhákkal s batyukkal, s tömérdek gyermekekkel, s hajadonokkal megrakott szekerek, kik a rémhíreket még inkább terjesztették, állítván, hogy Szolyáván nagy ütközet lesz, hogy a Beregszentmiklós melletti grófi vadászkastély, az úgynevezett Beregvár már lángban ál, úgy a közbenső rutén községek is. Feltűnt, hogy Munkácsról a sebesült katonákat már éjjel elszállították s a katonai hivatalok is eltávoztak. Mindezen abnormális esetek, hírek és látványok végre arra indíták a városi közönséget, hogy még azok is, kik menekülésre nem gondoltak s eddig otthon tartózkodtak, megriadva, pakolózni kezdtek. A koffer, bőrönd, láda és utazó kosarakkal terhelt boltok fél óra alatt kiürültek minden ily áru elkelt. Ezek elfogyása után azután más rakládákba, lepedőkbe, zsákokba dömödkölték az útra való ruhát, értékesebb szereléseket, szőnyegeket, fejérneműt, párnákat s egyéb holmikat, s így ki bérkocsit, fiakkert szerencsés volt kapni, azon sietett ki a vasúthoz, mások targoncán, gyermek ringó kocsin, a hátán vagy kezében cipelte a málhás terhet s óbégatva, nyögve, izzadtan rohant eszeveszetten az állomás felé. A boltokat 3 óra tájban délután mind bezárták, csak a cipőárudák maradtak nyitva, mert lábtyűknek az első időben nagy kelendősége volt. Nem csak a patkány jellemű tehetősebbek, hanem a szegény néposztály is neki indult az elvándorlásnak, menekülésnek, sokan anélkül, hogy kitűzött helyük lett volna. De leginkább megütköztem azon, hogy az értelmesebb osztálybeliek, hivatalnokok s okleveles urak is, mint maszlagtól elkábultan, tébolyodottan az utcákon futkostak kocsit keresve. Láttam, hogy ily úton egy fiatal ügyvédnök dr. F., kocsit nem kaphatván, beleőrült a rémületbe. Egy Deutsch Lázár nevű kereskedő ijedtében megnémult. Zsidó nők sírtak, álhajukat igazgatva, ordítottak. Mennyire képes az ily szuggesztió hatni, mutatja az is, hogy orrukat fenntartó urak, kik még tegnap mellüket verték, hogy helytállva, ki nem mozdulnak, ma pakoltak s izgatottan rohantak az állomásra. Így történt azután, hogy néhány óra alatt az uradalmi tisztek, még a kastélyban lakók is, elhagyták a grófot, ki szilárdan itt maradt, a pénzintézetek alkalmazottjai elhagyták intézetüket, bankjait, a tiszti orvos kórházát, a magán

orvos betegjeit, az igazgatóság gyermek menhelyét, a városi hivatalnokok, s elsőtanácsos (izraelita) a városházát, a községet, azzal érvelve, hogy a miniszter így rendelte. A második keresztény tanácsos ez idő szerint, mint tartalékos hadnagy csatázott. – Az ügyvédek sorra elhagyják irodájukat, principálisukat, a tanár és tanító az iskolát, a kereskedő a boltját, az iparos a műhelyét, a borbély oficináját, még a köszvényes lábú kaszinószolga is társalgó helyiséget s abban levő lakását, s az épületet üresen hagyta. Nem csoda, ha papjaink is elkotródtak, elhagyják nyájaikat, úgy, hogy másnap a közbejött temetést a református kántor végezte. Csak a rabbi volt annyira higgadt, hogy megmaradt, sőt bizalmasabb híveit is rávette erre. A közmenekülést látva, még a város szélén lakó cigányok is elinaltak, otthagyva kunyhóikat. Egyiktől, másiktól kérdeztem, hogy miért menekült oly gyorsan. Így egyik félt az ellenségtől, hogy a város bombázásánál megölheti. A mangalica módjára meghízott attól félt, hogy az orosz túszul elviheti, másik feleségét, leányait féltette, s őket akarja távolabb megvédeni, s így valamennyi talált okot s mentséget, de mindeniktől az tűnt ki, hogy voltaképpen gyáva, s a maga bőrét félti, s a közérdekről megfeledkezett. Egy vélt semmiből elveszíték fejüket. Futnak most innen folytán egy veszedelemnek híresztelésére, futnak vakon azok, kik eddig jól megéltek és meghíztak a városból s a közönség vagyonából, s kik nem kétlem csakhamar fognak ismét visszasompolyogni, s előbbi életmódjukat pénz s jövedelem utáni kapzsiságot jól kipróbált, s kiváltságolt módon folytatni. Ezek azután valóban megérdemelnék a józan és érett emberek megvetését. De hát a modern közérzet még nem terjedt ennyire. Züllött hazánkat még előbb át kellene gyúrni. Új világot, új korszellemet alkotni benne.

Estefelé azután autóján visszatért gróf Schönborn, ki dr. Gulácsy István, derék alispánunkkal felsietett a Kárpátok alá, meggyőződést szerzendő az ottani elhírhedett veszélyes állapotokról s behajtatott a kastélyba. Mit az utcákon ügyelgő közönség látván, oda tódult, s csoportosan lázas vággyal várta a tudósítást. S valóban nemsokára megjelent a kastélyból Joo Zsigmond, főszolgabíró, ki az alispán üzenetét kihirdette, melynek lényege az volt, hogy orosz ellenség az egész megye területén sehol sincs. Sem Szolyván, sem Vereckén, sem Volócon. Szolyván (honnan a hír szerint most a folyó csatának eredményét lesték) minden csendes, a szolgabíróság és királyi

adóhivatal rendesen működnek, s egy általában semmi nemű veszély nem fenyegeti a megye és Munkács lakosságát.
E jelenetnek szemtanúja lévén láttam, hogy a deprimált, nyavalyás többnyire zsidókból álló közönség mély örömmel fogadta e jó hírt. Megnyugodva és abban a boldogító hitben oszlott szét, hogy milyen okosan cselekedett az, aki nem távozott el otthonából, amiben talán őt is csak a véletlenség s a szegénység az úti pénzhiány segítette. Elég az azon, hogy a városban ismét beállott a nyugalom és csend, s hogy az itt maradottak annál inkább örülhettek jóra fordult állapotuknak, mert a kétnapi izgalmat, s lázas lelki gyötrelmeket nem egyéb, mint egy nevetséges esemény eredményezte.

A rémület oka.

Ugyanis a besompolygott népfelkelők itt-ott elárulták, hogy ők Máramaros hegyei közt az ország határán lévén járőrségre kirendelve, a havasok alatti nyúlványon a galíciai határ mentén egy erdő szélén állítólag mintegy kétszázan (?) megállottak és a fák közt tüzet raktak s parazsán burgonyát sütöttek. Egyszerre csak ott termett egy orosz járőrség, mely elordítása után közéjük lőtt, mire azok megijedvén, a tűz mellől felugrottak és minden ellenállás nélkül az erdőbe futottak s ott elszéledtek. Így szórványosan a hegység alatti falukba érvén, ott elterjesztették, hogy az orosz ellenség jön. Mire a megriasztott községek lakói is menekülni kezdtek, s a futamodott vitézeink ma egész Munkácsig értek, honnan csoportosan tovább Máramarosba visszamenetelnek. S uram fia, ez volt az a nagy és veszélyes ok, mely a munkácsi bibliai zsidó futamodást előidézte. Remélem, hogy ehhez hasonló humoros, tragikomikus jelent többé ismétlődni nem fog.

Új hadtest?

Az éjjel valóban esti hét órától fogva az északkeleti vasúton 10 rendes katonasággal, s ágyúkkal megrakott vagon ment át Munkácson Galícia felé. Egy egész hadtestnek (?) mondják a pótsereget. Adja Isten, hogy hatásos legyen megjelenése!

Ung megye.

Ugyanakkor hasonló események történtek Ung megyében is. Szeptember 25-én kitört a pánik Ungváron is minden alapos ok nélkül is. Megmozdult a felizgult embertömeg, kocsira kapott s hajtatott vagy gyalogolt áradat gyanánt a vasúthoz, anélkül, hogy tudta volna miért. Ment, rohant mindenki, mer a szomszédja is ment. Estére azonban elült a félelem, mert a főispán gróf Sztáray

kiadta a nagybereznai főszolgabíró táviratát, hogy nincs baj! Az elmenekültek azonban utaztak tovább az éjszakában, míg az elmaradottak vissza, hazatértek. Szeptember 24-én Sziánkinál megjelent volt egy tizenöt oroszból álló járőrség s ennek híre okozta a nagy konfúziót.

Uzsoki csata.

Másnap azonban az orosz csapat megszaporodott 3–400 katonával, melyet a határvédelemre kirendelt helyőrség, mely egy rendes gyalogzászlóaljból, egy hadtápzászlóaljból és egy három pótszázadból alakított tartalék zászlóaljról Drechszler alezredes parancsnoksága alatt állott, Uzsoknál, visszavert, dacára annak, hogy csatározás közben is orosz gyalogság és tüzérség is megérkezett, s a tüzelésben részt vett, minthogy a mieink segítségére is Szolyváról és Hársfalváról vasúton egy tábori üteg jött a kellő időben a harci térre és ott sikeresen működött. Az uzsoki csatában október 1-jén eleset Szivi Sándor, szegedi 46. gyalogezredbeli alezredes s a verseci népfelkelő ezred parancsnoka is.

Szivi Sándor †

Beregszász rémnapja.

A szuggesztiónak mily óriási hatása van, kitűnik abból is, hogy Beregszászon október 1-jén híre terjedvén annak, hogy Vereckéről, s Volócról az orosz had Munkács felé vonul, hogy Munkács és Beregvár lángban áll, stb.: ennek puszta álhírére ott is kiütött a pánikszerű riadalom, s mindenki fejveszetten futásnak, menekülésnek indult. Kocsin, gyalog, kitől hogy telt, futott bőröndökkel, ládákkal, batyukkal a vasút felé. A nyúlszívű értelmesebb alsóosztálybeliek éppen úgy, mint a munkás félék, mindenki a bőrét féltette, s ijedtségében megfeledkezett hivatásáról, erkölcsi s férfias kötelezettségeiről…

Október 1.

Az igaz lelkű és komoly hazafiak azután itt is kiváltak az átlagos embertömegből: a főispán s alispán is néhány tisztviselőivel helyén maradt, s kellően intézkedett…

Im frieden ist judar ein Held. (Békében mindenki a (hitvány is) hős!)

VILÁGHÁBORÚNK. 1914.
II. RÉSZ.

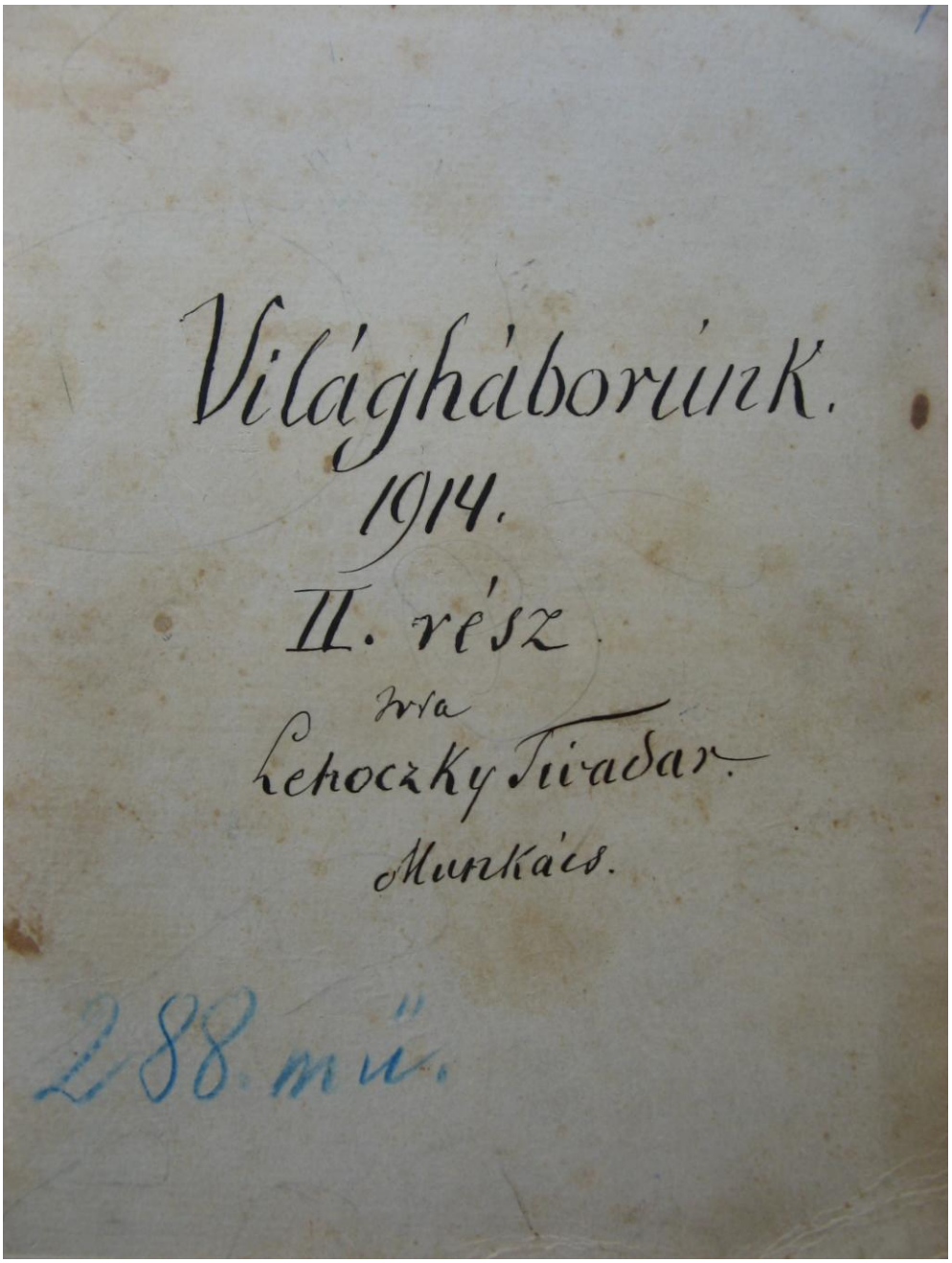

Galícia. Az orosz harctéren újabb csatákat várhatunk. A szövetséges német és osztrák-magyar haderők részéről megkezdett új hadműveletek következtében a Visztula mindkét partján az ellenségnek visszavonuló mozdulatai vannak folyamatban. Biec mellett erős lovasságot szétvertek seregeink. A Visztulától északra a szövetséges hadseregek több ellenséges lovashadosztályt kergetnek maguk előtt, aminthogy hadtudósítások szerint, Hindenburg serege támad s Ossoviec orosz erősséget löveti, amely a Dobr-Narev-Bug erődvonal jobbszárnyát képezi.

Szerbia. Több mint 14 napi makacs küzdelem után, amelyben csapataink a Dricát és Szávát újra átlépték, a délkeleti harctéren a hadműveletekben rövid szünet állott be. Összes csapataink több területen vannak és a véres harcokban kivívott pozíciókban állják a folytonos makacs támadásokat, amelyek mindig az ellenfélnek jelentékeny veszteségeivel végződnek. Az utolsó harcokban összesen 14 ágyút és több gépfegyvert zsákmányoltak katonáink. Szerbiában a bomlás keletkezik. Több szerb tüzérsegéd fellázadt és tett számos ágyút tönkre. Az orvosokban és orvoskezekben nagy a hiány s ennek következtében borzalmasan pusztít a kolera és vérhas. Naponta 2–400 ember pusztul el. A katonai liga Pasicsot okozza minden bajért s fenyegeti őt; a király visszatért Ribátból, közönyös és érzéketlen, amilyen volt. Sándor trónörökös pedig tanácstalan.
A francia hadtéren a németek előnyomulnak. Szeptember 25-ig a német fogolytáborokban a foglyok száma a következő volt: franciák 2050 tiszt, 123 ezer főnyi legénység. Oroszok: 2150 tiszt, 92 ezer legénység. Belgák: 470 tiszt és 38.850 főnyi legénység. Angolok: 180 tiszt és 8600 főnyi legénység. A tisztek közt van 16 orosz, 3 francia és 1 belga tábornok is.

Szerbek. A szerbek e napokban ismét megkisérlették azt, hogy a Száván való újabb betöréssel megzavarják országunkat. E törekvésük azonban teljes fiaskóval járt, mert a Száván átjött alárendelt minőségű, csekélyebb számú szerb csapatot a közelben levő határvédő csapataink azonnal visszaverték és sebesültjeik számát nagymértékben emelték, annyira, hogy immár ott nincs számukra hely és képzetten ápoló orvos.
A nyolcadik hadtestünk csapatai a szerbiai Racánál szeptember

30-án egy 44000 emberből álló egész szerb gyalogezredet. Délre Krupany-Loznicától az ottani erősen elsáncolt szerb állásokat több napig tartott heves ütközetben elfoglalták csapataink. A szerbek fortélyból támadás előtt a horvát himnuszt énekelték; mire csapataik rémesen pusztító sortűzzel válaszoltak.

Újabb csata.

Október 3-án Munkácson ismét mozgalmas jelenetek játszódtak le, az orosz újabbi betörésének hírére, városunkban ismét sok úriember megszeppent s kik békés időben fenntartják nem elvüket, hanem orrukat, most ismét meghunyászkodva pakoltak s eltünedeztek. Hajópatkányok módjára viselkedtek.

Hajópatkányok.

Történt ugyanis, hogy azok az oroszok, kik Alsóverecke táján szeptember 27-én reggel a Beszkid körüli lejtőkön Verebes körült kezdtek mutatkozni, s kik két gyalogezreddel, ezer kozákkal, gépfegyverekkel és 12 ágyúval jöttek s határhegyek ormain a Veliki Verchen s Péterfalva (Petrusovica) tájain kifejlődtek s kik elől ami ottani csapataink eleintén visszavonultak, s így okosodtak arra, hogy nemcsak Alsóverecke felé, hanem kelet felől a vasúti alagút Kisszolyva és Volóc-Almamezői völgynyílás, valamint északról Latorcafő községnél a Latorca-völgybe s nyugatról Szarvaskút és Felsőgerebenen át Aklos és Polena felé kiterjedjenek s az ottani hasadékokon, völgyeken s erdőségeken haladva, hosszú menetelések és állongálások mellett mindelőbbre hatolhassanak s kiknek közelsége október hó 1-jén Munkács városban s környékén, majd pedig Beregszászon is a fönebb ecsetelt pánikot és elvtelen menekülést okozta, október 1-ig nemcsak Alsóvereckénél vissza nem szoríttattak,hanem október 3-án egy nagy csapatban Beregforrás és Forráshután át Aklos és Polena helységeknél most tényleg megjelentek és ott a népfelkelőket visszanyomták. Eközben azonban a Munkácson székelő hadvezetőség a Lemberg kerületi parancsnok, nem csak az uzsoki visszaverés után fölöslegessé vált haderőnket, hanem megyénkben és környékén tartózkodott népfelkelőket, nagyszámú csendőrséget, számos ágyút, gyalogos rendes katonaságot és néhány századnyi dragonyost és ulánust a Vereckéről ide vonuló orosz csapatok ellen irányítá s kik részint Ung felől részint Munkácson át Szolyva felé siettek s ott alkalmaztattak. Október 3-án terjedt el tehát városunkban annak híre, hogy Szolyvánál lesz adöntő összecsapás. Mint mindig ily alkalmakkal, most is elterjedt a gazdátlan híresztelés és alaptalan ijesztgetés s a csata

következményeiül következtető veszedelem nagyolása. Városunkon át délelőtt folyvást jöttek-mentek a különféle katonai társzekerek, gyalogosok s a nem épen daliás népfelkelők kíséretében, majd egyes dragonyos járőrök s egyéb vidéki előfogatok s fuvarosok málhákkal s hadi szerekkel terhelten. Mindez emelé a közönség aggodalmait, valamint annak látása, hogy a járásbírósági épület előtt ládák voltak a végből elhelyezve, hogy szökés esetén a telekkönyveket s egyéb értékesebb iratokat elszállítsák. A köz- és magán bank és egyéb pénzintézetek már is elzárva lévén.
Dél felé ágyúlövéseket lehetett hallani. A kastély emeletén nyitott ablakánál 11–12 óra között 17 lövésdörrenését olvastak. A hangokból azonban következtették, hogy az ellenség távozóban van. A város zajától távolabb fekvő helyeken, különösen az Őrhegyalja közelében levő Kállas-féle, most katonai kórháznak átalakított téglagyári színekből szintén jól hallották az ágyúzást. Ekkor ugyanis Polenán és keleten Szaszóka és Vócsitelep között történt az összecsapás az ellenség visszaverésével.

Voltak, kik az utcákon tódúló, aggodalmasan sóvárgó közönséget bíztatták, jó hírrel és kimenetellel vigasztalták s így az általánossá válható újabbi pánikszerű ijedelmeket csillapítsák. Megjelent a megyei hatóság részéről Beregszászból Buttykay Ferenc főispán és N. Gulácsy István alispán is, kik a szintén helyt álló gróf Schönborn Frigyessel mindent elkövettek a jó közhangulat és érzés fenntartására. Négy óra tájban ezen urak hadvezetőségi több tisztekkel együtt három (sárga-fekete és nemzeti színű zászlócskákkal jelzett) automobilon Szolyva felé indultak, hogy a közelből győződjenek meg a Polena és Aklos közt nyugatról és Hársfalva és Szaszóka között a Maros táján keletről állítólag folyó harc állapotáról. Honnan estefelé visszatérvén, tudatták, hogy a harc győzelmükkel végződött, az ellenséget Alsóverecke felé visszaszoríták csapataink. Egyszersmind orvosokat vitettek ki Szolyvára, hol néhány sebesültet hoztak be, kiket az ottani fatelep kórházába vittek. Éjjel pedig a munkácsi leányiskolás kórházba is hoztak kilenc sebesültet.
Október 4-én katonáink részint Polenáról s Aklos felől folytatták az üldözést, részint nyugati völgyekből, az ottani erdőkben lappangott oroszokat, kiket azután véglegesen és teljesen

átszállítottak Alsóvereckéből Galíciába, úgy, hogy 6-án, midőn az utolsó orosz csapatot Kisszolyvánál megtámadva végleg elűzték, ezután már teljesen megnyílt a közlekedés a Kárpát- s Beszkidaljai világgal s Munkácson is ismét helyre állt a nyugalom, melyet némileg megzavart az, hogy a katonai hatóság, a cs. és kir. intendatúra a hadsereg részére szükséges cikkeket s árukat, mint dohány s élelem requisitio (kényszer) útján, de készfizetés mellett lefoglalt és felhasznált.
Ugyancsak aznap bejött a városba felülről 600 gyalogos népfelkelő, kiket kűnlevő gyárakba elhelyeztek, mert köztök több kolerás és egyéb ragályos betegségű volt.

Máramarossziget.

E hadjáratból következtetem, hogy az orosz tervszerűleg akart hazánkba betörni, mert egynapon kísérelte meg nyugat felől Ung megye, kelet felől Máramaros megye és a közepén Bereg megye határhegyein át bevezetni több ezernyi csapatait. Mi azonban nem sikerült neki. Úgy halljuk, hogy Kőrösmezőn át bevonult tekintélyes haderővel Máramarosba s Szigetváros felé törekszik; sőt más hírek szerint ezt a várost már el is foglalta, minthogy október 3-án tényleg be is vonult oda.

Helyzetem. L. T.

Október 5. Ma van születésem 85. évfordulója. Hála Istennek, jó erővel és nyugalommal folytatom családi és magán ügyeimet. Vidám kedéllyel és jó hangulattal telik életem kedves és hűséges nőm körében. Ragaszkodása és szeretete hozzám páratlan a mostani anyagias világban. Midőn a minapi közzavarban említém előtte, hogy talán jó lenne, ha ő egy időre Budapestre, ottani három jó állapotban élő gyermekeinkhez menne, míg e tájon a rendes nyugalom visszatér s én addig is a vackómra ügyelendek, ajánlatomról hallani sem akart többet, sőt könnyezve kijelenté, hogy itt marad, bűnnek tartaná engem rövid időre is elhagyni, s ezt most tenné, midőn negyvenhét évig híven kitartott s a kolera és ellenség közeledése veszélyében fenyeget. Együtt maradtunk tehát s örülünk annak, hogy a vész elmúlt s mi is érintetlenül megéltünk minden legkisebb baj nélkül.
Íme a rémületnek és menekülésnek egy szomorú példája. Egyik közeli lakónk özvegy Gáthy Albertné, háztulajdonosnő és nyugalmazott adótárnokné október 1-jén, a nagy tumultusban férje és nála lakó leánya, Sáfáry Józsefnéval Budapestre szintén éjfélkor elutazván, az akkori menetrend szerint Csapról

Nyíregyháza és Debrecen felé vitte őket, hosszabb állongálások közt a vonat, melyen most a menet 48 óráig is eltart, amíg rendes időben s rendes menet mellett Munkácsról – Budapestig 8–10 óráig szokott volt tartani. E hosszas, és zsúfolt kocsiban töltött aggodalomteljes utazás annyira kimerité a 65 éves asszonyt, hogy Debrecen városa közelében útközben, október 3-án, valószínűen szívhűdés következtében meghalt s harmadnap ott a Szent Anna utcai temetőben nyugalomra helyeztetett. De kívüle még több ismerős egyén is lett áldozata a rémületnek. Így meghalt Munkácson Kosaczky Dezső állami mérnök s Munkács városi erdőfelügyelő és Debrecenben odamenekült dr. Pap Tibor máramarosszigeti református jogakadémia igazgatója, munkácsi születésű kiváló egyéniség.
Munkácson különben már meglehetősen elült a nyugtalanság és zaj. A katonaság elvonult, alig látni néhány lézengőt, jóllehet Ungvár felöl, proviantur-szekerek bőven vonulnak Volóc felé s koronkint egyes ulánus járőrök mennek át a városon. A latorcai vashídon még mindig posztolnak a csendőrök és katonák, valamint a város bejáratainák is. A vashídon a város felöli hídfőre lécek és zsinegek nyúlnak le a két oldaljárdáról, melyek el vannak így rekesztve. Úgy látszik, még most is készentartják a híd felrobbantására való fölszerelést, ami pedig szerény nézetem szerint, teljesen fölösleges.
Puszta és szomorú képet nyújt most az Ervin és Sugár út sarkán álló magtár és környéke, melyen szeptember hó végéig még oly szerfelett mozgalmas élet volt, mivel a nagy s több emeletű magtárba ezernyi katonaság s utóbb újoncok tanyáztak, de azontúli puszta téren pedig a Horthy-féle új lakóház körül a katonai konyhák, téglából rakott magas kéményekkel ellátva tüzelők, deszkákkal fedett színek és vászonborítékú sátorok állottak, s melyek körül utcahosszat az újoncok gyakorlatokat végeztek és ebédüket fogyasztották; a vidékről beözönlött rokoni látogatók pedig kocsiaikat kifogva tartották. Ez most mind eltűnt, csak a sok hulladék, csont, szalma, üszök és rongy maradtak meg, melyeken kutyák dúslakodnak.

Október 6-án délután kisétáltam pálhegyi szőlőmbe, melynek lejtőjéről a városban a kastély táján nagy fejér füstöt láttam felszállani. Itt kaptam nemsokára leányomtól, Holl Gyulánétól egy cédulát, melyben értesít, hogy elmenetelem után mintegy két–háromezernyi katonaság érkezett a városba, mint állítják,

Máramarosból. Megörültem, e hírnek, mely gyanítható, hogy onnan is kiverték már az oroszokat s így győztesen visszatért a katonaság. Itt jó hangulatban estefelé visszatérvén, láttam, hogy először is, hogy a fejér füst onnan ered, hogy az uradalmi magtárból kitakarított, kidobott alvóhelyül szolgált szalmapozdorját az udvaron a katonák elhamvaszták s hogy másszor, a bevonult zászlóaljnyi népfelkelők vegyesek: magyarok, bukovinai rutének és lengyelek, kik Sztaniszlauból Máramarosba mentek, ott Kőrösmező táján az orosszal eredménytelenül szembeszálltak, több napig kerülgették, de végre is, mint elfáradt és harcban kevéssé megbízható és használható anyagot Huszton és Beregszászon át ide menesztették, s útközben ez utóbb nevezett városban némileg fel is öltöztették, amennyiben egy részét magyar bakákról levetett nadrágba és zubbonyba öltöztették, míg a másik része a maga elnyűtt, elkopott félig polgári, félig katonai gunyáiban maradt, a fáradságtól, koplalástól inogva lézeng s a magtár körüli szabadtéren ismét füstölő katonai konyhák főztjei felé sóvárogva tekint és vár. Lehet ott, mint beszélték, más rendes csapataink váltották fel, kik Huszt felé tekintélyes számmal és fegyverzettel felvonultak, míg rozsdás Werndl és hosszú vágó szuronnyal ellátva egy golyós puskákkal vannak az itteni, most visszatért vegyes felkelők ellátva. Szánalmas kinézésűek. Különben a negyvenéves rutének törpültek. Formátlan alakjuk talán onnan is ered, hogy a felvett ruhát nem vágók szabták, rendetlen és elhanyagolt s hogy bizonyára napok óta mosdatlanok s túlontúl megnőtt hajuk és szakálluk nagyon kirívó, visszataszító. Ők bizonyára szeptember hó közepétől mozogtak szabadon, fent a Kárpátok nyúlványain, határhegyein s Hidegpataktól s Toronyától kezdve, meredélyes völgyeken, hegylejtőkön s gerinceken át menve s Ökörmező táján folytonosan portyázva nem értek rá kellően megpihenni. Az őket most felváltó rendes csapataink azonban erélyesebben fogtak hozzá a Taracköz és Kőrösmező felé törtető ellenség megzabolázásához. Ez utóbbi helyen egy megerősített zászlóalj négy hegyi ágyúval és két gépfegyverrel működött hatásosan; majd Visó-völgy és Nagybocskó között is elszántan tartóztatták fel azon orosz hadakat, mely mindamellett túlerővel Máramarosszigetnek tartott, átvonulván Rahó, Bocskó, Karácson és Veresmart községeken, honnan valamint Szigetről a nép elmenekült. Október 3-án eközben pedig a mi fölszabadító csapataink,

nagyszámú tüzérséggel szintén megindultak Huszt felé, míg Nagybocskónál a másik csapat megütközött orosz gyalogsággal és egy szotnya (156 főnyi) kozákkal. Az első orosz lovasság október 2-án jelent meg Máramaroszigeten, melyet másnap a derékhad követett, anélkül, hogy az előjáróság hódolatnyilvánítása után legkisebb erőszakoskodást kísérelt volna meg, sőt a vezetőtiszt felszólította a polgármestert és kíséretét, hogy hasson oda, hogy a menekülők térjenek haza. Sajátságos, hogy az este a városon át nyargalt kozákok üdvözletül a levegőbe sütötték fegyverüket, mitől a megmaradt nép nagyon megijedt. Október 5-én csapataink megtámadták azt az orosz hadoszlopot, amely Kőrösmezőn át tört be s melynek egyes kisebb részei hegyi utakon Beszterce-Naszód felé is szivárogtak s kiket ott derék csendőreink is tartóztattak fel. A nagyerőnk pedig, mely Husztról fejlődött ki, Técsőnél bocsátkozott harcba a lefelényomuló orosz sereggel, míg egy másik csata, Karácsfalvánál teljes diadallal végződött, hol Nagybánya felé indult orosz csapatokat különben a lövészetben nagyon gyakorlott lengyel legionisták az utolsó szálig leteríték. Október 6-án Hosszúmezőn túl megütköztek derék csapataink az orosz, többnyire irreguláris csapataival s azokat legyőzve szorították vissza, kik azután Máramarosszigetről is eltakarodtak végleg. S eszerint az orosz hadaknak Magyarországba való betörése teljes kudarccal befejeztetett. Lapjaink most azt írják, hogy az uzsoki csatában 8000 orosz esett el s eltemettetett. Na, ezt egy kissé soknak tartom, s nem hihetem el, tizedrésze is elég lenne; aminthogy a Bereg megyei Polena-Aklosi és keletről Szaszóka-Vócsi harcokban elesett oroszok számát is a lapok kétezerre teszik, mi szintén nem felel meg a valóságnak, jóllehet hogy a szétfutamodott orosz katonák és kozákok nem a rendes állományból kerültek ki s mindenesetre gyáván viselkedtek. Csendőreink még több nappal később is fogdosták össze az erdőkbe bujtakat s október 9-én délután mintegy 50–60 kozáklovat hoztak be Munkácsra. Az ablakomból néztük a bevonulást. A mindenféle színű fakó, fejér, pej, tarka s fekete lovak mind apró, feltűnően hitvány, vékony csontú és lábú volt. Némelyiknek serénye és farka világos, úgy tetszett, mintha valamely vidéki cirkuszból való lenne, hol ilyen alakú műlovacskák táncolnak és ugrándoznak. A csapat elején kevélyen ült egy zsandár fekete kozáklovon, mely a többinél valamivel erősebb és kövérebb volt, míg a többieken egy-egy

Máramarossziget

Uzsok.

népfelkelő puskás baka ült úgy, hogy az 3–4 lovat oldalt állítva vezetett. Némely lovon még nyereg is megvolt. Ez is különböző alakú s mind feltűnően apró, nálunk fiúknak való. A nyereg kishajtású, hornyolt bőrbélésű, oldalról tarka, vörös-kék, sárga, fejér színezetű tarisznya-féle zsákok csüngtek, s valamennyi kengyel kurta szijazatú lévén, a bakák rajta úgy ültek, hogy lábuk a ló hasa közepéig ért. Más utcán is vittek hasonló lócsoportokat, aminthogy mint hullám, a megye más vidékeire is szállítottak ilyeneket. Valóban meglehet állapítani mindezekből, hogy az orosz ármádia nem olyan félelmetes, aminőnek híresztelték. A kozákok híre pedig nagyon is devalválódott. A mi fürge, nagy s erős lovainkon nyargaló lovas katonáink, főleg a híressé s hősiessé vált huszáraink bizony komédiasszerű kozákokkal könnyen végezhetnek, aminthogy addig, két hónapi győzelmes csatáiban végeztek is. De edzett és lelkes bakáink is túlhaladják a gépies orosz gyalogosokat.

Én úgy vélem, hogy e most megkísérelt orosz inváziót gróf Bobrinszkynak, a Lembergbe kinevezett orosz kormányzónak tulajdoníthatjuk, ki mint tudjuk, ez évben a máramarosi rutén perben érdeklődvén s mint tanú hazánkban is megfordulván, itt magába szitta azt a balhiedelmet, hogy az egész ruténségünk hazaellenes érzelmekkel telített s az első orosz csapat megjelenésére fölkell s mellette küzdend. Miben azonban teljesen csalódván, egy tapasztalattal okosabbá lett.

Szüret. Október 8-án megtartottam én is a szüretet. A hő, meleg nyáron a szőlő rendkívül jól kifejlődő s így józamatú bort remélhetünk s várhatunk. Kár, hogy az augusztus kezdete óta beállott harcias mozgalmakban, midőn hegyközségi kerülőinket is zászló s fegyver alá hívták, a felügyelet meglazult s a tömérdek behívott s itt tartott sok ezernyi jött-ment katonák körül is többen a szőlőkbe be-besurranván, ott kíméletlenül pocsékoltak, s így a termés mennyisége láthatóan megcsökkent, de azért meg kellett elégednünk azzal is, ami megmaradt s pincéinkbe került. Mindenesetre lesz elegendő arra, hogy a béke bekövetkeztével, a győzelem megünneplésére s a hazaérkező vitézeink felköszöntésére belőle áldozhassunk. Most bizony csendben folyt le a szüretelés. Vigadni senkinek sem volt kedve. Az ilyenkor más nyugodt időkben szólni szokott cigányzene és dalolás sehol sem hallatszott s örültünk annak, hogy a szüretet nagyobb baj és nyugtalanság nem zavarta meg. Majd kipótoljuk

jövőben!

Kárpátaink s útjai lefelé.

Feltűnő esemény az, hogy a mostani hadjáratban a Lemberg Galícia fővárosát és környékét elfoglalt és megszállt orosz hadak oly könnyű módon jöhettek át tervszerűen a hazánkat védőleg körülvevő ún. Kárpátok, helyesebben Beszkid nevű hegyeken, melyeknek folyamában Alsóverecke és Máramaros közötti körzetben égbe nyúló vaskos havasok is állanak, milyen a többi között a Sztoj, mely Szolyvai-havas néven is ismeretes és 1679 méter magas, Beregbárdos és Kicsorna között az 1311 méter magas Ruszkiput (oroszot), az ungi határnál Izbonya felett az 1472 méter magas Poloninarovna stb. Ezen havasok oldalairól számos völgy, hegyszakadék és ágazat vonul le a Munkácsnál kezdődő rónaság felé, mely egész Budapestig tart. E hegyvonalnak távlati középpontja Munkács, honnan a sztriji vasút vonala 9,32 mérföldnyi vagyis 70,803 méternyi hosszúságú s terjed mező szűk völgyén át Szolyva, Szaszóka, Volóc és Kisszolyva felé a határhegyig, hol az alagúton túl galíciai Lavocne az első állomás. A Beszkid határhegy Ungtól kezdve terjed Máramarosig s tompahátú ormain mindenütt gyalog és látóhatáron járható, sőt helyenként szekeren is. Így Latorcafőtől kezdve az Alsóverecke fölötti határhegyen a Velikiverhen innen, hol a jókarban tartott országút a Vereckei-hágótól kezdve kanyarodik lefelé. Innen a feliratos határoszloptól keletre járható ösvény vezet az alagutas Kisszolyva s az azontúli havasi vidékre Máramarosig, Pilipec s Kerecke felé, honnan szintén járható völgyek nyúlnak le, a hegyalatti tájakra. De különösen a Bereg megyét ölelő határhegységből 9 oly völgy nyúlik le Szolyva s innen Munkács felé, melyeken az ellenség könnyen lejöhet, aminthogy ez alkalommal is könnyen átsétált, elkerülvén a Vezérszállás rutén község mellett levő úgynevezett Pudpolóci-hegyszorost, mely Vereckétől körülbelül 7 kilométernyire van; aminthogy az innen keletre fordúló latorcai keskeny völgyön, Kisanna (Hankovica) falu felé sem ment, hanem inkább a Volóc felőli úgynevezett Vócsi-völgyön, melyen az említett Munkács-Sztryi vasút vezet.

A határhegységből lefelé nyíló és járható völgyek ezek:
1. Ung felől Határszeg. Pereháza és Szarvasháza a Pudpolóci-szorosig.
2. Latorcafő, Medvefalva, Csendes, Alsóvereckéig.

3 AHátárhegyi-hágótól Verebesen át Alsóvereckéig s innen lefelé a szorosig. Keletről a Latorca mentében Kisanna mellett Hársfalváig.
4. A hágótul Petrasovicánál (Verebes) Máramaros felé Zupanyig.
5. Timsor, Lázárpatak, Felsővereckén át Vezérszállásig.
6. Fent Kisszolyvától Zugón, Talamáson át Volócra s innen le a Vócsi-völgyön Marosig. Szaszókáig Szolyva felé, amerre az orosz most használta is az utat.
7. Alsóvereckétől Ábránkán át Felsőgereben, Rozgyila választóhegyen át Aklos, Polena, Galambos, Hídvég és Bányapatakon át Munkácsig.
8. Felsőgerebentől Forráshuta, Beregforrás, Dombostelken át Polenára. E vonalat is felhasználta most egy orosz csapat.
9. Szarvaskúttól (Olenova) Kispáloson át Polena felé.
Szolyvától s illetve Polenától a Latorca széles völgyön már egyenesen visz az országút Munkácsig. De ettől feljebb a betörni vágyó ellenség, ha fáradtságot és erőt nem kímél, a közbeeső járható hegyen át, főkép a tájat s erdőségeket ismerő kalauz kísérete mellett könnyen elérheti célját. Igaz, hogy Termopilasszá válhatna minden megkísérlett átjáró, ha elszánt és bátor védősereg állaná útját s merészen jönne szembe vele s azt okos és ügyes hadfő vezetné s irányítaná.

Máramaros. Október 10. Munkácson, mennyiben a lembergi intendatúra innen ismét csapataival elköltözni készült s az aminap bejött népfelkelő sereg, mely immár kissé megpisszent s lehetőleg rendbehozatott, derékszíj helyett hevederrel elláttatott; felesszámmal innen elindíttatott Szolyva felé, ismét a zsidóság között nyugtalanság s mozgolódás keletkezett. Sugdalóztak, hogy Máramarosban a betört orosz had tartja magát s nem bír vele a mi seregünk, de Verecke felől is mutatkozik újra az orosz. A komolyabbak ennek természetesen nem adtak hitelt, annál is inkább, mert a postavonat már rendesen közeledik Szolyváig, a katonai vonatok pedig a határig mennek. A megbontott vonalat hamar rendbehozták, mert a viaduktok Zugónál sértetlenek maradtak.

Foglyok. Volócon zsandáraink négy kozákot és nyolc orosz gyalogost fogtak el s behoztak Munkácsra.

Holuszinec Ofri, hazafias rutén.

Megörökítésre méltó, hogy midőn egy orosz kozákcsapat Kisszolyva felől a hegylejtőn Kanora nevű faluba befordult, onnan Holuszinec Ofri nevű rutén pór nehány más gazdával elébök ment s szóba ereszkedett velük. S midőn a csapat vezetője felhívására Holuszinec nem akarta a cárt éltetni s azért arra kényszeríttetett, hogy mutassa meg nekik a kívánt utat, ő épen ellenkezően a magyar őrség elé vezette őket, amiért őt a kozák útközben leszúrta s a cserjésben hagyta, hol később társai ráakadtak és a község illően eltemette; Nyizsalovszky Antal, zugói görögkatolikus lelkész pedig halotti beszédében őt, mint hazáját szerető vértanút méltatta. Sajnos ennek ellenében, hogy e tájon több gonoszlelkű rutén akadt, kik a muszkákat rejtett ösvényeken át elvezették.

Galícia felé.

Október 11-én közlé velem a nálam szállásoló lembergi intendáns, ki most néha 3–4 napig is távol van, hogy négyezer katonánk Klimec és nyolcezernyi más reguláris seregünk Oporec felől nyomulnak Lemberg felé, hova az élelmiszereket a hadvezetőség irányíttatja s vett értesülései szerint a német hadakkal már együttesen működő derékseregünk Rzesov és Przemysl körül szorítják a hátráló orosz seregeket. Adja Isten, hogy így a mi Galíciával határos területünk mielőbb tisztuljon meg az orosz inváziótól s kolerát terjesztő hadaktól.
Hőfer vezérőrnagy jelentése szerint is ügyünk Galíciában egész vonalon jól áll. Most az ottani előnyomulásnak kényszerítette az oroszokat, hogy Przemysl erőltetett ostromával, mely október 8-án, éjjel érte el tetőpontját, mi az ostromlóknak rettentő áldozatokba került; 9-én gyengült a tüzérségi tűz a vár ellen s kezdé visszavonását. Az ostromra rohanó oroszok közül nyolcezer veszett el. Lancutnál kezdődött a mi előnyomult oszlopainkkal a harc, Rozvadovból pedig elfutott az ellenség.

Nagy hadi készülődés.

Külföldi lapok szerint maga a cár október 4-én elutazott a harctérre, hogy átvegye az orosz csapatok fővezetését, míg Nikolajevics Miklós nagyherceg az éjszaki seregek parancsnokságát veszi át. Úgy látszik, hogy most közeledik kezdete, menyiben az orosz seregek már teljesen felvonultak, hogy a Németország elleni kombinált előnyomulást megkezdjék, amire a cárnak a főhadiszállásra (Breszt-Litovszkra) való megérkezése fogja megadni a jelt. Az orosz fősereg a Visztula középső völgyének mentén áll. A jobbszárny érintkezésben van

Rennenkämpf csapataival, a balszárnyat a Galíciában levő lengyelek fedezik. A németek és a mieink az egyik harcvonalon való előnyomulással készülnek a harcra.

4 millió katona.

A keleten álló németek, osztrákok és magyarok számát, az összes tartalékokkal együtt nyolcvan hadosztályra, az oroszok számát száz hadosztályra teszik. Ezeket szakadatlanul új tartalékokkal erősítik, amelyeket a legnagyobb sietséggel szállítanak a frontra. A legközelebbi óriási csatában tehát körülbelül négymillió ember kerül szembe egymással.

Oroszok vesztesége.

Az oroszok eddigi veszteségét 800 ezer emberre teszik. E számban benne vannak a foglyok, a halottak, a sebesültek és harcképtelenek.

Vissza-vonulásuk.

Hír szerint az oroszok Ivangorod felé visszavonulnak, Dunajectől kelet felé, míg a szövetséges seregeink ofenzívája a Visztula balpartján feltartóztathatlanul halad előre. Az oroszok pánikszerűleg menekültek Ivangorod felé. Az oroszok támadása a Rozvadov-Mielec-Otfinov vonalon is teljesen összeomlott. Itt három orosz hadtest és két lovassági dandár működött.

A betört orosz sereg egy hadtest.

A Máramarosba betört orosz sereg egy hadtest volt, amely négy helyen jön be az országunkba, nem a rendes utakon, hanem a nehezebben járható szorosokon, cserkész ösvényeken és csempész utakon. Debrecenbe eddig ezekből kétezer foglyot vittek s egy kozák ezredest, aki Királyházán súlyosan megsebesült, meghalt. Máramarosból még Beszterce-Naszód megyébe is besompolygott egy csapat orosz, még pedig október 5-én Romoly községbe. Debrecenbe október 9-én 47 doni és kaukázusi kozákot és 276 gyalogost kísértek be, kiket Máramarosszigetnél elfogtak.

Dostal.

Október 12. Búcsúzott és távozott el szállásomról Dostal Libor, felügyelő, ki intendans-cheffé avanzsírozott, amit erélyes működésével meg is érdemelt. Mennyiben betört oroszok a mi csapataink már a galíciai területen Turka és Tucholkán túl 10–20 kilométernyire Sztry-felé üldözik, úgy véli, hogy nemsokára Lembergből fog nekem üdvözlettel és megígért orosz katonai emléktárgyakat gyűjteményem számára küldeni. Meglátom… Rzeszov és Lankut ami birtokunkban van. A német csapatok

Ivangorodot nyugatról már teljesen körülzárták.
A franciák elleni harcok eredményesen folynak. Antwerpen városát erősen bombázzák a németek, miután október 6-án a Breendonek-erődöt s a belső erődítéseken túl vannak.
Keleten egy orosz hadoszlop Lomsa felől előrenyomulva elérte Liyeket. Szándéka a Narewtől északra összegyűjtött orosz haderőnek ismét betörni Kelet-Poroszországba, hol azonban megfelelő erővel várják s bizonyára megsemmisítik.

Károly király †.

Precleálból október 10-ről sürgönyözik: hogy a ma reggel Károly, román király meghalt. Néhány hét óta betegeskedett, régi gyomor- és májbaja kiújult. Állítólag rákbajban szenvedett. A király halála ott nagy megdöbbenést és mély részvétet keltett. Született 1839. április 20-kán. Mikor 1866-ban a románok elűzték Cuza Sándor fejedelmet, a nemzetgyűlés azon évben május 13-án Hohenzollern Károly sigmaringi herceget választotta meg fejedelemmé. Nagy tehetségénél fogva hamar újraszervezte Romániát s 1876. március 21-én független állammá proklamáltatta azt. 1881. március 16-án tették királlyá és május 23-án megkoronázták.
Gyermekei nem lévén, trónörököse Ferdinánd herceg, ki 1861-ben született. Neje Mária szász-koburg-gótai hercegnő. Hat gyermeke van. Feltehető, hogy az új király elődei elvét a semlegességre nézve követendi.

Oroszok.

Október 12. A Máramarosba nyomult orosz csapatok még mindig itt tartózkodnak, lassan hátrálnak Rahón, Majdankán, Nagybocskón, Lonkán át. Most Kőrösmezőn van a zöme, hol suttogás szerint, holnap lesz a döntő ütközet.

Uradalmi erdővéd.

Érdekes feljegyzésre, hogy midőn október elején egy csapat orosz katona a Beszkid-hegyről Volócon át a Vicsa-völgyön lefelé haladt, az előörs az oszai telepnél az ottani grófi uradalmi erdővéd lakába is betért, hol Didrenzel Lajos alkalmazottat találta s tőle kihallgatása után vadászfegyvereit elvitte s figyelmeztette, hogy maradjon bent s onnan ne lépjen ki. Az őrcsapat elvonulása után Didrenzel azzal a szándékkal, hogy puskáit visszakéri s a néptelen csendes völgyben, hogy szétnézzen lefelé indult, eközben azonban egy mellékvölgyből jött új orosz járőrséggel találkozott, mely a magánosan lézengő férfiban kémet sejtvén, elfogta, és se szó se beszéd, megkötözte

s minden könyörgése s mentegetőzése dacára vissza a határra vitte, honnan a menetközben egy vasúti őrházba foglyul internált nyolc népfelkelőnkkel együtt, tovább kísértetett s azóta nyoma veszett. Úgy vélik, hogy ott Galíciában valahol mint kémet kivégezték. Nehány nap múlva kissé elpáholtan visszakerült. Ezzel ellenkezően hazaellenesen viselkedett Alsóverecke táján Duzsár János (Csevisin) nevű vezérszállási rutén parasztgazda és harangozó, ki az ottani erdőkben lappangó orosz előőrsöknek naponként a saját hazából titkon élelmet vitt, amiért azután a csendőrök elfogták s hadbíróság elé állították. Úgy mondják, hogy többé nem tért vissza.

Duzsár.

Kolera.

E tájon most a lakosok közt nem jelentkezik, de annál rettenetesebben pusztít Munkácson azokban a barakkokban, melyeket a Kalhy-féle téglagyár telepen rögtönöztek s hová szeptember 28-án a galíciai táborból a kolera és egyéb betegeket mint anyaországukba csoportosan visszavitték. Százakra megy e ragályos katonák száma, kiktől naponként húsz is elhalt s most még naponként 10–12 elpusztul. Megható ezeknek az eltakarítása. Tágas, mély vermet ásnak ott a Latorca balparti mezőn, a régi elhagyott temető táján, abba ruhástól fektetik sorba a hullákat, arra hintenek faforgácsot rétegenként s azt leöntik petróleummal s lángba borítják, azután pedig elégetés után elföldelik. Az ily ragályos betegségekben, vérhasban, tífuszban szenvedő katonákat most már Galíciából nemigen szállítják ide, mert ott is alakítottak koleragyűjtő helyeket, így Niepolomicében s a vérhasba esett katonák számára a Kassa-Neusandes-Kalvária közötti vonalon. Ezzel az intézkedéssel az addig csak szórványosan jelentkező kolerának járvánnyá való elfajulását biztosan megfogják akadályozni. Lapjaink szerint alig is van már vidék hazánkban, hol egyes koleraesetek nem fordultak volna elő.

Német vélemény a magyarról.

A németek annak előtte a magyart nagy bajuszával s fokosával ábrázolva, nem igen becsülték meg s egyébnek mint joviális jó embernek, nem tartották. Most azonban a dúló háborúkban kimutatott hősiessége s vitézsége alapján elismerik kiválóságát. Ezt igazolja a Simpli cissimus lapja, hol egy nagyképen két jól ábrázolt baka megy szuronyszegezve s alatta e vers olhasható:

Hoch Ungarn, Kühn und heldenhaft,
Wie maacher Deutsche von Euchsang
Nun gibt die wessen bruderschaft
Den alten Lieden nenen Klang.

Ihr Recken, ist mist wohlgetan
Dass was die not zusammengeschweisst?
Dald bricht die schöne zukunft an,
Die and für immer Bruder seisst.

Magyarosítva:
Zengtük felétek valaha:
Éljen a bátor, hős magyar!
Együtt küzd most a fegyverünk
És frissen cseng a régi dal.

Úgy-e jól van így, daliák,
Hogy a bajban ölelkezünk?
Virrad már a boldog jövő,
Örökre testvérek leszünk.

Vilmos császár mondta Antwerpen bevételekor.

Midőn Vilmos császár október 9-én, Antwerpen elestéről, ezt nagynénjének, Lujza badeni nagyhercegnőnek megsürgönyözte, mondván: Antwerpent ma délután harc nélkül megszállottuk. Mély alázattal istennek legyen hála azért a gyönyörű sikerért. Az övé legyen a dicsőség. Ugyanakkor a táborban így búcsúzott el katonáitól: Fiúk, mielőtt a lomb a fákról lehull, mindnyájan ismét édes hazánkban leszünk. Ezt katonák szimptomának tekintik, hogy a császár mily sziklaszilárdan bízik a német fegyverek győzelmében.

Időjárás.

Nálunk szeptember 1-től kezdve a Jupiter Fluvius uralkodik: folytonosan esik. Október 12-én Munkácson a Latorca kiáradt. Mindenütt a feneketlen sár és pocsék. Vajon Galíciában, hol seregünk táborozik és hadakozik, szintén ily kegyetlen az időjárás. Mennyit szenvedhetnek ott a szabadban tanyázó és mozgó drága véreink, szegény, hős vitézeink! Megkönyörülhetne a jó Isten!

Hó.

A folytonos esőzés nagy hideggel is jár. Mi több, október 8-a körül hazánk több helyein már hó is jelentkezett. Így leesett

nagy mennyiségben Vajdahunydon, Vaskohón, Nagyváradon, Körösbányán, Bánffyhunyadon s Erdély más vidékein. Nálunk a galíciai határhegyeinken. Ez is az abnormitásokhoz tartozik.

Október 14.

Máramaros.

Máramarosból még mindig üldözik az orosz sereg csapatait, melyek már szeptember 28-a óta tolongnak ott. Szeptember 28-án betörtek Körösmezőnél, a Tatárhágón egyik kis őrcsapatink még aznap megütközött az ellenséggel. Rövid ideig feltartóztatta, de a túlerővel szemben kénytelen volt Ráhóra visszavonulni. Október 1-jén Ráhónál, miután megerősítés érkezett, újra felvették mieink a harcot, majd október 2-án lassú visszavonulás után, Nagybocskóról tartóztatták fel egy ideig az oroszokat. 4-én Técsőnél ütköztek meg. Az orosz sereg húszharmincezer lehetett. Az orosz Máramarosszigetre október hó 3-án vonult be és ott tartózkodott 6-ig, anélkül, hogy erőszakoskodott volna. Az alatt Dobay Sándor nyugalmazott tanár, mint helyettes polgármester képviselte a várost. Miután a hatóságok és a megyei tisztviselők mind elmenekültek s távoli városokban várták a veszedelem kifejlődését. Október 6-án úgy látszik, hogy az orosz sereg parancsnoka felhagyott azzal a kijelentett szándékával, hogy a katonaságot Szatmár s Debrecenen át egyenesen Budapestre vezesse s Nagybocskó felé indult, anélkül, hogy többé a 180 ezer koronányi hadisarcot említette volna s megelégedett azzal, hogy a követelt 40 ezer pud zab, ugyanennyi széna, 100 ezer cigaretta, 500 kiló cukor, 300 kiló kávé, 50 kiló tea, 150 ló s ugyanannyi tehén helyett, csupán húszezer cigarettát s néhány tehenet kapott. Az elvonulás után október 7-én Nyegre László főispán Husztról elindult Máramarossziget felé. A vonatot kísérte Hirschler Béla osztálymérnök és Vadnai Lajos mozdonyvezető néhány utazóval, kik Máramarosszigeten leszálltak, míg Hirschler tovább ment. Mintegy öt kilometernyire haladván, kozákok támadták a vonatot s ekkor történt, hogy a muszka katonák a vonatra lövéseket tevén, az egyik kozák golyója a kazánt érte, egy másik pedig átlőtte a féket. Így a mozdonnyal se előre, se hátra nem lehetett többé menni és golyózápor érte a vonaton levőket, úgy, hogy Hirschler és Vadnai ott meghaltak; egy századosunk, Lénárd György állomásfelügyelő és két csendőr leugrott a vonatról, egy ház mellé bújtak, ahonnan a százados is tüzelt s futás közben a két csendőr s a fűtő megsebesült. Az oroszok a vidéken csatangoltak. Nagybocskónál hadrendbe

állottak s ott tettek kísérletet seregeink feltartóztatására.

Ökörmezői diadal.

A Máramarosban szétvert orosz derékhad egyes menekülő részei folyton hátrálnak s a harcot kerülve egyszerűen megfutamodnak. Utolsó maradványaik Kőrösmezőtől nyugatra Teresulka mellett a határszélen állanak s igyekeznek menekülésük közben a határon túl biztosabb területre. (Október 12.) Az Ökörmezőnél megvert oroszokból egy ezred gyalogságot elfogtak csapataink és két ágyút is elvettek tőlük. Herincsén is száz foglyot ejtettek. Innen pániszerűen menekülnek kifelé.

Alsóvereckénél.

Érdekes jelenetek történtek az orosz seregek Beregbe való bevonulásánál is. Október 2-án Gábor csendőrhadnagy 12 csendőrt vezényelt ki Alsóvereckére, hogy részt vegyenek az ütközetben. A lengyel, rutén népfelkelők terepet változtattak s csak a 12 csendőr maradt a helyén. Ezek a nagyközség felső végén a temetőhegy előtt, szemben a görögkatolikus templommal, a Dobozi Dániel, negyvennyolcas honvédszázados emlékszobra körül foglaltak állást s ott kitartással állották az ellenség tüzét. S miután itt a csendőrkapitány észrevette, hogy kozákok a templomtornyából szemlét tartanak, az őrmester karabélyával célba vette a toronyban levő kozákokat, e pillanatban azonban a síremlék alatti alacsonyabb hegydombon körülbelül száz kozák bukkant elő. Ekkor a hadnagy mellett már csak két csendőr volt éppen s ezekből is később egy megsebesült, úgy, hogy csupán Laterko István nevű csendőr maradt a hadnaggyal, kik a síremlék mögé guggoltak le s ott órákon át viszonozták a tüzelést, míg a fentebbről érkezett segítség folytán a tüzelés megszűnt. A csendőrök közül kettő meghalt. Varga csendőrnek a mellébe fúródott a golyó s elestében társa felé hajolva kinyögte … a töltényeket … Ugyanis a szolgálati parancs szerint, a sebesültek kötelessége a ki nem lőtt töltényeket a társának átadni, hogy az ellenség kezébe ne kerüljenek.

Pénzügyőrség hőstette.

Ugyanakkor a hadiszolgálatra kirendelt pénzügyőrségnek az ismeretlen terepen a felderítő csapatokat kelletvén vezetni, Magdinecz János szemlész, Popovics Miron, Zsigmond Lajos és Kondor Bertalan pénzügyi vigyázó elindultak Szolyváról s eljutottak a Maros-hegytetőre, honnan egy hetven emberből álló őrjáratot kellett a Vócsi-teleppel szemben csúcsra vezetni. Egy

kis patak folyik arra, Magdinecz az őrjáratot a cserkészúton vezette, amelyen egyszerre velük szemben mintegy 40 kozák bukkant fel, kiket szintén ily ösvényen vezettek be az országba. Az őrség itt megállapodott, csak a pénzügyőrök mentek előre, és mikor a kozákok újra felbukkantak, a négy pénzügyőr sortüzet adott. Magdinecz lelőtt egy kozákot, elvette fegyvereit és 30 töltényét. A többi kozák megfutamodott. Magdinecz ekkor egyedül folytatta útját és kikémlelte, hogy merre vonultak vissza az oroszok és milyen gyalogcsapatnak előőrsei. Miről Szolyván jelentést tett.

Mikor az oroszok Verecke felé vonultak,[1] onnan a mi trainünk menekült s a kozákok lelőttek a muníciós-kocsiból egy lovat s így a kocsis elveszett. Ismét mikor az orosz csapat a Sztoj alatt vonult Volóc felé, a mieink meglőttek ott a havas lejtőjén egy kozákot, aki ott eltemetetlenül maradt. Vereckén a kozákok egy nagyszakállú zsidót megfogván, le akarták a fejét vágni. A jelenetnél több kozák lévén, a jobbszívűek tanácsolták, hogy nyaka helyett vágják le inkább a szakállát, mit azután a kozák egy éles késsel meg is tett. A megijedt és megcsúfolt zsidó e végzetén megmeredve bámult, míg a kozákok jóízűen nevettek. Hozzájok illő tréfa!

Az alsóvereckei bevonulás előtt az oroszok a község feletti hegyekről lőttek a mieinkre. Ez alkalommal gépfegyvereink összes lovait lelőtték, de a géppuskákat megmentették.

Október 3-án a mi csapataink a Szinyáki-hegyen, Bereg- és Forráshután, át Polena felé közeledvén, az oroszok az első lövést egy csendőrmester felé tették, aki távcsövével kémlelte az ellenségét. A golyó lábai közé esett. Majd a Vylchorától lefelé a községi legelőn jelent meg az orosz, míg a mieink a Krechája-Hlaboki gerincen fejlődött ki s a Krasznihorbon csatáztak, hol többen megsebesültek és tizenegyen elestek. Akloson és Rozgyilán háltak a kozákok, kiknek nagy része a Latorca folyón és Kisannától Vylchovica, Virliscse s Krasznadolina gerincén át mentek a Marosra, melyen és a Rinya tisztáson állottak ellen a Szaszóka felől közeledő csapatainknak, de csakhamar visszaszoríttatván, a hegyeken és a Vicsa-völgyön át menekültek. A vezérszállási vashídnál s az emlékkővel jelzett szorosnál is rövidesen megütköztek csapatainkkal.

Midőn a lengyel népfelkelők visszavonulóban voltak, egy portyázó csendőrőrsünk ukrajnai önkéntesekkel menve,

[1] Gróf Schönborn F. Károly úrnak számomra cerúzával írt jegyzetei után. L. T.

találkozott velük s mivel e bátor önkéntesek csupán ócska Werndl puskással voltak ellátva, amazok pedig jó Mandlicher-félékkel, nagy gyorsan kicseréltette fegyvereiket; hiába tiltakozott ez ellen a népfelkelő-tiszt, s a csendőr azon kijelentésére, hogyha velük visszafordulnak, puskáikat is visszakapják, szótlanul tovább siettek, nem lévén kedvük harcba elegyedni.

Galícia. A kárpáti orosz betörés visszaverése mellett, a többi nagy harctéren is jól áll ügyünk. Tíznapi ostrom után seregeink gyors

Przemysl. előnyomulása a San felé, felszabadította Przemysl várat az ellenséget körülzárás alól. Csapataink október 12-én bevonultak a várba. Ahol az oroszok még szemben álltak, ott megtámadta seregünk és visszaverte. A sineiavai és lezsajtki folyó átkelés felé való menekülésük közben tömegesen ejtett foglyokat. Az aknák fölrobbanása következtében a tisztjeik által előre kergetett oroszok egész csapatai egyszerre semmisültek meg. Az október 6-tól 9-ig Przemysl ellen intézett támadásokban nem kevesebb, mint negyvenezer embert veszítettek el. Az oroszok ostromló seregük háta mögött hat gyaloghadosztályt és egy kozák hadosztályt, tehát százezer embert küldöttek ellenünk, melyet a mieink kétnapos csatában visszavetettek a San folyó mögé. Przemysl védőseregének parancsnoka Kuzmanek altábornagy. Az orosz hadsereg mostani visszavonulásának reményleges eredménye és sikere lesz Lembergnek és illetve Galíciának teljes kiürülése. S ennek folytán ránk nézve, hogy Munkácsról a kerületi parancsnokság ismét visszaköltözik Lemberg városába, s így megszabadulunk az idegen katonaságtól s az azok között dúló kolerától.

Kelet-Galícia. Kelet-Galíciában Ivangorod alatt a Visztulán visszaszorították seregeink az oroszokat s Ivangorod fölött a németek a Visztula fölé kergetik őket. Varsótól délre 33 kilométernyire állnak a németek, kik Kelet-Poroszország határán minden orosz támadást visszavertek.

Francia. A francia balszárny két lovas hadosztályát október 10-én a németek Lilletől nyugatra és Hazebroucknál megverték.

Szerb. A szorongatott Szerbiában a lázadó katonák öldösik tisztjeiket. Ott a háború kitörése óta 600 tiszt és 60 ezer közkatona veszett

el szerbek részéről.

Önkéntes népfelkelő sereg.

Munkácson október 13-tól a városi hatóság kiáltványt bocsátott ki, mely szerint felhívja a hazafias férfiakat, hogy korkülönbség nélkül jelentkezzenek a szervezendő önkéntes népfelkelő seregbe, úgy azok is, kik toborzás útján hajlandók önkénteseket szervezni.

Kozákok Debrecennél.

Az országba betört oroszok, hogy mennyire szétterjedtek és elbolyongtak egyes kisebb csoportokban, kitűnik abból is, hogy most október elején Debrecen közelében a szabad mezőn elfogtak a földművelők hat lovaskozákot, kik ellenállás nélkül leszálltak lovaikról s megadták magukat, kijelentvén, hogy már négy napóta éheznek. Bereg megye rengetegeiben is elfognak a portyázó csendőrök ily bolyongókat. A Turkánál elfogottakból hatszáz orosz fogoly október 11-én ment keresztül Nyíregyházán. Ott teát és kenyeret kaptak vacsorára. Az orvosok a gyanúsokat elkülönítették. Aradra viszik őket. – A Máramarosba betört oroszok utolsó maradékait Terebesfehérpataknál csapataink október 13-án megtámadták és megfutamították, aminthogy a Kirlibaba felé vonult oroszokat is a határig üldözték oda hegyeken át menetelt katonáink.

Nyíregyházán.

Máramarosról.

Október 15. Galícia.

Ma híre ment, hogy az oroszok megkezdték a kivonulást Lembergből és csak órák kérdése, hogy Lemberget a mi csapataink visszafoglalják. Eddig Lemberget megkímélték az oroszok a pusztítástól, kik különben is fegyelmet tartanak. Jaslóban néhány orosz katona nyílt utcán elrabolta az emberektől az órákat. Ezeket erre azonnal agyonlőtték. S épp ezért a menekült lakosság kezd elhagyott lakásaiba visszatérni. A gyárak megkezdték üzemeiket. Drágaság egyáltalán nincsen.

Az oroszok úgy Galíciában, mint pedig a Visztulától északra még mindig folytonosan visszavonulnak; a mi katonáink pedig szüntelenül a legerélyesebben üldözik. Az osztrák hatóságok működnek s az oroszok által okozott károkat felvétetik. Úgy szintén az oroszok által elpusztított távvezetékek, hidak és vasútvonalak javítása folyik s befejezik. A vasúti forgalom ismét életbe lépett. Hatósági jelentések szerint az oroszok, még a kozákok is, eltekintve a tisztátlanságuk által okozott károktól, emberiesen viselkedtek. A Visztula partján többször voltak előőrs-csatározások. Egyes csoportseregeink támadásánál

mindvégig győzelmes harcok közben Sant, Jaroslant és Lezajskot elfoglalták. Chyrovtól keletre szintén előrehaladnak. Az oroszoknak kísérletét, hogy a Visztulát Ivangorodból és attól délre átlépjék, meghiúsították. Eközben a keleti hadszínterén a kelet-poroszországi német hadsereg is győztesen törnek előre; az október 10-én Schirwindtnél megverték és ezer foglyot ejtettek; Grojec mellett Varsótól délre pedig a 2. szibériai hadtest kétezer emberét elfogták s szintén Visztuláig nyomultak előre. Szóval ügyünk itt jól áll s nincs okunk aggódni, hogy az orosz Kárpátainkon még egyszer átjöhessen.

Galícia. Újólag írnak a lapok arról, hogy most október 12-én Drohobic felé visszaverték csapataink egy kozák hadosztályt, hogy Przemyslnél már csak a vár keleti vonala előtt áll ellenség. Egyebütt teljesen elűzték az ostromló oroszokat s ebben segítette a przemysli védősereg kirohanása is. Sosnica közelében – Przemysl és Jaroslau között – több hajóhíd leszakadt a menekülő oroszok alatt és számos orosz fulladt a sárba. A várostromlásnál elpusztult oroszok számát 40–50 ezerre teszik. Schirwindtnél október 12-én az oroszok újabbi átkaroló kísérletét ismét meghiúsították a németek és ez alkalommal 1500 foglyot és 20 ágyút zsákmányoltak.

Volóc. Október 16-án a Munkácson működő lembergi kerületi parancsnokság és intendatúrájának egy része működési terét áttette Volócra, hogy onnan succesive tovább mehessen Lemberg felé. Volócon a vagonokban fognak szállásolni.
Szerbiában a 4. szerb hadseregnek, amely Visegrádnál Boszniában borzalmas vereséget szenvedett, óriási veszteségei voltak. Futásközben megtizedelték őket csapataink a Krupanj körül harcoló szerb seregnek is kétségbeesett a helyzete.

Auffenberg. Őfelsége Reis, október 9-én kelt kibocsátványa szerint Auffenberg Móric, tábornokot megelégedésének nyilvánítása mellett a számfeletti állományba helyezte és fentartá magának újra való alkalmazását. – Eszerint egyelőre a galíciai hadvezetőséget nem folytatandja.
A háború költségeiről azt írja a londoni Economist című folyóirat, hogy a háború napi költsége a semleges hatalmak mozgósítását is beleszámítva, kétszáz millió márka. Ebből 44 millió márka esik Németországra, 42 millió Oroszországra, 32–

32 millió Ausztria-Magyarországra és Franciaországra.

Princip és társai bűnpöre.

Ferenc Ferdinánd és neje Zsófia trónörököspár gyilkosainak október 12-én kezdette tárgyalni a szarajevói hadkerületi törvényszék Curinaldi törvényszéki főtanácsos elnök és tagjai Naumovics és N. Hoffmann törvényszéki tanácsosok alkalmazásával. Vádlottak Princip Gavrilo és 24 bűntársa. 22 vádlott ellen vád emeltetett hazaárulás bűncselekményéért a bűntető törvénykönyv 111. §. 1. pontja alapján, Cabrinovics Nedjelko, Grabes Trifko, Cubrilovics Vaso, Popovics Kajetán, Kranjcevics Ivo, Dukics Lázár, Zagorács Branko, Perin Marko, Kalember Dragán és Forkapic Nikola ellen pedig a btk. 266. §-ba ütköző bűncselekmények miatt. A pör kimenetelét majd annak idején följegyzem. Itt csak azt említem, hogy a vádirat szerint a bűnösök fő célja az volt: hogy az Osztrák-Magyar Monarchia délszláv tartományai elsősorban Bosznia és Hercegovina a Monarchiától erőszakkal elszakíttassanak, s minthogy belgrádi körök véleménye szerint Ferenc Ferdinánd főherceg, trónörökös és üzelmeknek útjában állott s tehetségeinél fogva ő keresztüllátott a nagyszerb intrikákon, azért Princip, Cabrinovics és Grabes kiválasztattak arra, hogy őt szarajevói tartózkodása alatt meggyilkolják s e végből Belgrádban Ciganovics szerb királyi államvasúti hivatalnok és Tankosics Vajo királyi őrnagy a kragnjeváci állami arzenálból származó bombákkal látták el. Ezek tagjai voltak a Narodna Odbrana szerb nemzeti egyesületnek is, melynek célja volt a délszláv tartományoknak a monarchiától való elválasztása s Szerbiához való csatolása, addig, míg a délszláv köztársaság megalapíttatik. E terveket Sándor szerb trónörökös is pártolta. Ciganovics pedig a merénylet végrehajtására négy revolvert adott át és Grabest és Principet a céllövésben kiképezte. Cubrilovics merénylő Sándor szerb trónörökössel ez ügyben beszélt és tárgyalt is.

Október 16.

A ma érkezett hadi tudósítások szerint a németek október 10-én ezer és 12-én Schirwindtnél 3000 oroszt fogtak el és 26 ágyút és 12 gépfegyvert. Majd elűzték az ellenséget Lyckből és a tőle délre fekvő Bialából is, hol 8000 orosz fogoly és 25 ágyú került a németek kezére, hol azt hátrahagyták.

Galíciai.

A galíciai harctéren az oroszok a Medyka–Sztary-Sambori

vonalon foglaltak el megerősített állást, hol a mieink megtámadták őket s most ott a harcnak terjedelme növekedőben van.
A galícia harctéren komoly jelenetek történnek. Csapataink előre haladnak. Lovasságunk Przemysltől a Sadova Visznja felé hátráló oroszokat üldözi. Az orosz főerejével úgy látszik, hogy a lublini kormányzóságban, erős mellékhadereje pedig a Niemirov–Javorov–Sadova—Visznja vonalon állott föl, hol Lemberg környékéig több északról délnek haladó patak- és mocsárvonalat rendkívül megerősítettek és azokat szakaszos ellentállásra berendezték; szándékuk lévén a mi seregeinket a San és Visztula áthatolásukkor itt ütközetre kényszeríteni.

(…)jaink[2] különféle irányban vonulnak fel.

Máramaros.

A Kárpátokban négynapi harc után csapataink Toronyát és Wyskov felé üldözik az oroszokat. A Visói-völgyben is folytak eredményes előcsatározások a visszavonuló kisebb ellenséges osztagokkal.

Toronyai ütközet.

Toronyánál október 13-án reggeltől késő délutánig tartott az ütközet, melynél teljesen szétverték a visszavonuló ellenséget, mely épen ahelyen próbált még kétségbeesett igyekezettel szembeszállni előnyomuló csapatainkkal. Ezek három oldalról támadták meg az oroszokat, de végre is összes fedett állásaikból kiverték. Egy ágyút elfogtak s egy másikat a tüzérségünk szétlőtt. A futó ellenség egy része átlépte a galíciai határt, s előőrseink követik őket a galíciai Wyskow és Ludikovka felé. Az oroszok másik része itt rekedt az országban s kisebb csapatai Kaszómezőnél és Rahó mellett foglaltak állást. Főerejük kozákokból és tüzérségből állva, de a mieink itt is megfutamították őket. A felszabadult Lonkán erősen észrevehetők a csaták nyomai. Sok ház romokban hever. A menekülő oroszok itt húszezer szivart és cigarettát felejtettek, mi katonáink kezeibe jutott.

Lonkai harc.

Szerbia.

A szerb harctéren Péter király vette át a hadsereg vezetését és az uralkodást? Az elfogott szerbeket katonáink Boszniába viszik. E foglyok fölszerelése szánalmas, legtöbbjének nincs egyenruhája is csupán katonasapkát és köpönyeget visel rongyos polgári ruhája fölött. Kiéhezettek s megis sebesültek. Számos ágyút és gépfegyvert zsákmányoltak tőlük.

[2] A szöveg egy hiányzó oldalt követően folytatódik – a szerk.

Francia harctéren a németek október 13-án Lille várost megszállották és ott 4500 foglyot ejtettek. Belgiumi Gent felől az ellenség, közötte a védőseregek egy része sietve vonul vissza nyugatnak a tengerpart felé s csapataink üldözik. A belga kormány Ostendétből Havreba utazott. A király a hadsereg élén maradt. Antwerpen város német katonai parancsnoksága 400 millió frank hadiadót vetett ki Antwerpenre. Brüggébe bevonultak a németek.

Lengyel legionisták Debrecenben.

Október 15-én Debrecenbe érkeztek az ukrajnaiak és a lengyel lövészifjak, akik az uzsoki és a máramarosi harcokban mintegy nyolcezeren részt vettek az Erdős-Kárpátokban, anélkül hogy halottjuk lett volna s csak kevés sebesültjük. A legionáriusok a máramarosi harcokban az oroszok egész trénjét elvették. – Debrecenbe ért akkor az a nyolc vagon fegyver is, amit az oroszoktól zsákmányoltak. Este tovább elutaztak. Köztük volt két leány is felöltözött legionista. Munkácson is megfordultak.

Hideg ellen papíros.

A harcoló katonáknak hósapkával, gyapjas lábú kézvédőkkel való ellátásáról most honleányaink élénken gondoskodnak, mindenütt kötnek, varrnak ilyeneket. A hideg az idén korábban beköszöntött. Már szeptember közepétől beállt a fűtés házainkban is. Egy veterán a lapokban ajánlja, hogy a papírgöngyölet nagyon melegtartó és nedvességtől óvó tulajdonságánál fogva jó óvszerül szolgálhat a hideg és nedvesség ellen. A mell és háton az ing fölött alkalmazott papírborítás megóv a meghűléstől. Fázós és hideg lábakat is ajánlatos a harisnya vagy kapca fölött papírba göngyölíteni. Újság- vagy bármily más papíros alkalmas és oldószer e célra.

Rögtönítélő bírósági ítélet.

Munkácson a Marka-korcsmában történt, hogy Szabó Mihály 42 éves, görögkatolikus, nős, egy gyermek atyja, kocsis, október 4-én mulatozván, több polgári iparos és 8 ulánus jelenlétében az itt beállott riadalmas idő alkalmából, arra buzdította az ulánusokat, hogy ütközetben ne lőjenek az oroszra, azok mondá – úgy is testvéreink, akik nem lőnek ránk. Majd ha bejönnek, akkor felszabadulásunk a magyarok zsarnoksága alól. Aztán a magyar hadsereg már úgy is éhen pusztul, és az oroszok hála Istennek, már közel vannak. Emiatt letartóztatván s a m. k. kassai honvéd hadosztály – mint rögtönítélő bíróság elé állíttatván, ez által Malatinszky István honvédhuszár ezredes elnöklete alatt a

katonai büntetőtörvény 314. 317. és 444. § alapján nyilvános tárgyalás és tanúkihallgatások után október 14-én agyonlövés általi halálbüntetésre ítéltetett s másnap a sátortábor közelében szabályszerűen kivégeztetett.

Október 17. Varsó.

A harcterekről új jó hírek. A német seregek immár Varsó alatt állanak és a Visztula egész nyugati oldalát tartják. Itt az oroszok nyolc hadtestükkel kísérelték meg ismét a Visztulán való áttörést, de az egyesült seregeink az oroszokat az egész vonalon visszaverték és súlyos veszteségeket okoztak nekik.

Sztary-Szambor és Medyka között, negyven kilométeres fronton, ahol az oroszok megerősített állásokat foglaltak el, megtámadták mieink az ellenséget s a nagy arányokat öltött harc most folyik javában. Csapataink elfoglalták a staroseli megerősített magaslatokat s támadásuk előre haladt. A Strwiaztól északra, Przemysl délkeleti arcvonaláig számos magaslatot vettek birtokukba. A vártól északra, a San folyó mentén szintén harcolnak. A harcvonal most Varsóbólkiindulva a Visztulán végig le a Sanig, a San mentén Jaroslau és Przemyslin át Samborig innen keletre Drohobyc és kb. Sztryj irányáig terjed. A Visztula balpartján nagy csata áll. A harcvonal Sandormirnál kezdődik és közel 200 kilométer hosszú.

Szkóle.

Az ellenséget a Kárpátokon át való üldözésben Wyskovig és Szkoléig jutottak seregeink.

A hátráló oroszok szándéka harcvonalba állani. Az oroszországi hadi operációkat teljesen titokban tartják. A csapatok egy oly óriási ütközetre tömörülnek, amelynek terjedelme meghaladja mindazokat, amelyeket eddig ismertek.

Przemysli felhívás.

Érdekes, hogy október 2-án Dimitriev Radkó orosz tábornok, Kuzmanek, Przemysl várparancsnokához egy parlamentairt küldött levéllel, melyben őt felhívja, hogy a várat adja fel tisztes feltételek alatt, mert lehetetlennek tartja, hogy kívülről valami segítséget kaphatna a vár. Felhívja tehát, hogy a tárgyalást kezdje meg Vandam ezredessel. A levélre azonban így válaszolt a várparancsnok: „Parancsnok Úr! (ti. az ostromló hadsereg parancsnoka) Méltóságomon alulinak tartom, hogy szégyenletes föltevésére érdemleges választ adjak.”

Kárpát.

A máramarosi harcokban az oroszok elvesztették egész

trainjüket s tábori konyháikat, s tömérdek foglyot a nyolcezer legionárius mindenhol elszántan harcolt. A Kárpátokból kimenekült orosz csapatok Bukovinában is szenvedtek vereséget, több ütközetben majdnem teljesen megsemmisültek; a megmaradottak óriási rendetlenségben vonultak vissza.

Újoncozás. Munkácson, különösen a fegyveres működéstől irtózó zsidóság körében nagy aggodalmat okozott az a hír, hogy az 1886. évi XX. tc. alapján közelebb a katonailag ki nem képzett 24–36 éves férfiakat fogják megvizsgálni s a közös és honvédsereg kiegészítéséül besorozni, s népfelkelési tényleges szolgálatra, vagy is katonai kiképeztetés céljából behívatni. Meg így utalván, hogy az 1896–1878. évi születésűekből a fiatalabb évfolyamokba tartozók behívása a későbbi évfolyambeliek behívását meg fogja előzni. Az összeírást október 29-ig befejezik. Az alkalmasak pedig megbírálásának, illetve megállapításának eljárása, a népfelkelési bemutató szemlék megtartása december hó 31-ig fognak megtörténni. Addig szepeghetnek Izrael fiai! Kik úgyis minden ily tehertől megmenekülni szoktak. Tüntessék ki magokat immár ezen a dicsőséges és szent téren is. Mutassák meg tényleg, hogy a hazának méltó fiai s az exotikus kaftán, harisnyás bugyogó és tatárkucsma alatt is férfi s hazafias érzelmű szív dobog!

Németek diadalmas útja. A németek eljutottak az Északi-tengerhez. Elfoglalták Knocke és Heyst tengerparti városokat. Lillet erős ágyúzás után bevették s Kortryknál a belgák nagy veszteséggel visszavonultak Ostende felé. S ezt körülzárták, mennyiben keletről, délkeletről és délről nyomulnak a német seregek Ostendének, mi nagy rémületet keltett a kikötővárosban.

Ostende felé.

Antwerpeni zsákmány. Az antwerpeni ostromnál a németek zsákmánya óriási volt: 500 darab ágyú, rengeteg élelmi és hadiszer. Négymillió kilogramm gabona, 10 millió márka értékű gyapjú s egyéb tömérdek, szükséges tárgyak. Azon kívül még ötezer fogoly, míg mintegy húszezer belga katona és 200 angol menekült holland területre, ahol lefegyverezték őket.

Franciák vesztesége. A francia hadsereg veszteségei szeptember végéig: 150 ezer halott és 350 ezer sebesült. A hadifoglyok száma kellően meg nem számlálható.

A Vogézek magaslatait német csapatok tartják megszállva. A franciákat teljesen visszaverték Belfortra.

Október 18.

Úgy látszik, hogy a szomszéd Galíciában keményen foly a harc. Ezt mutatja azon sok sebesült katona, kiket vasúton Szkolétól ide hoznak. Ma és tegnap négyszáznál többet szállítottak a pályaudvarból autókon, kocsikon és hordágyakon. A főutcai állami elemi fiúiskolában 149 ágy állt készen, hova 17-én éjszaka kezdték behordani a sebesülteket, kik mint mondták Szkólen túli tájakon folyt irtóztató harcokban megsérültek, hol az orosz katonák halmokban hevertek holtan. Ide is hoztak néhány sebesült muszkát, de a kórházban működő egyetlen szanitéc, katona orvosnövendék nem akarta őket befogadni s így más kórházba küldé. Az ápoló személyzet itt teljesen hiányzott. Az elmenekült úri ápolónők még nem tértek vissza október 1-i eltávozásukból s mások meg nem voltak elkészülve a tömérdek új beteg megérkezésére. A többi hat–hét kórházban rendesebben ment a kezelés.

Hogy különben immár 170 kilométerre kiterjesztett harctéri fronton, a Varsótól–Sztary-Samborig, a Sambor–Drohobyc–Sztry–Stanislau vonaltól délre fekvő Turka –Skole–Zielona vonalig a csata részünkről előnyösen folyik, onnan is kitűnik, hogy sebesültjeinket szépen felszedik, s elszállítják s hogy minap is 15 ezernyi orosz foglyot hoztak kórházba. Így reméljük, hogy e napokban döntően fog hatni az összemérkőzés.

Varsó.

A németek elfoglalták Lodz városát. Azok már Varsó előtt állanak, az osztrák-magyar és német csapatok elérték Ivangorodot s az oroszokat a San folyóig szorították vissza s ezek kénytelenek voltak Przemysl ostromát abbahagyni és a vár alól visszavonulni.

Vissza-vándorlás.

Városunkban napok óta tart a jelenség, mely a Kárpátokontúli állapot javulására mutat. Tudniillik, hogy hosszú sorokban jönnek északról és délről azok a galíciai rutén gazdák és zsidók, kik néhány hét előtt leverten és aggodalom terhesen vonultak erre át, hosszú tágas szekereiken ládákban és lepedőkben cókmókjukat, ifjú és korosabb némbereiket ötszörös sorba ültetve cipelték s ismeretlen helyeken menekvőpályát kerestek. Most kissé megfogyva, de vidámabb arccal s megapadt szekereken érkeznek s utcáinkon megállva, a köréjök gyülekező lengyel

katonákkal és népfelkelő földieikkel élénken beszélgetnek. Bizonyára ők is meg lesznek nemsokára győződve arról, hogy mindenütt jó (?), de legjobb otthon!

Nagy csata Varsónál.

Varsó és Ivangorod között nagy csata folyik. A németek a Visztula bal partján ütköztek össze az oroszokkal. A harc sokáig eltarthat. Az első támadás Javornikban történt, hova az oroszok Krakkó környékéről húzódtak vissza. Az ütközetek arcéle Sandomierctől kezdve majdnem 200 kilométernyire terjed ki. Az oroszok soraiban járványos betegségek pusztítanak s élelmiszerekben is nagy a hiány.

Máramarosból még mindig nem vonultak ki egészen az oroszok. Négyezernyi csapat még mindig ott bujkál. Hátvédjük Rahónál megállapodott s ott elsáncolta magát. Október 15-án seregeink három oldalról, Terebesfejérpatak, Kaszó és Tiszabogdány felől megtámadták s Bilinen túlra késztették. A Rahónál megvert sereg Kőrösmező felől vivő úton vonul vissza. Útjukban Terebesfejérpatakon sok házat felgyújtottak, a kisdedóvót s a csendőrkaszárnyát földúlták. A vasúti őrházakat fölégették s a vasúti hidakat fölrobbantották. Délelőtt Barlabás községben megtámadták seregeink előőrsei az oroszokat, heves ágyúharc kezdődött délben s csakhamar meggyöngült az orosz hadállás s csapataink Rahó mögött elsáncolt ellenséget bombázták, melyet éjjel szuronyrohammal elűztek s az ország határa felé nyomták. Rahót pedig elfoglalták.

Kőrösmező.

A Kőrösmező felé menekült ellenséges csapatrész az utolsó, amely még magyarföldön van; jóllehet többen apró csapatokban az erdőkben bujdosnak töredékesen, hol őket jár- és csendőreink minden ellenállás nélkül elfogdossák. Számos elhagyott kozáklovat is így kézre kerítenek. Október 17-én Borkúton túl ágyúztak. Hauser alezredes a parancsnok itt. A bilini hídrobbantás áldozata lett. A Stare aljában elfogtak egy kozákcsapatot.

Belgium.

A németek október 14-én Brügget, 15-én pedig Ostendét, szállották meg. A német csapatok körülzárták Ostendét s a város tanácsa hiába tiltakozott az ellen, hogy a várost az angolok megvédjék. A belga hadsereget hajóra szállították. Most immáron egész Belgium a németek kezén van. Menekülés közben sok száz automobil, mely belga tisztekkel megrakva

Ostendéből Bloisba igyekezett, a németek kezébe került, amennyiben a Franciaországgal való összeköttetés el van vágva. Észak-Belgiumban nem találtak a portyázó németek ellenségre.
Az angol-belga-francia hadsereg hátvédét a német csapatok kivetették állasaikból. Itt a csaták előnyösen folynak, különösen Belfort környékén.
Szerbiában szorongnak a népek. A Drina túlsó partján levő hegyláncolatot elfoglalták a mieink, rohammal megszállották. Tagodnja, Kasutnja Stopa, Crni orch és Biljegen nagy fontosságú stratégiai pontokat, magaslatokat. A szerb katonák csak kelletlenül harcolnak, megtagadják az engedelmességet. Ott a helyzet pusztulásnak indul.

Október 19. Hőfer vezérőrnagy hivatalosan tudatja, hogy Galíciában a harc kedvezően alakul. Synovackáról csapataink kierőszakolták a Sztry folyón való átkelést. Elfoglalták a helységtől északra fekvő magaslatokat és az ellenség üldözéséhez fogtak. Ép így elfoglalták makacs harcok után a Podbustól északra és Sztary-Szambortól délkeletre fekvő magaslatokat. A Sztrwiaz folyótól északra támadásunk szintén előre halad. Przemysltől északra már sikerült megvetni lábunkat a San keleti partján. A mostani offenzívánk során ejtett orosz foglyok száma meghaladja a 15 ezret.

15 ezer fogoly.

Orosz-Lengyelországban pedig a németek október 16-án Ivangorod-Kozienice felől intézett újabb támadását az ellenségnek igen súlyos veszteséget okozva visszaverték. A Schirwindten át elszállított foglyok száma négyezerre emelkedett. Seregeink vállvetve nyolc orosz hadtestet vertek meg itten, sok ágyút s egyéb hadianyagot elvettek.

Vásárlás.

A Munkácson levő lembergi cs. k. intendatúra, melynek legnagyobb része már Szkoléig elment, az előrenyomuló csapataink élelmeztetése és ellátása végett október 19-én a heti vásárunkon a csizmadiák áruszínjében minden kitett s egyéb kész áruit készpénzben, jó árban megvásárolták a katonák számára, úgy egyéb ruhaneműeket, a boltokban a bőrkészletet s egyéb élelmi és szükséges tárgyakat s árukat. Így a kereskedők s iparosok jó üzleteket csinálnak.

Orvosok.

Ma hat új katonai orvos érkezett a városba. Karjaikon a

vöröskereszttel ellátva fejér szalagot viselnek. Azonnal elfoglalták helyeiket s hozzáláttak a sebesültek kezeléséhez.

Munkácsról a katonák jóformán mind eltávoztak. A lengyel gyalogosokból csak azok vannak itt, kik az itt működő lembergi hadkerületi parancsnoksághoz beosztvák szolgálatra. A Csillag szálloda a hivatali helyiség, melynek kapujában hol gyalogos, hol dragonyos és ulánus szuronyos mannlicherrel áll őrségül. Az aláaknázott latorcai vashídnál pedig csendőrség áll. Megjegyzem itt, hogy a híd városfelőli részén negyvenlépésnyi távolságban a hídfőtől a járda mindkét oldalán van az akna elkészítve és lécekkel elrekesztve. Pedig úgy hiszem, hogy az ellenség e tájról már jó régen teljesen elvonulván, ez elővigyázatra szükség nincs. Aminthogy különben a város bejáratánál is már megszüntették a katonai őrségeket. Így a polgárok nyugodtan mehetnek ki s be, nem lévén immár kitéve annak, hogy igazolják ki- vagy bemenetelüket, ha a mezőre vagy szőlőikbe mentek, vagy sétára indultak. Sokan nagy szekatúráknak voltak kitéve, az ott posztoló lengyel vagy rutén vidéki népfelkelők részéről, főleg ha az kissé durvább s tompább elméjű volt. Bizony kellett kiállanunk az elmúlt tíz hét leforgása alatt a tömérdek jött-ment katonaság szeszélyeikről, lévén azok a házakba elszállásolva s néhol az udvarok, színek, csűrök és padlások laktanyáink szolgálván, mindenhol ürügyet találtak s kerestek a zaklatásra. A tömérdek tiszt s katonai alkalmazott s hivatalnok pedig családjaival, kisebb-nagyobb gyermekeikkel együtt műveltebb polgárok s honorációroknál elszállásoltatván, nem csekély megterhelést okoztak… No, de semmi sem tart örökké s így ezt is türelemmel elviseltük.

Latorcai híd.

Igaz, hogy Munkács környéke is osztozott e teherviselésben, mennyiben Oroszvég, Rákos, Dávidháza, Felsőkerepec, a vár tájéka, Nagylucska s más községekben szintén tanyázott gyalog, lovas és ágyús katonaság. Sőt Mezőterebesen még ma is ezerötszáz lengyel legionista van. Ezekből egyes csapatok elvetődtek Munkácsra s itt töltenek néhány órát. Mindnyájan a műveltebb osztályhoz látszanak tartozni. Csinos fiatal legények, sőt van közöttük 16–17 éves is, kik azonban jól kifejlődött, hajlékony és fürge testalkatúak s szemrevaló ovális arculatúak. A szőkék úgy látszik, az átélt táborozási mozgalmak között kissé megbarnúltak s így sok hasonlóságot mutatnak az oroszok

hamvas fizonomiájához.

Október 20. Dr. Kiss Imre †

Ma halt meg a munkácsi katonai kórházban dr. Kiss Imre, budapesti tanár és tartalékos hadnagy, ki az alsóvereckei orosz inváziónál ott lefolyt harcban megsebesült, bozótos fás hegyoldalon egy árokba dűlt s ott négy napig esőben-vízben feküdt, amikor gróf Schönborn F. Károly őt megtalálta s Munkácsra szállította, hol tüdőgyulladásából kigyógyítani nem tudták s ma itt elhunyván, a fővárosba elvitték rokonai. Nyugodjék békében a hős, ki jobb sorsot érdemelt.

Kárpáti hadtest.

Hoffman Péter, itteni Lemberg kerületi parancsnok s altábornagy rendelkezésére a Munkács környékén és Szabolcs megyében tanyázó különféle csapatokból alakított egy kombinált hadtestet, mely közelebb a hegyeken át indult Galíciába, s mint kárpáti csoportbeliek működnek most a Sztry felé eső tájakon.

Fuvarok.

A parancsnok intézkedése folytán most a hatóságok Bereg és Szabolcs megyékből 2400 kétlovas fogatot rendeltek ide, hogy hosszabb ténykedésre Galíciába átvittessenek. Megállapodás szerint mindenkinek a fogata előlegesen megbecsültetik s visszatértek a netalán esendő kára viszonbecsültetés után megtéríttetik. Minden fuvaros kap naponként 9 koronát és teljes ellátást, s tápot. Azon kívül besoroztak 108 pár lovat, szekér nélkül, hogy hasonlóul majd a galíciai területeken alkalmaztassák. Ezek teljes ellátáson kívül naponkint 6 korona díjazásban részesülnek az állam részéről. Munkácsra érkezett most 1800 ily fogat, melyek a katonai kaszárnyák közül állomásoznak s várják az útba való indítást. Október 20 és 21-én egyes csoportokat el is menesztettek vasúton Galícia felé.
Ma húsz külön ökrös fogat megrakva katonai szerekkel és ládákkal külön indult a városon s Körös utcán át a vidékre.

Lengyel katonák.

Mint mondják, Szabolcs és más tiszai megyékben több lengyel rendes és felkelő ezred már több hét óta állomásozik s várja a rendelkezést tétlenül. Hír szerint nem bíznak bennünk s azért nem vitték eddig a harctérre. S ezzel összefüggve az az intézkedés is, mely tényleg áll, hogy Galíciában hasonló bizalmatlansági okból az ottani beállított helyi csendőrség helyett, magyar gyalog és lovas zsandárság működik. A

rezervátban tartott lengyel ezredekből városunkban vannak egyes kisebb különítmények fekete, zöld, cseresznyeszín és sárgaszínű hajtókával, kik itt teljesítenek szolgálatot.
Mai hírlapok bíztató s jóleső híreket közölnek a galíciai csatatérekről. Azok deprimáló híresztelések és kórházi látványok mellett vigasztalóan hat egy-egy ily dicsérő szózat s elismerés, mely kompetens helyről, a hadvezér s parancsnok szájából ered. Így lelki gyönyörséggel olvastak Kuzmanek Hermann altábornagynak a győri hatósághoz intézett azon nyilatkozatát, hogy a przemysli vár ostromlásánál a sáncokba betört óriási mennyiségű orosz katona, visszaverésénél mily hősiesen harcolt két honvédezredünk! Illik is, hogy így bánjanak a magyarokkal, kik oly elszántan és vitézül s példásan harcolnak a közügyért, míg a muszkát hátulról géppuskákkal kellett rohamra kergetni.

Panos Ervin †

Jólesett lelkemnek az is, hogy Ő Felsége most október 10-én a szerbek elleni csatában szeptember 14-én elesett rokonunk Panos Ervin, 1. magyar honvédágyús ezredbeli századosnak a hadi diszítményes érdemkeresztet adományozta. Majd oda illesztjük a sírkövére s belevéssük családi emlékezetünkbe és szívünkbe.

Németh Kálmán ezredes és Imre.

Jó kedélyhangulatomat emelé az is ma, hogy Szegeden lakó leányom, Júlia Németh Kálmán ezredes neje tudósított arról, hogy végre férjétől és Imre fiától levelet kapott október 17-ről a przemysli várból (honnan repülőgépen szállították hazánkba), melyben őt tudósítják, hogy egyelőre túl vannak a veszélyen s várostromló ellenség visszaverésében szegedi honvédezredük élénk részt vett. Hogy Kálmán elmenetele óta eléményeiről naplót vezet, míg fia honvédfőhadnagy és segédtiszt (horrendum dictu) 600 korona megtakarított pénzt küldött haza eltevés végett.

Holl család.

Másik leányom, Anna (Holl Gyuláné) szintén kapott levelet Holl Jenő sógorától, melyben írja, hogy egyik fia, Béla jogász a szerb csatában megsebesülten feküdt a csatahelyen önkívületben s ráadásul egy átszáguldó ló megrúgta koponyáját s így terhes sebeiben most Klagenfurtban fekszik a kórházban s különösen fejét fájtatja; másik fia, Kornél mérnök pedig Budapesten gyógyulófélben van, balkarját átlőtték. Még három fia van a harctéren. Bizonyára szülei elég gondot s aggodalmat állanak ki

miattok… Valjon hazánkban hány zsidó család részesül ily sorban!? (Október 24-én kaptunk értesítést szegény Holl Gyula elhunytáról.) Nyugodjék békével!

Przsemysl ostroma.

Hogy Przsemysl-vár alatt, melynek ostromlása szeptember 18-án kezdődött s melyet többször ostromolták s megrohanták az orosz seregek, végre pedig október 7-én hősi védelem után felszabadult, mily tömérdek orosz katona elveszett, mutatja az, hogy egy jelen volt huszárkapitány elbeszélése szerint azon a részen, ahol a támadás történt, 800 méter hosszban, 30–40 méter szélességben, és körülbelül két ember magasságban feküdtek az orosz holttestek. Hozzávetőlegesen egy rakáson 30 ezer ember hullája feküdt. Az általános veszteséget 40, sőt némelyek ötvenezerre teszik. Különben a várban és városban a háromheti ostromlás alatt a védősereg, többnyire magyar ezredek kedélyesen éldegéltek, még magyar, német és lengyel nyelvű lapot is nyomtattak s kiadtak, melynek Tábori Újság volt a címe s igen kapós és kedvelt olvasmányul szolgált. Repülőgép is megjelent olykor s közölt híreket a nagyvilágból.

Galícia.

Galíciában különben egyre tart előnyomulásunk. Strwiaz mindkét partján csapataink futóárkokkal küzdik magukat előre az ellenség harcvonalához s az orosz éjjeli támadásait véresen visszaverik. A Kárpátokon át előrenyomult erőink más részei Lubienceig, az Orvovtól északra fekvő magaslatokig és az Uryc körüli területre hatoltak előre.

Új haditerv.

Hidenburg tábornok német és Conrád osztrák-magyar vezető még szeptember elején Boroszlóban megállapítván a haditervvel, ennek kivitelével most foglalkoznak, Skiernievcie és a Visztula felső részén, Krakkótól keletre egy millió katonából álló hadseregünk kezdte meg fölvonulását az oroszok ellen. Melynek ellenében az orosz hadvezetőség most október első napjaiban Keleti Galíciából hatalmas csapattesteket rendelt föl a lublini kormányzóságba és a Varsó és Ivangorod közötti vonalra. Oroszország nyolcvannál több gyalogosztályt állított föl a szövetséges haderőkkel szemben. – E napokban fog tehát eldőlni a nagy ügy. Az orosz mindent elkövet, hogy a Visztula partjait magának megtarthassa s a Varsó ellen nyomuló seregeinket feltartóztassa. Nagy és véres eseményekre számolhatunk! Iszonyú rágondolni is. Több mint háromszáz

kilométer hosszú csatavonal fejlődik ki; mennyiben e vonal a Visztula szögétől, Novogeorgijewszk várától nyugatra, Varsó-Ivangorod-Sandomir-Przemyslen keresztül a Kárpátok hosszában Sztari Sambor községig terjed. A két ellenfél közötti terület harcfrontja három folyó (Visztula, San és Bug vidékét foglalja magában, olyan csatateret, amely a mocsaras lengyel síkságtól a hatalmas galíciai hegységekig terjed. Nagy munka vár ránk. Seregeink készségére, feláldozására van szükség. A szövetséges hadseregek egységes együttműködésén nyugszik a stratégia sikere, Varsó és a Kárpátok között! Hatalmas Isten, légy velünk!...

Mily nagylelki örömére és gyönyörűségére szolgálhat az a tudat minden magyarnak, hogy fiaink vitézsége mily nagyrészt vett Przemysl hősi védelmében, csak az érezheti méltván, kinek érdekeltjei küzdenek a harctéren. Büszkélkedve és dobogó szívvel olvassuk Kuzmanek várparancsnok nyilatkozatát arról, hogy „Przemysl fölszabadulásában nagy része volt Magyarország vitéz fiainak, akik mindnyájan a legnagyobb hősiességgel és halálmegvetéssel harcoltak.” Hazánk volt ellenségei véssék e szavakat márványba s ne feledkezzenek meg róluk soha többé!

Arány. Mint illetékesek írják, eddig Monarchiánk katonái az oroszokkal szemben úgy harcoltak, hogy egyre-egyre három muszka jutott. Most kettőre apadt az arány… Przemysl hősies védő csapatainak vezetése Tamássy Árpád altábornagyra volt bízva.

Galícia. Október 21. Hőfer vezérőrnagy október 19-től jelenti: A Chyrovtól és Przemysltől keletre folyó csatában a tegnapi nap újólag nagy eredményeket hozott, különösen elkeseredett volt a harc Myzyniecnél. A Magiera magaslat, amely eddig az ellenség kezében volt és előrenyomulásunkat jelentékenyen megnehezítette, a tüzérség hatalmas bevezető harcai után délután csapataink elfoglalták. Myzyniectől északra támadásunkkal az ellenséget egészen a rohamtávolságig megközelítettük, Przemysltől keletre pedig Medyka magasságáig jutottak. Déli csataszárnyunkon az oroszoknak különösen a Stary-Sambortól délnyugatra fekvő magaslatok ellen intézett és éjjel is folytatott támadásait visszavertük. A Sztryj és Svica völgyben csapataink harcolva további előnyomulásban vannak. A Sannál is több helyen folyt a harc. Az a harc, amelyet a sötétség beálltával

Jaroslaunál a folyó keleti partjára áthajózott erőink ellen intéztek, teljesen meghiúsult. – Orosz-Lengyelországban az egyesült német és osztrák-magyar lovasság egy nagy ellenséges lovas csapattesttel, amely Varsótól nyugatra az előretörést megkísérelte, Sochaceven túl visszaverte. A harcok nyolc nap óta tartanak.

Máramarosban is döntő ütközetek folynak. Október 19-i hírek szerint, az ott levő utolsó orosz sereget csapataink Borkúton át egész Kőrösmezőig szorították. 17-én katonáink pihentek. 18-án Szurdok községénél hat szotnya kozákot megszalasztottak s délután tüzéreink visszaűzték a közelgő ellenséget Szidovecnél. Végre Kőrösmezőhöz érvén, nagy erővel visszaszorították az ellenséget. A csata hajnalig tartott. Az oroszok felgyújtották Kőrösmezőt s úgy hátráltak. A harcban a székelyek jártak elől. Az oroszok vesztesége igen nagy; ellenben nálunk kevés a sebesülés. Október 20-án Kőrösmezőnél az oroszokat a mi hadaink ismét megverték s ők a határ felé kimenekülvén, a községet, a fűrésztelepet és pályaházat felgyújtották s vagy húsz parasztházat elhamvasztottak, azután pedig eszeveszetten kitakarodtak. Ezzel az a kárpáti orosz betörés végleg befejeztetett. Október 22-én Munkácsra is behoztak 14 kósza, a hegyek között elfogdosott kozákot.

Galícia.

Október 22. Közép-Galíciában különösen a Sztrwiaz folyótól északra a csata hevessége fokozódott. A mieink állandóan tért hódítanak. Naponként több mint egy kilométernyit tovább nem haladnak. A Magiera-magaslatot az orosz vissza nem vehette, visszaverték s elfoglaltak a mieink a Tyszkovectől északkeltre fekvő magaslatot, amely nagy vetélkedés tárgya volt. Magierától délre fekvő helységekből is kiűzték az oroszokat, s közülük sok katonát, sőt egy tábornokot is elfogtak s gépfegyvereket zsákmányoltak. Sztry várost megszállották csapataink. Varsó körül is kedvezően alakulnak az ütközetek. Közelebb megkezdik bombázását. Október 23-án a Sztary Szambor körül folyt harcokban Turzen mellett elesett családunkbeli Szarvassy György cs. és kir. százados, zászlóaljparancsnok 43 éves korában hagyván özvegyül nejét Marko Leonkát és 3 gyermekét. Híres vívó volt, mint ilyen sok díjazásban és kitüntetésben részesült.

Varsó.

Szarvassy György

A francia-belga harctéren is jól folynak szövetségeseink

hadügyei. Az Ostendetől a tengerpart mentén előnyomuló német csapatok az Yser szakaszán, Nieuportnál, ellenséges haderőkre bukkantak. Ezekkel október 18-tól harcban állanak. 19-én visszaverték a Lille-től nyugatra az ellenséges támadásokat, nagy veszteséget okozva az ellenségnek. 1200 francia újoncot elfogtak.

Beseler.

A király Beseler tábornagyot, az Antwerpent ostromló sereg parancsnokát, kinek keze alatt az osztrák-magyar motoros ütegek oly fontos szolgálatot tettek, s kinek tisztjeit, tüzéreit oly nagyra becsülte, most a Lipót-rend nagykeresztjével s a hadi jelvénnyel kitüntette.

De kitüntette őfelsége a 14. tábori vadászzászlóalji két tisztjét is, név szerint Neumann századost, ki csapat részeivel s gépfegyverosztályaival egy sáncot s ez alkalommal 18 ágyút és 9 lőszerkocsit elfoglalt, valamint Kimaszczuk hadnagyot, ki Vaszilkov mellett a küzdelem végével hat vadászával még 6 ágyút ragadott el a hátráló ellenségtől és biztonságba hozta.

Hazaárulás bűnhönce.

Fentebb feltártam azt a tragikus eseményt, hogy a kassai haditörvényszék Szabó Mihály munkácsi kocsist rögtön bíróilag hazaárulás miatt október 14-én halálra ítélte s meglövette. E szokatlan tragédia is mutatja, hogy az ember sorsa mily szövevényes és rejtélyes esélyektől függ. E nős férfi s két gyermek atyja is úgyszólván a véletlenség áldozatává vált. Munkácson szolgált Bertalan Pál, polgártársunknál, a Luhi Margit forrás birtokosánál s családjánál, hol jó dolga volt. Midőn azonban október első napjában az orosz hadak betörése s Munkács felé való közeledése alkalmából a lakosság közt elterjedt a rémület, s minden pesszimista érzelmű önmenekülésre gondolt s ki merre tudott a városból eltávozott, e zűrzavarban Bertalan is eltűnt s a Kossuth utcai lakházát nyitva cselédjére bízta, s azon véleményben, hogy az éppen a Kárpátok felé fekvő utcán bevonulandó orosz katonák bizonyára az ő házába is betérnek, úgy rendezte azt be, hogy az ebédlőbeli asztalt ételekkel és italokkal ellátva, illően megterítette, s ráadásul még néhány üveg aszú bort is oda helyezett. Azonban, mint tudjuk, az oroszok Szolyvánál és Polenától tovább nem hatolhattak városunk felé, s másnap a rémület itt lecsillapult. A cselédek pedig a terített asztalhoz láttak, s különösen, mint mondák, a kocsis hozzáfogott a borhoz s mennyiben kijelenté,

hogy lám a fukar gazda aszúval akarta a jövevény oroszokat megtraktálni, tőlünk azonban azt mindig megvonta, kedvére öntötte magába tokajit is, melynek nem ismert erejétől aztán Noe módjára jutván, részegségében ahelyett, hogy ledőlt volna a közeli macska cégű kocsmába vitte fátuma s ott ura iránti neheztelésében kifakadt a magyarok zsarnoksága, s az ellen, hogy az ott talált mulatozó ulánusok az oroszokra lőjenek. Így ez aszúbor hiányában talán még most is nyugodtan szolgálhatna régi helyén. Különben sorsát senki se kerülheti el. Quem dii pendere volunt, non mergitur undis.

Angolok vesztesége. French angol tábornok jelentése szerint az angolok az Aisne melletti harcokban szeptember 12-től október 18-ig halottakban, sebesültekben és eltűntekben 561 tisztet és 12980 katonát vesztettek.

Adrián. A francia hajóraj október 17-én reggel a Punta d'Ostrotól az Adriai-tenger felé egyes torpedó és tengeralattjáró hajóink valamint egy légi járművünk és a Waldek-Rousseau, francia cirkáló közt csatározás folyt. Kárt nem okoztak. A francia cirkáló a világítótoronyra is tüzelt, s csak az erkélyt sértette meg jelentéktelenül. A francia hajóraj zöme, mihelyt a mi tengeralattjáró hajóinkat észrevette, sietve eltávozott. Torpedó hajóink október 18-án hajnalban Antivári kikötője előtt portyáztak, és ágyútűzzel elpusztítottak néhány raktárt és megrakott vasúti kocsit.

Horváth S. A budapesti Mária Terézia téri kórházban ápolták Horváth Sándor nevű 15 éves, pataki diákból lett legionáriust, ki a máramarosi orosz hadjáratban is részt vett. Ő legifjabb katona seregünkben. Sokra viheti, ha valamelyik kozák föl nem nyársalja. Október 26-án az oroszok szimulánsnak és hazug szélhámosnak fölismerték a fiút s eltoloncolás végett a rendőrség kezére került.

Kolera. Sok bajainkat nem kevésbé növeszti az országnak majd minden tájain fel-felbukkanó kolera. Bereg megyében is sűrűn fordulnak elő esetek. Különösen a táborokból haza érkező sebesült és átmenő katonák terjesztik azt. Minden nap más-más helyen jelentkezik, de a megye egész területén. Így a belügyminisztériumtól közlött jelentések szerint október 19-én

megállapítottak Volócon egy, Szentmiklóson 2, Dombostelken 11 és Alsóvereckén 40 koleraesetet. Munkácson a katona barakkban állandóan előfordul, hol számosan válnak áldozataivá. Esetek voltak: Beregszászon, Őrhegyalján, Felsőgerebenen, Verebesen, Munkácson, stb. Naponként más-más helyiségeinkben. Jó, hogy még szórványosan jelentkezik a baj.

Galícia. Október 23. Munkácson a pesszimista politikusok ismét sugdolva közlik, hogy az oroszok Galíciában helyt állnak és Sztryt négy napi kivonulásuk után ismét elfoglalták. Ennek következtében a nyúlszívű Hazaffy-ak ismét innen való menekülésre gondolnak. Jobb is, ha idő előtt tűnnek el, semhogy másokat izgassanak és ijesztessenek. Én nem hiszem e balgaságot, hiszen éppen most közlik az orosz lapok, hogy az orosz hadak, melyek szeptember 3-án foglalták el Csernovic fővárost, most elhagyták azt, csapataink közeledésekor s vonulnak hazájukba befelé.

Kárpátok. A vezérkari jelentésből pedig megtudjuk azt, hogy Kárpátainkból már most csakugyan teljesen elvonult az orosz katonaság mennyiben a Körösmezőn át menekülő oroszok üldözésében csapataink már Jablonicát is elfoglalták, melyhez Körösmezőről a Tatár-hágó vezet s így a rajta átvezető műúton üldözhetik tovább az oroszokat. Ez a műút pedig Delatinnál, a Prut folyó mellett kétfelé ágazik. Keletre Kolomeán át a Bukovina felé tart, északra pedig Sztanislau felé. Seregeink pedig most ott az oroszokat mindinkább keltere szorító offenzívánk mellett egy erőteljes és délkeletről északkelet felé nyomuló offenzívát is folytatnak, melynek célja a Dnyeszter vonala.

A londoni „Observer” jelenti Pétervárról, hogy Nyikolajovics Miklós nagyherceg elhatározta, hogy a döntő csatákat orosz területen fogja megvívni. Azért csapatait a San és Visztula mentén lévő területre vonja vissza. Varsóban szakadatlanul hallatszik az ágyúdörgés e tájról. Szófiai hírek szerint Szentpétervárott már megkezdték a megerősítési munkálatokat is, mi annak a jele, hogy a hatalmaskodó orosz sem bízik a közeli győzelemben.

A francia-belga harctéren a németek győztesen haladnak előre. Arrasnál és Boynenél megverték a szövetségeseket s

előnyomulnak Ditmuidennél. Lille körül is heves harcok vannak, valamint Ypern közelében.
Elszászban is Weserlin és Münster völgy felől elűzték a betörő franciákat.
Antwerpen elestéért az angolok a Krupp-céget teszik felelőssé, mely nem szállította Belgiumnak idejekorán a neki szánt ágyúkat.

Revanch, 1848-49-ért.

Orosz lapok szerint a Kárpátinkba benyomuló orosz csapatok azért nem tudtak az ellenálló osztrák-magyar seregeken áttörni, mert a többségét magyar „homvedek" (így honvédek helyett) képezték, kik gyűlölik az oroszokat azért, hogy 1848/49-ben ők nyomták le forradalmi fölkelésünket, midőn osztrákok ellen a haza függetlenségéért és alkotmányért küzdöttek. S ezt a most élő utódaik sem tudták felejteni s igyekeztek kölcsönt visszaadni.

Szerbiában a Drina körüli magaslatokon táborozó és földkunyhóban tanyázó bakáik ott vígan élik világukat, amint ez az ott dívó nóta is mutatja:

„Szerbiának a fővárosa a Belgrád,
Nemsokára mi lépünk majd odaát.
Kihúzzuk a Petar királyt az ágyból
Megitatjuk őtet a feldfláskából."

Boroevics Szvetozar terepparancsnok Przemysl várában így jellemezte a mostani hadviselés lényegét: eddig egy emberünk három orosszal harcolt most pedig már csak két orosszal verekszik. Mihelyt csak eggyel kell verekednie, elkövetkezik a katasztrofális döntés (október 20.).

Ellenségeink vesztesége.

A Kreuzzeitung szerint szövetséges Németország és Monarchiánk ellenségeinek vesztesége október 1-ig 300 ezer fogoly, a Narev- és Vilna-hadseregek megsemmisítésénél 150 ezer orosz esett el. Francia a Marne és Oise között lefolyt harcokból 100 ezer sebesültet szállítottak el. Összesen 550 ezer azon kívül a Verdun és Toul közötti harcokban elveszett 200 ezer francia stb.
Galíciában és Szerbiában elveszettekkel együtt legalább egy millióra tehető a veszteség emberekben. Mi ellenségeink számát

nem kevéssel csökkenti.

Csernovic. Október 24. Az oroszok Lemberget erősítik és helyőrségét szaporítják. Csernovictől az orosz csapatok október 22-én a legnagyobb rendben kivonultak, átkeltek a Pruton és Mahalla s Boján községek irányában mentek. Az összes épületek sértetlenek s magán házak sem rongáltattak.

Az orosz harctérről október 27-én. A Strwiaz mindkét partján folyó harcokban sikerült már az e folyótól délre eső területen is támadásunkat előbbre vinnünk. A terepet uraló 668. háromszögelési magassági pontnál, Stari Sambortól délkeltre az ellenségnek két egymás mögött lévő védelmi állásást elfoglaltuk. A jelzett helységtől északnyugatra sikerült harcvonalunknak a Staropoli műúthoz közelebb jutni. Az eddigi jelentések szerint a legutóbbi harcokban 3400 oroszt, köztük 25 tisztet ejtettünk foglyul és 15 gépfegyvert zsákmányoltunk. Előcsapataink Csernovicba bevonultak.

Galícia. Német hivatalos jelentés október 22. Az északkeletei harctéren csapatink részei a hátráló ellenséget Ossoviec irányában követik. Több száz fogoly és gépfegyver jutott kezükbe. Varsónál és Lengyelországban október 21-én nem volt harc.

Francia. A németek erélyesen előrenyomulnak Dünkirchen felé s küzdenek a Calais-i útért. Az összes utak tele vannak Calaisba menekülőkkel, csupán Lille-ből negyvenezer ember menekült. Ezek Calaisban hajókra várnak, hogy Dél-Franciaországba utazhassanak.

Monte-negró. Az osztrák-magyar flotta erősen bombázza a Lovcsent. Egy aeroplánunk október 17-én megtámadta a Lovcsenen lévő szikratávíró állomást és egy montenegrói századot.

Magiera-hegység. Przemysl táján hős csapataink Magiera-hegység több napi véres vívás után elfoglalták s ez által elősegítették azt, hogy offenzívánk ott hatalmasul haladhat előre. Az oroszok itt a hegység körüli harcokban 20 ezer fogolynál többet vesztettek.

Vitézeink elnevezése. A Galíciában és Kárpátainkon lezajlott harcok alkalmával működtek kitűnvén magyar hős csendőreink is, kiket a muszkák népiesen kakastollas katonáknak neveztek el, éppen így megkülönböztetik ők a mi bakáinkat, kiktől irtóznak s rettegnek,

a cserepároktól azzal, hogy zsinóros katonáknak jelzik, míg a honvédinket szintén különösen reflektálva homvedek-nek mondják. Így azután majd visszatérve hazájukba is megtartják emlékezetükben derék magyar katonáinkat, különösen a vörös ördögöknek keresztelt honvédhuszárainkat is.

Török-perzsa.

Koppenhágából táviratozzák, hogy a török és perzsa csapatok a perzsa határ mentén lévő helységeket megszállották, s harckészen állnak az oroszok ellen. Szép, ha igaz.

Orosz betörés s legionárius.

A Kárpátokon két lengyel legionárius csapatával négy ágyút zsákmányolt, a másik egy káplár 150 orosz katonát foglyul ejtett és lefoglalt sok trén kocsit s egy orosz tábornok tábori kocsiját, amelyben a részletes térképek voltak egész Budapestig. Eszerint a betörő oroszok terve volt a szerbeknek segítségére menni, mi azonban nem sikerült s így a kocsin lefoglalt sok rendjelt sem osztogathatta szét a tábornok hősei között. A két vitéz legionáriust zászlósokká tették.

Október 25.

Galícia.

Munkácson a két nap óta nyugtalanság, melyet a Galíciából is már bevonult menekülő zsidók okoztak, ma enyhült, mert híre jött, hogy a mieink visszafoglalták Sztry várost, melyet az oroszok megszállottak. Különben is hivatalos közlések szerint: seregeink Ivangorod alatt két ellenséges hadosztályt megvertek, 3600 oroszt elfogtak, egy zászlót és 15 gépfegyvert zsákmányoltak. Hadaink Ivangorodnál váratlanul megjelentek az ottani orosz csapatokat meglepve, szétverték. Zarzece mellett pedig ráadásul még külön ezer foglyot ejtettek. A Przemysltől délre folyó csatában nehéz tüzérségünk sikeresen működik.
A keleti hadszíntéren Augusztovtól nyugatra a német sereggel az orosz támadásokat visszavertük s ez alkalommal több gépfegyvert zsákmányoltunk.

Lemberg.

Lembergnél az orosz katonai parancsnokság sáncmunkálatok végzésére kényszeríti a lakosságot. Lövészárkokat s egyéb védelmi földmunkálatokat végeztetnek vele. A lembergi őrséget pedig 80 ezer főnyi létszámra emelték. Ezen át úgy látszik, hogy e főváros visszafoglalása nagy áldozatokkal fog járni, ha csak el nem hagyja az orosz úgy, mint a minap Csernovicot, hol már sokáig időzött és elhelyezkedett volt.

Bukovina. Honvédek. A német lapok nagy elismeréssel és dicsérettel kiemelik a magyar honvédeket és népfelkelőket, kik nem csak a Kárpátokon túlra nyomult orosz hadtestet véresen kiszorították, hanem már Bukovinában is utánuk behatoltak.

Szerbia. Sajnos még Szerbiában még mindig csökönyösen foly a határozás. Most október 22. Temes monitorunk egy sikeres hadműveletről hazatértében a Száván ellenséges aknára került és elsüllyedt. A hajó személyzetéből harminc hárman hiányoznak, a többi megmenekült.

Portugália semleges marad. Nem akar az ententnek felülni.
Segítőbizottságunk, mely az általános mozgósítás óta Nedeczey János elnöksége alatt működik, erélyesen oldja feladatát, a hadba vonultak családjainak segélyezését. Hatáskörét azóta kibővítette. Most minden a várost érdeklő kérdést elintéz s így a város intéző szerve lett. Többet végez, mint az autonómiai hatóság sablonos formái között. E bizottság nagy körültekintéssel intézte a segélyezéseket, konyhákat létesített, a sebesültek ellátását, gondozását vállalta, gyűjtött pénzt, fehérneműeket vásárolt meleg holmikat, árul jelvényeket, szerzett aranyat vasért, közvetített ezerféle kérelmet, intézkedett a járvány és iskolaügyben, gondoskodott a menetrend megjavításáról (ami nem sikerült egészen, mert 36 óráig tart az egyetlen vasúti menet Budapestig most is), fellépett az élelmi uzsora ellen (szintén kevés eredménnyel a csökönyös kapzsiság ellenében), stb. Belátjuk, hogy kitartó szorgalma még inkább növekedni fog a beállható nehezebb napokban.

Kitűzött orosz díj. Az orosz hadvezetés módszerének feltüntetésére szolgálhat az, hogy az oroszok csapatvezéreinek egyikének elfogására vagy megölésére 80 ezer rubelnyi díjat tűztek ki.

Elsüllyesztett hajók. A Karlsruhe nevű német cirkáló elsüllyesztetett az Atlanti-óceánban tizenhárom angol gőzöst, október 23-án, a Krefeld nevű gőzös a 13 brit gőzös legénységével befutott Teneriffa kikötőjébe. Az elsüllyesztett angol hajók összes tonnatartalma hatvan ezer.

Galíciai harc. Október 26. Kárpátiankon túl Galíciában egyre tart a rettenetes háború. Hétszáz kilométeres fronton folyt a harc az orosz

főerővel. A Keleti-Kárpátoktól Varsóig és Varsótól Plockig. A Keleti-Kárpátok északi lejtőin, Bukovinában kezdődik a frontunk, folytatódik Stary Samboron, a Przemystől keletre fekvő terepen, fölhúzódik a San felső folyásáig átterjed a Visztula lengyel partjain Varsóig és Varsótól száz kilométernyire fekvő Plock városáig. Most itt vállvetve küzdünk a németekkel. Szemben áll seregünkkel az egész orosz kolosszus, kaukázusi, szibériai és turkesztáni hadaival. Az ő oldalukon Ázsia vad tömegei, a mi oldalunkon a német seregek szikla fala minden katonai értéke és zsenialitása.

Olasz liga. Ma híre járt, hogy vasútunkon számos sorkatonaság és ágyúüteg ment Galícia felé. Kávéházi stratégáink beszélték, hogy kormányunk erős szövetséget kötött Olaszországgal, mely azoknak kötelezte magát, hogy a semlegességet a legszilárdabbul megtartja bizonyos rekompenzáció fejében s ezáltal, hogy ezáltal Monarchiánkat felszabadította arra, hogy az olasz határon eddig tétlenül tartott 2-3 százezer katonáit onnan a harcterekre szállíthassa. Qui vivra, verra! Annyi bizonyos, hogy az orosz ajánlatokat visszautasította.

Galícia. A vezérkar főnöke október 25-én tudatja, hogy a galíciai vonalon egyre tart a harc. A Kárpátokon át indított támadásunk erős ellenséges haderőt vett magára. Közép-Galíciában, ahol mindkét ellenfél megerősített állásokat foglalt el, általában még ál a harc. Przemyslről délkeletre és a San alsó folyásán csapataink az utóbbi napokban többrendbeli sikert értek el. Orosz-Lengyelországban mindkét fél részéről nagy erőket állítottak szembe, melyek október 24. óta az Ivangorod-Varsói-Visztulai vonaltól délnyugatra harcolnak.
A keleti hadszíntéren csapataink megkezdték az offenzívát Augusztov ellen. Ivangorod környékén hadaink 1800 ezer orosz katonát foglyul ejtettek.
Báró Conrad vezérkari főnök nyilatkozata szerint feladata „feltartóztatni és visszaszorítani a hatalmas ellenséget”. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Varsó. Varsót az orosz a végsőkig fogja védelmezni. Erre mutat minden készülődése.

Francia harctér.

A francia-belga is sikeresen működik a német sereg. Előnyomul, győztes harcok után átlépte az Yser csatornát. 1500 angol katonát egy ezredest és 28 tisztet elfogott. A Somrne folyó melletti harc is javára ütött ki. Lilleig haladt előre. Calaisban a közeli bombáztatásra rendezkedtek be. Moltke tábornok máj és epebajban megbetegedett. De már javul.

Fogoly száma 296869.

Október 21-ig a német fogolytáborokban volt: francia 2472 tiszt, 146897 közember, orosz 2164 tiszt, 104524 közember. Belga 547 tiszt, 31378 közember. Angol: 214 tiszt, 8669 közember. A foglyok közt volt 6 francia, 18 orosz és 3 belga tábornok. Összesen tehát 296 ezer 869 hadifogoly. Az angolok közül 4000 ember Döberitzben van.

Kitüntetés. Hrehuss Béla százados.

A király az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül számtalan sorkatonáit, honvédeit és népfelkelőit kisebb-nagyobb rendekkel s jelvényekkel kitünteté. Október hónapban részesült városunk szülöttje Hrehuss Béla, a 31. gyalog honvédezred századosa is a hadidíszítményes érdemkereszttel való kitüntetésben, ki ellenséges ágyúk elfoglalása által tette magát arra érdemessé. (L. november 17-ről elestét nov. 4. Tarnovnál.)

Gróf Tisza István.

Az Ung, Bereg és Máramaros megyékben lefolyt orosz betörés és visszaverése által okozott kártételek megszemlélése, valamint a katonai és polgári kórházak megtekintése végett most gróf Tisza István miniszterelnök, báró Ghilányi Imre földművelésügyi miniszter társaságában körutat tevén, Kassától október 24-én Molnár Viktor kormánybiztos és Berzeviczy Zsigmond kirendeltségi főfelügyelővel Ungvárra ért, honnan Uzsok-felé menvén megtekinté a csata helyét, másnap 26-án reggel Ungvárról Munkácsra jött s gróf Schönborn Frigyes Károly és Buttykay Ferenc főispánunk társaságában rövid fogadtatás és üldözés autókon Alsóverecke felé kirándulván a kastélyban tartott ebéd után útját tovább folytatta Máramarosba. Kár, hogy a szakadó eső kissé megzavarta a hegyeken-völgyeken való érdekes haladást.

Kerekes Márton.

A máramarosi orosz invázió alkalmával Kerekes Márton Máramaros megyei magyar gazda és volt 48-as honvéd, maga köré gyűjtve 185 falujabeli magyar lakostársait, puskák

hiányában kaszával, villával s egyéb házi fegyverrel kimentek egy patak hídjához, hogy ott az átmenő muszkát menetében megakadályozzák. Egy ideig fel is tartóztatták az orosz csapatot, de később Kerekes súlyosan megsebesülvén, s az oroszok más helyre vonulván, a védők is visszatértek s hős vezérük Kerekes nemsokára meghalt. A 84 éves vitéz megérdemli, hogy neve megörökítessék.

Bukovina.

Október 23. óta Bécsből hazánkon keresztül csapatostul indultak útnak Bukovina felé az onnan elmenekültek. Számukat nyolcezerre becsülik.

Sebesültjeink Tirolban.

A Reichpost innsbrucki jelenléte szerint a tiroli kórházakban a derék és vitéz magyar sebesülteket nagy szeretettel ápolják. A derék magyarok, mondja a tudósítás, rettenthetetlen bátorságukkal és ismeretessé lett szuronytámadásaikkal a tiroli katonáknak és lakóknak végtelenül imponálnak és megszerezték vonzalmukat. Különösen nők és leányok is kíváncsian nézik s elárasztják minden jóval őket.

Kórház.

Munkácson tudvalevőleg a hadvezetőség a kolera fellépésekor, midőn a galíciai táborból vagon számra hozták ide kolera, vérhas, tífusz, vörheny s egyéb járványos betegeket az Őrhegyaljai út mentén lévő téglagyárban helyezték el. E rozoga s nyílt mennyezetnélküli s nem fűthető helyiségek azonban most a célra meg nem felelvén, gróf Schönborn közben járt, Dr. Hajós Béla járvány biztosnál, hogy új megfelelő kórházat létesítsen. A kormány ugyanis a hadszíntérrel határos magyarországi részek nagyobb városaiban, mint Ungvár, Szatmár, Újhely, Kassa és Munkács több ezer beteg befogadására alkalmas kórházak alakítását tervezi. Eszerint Munkácson is állítanának egy ilyet, mely húsz (vagy esetleg negyven) pavilonból állna és két illetve négyezer beteg befogadására lenne alkalmas s mely a vasúti állomás túlsó oldalán lenne elhelyezendő úgy, hogy a betegek szállítása a várost nem érintené. Egyidejűleg függetlenül még négy barakk fog épülni egy transzport (megfigyelő) kórház céljaira. Vajha elmúlna a szükség ez intézkedés végrehajtására.

Október 27. Csernovic.

Hadseregünk (többnyire magyar) csapatai már több nap óta Csernovicban vannak és a távíró és a vasúti forgalmat helyreállítják. A helytartó Dorna Watrán van és onnan intézi

hivatalos ügyeit. Magyar csapatainkat a lakosság nagy lelkesedéssel fogadta és állandóan a legnagyobb készséggel s szeretettel gondoskodik szükségleteikről. A helyreállt Bécs-Csernovic közötti vasúti távíró közlése szerint: a Körösmező felől előrenyomuló csapataink már Kolomeába is bevonultak. Bukovinában nagyon bizakodó a hangulat és seregünk visszatérése általános örömet kelt mindenütt.
Varsóból menekül az előkelő világ. A pénztárakat, bankokat, s értékeket Pétervárra szállítják páncélos vonaton.
Az Ivangorod alatt folyó harcokban eddig 8000 oroszt ejtettek csapataink foglyul és 19 gépfegyvert zsákmányoltak. Jaroszlan közelében egy orosz ezredes és 200 ember kénytelen volt megadni magát. Zalucénél (Sniatyntól délnyugatra) és Pasiecnál (Nadvornától délnyugatra) az ellenséget visszavetették.
A keleti hadszíntéren Augusztov ellen offenzívánk előrehalad.

Varsó. A Varsó előtt folyó harcokban sziléziai, közép-oroszországi és kaukázusi csapatok is vettek részt. A sziléziai ezredek egy varsói külvárosban szálltak ki a vonatból és azonnal csatába vitték őket. A kaukázusi ezredek nyolc napig a Visztula bal partján víztől elborított lövészárkokban küzdöttek s nagy veszteségeket szenvedtek. Több ezred pusztult, de nem hátrált a német tüzérség előtt. Varsón az oroszok ágyúikat és gépfegyvereiket a város legmagasabb építményein helyezték el. Német Zeppelin-léghajók jelennek meg ott és bombákat dobtak le. Eddig 106 embert öltek így meg.
Oroszok jelentik, hogy Varsó felé a német, osztrák és magyar hadsereg élén lovasság halad nagy gyorsasággal, s hogy erre a legjobb magyar ezredeket, a huszárokat választották ki.

Cárné ápoló. Érdekes, hogy a Carszkojeszelói katonai kórházban a cárné és leányai, mint ápolónők működnek, Alexandra, Olga és Tatyjana testvéreknek szólítják őket.
Szepticky lembergi metropolita az oroszok szeptember 3-án káplánja kíséretében Kijevbe, azután pedig Nisni-Novgorodba és október 14-én Kurszkba vitték, ahol szállása előtt két csendőr őrködik. Tilos neki a külvilággal érintkezni, s csupán orosz lapokat olvashat. Ő túszul van internálva.

Ostende. A németek Ostende és Nieuport között kitűnő fedezékekben nehéz ostromágyúkat állíto

ttak fel és állandóan hevesen tüzelnek, az angol hadihajókra, amelyek a víz sekélysége miatt nem közelíthetik meg a partot s viszonozni a tüzelést. Három ágyúnaszádjukból kettő már megsemmisíték. Október 26-án fokozottan bombázták Ostendét. Egy lövedék a Majestic szállodát érte s más épület is megrongálódott.

Calais. A franciák a Belfort előtt lévő Supt-erődöt kiürítették. Nagy a félelem, hogy Calaisba bejönnek a német seregek. Különösen a tengeralattjáró nagyátoktól félnek, mert azokat pokol szülötteknek nézik, úgy jöhetnek és mehetnek a tengeren, ahogy nekik tetszik.

Kárpáti betörés. A Kőrösmező felőli előrenyomuló csapataink már Kolomeáig értek s a távozó oroszok Mahalla és Rarance közt elsáncolják magukat, hogy csapatainkat megakadályozzák előrehaladásukban. Most már megállapítható az is, hogy szeptember hó végén hat orosz hadosztály törtbe Magyarországba, még pedig egyszerre lépték át a kárpáti szorosokat. Az orosz tábornok, aki a csapatai élén bevonult Máramarosszigetbe, kőrösmezői harcokba súlyosan megsebesült… Talán tanulsággal szolgálhatna ezen aránylag kevés veszteséggel visszavert betörést, hogy más alkalommal ott fent a hosszú Kárpát, illetve Beszkid és Havas hegyek határain, átjáróin, határútjain, kellene szembe állani velük, nem pedig szabadon beengedni a könnyen védelmezhető szorosokon át az ellenséget, honnan azt azután visszanyomni, s visszaűzni nehezebb feladattá válik.
Balgaság állítani, hogy Kárpátaink természetes védfalaink. Csak akkor azok, ha elszánt nép védi okosan s nem kapkodva, mint most.

Október 28. Munkács város ma megélénkült. Reggeltől fogva 2–3 száz vidéki, 3 járásbeli fuvaros közmunkálás fejében jött be s lovas és ökrös fogatú szekereken hordják a Latorca-parti kavicsot és homokot a pályaudvaron túli kiszemelt és kisajátított mezőre, melyen nyolc nap alatt betonfalakkal felépítteti az állam az új háromezernyi beteg számára tervezett katonakórházat pavilonrendszerre. A hozzá való vasalkatrészeket Budapestről szállítják ide s gyorsan elkészítik, hogy a téglagyári rögtönzött, de a hideg időnek immár meg nem felelő kórszínekből át

Új kórház.

lehessen a betegeket vinni s ott a Galíciában folyó harcokból idekerülendő új sebesültekkel együtt rendesen ápolni. Az egészségügyi bizottság kérésére emelteti az állam háromezer betegre e megfigyelő kórházat, mennyiben eredetileg csak két ezerre tervezték, míg másutt a határ mentén fekvő városokban négy, sőt ötezerre állítassa fel. Ilyenek lesznek: Losonc, Zsolna, Trencsén, Besztercebánya, Nyitra, Sátoraljaújhely, Ungvár, Kassa, Miskolc, Nyíregyháza, Debrecen, Szatmárnémeti és Rózsahegy városokban. Egyszersmind az m. k. belügyminiszter a figyelő állomásra miniszteri biztossá kinevezte gróf Schönborn-Buckheim Frigyes Károly v. b. t. t. s főrendházi tagot, helyettes miniszteri biztossá pedig Lónyay István, országgyűlési képviselőt. A már megkezdett építkezés szerint harminc darab 100–100 beteg számára berendezendő külső kórház és megfelelő gazdasági melléképületekből fog állani a nagyszerű intézet, mely egymillió koronánál többe fog kerülni.

Tisztviselő katonák.

Vármegyénk számos tagú tiszti karóból a most folyó háborúban csupán a következők teljesítenek katonai szolgálatot: Szabó Elemér árvaszéki ülnök, Kovács István és Kabácsy Ernő aljegyző, Nagy Béla és Szalay István szolgabírók, Klaknovszki Jakab iktató, Gáthi Gyula árvaszéki kiadó, Szalay Sándor árvaszéki irattárnok, Dobrovolni Gyula és Jeney Lajos járási írnokok. Hány lézengő kávéházi hőst lehetne, sőt kellene fegyveres szolgálatra befogni, s a haza védelmére kényszeríteni, ha oly közönyösök nem lennénk!

Hadvezérek?

Feltűnő jelenség, hogy mióta Auffenberg hadvezér működni megszűnt, egyszersmind vezértársa Dankl Viktor altábornagy neve is a lapokban nem említetik. Talán ez adott ürügyet arra a bizonyára alaptalan híresztelésre, hogy a galíciai hadjáratokban orosz fogságba jutott volna. Úgy mondják, hogy Budapesten ez az általános vélemény róla.

Sebesültjeim. Október 29.

Ma szomorú híreket kaptam. Vőm, Szentmiklóssy Pál százados a folytonos erőltető éjjel-nappali küzdelmekben lázas beteg lett, s szívbajba esett, minek következtében a rzessovi cs. és kir. honvédi kórházba került, unokámat Németh Imre szegedi 5. ezredbeli főhadnagyot pedig a Przemysl körüli csatában egy ellenséges Srapnell-löveg fejen horzsolván a przemysli kórházba vitetett. Vőm írja nejének szóló ceruzával írt levelében, hogy

tiszti becsületérzése nem engedé, hogy – mint más tisztek tettek – könnyű szerrel szabadságot kérjen pihenésre s ezredétől s a harcterületről eltávozzék, de most annyira kimerítette a folyamatos ébrenlét és nagymérvben fellépett köszvény, melyet a hetek óta tartott esőzések s a szabadban való folyamatos tartózkodásnak és éjjelezésnek tulajdonít, hogy nagy szívdobogása mellett, kénytelen volt orvosi tanácsra hajlani. Reméli azonban, hogy nemsokára ismét felépül és sorba állhat. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Orosz határi harcok.

Lapjaink szerint borzasztó harcok dúlnak az orosz határon. Október 27-ről jelenti, a vezérkar, hogy Ivangorodtól délnyugatra felülmúlhatatlan hősiességgel küzdő hadtesteink, melyek közül csak az egyik foglyot ejtett, ellenséges túlerővel állnak harcban.

Német hivatalos október 27-i jelentés szerint pedig Augusztovtól nyugatra a németek támadása lassan előrehalad. Varsótól délnyugatra csapataink erős orosz haderőknek minden támadását visszaverték. Ivangorodtól északra újabb orosz hadtestek átkeltek a Visztulán.

Úgy látszik, hogy az oroszok el vannak szánva, hogy éppen Ivagorodnál nem takarékoskodnak csapataik óriás tömegével. De a nagy tömege talán most sem éri el feladatát, főleg ha seregeink Bukovina és Galícia felől hátul megtámadják s így két tűz közé veszik őket.

Különösen az oroszok úgy számítják, hogy a háború legalább még egy esztendeig fog eltartani! Hátha előbb befejeződik!?

Szerbia.

Szerbiában is, mint a lapok írják nagy eréllyel foly a háború. A Romanja Planinán megvert szerb-montenegrói haderőket négynapi szakadatlan üldözés után Visegrád és Gorazde közelében a Drinán át visszaszorították hadaink. Sok lőszert és a Veliko BrdoVracevicán vívott harcokban gépfegyvereket és hegyi ütegeket is zsákmányoltak. Bosznia keleti részét ezzel megtisztították az ellenségtől. Ravanjnál is megverték a szerbeket, valamint a Drina-Száva szögében Maisvában is, hol ötszáz embert ejtettek foglyul és 4 ágyút, nyolc gépfegyvert és egyéb anyagot zsákmányoltak. Arról is szól a jelentés, hogy Mitrovicát, Mocsajt, Zazavicát, Kljuc és Ravnjét elfoglalták… Szép, szép a sok győzelem híre, de ha a térképet szemléljük, úgy csupán azt látjuk, hogy körülbelül nem nagyon mélyen hatoltak

be vitéz seregeink Szerbiába. A négy hónapi küzdelem és véráldozat nagyobb sikert és eredményt érdemelt volna!...

Dr. Kuzmanek Hermann.

Sajátságos az is, hogy a brünni német műegyetem tanári kara október 28-án egyhangúlag elhatározta, hogy Kuzmanek Hermann altábornagyot Przemysl sikeres és hősies védelmezőjét díszdoktorrá nevezi ki. Ki örüljön jobban e megtiszteltetésnek: Kuzmanek e vagy az egyetem? Csernoch érseket a csanádi csizmadiák tiszteletbeli társuknak kinevezték. Előbb várjuk be vérengző óriás harcnak a végét s azután nyugalmas időben tiszteljük meg ily csekélységekkel az illetőket.

16-os honvédezred személy.

Przemysl hős védői között voltak a miskolci 10-es honvédek is. Őfelsége most legmagasabb dicséretben részesítette e dérék ezredet s köszönetét fejezettet ki hősi védelméért.

Királyi szózat.

A király október 25-én kibocsátott kéziratában az ellenséges betöréstől szenvedett északkeleti vidék lakosságáról megemlékezvén meleg és gondoskodó szavakkal, bíztatólag értesíti, hogy kormányát utasítá, hogy a sújtott vidékek sorsának emeléséről s jövőjük biztosításáról gondoskodjanak.

Elhunyt dragonyos tiszt.

Október 29-én meghalt az itteni katonai kórházban egy dragonyos kapitány. Mint mondják kolerában, s azért hajnalban temették el egyszerűen. Reggeli 8 órakor látom, hogy az itt lévő lézengő dragonyosok közel mintegy harmincan (köztük egyetlen egy forgóstollú csákóval díszített huszár káplárral) a római katolikus templomba mentek s egyik vitt egy új sírra való keresztet, melyet isteni tisztelet után a temetőbe vittek. Ezt bizonyára lengyel nemzeti szokásból tették így.

Kolera.

A kolera különösen a jövő-menő katonák közt járványos. A polgárok között ritkán fordult elő. De azért mégis tegnap a hatóság, illetve az egészségügyi bizottság hirdetést ragasztott ki, magyar és német nyelven ily szöveggel: egészségügyi intelmek járvány idején: 1. Ne nyújtsunk kezet egymásnak. 2. Beteg katonákkal ne érintkezzünk. 3. Zsebből ne együnk, étellel s itallal ne kínáljuk egymást. 4. Egymásnak poggyászát és ruháját ne fogdossuk. (Erre kiegészítésül egy vicckedélyű imposztor ceruzával még ezt írta oda: 5. Csak szép és üde leányokkal csókolózzunk.)

Kóborló oroszok.

A Kárpátainkon betört oroszok közül úgy látszik, hogy nem mindnyájan távoztak még el s valószínűen többen itt rejtőznek s bujdokolnak, kiknek nincs nagy kedvük zord hazájukba visszatérni. Két ily orosz gyalogost elfogtak e napokban a lovacskai szőlőkben, kiket katonai foglyul letartóztattak.

Orosz harctérről.

Október 28-ról nem egészen megnyugtató híreket kaptunk. A nagy főhadiszállás jelenti: Lengyelországban a német, osztrák és magyar csapatok új orosz haderő elől, mely Ivangorod, Varsó és Novogeorgiwsk felől nyomult előre, kénytelenek voltak kitérni miután addig több napi harcban az összes orosz támadásokat sikeresen visszaverték. Az oroszok egyelőre nem követték csapatainkat. Az ellenséggel való érintkezés megszakítása nehézség nélkül ment végbe. Csapataink a helyzetnek megfelelőleg újólag fognak csoportosulni. Az északkeleti hadszíntéren lényeges változás nem történt. Tegnap sem történt lényegesebb dolog. Az arcvonal némely részén mind a két ellenfél beárkolta magát. Nehéz ütegeink több ellenséges üteget és támaszpontot megsemmisítettek.

Vízbefúlt sereg.

A Varsótól délre lezajlott első ütközetnél a város egyedüli helyőrségét alkotó szibériai hadtestnek egy harmada, a Visztulán át menekülése közbe, a vízbe fúlt.

Orosz tábornok-ok.

A működő orosz vezérek közt változás történt: Zilinski tábornok helyébe az orosz centrumhadsereg parancsnokává Ruszkij tábornokot nevezték ki. A déli hadsereg parancsnokává Ruszkij tábornok helyébe Dimitrijev tábornokot rendelték ki.

Szarajevói ítélet.

Október 28-án pontosan négy hónapra a fejedelmi gyilkosság után hozta meg a ítéletét a szarajevói tartományi törvényszék Princip Gavrilónak s társainak hazaárulási és a gyilkossági bűnperében. Eszerint elítéltetett a húsz éves kort még le nem ért Princip Gavrilo húsz évi fegyházra, szigorítva havonta egy böjtnappal, és minden június 28-án sötét magánzárkával s kemény fekhellyel. Cabrinovics Nedelko húsz évi fogházra, Grabez Trifko húsz évi fegyházra súlyosbítva három hónaponként egy böjtnappal és június 28-án magánzárkával s kemény fekhellyel, Cubrilovics Vazo 16 évi fogságra súlyosbítással, Popovics Szvejtko 13 évi fogházra súlyosbítással, Gyukics Lázárt 10 évi fegyházra súlyosbítással. Illics Danilót,

† Cubrilovics Veljkot, Nedo Kerovicsot és Jovanovics Miskót kötél általi halálra ítélték, Kerovics Mitart élethosszig tartó fegyházra, Krancsevics Ivót tíz évi fegyházra, Zagorác Brankót és Perin Markót három évi börtönre és Sztyepanovics Szviját 7 évi fegyházra súlyosbítással. Ellenben Kerovics Jovo, Kerovics Olagoje, Forkapics Nikola, Kalember Dragan, Micsics Miso, Milosevics Obren, Momcsinovics Iván, Sadilo Franjo és Sadilo Angela vádlottakat felmentették.

Szerb jel. A vádlottak szerbség jeléül használták jelet. Ez a szerbség jele és annyit jelent a négy Sz betű … Sveti Sava, Srbska Slava (Magyarul Szent Száva, szerbek dicsősége.) Valódi jelentése azonban a négy betűnek ez: Samo Sloga Srbina Spasava. Ami azt jelenti: Csak az összetartás menti meg a szerbeket, a Jugo Slaviát, mialatt a minden délszlávok egyesülését értik a Narodna Obrana hívei.

Rendjelek 2172. Hogy a rendjelek nem mindig a valódi érdemek jutalmazásául, hanem sokszor hűség kifejezéséül szolgálnak, kitűnik onnan is, hogy a napokban elhalt di San Guilliano Marchesi olasz külügyminiszter nem kevesebb mint 2172 rendjelet és kitüntetést kapott. E rengeteg számú rendjel közül a fontosabbak egy díszes szekrényben voltak összegyűjtve és a ravatalos szobában kiállítotva. Holt vagy élő testére úgysem fértek volna el. Sőt így valóban érdekes látványul szolgálhatott volna, ha valamennyit ruhájára függeszti, elől-hátul felrakja.

Orosz betörés Beregbe. Csak most kiderült alaposan, hogy 13 ezer főből állott az az orosz sereg, amely szeptember végén Bereg vármegyébe betört. Haderejük egy polk (ezred) kubánski, egy polk kaukaski, egy polk labinski, egy polk chaporski-kozákból, egy polk jekaterinostarki, egy polk novomoskierski gyalogságból, 28 ágyúból, 20 gépfegyverből alakult ki. A Bereg megyei ellenséges seregnek Dimitro Dimitrovics, a lovas divíziónak Pavlo Pawlevits volt a parancsnoka. E sereg némi csatározás és kóborlás után ugyanazon úton a vereckei Beszkiden át menekült vissza, mint amelyen betört. Galíciában Tucholkánál fejlődtek és az 1800 méter magas Lisza hegységen foglaltak állást. Itt október 14-én nagyobb csata volt honvédtüzérségünk kitűnően működött és az ellenség nagy veszteséggel volt kénytelen menekülni. Szkólén keresztül vonult vissza. Hátvédjét és oldal

védjét erős kozák századok képezték, amelyekkel gyalogságunk könnyen elbánt, visszavert. A kozák lovak a sok kószálásban annyira kimerültek, hogy a kozákok gyalogoltak mellettük, a lovacskák úgy is gyenge alkatúak lévén. Szkólénél Demnya firésztelepnél, mely Groedelék tulajdona, az oroszok eltorlaszolták a hegyi utat, fenyőfákat dörgetvén le rá, úgy az országút hídjára is a fűrésztelepet és faraktárt felgyújtották, hogy seregünket az előrehaladásba feltartóztassák, de csapataink eloltották a tüzet és 11-én bevonultak Szkolébá, hol a lakosság örömmel fogadta s F. ezredest üdvözölte. Az oroszok megelőzően három hétig tartózkodtak itt, csak a gazdátlan lakásokat feltörték s elpusztíták. A megmaradt lakosokat nem bántották. A Groedelék kastélyát részben elégették s falba helyezett kasszáját dinamittal robbantották fel. Az oroszok Szkólétól tovább menve elfoglalták a Sztrytől északra fekvő magaslatokat s ott Lubience felől megerősítéseket vártak, miért is a mi ezredesünk azonnal utánuk indította csapatait s éjjel megtámadta őket, s folytonos harcban a Sztry-völgyben történt bekerítése után Orow felé elűzte. Az oroszok itt nagy veszteséget szenvedtek, sőt Pawlovics tábornok is elesett. Innen Sztrytől északra a Dnjeszter mellékfolyóinak vizenyős talajában előre elkészített sáncokba vonultak vissza.

Orosz haderő.

Biztos adatok szerint az orosz haderő elhelyezkedése most következő, tekintve, azt, hogy nyolc hadseregre oszlik, amelyek jobb szárnya Kovnótól északra és bal szárnya Lembergből délkeletre terjed. Eközt foglal állást a fő frontja nagy ívben Grodnón keresztül a Narev, Visztula és San folyók mentén.

AzI. hadsereg, amelyet Rennenkampf vezet, Rovno vidékein és magába foglalja a 2., 3., 4. és 20. hadtesteket.

A II. hadsereg Grodnó körül áll a 22. és 6., valamint egy szibériai hadtestből. Vezére Sjikinsky tábornok.

A II. hadsereg, Mistjenko tábornok alatt van az 1., 5., 13., 15. és 23. hadtest és 3 lovas divízió.

A IV. hadsereg Varsó mellett, a gárdatestből és a 14. hadtestből állították össze és nagyszámú lovas hadosztályokkal megerősítették. Parancsnoka Lesicki tábornok.

Az V. ún. lublini hadsereg Plehve lovassági tábornok alatt áll a 8., 16. és 18. hadtestekből.

A VI. Ewerth tábornok alatt áll a 17., 19., 24. és 25. hadtestekből.

A VII. hadsereg Dimitrijew-Radko tábornok vezetése alatt áll a 7., 9., 10. és 11. hadtestekből.
A lembergi VIII. hadsereg végre Bruszilow tábornok vezetése alatt áll a 12. és 21. hadtestből, továbbá néhány sziléziai és kaukázusi hadtestből.
Összesen tehát 27 európai, 2–3 kaukázusi és 3–4 szibériai s így 32–34 hadtest áll ellenünk szemben. (Az öt sziléziai hadtest közül csak az 5. vladivosztoki és a 2. csitai hadtest marad otthon, állomáshelyén úgy a két turkesztáni (taskenti és asgabadi) és esetleg még az egyik tifliszi (kaukázusi) hadtest).

Turka vidékén az oroszoknak előnyomulást csapataink visszaverték.

Óriási harcok.

A nagy orosz csata Sambor-San-Przemysl-Jaroslau vonalon egyike a legjelentősebb csatáknak az ágyúharc minden ponton szünet nélkül folyik. Tíz nap óta tart már a vad elkeseredett küzdelem. A harc eredménye, ha nem is lesz végleg döntő, minden esetre igen nagy jelentőségű.
Orosz jelentések kiemelik a magyar katonák hősiességét. Írják, hogy a Radom és Ivangorod közötti területen, az arcvonal élén s előőrsi szolgálatokban is a magyar huszárok küzdenek, de az igen hosszú frontra nem jutnak mindenhová. A harcok azért oly elkeseredettek, mert halálos áldozatokat hoznak seregünk katonái, akiknek elszánt harcai sokszor eldöntik a csatát.
A nagy főhadiszállás október 29-ről jelenti, hogy az északkeleti hadszíntéren csapataink támadása folyton előre halad.

Szeged.

Szegedről írja Júlia lányom, hogy október 27-én éjjel az északi harctérről négyezer sebesültet hoztak szegedre, kikből 400 jutott abba a kórházba, hol ő is dilettánsul működik és7-től déli 1 óráig folyvást kötözte a sérült katonáinkat. Egyik a munkácsi ezredből való honvéd volt. Fia, Imre főhadnagy helyzete nem veszélyes, Przemyslben fekszik még mindig.
A francia-belga harctéren is borzasztó csaták dúlnak. A németek Nieuporttól délre eredményesen támadnak Ypresnél is változatlanul áll a harc, Lilletől nyugatra csapatai jól haladnak előre. A nieuporti csata a világ eddigi csatáinak a legnagyobbika. A németek városokat és hidakat meghódítottak és visszahódítottak, ami nyolc ízben is megismétlődött óriási ágyúharcok és hihetetlenül nagy veszteségek között. A németek az egész hegyekké tornyosult holttesteken át folyton új

csapatokat vetettek a harcvonalba. A németeknek az Ipern csatornán át való előnyomulása négy nap óta tart. Calais felé nyomulnak. Német ütegek négy angol cirkálót összelőttek. Ostende és Vestende között oly nehéz ütegekkel lőttek a németek az ellenséges hadihajókra, melyek olyan messzire visznek, hogy az ellenséges hadihajóknak a harcba való további beavatkozása lehetetlennek látszik…

Párizs. A francia gyalogság a harcokbanpánsokkal védekezik a németek golyózápora ellen. Mondják, hogy az orosz hadseregben is alkalmazták ezt a védelmi eszközt.

Galícia. Október 31. Galíciában az oroszok kiürítették Sztary Szambort. Október 28-án Turkán volt nagyobb ütközetük az oroszokkal, melyben csapataink visszavetették az ellenséget s az kénytelen volt visszavonulni. A vasút most már akadálytalanul közlekedik egészen Turkáig. Tovább azért nem mehet, mert az oroszok felrobbantották a turkai vasúti hidat.

Orosz-Lengyelországban október 29-én szünetelt a harc. A San alsó folyása mentén Miskótól délre a folyón átkelt nagyszámú ellenséges haderőket heves ütközetek után visszavetettük. Sztary Sambornál ágyútűzünk egy orosz lőszerraktárt levegőbe röpített. Népfölkelőink e harcokban sok oroszt elfogtak. Ezekből Munkácsra is hoztak százan felül, mint egyik kezelő orvosunk mondá volt közöttük két japán katona is. Ezt egy a foglyok közt
Japán. levő orosz tanár is igazolta, állítván, hogy japánok érkeztek hadtesteikhez. Szkólénál is sok száz orosz került fogságunkba.

Különben Munkácsra éjjel sok sebesültet is hozott a vasút. Láttam, amint autókon szállítottak be november 1-jén reggel a nehéz sebesülteket vegyesen magyar és oroszokat. Az elemi fiúiskolába s más katonai kórházakba hordágyakon vitték be. Egyik autón egy honvédünk feküdt s mellette egy szakállas orosz katona lapos sipkával az arcán. Sajnálkozva nézték a reggeli misékre menő lakosaink.
Október 28-ig a Monarchiába internélt hadifoglyok összes száma: 649 tiszt, 73179 főnyi legénység. Ezekbe nincs beleszámítva az utóbbi hetek harcaiban a két hadszíntérről még el nem szállított igen számos hadifogoly.

Kárpátainkon új betörési kísérlet.

Úgy látszik, hogy a Galíciában lévő orosz hadtestek vezetősége ismét szándékszik Kárpátainkon át betörni, bizonyára avégből, hogy a szerbek segítségére is siethessenek. Október végén ugyanis az orosz balszárny nélkülözhető erőivel a Kárpátokon át előrenyomult, csapataink ellen fordult és kísérletezett a déli irányban való támadással. Ennek ellenében a mi hadvezetőségünk is Przemysl tájától elsáncolt táborából nélkülözhető erős északi irányban vonultatta fel, s Turka vidékén az oroszok támadásait visszaverte. Turkánál védik csapataink a kárpáti szorosok felé vezető utat, melyre az oroszok nagy súlyt fektetnek. Turka Uzsoktól 20 kilométernyire fekszik a Sambor felé vezető úton. Sztry irányából és dél felé nagyobb orosz erők nyomultak most előre és ezeket Dolinánál sikerült csapatainknak feltartóztatni és támadásokat visszaverni. Dolina egy vonalban fekszik Turkával keletre 65 kilométernyire, s így nyilvánvaló, hogy az oroszok ismét a Kárpátok felé igyekeztek. Bukovinában is még mindig erős harcok folynak, sőt a Csernovictól kiszorított orosz csapatok is út közben megállapodtak és sáncok között megtelepedtek.

Turka.

Sztry.

Török-orosz háború.

November 1. Mindszentnapnak reggelén örvendetes híreket hoztak budapesti lapjaink; nagy betűkkel hirdették, hogy „kitört a török-orosz háború”. Az ellenségeskedések hadüzent nélkül megkezdődtek s így Törökország is belekapcsolódott a világháborúba. Maguk a pétervári lapok hirdetik, hogy a török cirkáló a Krím-félsziget délkeleti partján lévő Feodozia (Feodoszia) nevű orosz kikötőt ágyúzta, egy másik Hamidie nevű török cirkáló pedig a Fekete-tenger Novoroszijszk nevű öblének ilyen nevű városát megadásra szólította fel. Október 29-én megelőzően az orosz fekete-tengeri flottája megtámadta volt a török flottát s az erre támadt ütközetben a törökök több ezer hajót elsüllyesztettek s a rajtuk lévő orosz tiszteket s legénységét foglyul ejtették. Galaci jelentések szerint a törökök még a Donez nevű orosz cirkálót is elsüllyesztették. Ezzel úgy látszik a török-orosz s illetve világháborúnknak egy új fejezete veszi kezdetét.

A törökök egy orosz szénszállító gőzöst s a rajta lévő 13 tisztet is 86 főnyi legénységét elfogták s Szevasztopolt sikerrel bombázták, úgy Feodozia városát és vasútállomását is, melynek több templomát, raktárát, s egyéb épületeit megrongálták. A harci támadásokat eszerint nem a törökök, hanem az oroszok kezdték. Lesz-e folytatása ez incidensnek, s mi lesz a vége csak

a jó Isten tudhatja. Annyi bizonyos, hogy Budapesten e hír nagy örömet gerjesztett a felszabadult tömeg a török konzul lakása előtt tüntetett, s hallani akarta a főkonzult Ahmed Hikmet bejt, ki az ablaknál megjelent s lelkesen üdvözölte a tüntető közönséget, kijelenté, hogy egyet ért érzelmeivel, de többet nem mondhat, most mert majd nemsokára nálánál többet fognak beszélni a megszálló ágyúk! Nagy jelentőséget tulajdonítanak annak is, hogy Törökország az ellenségeskedést a Bajram-ünnepen kezdte, s ezzel megnyitott a szent háborút, a Dsihadot a mohamedán hit egész világában. A Törökország fellépése lehet tehát az a nagy meglepetés, melyet néhány hét előtt II. Vilmos császár említett mondván, hogy november 1-jén Angol országot különös meglepetésben részesítendi. A Dsihad az iszlám szent harca összes ellenségei ellen lévén a Dsihád maga: „Allah ösvénye”, az üdvözölés útja.

Vitézségi érem jutaléka.

Katonáink közül sokan hősi és elszánt viselkedésükért kitüntetésben részesülnek, érdekes tudni, hogy a hadügy minisztériumnak október 23-án kelt rendelete szerint az arany vitézségi érdem után havonként 30 korona, az I. osztályú ezüst vitézségi érem után 15, a II. oszt. ezüst vitézségi érem után pedig 7 korona 50 fillér jutalék jár.

Ágyúhang Tirolban.

Dél-Tirolról híre jött, hogy az ottani hegyek közt egészen tisztán hallatszik az ágyúdörgés, valahányszor nyugatról fúj a szél. Valószínűen Belfort felől jön, melyre október 21. óta ágyúznak a németek.

Gazdátlan földvetés.

Sándor János belügyminiszter körrendeletben utasította a tüzérhatóságokat, hogy tekintettel a háború miatt elvont munkaerőre a munkás nélkül maradt bevetetlen földeket, ha másképp nem lehet, közmunka igénybevételével munkáltassák meg, nehogy terméspangás következzék.

Török határon.

Úgy látszik, hogy a török háború valóban és komolyan megindult. Mindenhol nagy szenzációt gerjesztett. Romániában, Konstantinápolyban s Ázsia és Afrikában éppen úgy, mint Európában. A világháború voltaképpen csak most kezdődik.

Nagykövetek

Giers konstantinápolyi orosz nagykövetet kormánya október 3-én. visszarendelte, ki azonnal családjával s egész személyzetével

távozása. el is távozott. Holnap fog elmenni a francia és az angol nagykövet is.

Odessza. A harc is megindult október 31-én a török hadihajók behatoltak az odesszai kikötőbe és elzsákmányolták az ott horgonyzó orosz gőzösöket. Szevasztopolt pedig a „Szultán”, a volt „Goeben”, amelyet a törökök megvették a németektől, nagyon eredményesen bombázza. Az elfogott orosz tiszteket és matrózokat, valamint az elfogott orosz szénszállító gőzöst Kavakba, a Boszporusz felső részére vitték.

Szevasztopol.

Ultimátum Bulgáriához. Érdekes hír, hogy Oroszország október 31-én ultimátumot intézett Bulgáriához, melyben annak teljesítését követeli, hogy 1. Szerbia irányában tartózkodó legyen. 2. hogy bandákat és komitacsi-vezéreket Macedóniában nem támogat. 3. hogy szigorú cenzúrát léptet életbe újságok ellen s 4. hogy azonnal kihalássza a tengeri aknákat. Megtámadás esetére azzal fenyegeti a kormányt, hogy megkezdi Várna és Burgas kikötő bombázását….. No, ez valóban hasonlít a farkas és a bárány féle Aesopus meséhez! (Lupus et agnus! De vajon ki lesz kettőjük közül a bárány?) Lapjaink szerint a török sereg is harcra kész, hajói és csapatai Egyiptom előtt s az Akabai-öbölbe erős török lovas csapatok érkeztek. Drótnélküli állomással felszerelt török őrhajók tűntek fel a Szuezi-öböl bejáratánál egészen Sermig. Ennek ellenében Angliának miniszter tanácsa elhatározta, hogy annektálja Egyiptomot és angol gyarmattá nyilvánítja. Rajta hát! Aki mer, nyer!

Török.

Brüsszel. A németek meg Brüsszel körül várat építenek! Gróf Bobrynszky pedig Lemberget orosszá teszi, általánosan elrendelte az orosz nyelv használatát. Szép felforgatásnak nézhetünk elébe.

Galícia. Az orosz haderő pedig Poroszország és Galícia határain erősen elhelyezte nyolc hadseregét; lévén az I. Rovnó mellett, a II. Grodnónál, a III. Lomza és Osztrolenka, IV. Varsó, V. Ivangorod, VI. Lubin és Cholm, VII. Lemberg és Sambor, s a VIII. Lembergtől keletre elhelyezve. Ennek ellenében a mi és a német sereg Galícia és déli és keleti részein s Posen felé eső tájain hosszú vonalban áll tömörülve, farkasszemet vetnek egymásra! Varsótól nyugatra a Rawka folyó mentén, Skierniewice és Rowa között s a Visztula körül heves harcokat

folytatnak. A mi seregünk pedig különösen a Varsó-Radomi vonalon meg-megújuló erővel tesz támadást és védelmet, aminthogy október 25-én a Magyarországból Galíciába benyomult csapatunk Dolina város határában felvette a harcot az orosszal. E hely már a Kárpátokon túl a galíciai területen a Siwka folyó völgyében mintegy ötven kilométernyire van határainktól.

Turka.

Október 24-én este Noczidov és Kazamjerjew mellett véres szuronycsatározás volt; Radom és Kozienice között pedig a hegyekben, nem különben a Nemglevo helységnél is a Novo Alexandria felé vezető úton; úgy a sambori és staramjásztói kerületben és a Stryj folyó völgyében. Közép-Galíciában csapataink tartják a Turkától északkeletre, valamint a Stary Sambornál, továbbá a Przemysltől keletre és az Alsó-Sannál elfoglalt állásaikat. Október 30. Szkolénál és Nisko vidékén több ellenséges támadást visszaverték csapataink és sok foglyot ejtettek, így Turka közelében is, teljes győzelmet arattak. A Kárpátok felé törő két gyaloghadosztályt és egy lövészdandárt szétverték. A San folyónál a Deutschmeister-ezred pedig átcsalta az oroszokat a folyón és azután mindnyájokat elfogta. Ilykép 18 tiszt és 1500 került fogságba. November 2-án Ungvárra 2700 orosz foglyot hoztak. Turka körüli győzelmes ütközetekből.

November 2.

Orosz nagykövet.

Konstantinápolyi tudósítások szerint az orosz nagykövet november 1-jén családjával külön vonaton elutazott. Ezen a nagykövetség többi tagjai is családjaikkal és sok előkelőséggel távozott. Az oroszok Bulgárián és Románián át utaznak. Mindazoknak az államoknak a diplomáciai képviselői, amelyek nem állnak harcban Oroszországgal, megjelentek az állomáson, hogy elbúcsúzzanak az orosz nagykövettől. S ép azért feltűnést keltett az, hogy a francia és angol nagykövet nem jelent meg e búcsúzáson.

A törökök azért foglaltak el orosz hajókat, mert ezeknek szándékuk, tervük az volt, hogy a Boszporusz bejáratát aknákkal elzárják, és a török flottát teljesen megsemmisítsék. A török flotta Szebasztopol és Odesszánál is támadott.

Csernovic támadása.

Az oroszok ismét Csernovic várost akárták elfoglalni. Mahala község vonalában összevont orosz haderő elkeseredett támadást intézett október 27-én. Egyúttal parlamentaire útján felszólította Fischer Ede csendőrezredest, csapataink itteni parancsnokát,

hogy adja fel a várost, mert különben lövetni fogja. Az elutasító válasz után az oroszok megkezdték az ostromszerű támadást. Harminc löveg érte a várost, de ezeknek alig egynegyede robbant fel. A görögkatolikus metropolita rezidenciáját is megrongálta néhány löveg, leginkább a házikápolnájának tornyát. Mi a románokat mélyen megbotránkoztatta. A mi tüzérségünk nyomban viszonozta az ágyútüzet és néhány óra alatt teljesen szétlőtte az orosz ütegeket.

Galíciai győzelem.

A harcvonalnak kelet-galíciai részén, már galíciai területen Csernovictől északra és északkeletre több nap óta tartó heves harc után előnyomúló csapataink igen nagy orosz erőt vertek meg. Az ellenség pánikszerűen menekül a győzelmes ütközeten sok foglyot ejtettünk. A harcvonal Kuty községig és szög alakban Kolomea irányában húzódik. A Szeret folyó környéke megvan tisztítva az ellenségtől. Az elvonuló orosz csapatokat több tüzérségünk utólérte és óriási veszteséget okozva szétverte őket.

Szerbiában is előre haladnak vitéz csapataink. Október 31-én a macsvai ütközetekben másfél ezer szerb foglyot ejtettek. A foglyok lerongyolódott szánalmas alakok. Rengeteg elvett fegyvereik különféle francia, orosz, német, magyar és szerb gyártmányú. Hat kocsi muníciót is elfoglaltak. Megszállották csapataink az egész Macsvát s Metkovicsot, s Veliko Polje felé űzik a betonfedezékből kiemelt ellenséget, mely Valjevóig menekül s aligha addig ellenáll. Külön még seregünk november 1-jén, éjjel rohammal bevették Sabácot s annak északi szegélyén elsáncolt állásait. Bakáink hősiessége legendaszerű. Egyik vezérlőnk így nyilatkozott: „Ilyen ördögökkel biztosan győzni fognak.” (Sabácot első ízben augusztus 15-kén foglaltuk el.)

A nagy ágyúk.

Érdekes feljegyezni, hogy a németek által használt 28, 30,5 és a 42 centiméteres mozsárágyúk lövedékei 22 kilométer távolságtól mily rettentő pusztítást okoztak Antwerpen ostrománál. Azon kívül, hogy a legvastagabb cementfalakat szétrontják, egy-egy ilyen légi torpedó háromszáz méter sugarú körzetben megmérgezi a levegőt, szilánkjai pedig ötven méter sugarú körzetben minden élő lényt megölnek. A lüttichi Boncelles-erődnél ez óriás ágyúk lövedékei abban a pillanatban, amikor az akadályon átütöttek, oly roppant hőt fejlesztettek, hogy az acél benne megolvad. Igazi ördöngős szer!

A főutcai kórházba behozott sebesült katonák között van két somogyi baka is, kiknek a galíciai határon túli területen e napokban az orosz puska löveg átfúrta lábukat. Magyar ember természetéhez képest élénken beszélék el az esetet s jellemezték egyszersmind találóan a szerb és orosz ellenséget tapasztalataik szerint. Uram, mondá az egyik, mielőtt ide Galíciába rendelték ezredünket, nehány hétig a szerbek harcterén hadakoztunk s így tudom a különbséget a két ellenfél között, mind lelkületére, mind erejére nézve. A szerb ellenállása határozott, kitartó utólsó leheletéig is bátor s elszánt. Ellenben az orosz gyáva, félénk s csak kénytelenségből lépked sorban a harcban. Igaz, hogy parancsszóra kisüti a puskáját, de mihelyt látja, hogy csapatunk szuronyszegezve neki indul, két-háromszáz lépésnyire már megáll, földhöz csapja lapos sipkáját és puskáját és feltartja a kezét. Minthacsak összebeszélt volna az egész csapat. Akkor azután nyugodtan bevár minket és megadja magát… Hát, hogy esett még is, hogy meglőtték önt? Nagyon egyszerű, már messziről lő az egész sor s hull a golyó körülöttünk, mint a záporeső. Igaz, hogy nagyobbrészt nem talál, fejünk fölött elfütyöl, de némelyik mégis csak belénk szalad, vagy mi rúgunk belé.

Török haderő.

Törökország hadi erejét a katonai körök nem kicsinylik, bár a török hadügyi szervezetnek vannak hiányai. Törökországfélmillió katonát képes harcba küldeni és ezen kívül háromszázezer embert helyeztek tartalékba:
Különben háromszáz milliónyi mohamedán népből számtalan fegyverképes állhat ki esetleg a harcmezőre, így mindenkép gyengítheti ellenségeink erejét.

Új betörési kísérlet.

A Galíciában a Turkától északkeletre és Stary Szambortól délre fekvő területre felvonult ellenségen hadaink október 30-án teljes győzelmet kivíván, kiderült, hogy két gyalogos-hadosztállyal és egy lövészdandárral az orosz ismét a Kárpátok nyúlványain a turkai úton megkísérelte Uzsokon át való betörését hazánkba, mi azonban nem sikerült, s e feltett céljára nézve az egész vonalon végleges kudarcot vallott. Bizonyára nehezére esik, hogy biztatásához és ígéretei s terveihez képest segítségére nem siethet Szerbiának, mely szorult helyzetében végső támogatását egyedül az orosz szövetségesétől várja és reményli. De talán

hatalmasabb szövetségesei: a franciák és angolok is sóvárogva várják megjelenését.

Az oroszok úgy történt, hogy az ellenséges hadvezetőség, mivel a Kárpátokon át Sztryj, Drohobyc és Sambor irányában előnyomúló hadoszlopaink baloldalában fenyegették az orosz haderőt, a megkerülés elhárítására a Bruszilov parancsnoksága alatt levő VIII. hadseregnek Lemberg körül álló tartalékaiból öt dandárt tolt ki dél felé. Ezek a kárpáti hadaink gyenge

Turka.

előcsapatait a Turkától északkeletre fekvő magaslatokig visszaszorították. (Mi nálunk az új betöréstől való aggodalomra adott alkalmat.) Azonban a négynapi ütközet közben a visszahúzódott előcsapataink a Turkától északkeletre fekvő hegyháton egyesültek kárpáti főerőinkkel s közösen megtámadván az ellenséget, azon teljes győzelmet vívtak ki. Annyi megállapítható, hogy az orosz hadnak feltett terve volt a betörés; már október 8-án is megjelent Turkán és Klimecen egy népfelkelő hadosztállyal, hogy Uzsok és Verecke táján bevonuljon a Beszkideken át hazánkba, de ekkor s a mostani csatározások közben is onnan visszavonulni kényszerült. A Turkánál vívott harcok eredményéül eddig 2500 orosz foglyot szállítottak el a mieink az ország belsejébe, megelőző napon huszáraink a Sztryj völgyben Ribniknél meglepetésszerűen rátámadtak egy ellenséges missziós oszlopra és sok tüzérlőszerrel megrakott kocsit zsákmányoltak. Sajnos, hogy az orosz főerő még mindig Lemberg, Sztryj, Drohobyc, Jaroslau és Rzessow tájain grasszál, honnan a nép el-elmenekül, sőt Rzessow s már katonai kórházakból a sebesülteket is már távoli városokba elszállítják. Így történt, hogy vőm, Szentmiklóssy Pál

Sebesültek.

századosta rzessowi kórházból más helyre, Németh Imre főhadnagy unokámat pedig sebesült fejével egészen a prágai

Németh stb.

kórházba vitték el, honnan értesítést küldött. Szentmiklóssy azonban csakhamar ismét ezredéhez csatlakozott, s mint írta, átvette századját.

Úgy látszik, hogy Sztryj és Csernovic körül még sokáig fognak a véres harcok dúlni; úgy Kelet-Poroszország s a Visztula tájain is.

November 4.

A török–orosz harcok is megindultak. A kaukázusi határoknál az oroszok öt hadtesttel megjelenvén s a török határait átlépvén, november hó 1-jén előzetes mozgósítás, készülődés és tervezés

Kaukázus. szerint több ponton megtámadták a törököket; de kénytelenek voltak visszavonulni s veszteséget eltűrni. A Földközi-tengeren pedig angol cirkálók megkezdték a tüzelést és elsüllyesztettek egy feléjük közeledő görög torpedónaszádot, amelyet töröknek tartottak. S így az ellenségeskedést a szövetségesek szárazon és vízen tényleg megkezdették. A sejk-ül-iszlám pedig november elején hirdette ki a szultán felhívását, hogy minden igazhitű csatlakozzon a próféta zöld zászlója alá. Ugyancsak a Porta november 3-án a londoni és párizsi nagyköveteit, valamint a pétervári és belgrádi diplomáciai ügyvivőit visszahívta. A szerb követség pedig Konstantinápolyban még november 2-án levétette címerét.

Török visszahívása.

Török készülődések. Konstantinápolyi hírek szerint Enver pasa lesz az egész szárazföldi haderő fővezére. A török seregek egyidejűleg fognak támadni a Kaukázusban, Egyiptomban és Európában. A Fekete-tengeren minden hajózás szünetel. A török lapok az Ikdam s különösen a Tanin köszönetet mondván Bécsben, Budapesten és Berlinben kifejezésre jutott török-barát tüntetéseket, írja: „Megígérhetjük Ausztria-Magyarország és Németország népeinek, hogy abban az élet-halálharcban teljesíteni fogjuk kötelességünket. Anyagi erőink Ausztria-Magyarországéval és Németországéval össze nem hasonlíthatók ugyan, de mi is tudunk küzdeni a hazáért és vallásért, mi is feltudjuk magunkat áldozni és hiányzó anyagi erőinket erkölcsi erőkkel fogjuk pótolni. Bizonyos, hogy senki előtt nem kell majd pirulnunk.” – Adja Isten, hogy így legyen!

Japán stb. Londoni hírek szerint: Japán, Montenegró és a Havreban székelő belga kormány magukat Törökországgal háborús állapotban levőnek jelentették ki.

A szerb-montenegrói csapatok az utolsó háromnapos csatában a mi seregünk általános heves támadása folytán kénytelenek voltak visszavonulni. A montenegrói sereg, amelyeknek Vucsetics és Martinovics tábornokok voltak a vezérei, nagy veszteségeket szenvedtek. A montenegróiak 720 halottat, köztük 3 tábornokot is vesztettek. A Romanján lefolyt harcok alatt a mieink összesen 7 tisztet és 647 főnyi legénységet fogtak el, 5 ágyút, 3 lőszerkocsit, 2 géppuskát, valamint sok lőszert és hadianyagot zsákmányoltak. A montenegróiaktól több mint ezer darab marhát vettek el, amelyet Boszniából magukkal akartak

vinni. Macsvában Stepanovics Stepán tábornok volt harcban négy-öt hadosztályból álló II. számú szerb hadsereggel, de eszeveszetten elfutott s készletét és számos foglyait zsákmányul elhagyta. A küzdelemben megsebesült Stepanovics később; nehogy hadi fogságba jusson, öngyilkosul meglőtte magát. Ezt eleintén felei titkolták, de később kiderült.

November 5.
Török harc.
Egyiptom.

A török harc is folyik. Az angol flotta november 1-jén bombázta az egyiptomi határon levő Akabát, mire az angolok megkísérelték csapatokat szállítani; amidőn azonban négy katona elesett, az egész csapat sietve visszafutott a hajókra. Bár az angolok sok ezer tüzérségi lövedéket elpazaroltak, a törökök oldalán egyetlen egy csendőr esett el. November 3-án: az oroszok a kaukázusi határon erődítéseket kezdtek építeni. Az angolok pedig délelőtt megkezdték a Dardanellák bejáratának bombázását 18 kilométer távolságból. Egyik török torpedónaszádról kilőtt néhány lövedék robbanást idézett elő az egyik angol páncéloson. Az angol hajók tíz perc múlva eltűntek a láthatárról. De elvonultak az egyiptomi határnál is, elpusztították az ott levő falvakat és a Szuezi-csatorna felé vonultak vissza.

Dardanellák.
Dardanella.

Nem lesz érdektelen a Dardanellákról szólni, mennyiben azokról e háború folyamata bizonyára még sok szó fog esni. A Dardanellák szorosa, amely az Égei-tengert a Márvány-tengerrel összeköti, Chersonnes-félsziget és Kis-Ázsia között fekszik, 70 kilométer hosszú és szélessége 1800–7000 méter között váltakozik. A szoros déli bejáratánál délre Tenedos, délnyugatra Limnos, nyugaton pedig Imbros szigete fekszik. A szoros déli bejáratán két hatalmas erőd áll és pedig északon Szedail-Bahr, délen pedig Kum-Kale. Az előbbi mellett van Hellas foka, a nagy világító toronnyal, melynek fénye 18 tengeri mértföldnyire világít. Az egész szoros több helyen erődök, redoute-ok és más erődítményekkel s ezek a legnehezebb kaliberű modern Krupp-ágyúkkal vannak felszerelve. Tengerészeti szempontból a Dardanellákon való áttörés a lehetetlenségek közé tartozik, annyival inkább, mert ezernyi tengeri akna fekszik készen a víz színe alatt s az ágyúk torkolatai mellett vitéz katonák őrködnek végig az újabb és újabb áttörhetetlen akadályok természetes és idomított pontjain. E szorosok főparancsnokságát név szerint Torghut pasa veszi át. Az Oroszország elleni seregek

parancsnokai Izzed és Sükri pasák lesznek.

A német trónörökös így üdvözlé Enver pasa hadügyminisztert: „Az 5. hadsereg és parancsnoka testvéri üdvözletét küldi a török hadseregnek.” De Miklós cár is a Törökország és Oroszország között beállt hadiállapot alkalmából buzdító manifesztumot bocsátott közzé, kijelentvén, hogy ez alkalom csak sietetni fogja az ősei által ráhagyott probléma megoldását, a Fekete-tenger partjaihoz való eljutást. Egyszersmind megparancsolta a cár, hogy kaukázusi hadserege lépje át a határt és támadja meg a törököket…
Viszont a Porta a hatalmakhoz intézett jegyzékében, melyben megvilágítja a Boszporusz előtti incidens történetét, utal arra, hogy Oroszország Törökország ellen hadüzenet nélkül kezdte meg az ellenségeskedést. (November 4.)

Török harcok.

Arábia mohamedán népe már is fegyvert fogott s az orosz határon levő török hadsereg 300 ezer emberből áll. Az erjerumi határon a törökök visszaverték az orosz támadást. – A Ssinop orosz csatahajót a törökök elsüllyesztették; Szebasztopolt pedig aknákkal elzárták. A török hajók Szebasztopol bombázása alkalmával 116 gránátot lőttek a városba. Az erődök ütegei viszonozták a tüzelést. Egy török páncélos bombázta Batumot is. Ennek ellenében az angolok bombázták Minerva brit cirkálóval Kalaat-el Akaba arab várost s az erődöket. A kiszállt angol matrózok partra szálltak s négy kaszárnyát elpusztítottak. Mindez arra mutat, hogy a török-harc valóban komolyan megindult.
Az orosz harctéren, Lengyelországban az ellenség november 4-től nem mozdult. Egyik hadtestünk a lysa-gorai harcokból 20 tisztet és 2200 főnyi legénységet hozott foglyul. A galíciai harcvonalon Podbuznál (Sambortól délre) 200-nál több, másnap pedig Jaroslaunál 300 orosz adta meg magát.

Ruténeink.

Sok szó esik környezetünkben arról, hogy rutén lakosaink az oroszok kárpáti betörés alatt, hogyan viselkedtek. A vélemények eltérőek. Vannak, kik állítják, hogy a rutének kétszínűen, alattomosan s elfojtott érzelmekkel várták az oroszok érkeztét. Sokan meggondolatlanul abban reménykedtek, hogy a birtokosok elnyomása s elűzése után a vagyonukban ők osztoznak, várták érkeztüket, míg a jobb gazdák s tehetősebbek

megelégedve sorsukkal, tartózkodva vették kezüket. Voltak eltévelyedett hitűek, kik őseik, régi elődeik ortodox vallása iránt érdeklődvén, a pápa helyett a cárt óhajtják visszaállítandó óhitük élén látni. De midőn az oroszok megjelenésétől meglepettek, annyira megdöbbentek, hogy tétováztak érzelmeikben s inkább elhúzódtak tőlük, semhogy keresték volna az érintkezést, még akkor is, midőn látták, hogy ők senkit sem bántalmaznak. Kétkedve fogadták az orosz katonák hitegető és jobb jövővel kecsegtető nyilatkozatait is. S abban sem vettek részt, midőn az elhagyott lakások és szövetkezeti s egyéb boltok feltörése is zsákmányolása közben a bámészkodó ruteneknek a katonák egyet-mást kidobtak, s mintegy ajándékul odavetettek; az el nem hordható s feltűnés nélkül nem is használható tárgyakat, úri szobai felszerelést s bútort pedig elrombolták. Hogy mégis akadtak olyanok is, kik orosz katonák közbejárására nélkül fosztogatásra s rombolásra vetemedtek, azokat nem annyira az ellenséges indulat s bírvágy, mint inkább magán bosszú és irígység a kicsapongásra ösztönözte. Többeket azzal is vádoltak később, hogy a betört orosz csapatokat erdőkőn, hegyeken, járatlan ösvényeken át vezették egyik másik kitűzött vidékre vagy községbe s így ellenség vezetőjéül szegődtek; ez ellen azonban az őket fenyegető erőszakkal és kényszerítéssel mentegetőztek, mit inkább is lehetne elfogadni, mint hogy e veszélyes hazaárulási cselekedetre önként vállalkoztak vagy inkább felkínálkoztak volna. Sőt akadtak oly jellemes rutén férfiak, kik ellent állottak az erőszaknak is, s mint már fentebb érintvén, Kanorán egy mártírhalált is szenvedett. Arra vetemedtek, hogy sebesült vagy elrejtőzött katonákat felfedezték, elárulták, vagy a csapatok s őrjáratok hollétét fölfedezték volna. Papjainkat is a legkisebb gyanú sem terhelheti. Erre esetet sem a vizsgáló s őrködő csendőrség, sem az alkalmazott detektívek fel nem hozhattak.

Munkácson november 5-én a katonai kórházból temettek el egy itt sebeiben elhunyt orosz katonatisztet, úgy hallom, századost. Egyszerű fekete koporsóban pap és kiszolgáló katona kíséretében vitte ki a katonai gyászkocsi a köztemetőbe. Csekély lomjai közt találták neje és két leánya fényképeit, amiket betegsége alatt is nézegetett. Érdemes lenne ezeket az itteni házi ezredünk (65.) parancsnokságánál, vagy a görögkatolikus lelkészi vagy városi polgármesteri hivatalnál eltétetni és

megőriztetni, hogy azokat a háború megszűntével vagy más előfordulható alkalommal a megszomorodott özvegyéhez juttatni, s őt az elhunyt vitéz sírhelyére is esetleg elvezetni lehessen. A jövő Isten kezében van s a jótett mindig erkölcsi értékül megmarad.

November 6.

Orosz harctér.

Hivatalos jelentések szerint november 5-én a Wyslok torkolatától délre csapataink az oroszokat, akik a San nyugati partján vetették meg lábukat, összes állásaikból kiverték. Itt több mint ezer foglyot ejtettek és géppuskát zsákmányoltak. Hasonlóképpen a Sztry völgyében sem volt már képes az ellenség támadásainknak helyt állni. Itt 500 oroszt fogtak el és egy géppuskás osztag és egyéb hadianyag jutott birtokunkba.

A Csernovicól elűzött oroszok s a Kuty-nál magyar népfelkelőink által szétvert nagyorosz csapatok északkeleti irányban Snyatin felé menekültek; de útközben mielőtt a futamodók egyesülhettek volna, üldöző csapataink villámgyors mozdulatokkal elérték és szétszórták. Az ellenség veszteségei így halottakban, sebesültekben és foglyokban óriási. Snyatint a győzelem következtében a mieink elfoglalták. A Prut túlsó oldalán üldözött ellenségünk között Fischer Ede csendőrezredes jelenlétében a nagy veszedelmek között észrevétlenül elhelyezett nehéz ütegeink megsemmisítő pusztítást vittek végbe.

A francia-belga harctéren november 4-én belga csapatok angolok és franciák támogatása mellett heves kirohanást intéztek a német csapatok ellen Nieuporton át a tenger és a csatornákfelbontása által vízzel elárasztott Yser terület között; de a németek minden nehézség nélkül visszaverték őket. Ypernél és Lillétől délnyugatra, valamint Berry au Bac-tól délre az Argonnokban és a Vogézekben támadásuk pedig előrehaladt. Rosebekénél Ronsselaeretől tíz kilométernyire három nap óta heves harc folyik. Az ágyúk éjjel és nappal dörögnek. A sebesültek száma nagy. Naponta német, angol és francia repülőgépek cirkálnak Ronsselaere fölött, mikre erősen lövöldöznek. Az angol sereg hír szerint nagy megpróbáltatáson ment keresztül s egynegyedére leapadt. A franciák az afrikai katonáit téli ruházattal látták el, mi azonban rajtok nem sokat változtatott.

Dardanellák.

A török háború is terjed. A Dardanellák bejárati erődei elleni bombázásban 16 angol és francia páncélosok, cirkálók s

torpedónaszáddal vettek részt a támadók. Az ellenséges hajók 240 lövedéket használtak el anélkül, hogy jelentékeny kárt tettek volna. A törökök erődeiből csupán tíz lövést tettek és az egyik lövedék egy angol páncélos hajót talált, amelyen robbanás történt.

Orosz.

Az oroszok megkezdték a határon állásaik megerősítését, de Isam zónájából teljesen visszaverték őket a törökök; kiknek szelleme és támadó kedve kitűnő.

Eszerint Angol és Törökország között formálisan beállott a háborús állapot. Az angolok visszavonulnak az egyiptomi határról a Szuez-csatorna felé és útjukban minden falut fölperzselnek. A bagdadi konzulátuson a török hatóságok nagy mennyiségű muníciót és fegyvert koboztak el. Ellenben a törökök részéről negyedmilliónyi haderő gyűlt Egyiptom felé. Hír szerint Oroszország a Boszporusz megszállására készült. Meglepő és érdekes jelenetekre lehetünk elkészülve… Az angolok most, mit tehettek egyelőre egyebet: november 4-én

Marsall-törlés.

királyunkat s a német császárt formálisan kitörölték az angol marsallok sorából!

Lengyel katonák.

Munkácsról az itt lézengett lengyel népfelkelő csapatok nagy része már eltávozott, de azért most is elegen vannak még. Dragonyosokat nem igen látni már. A helyi parancsnok Materna Arthov, cs. és kir. vezérőrnagy. Különös, hogy az itt tartózkodott lengyel katonák nem tudták a polgárság rokonszenvét megszerezni, Merev, szögletes, visszataszító modorukkal elidegenítettek mindenkit maguktól. Nehezen tudna a közönség hozzászokni, ha feltéve, béke idején ily nemzetiségű helyőrség

Tábori posta.

szállásolna itten. Pedig az itteni lengyel parancsnokság jól elhelyezkedett, van külön Feldport-ja (tábori postája) is a

Gyógyszertár.

Rákóczi utca 5. házában és „k. u. k. Reservepital-apothéke” (gyógyszertára) is a Sugár út 47. számú házában.

Kísérlett betörés.

Lehangoltságot okoz városunkban a sok kórházunk túltömöttsége. Alig múlik el egy éjszakánk, hogy a vasúti vonatok ne hoznának az északkeleti harcterekről sebesülteket vagy kolerabetegeket. Gyakran 150–200 sebesült is érkezik, kiket a különféle utcai kórházakba autón vagy a súlyosokat hordágyon szállítják be. November 4-én 15 fiatal lengyel

legionistát is hoztak be Galíciából, kik a most már jól megszállt Kárpátok határainál táboroznak a többi népfelkelőkkel és rendes katonasággal. Ez szükséges is, mert kétségtelen, hogy a Lemberg tájékán és orosz lengyel területen nagy számmal tanyázó orosz hadsereg egyedüli célja és megoldandó terve az, hogy hazánkba betörhessen és innen tovább hatolva a szerbeknek segítségére siessen. Néhány nap előtt már felfelé nyomultak az oroszok a Beszkid ormára, az ottani kisszolyvai alagút felé és a havasnyúlványok lejtőire, hogy Volócon át ismét a vicsai völgyön lefelé Szolyvának s onnan Munkácsnak vonuljanak. Fent azonban több napi csatározás folytán visszaűzték őket éber és kitartó csapataink.

Kolera.

Sajnos, a kolera még mindig szedi áldozatai. Minap a városban egy Kossuth utcai hentes halt bele. De leginkább a Galíciában táborozó katonaságból kerül ide a nagy állomány. Néhány nap előtt 200, november 6-án pedig 79 és másnap 27 kolerást hoztak be, a megfigyelő kórházba; többen közülük útközben haltak meg s itt azután csak az eltakarításuk megtörténik. És mi lesz még akkor, ha a Nagymezőn, a vasúti állomás udvara megett a Kerepeci csatorna és pályaudvar között az Alsóschönborn községbe vezető út nyugati felén most háromezer betegre épülő óriási nagyságú 15 pavilonból álló katonai figyelő kórház e hó végéig felépül s itt az ezerekre menő ily ragályos betegek tömegét majd elhelyezik, azokat az ország különböző tájairól ide szállítják…

A nagy terjedelmű kórházat mint most láttam erélyesen építik. A közmunkával beszállított tömérdek kavics végig el van rakva a nagy területen. Vidéki, szernyei, barkaszói s más magyar munkások ássák a félméternyi széles és ily mélységű alapokat, melyeket cementes kavics-habarccsal betöltik. Ezekre állítják azután a vasúton már megérkezett fenyőgerendák vázait, kettős deszkaborítású falakká emelik, melyeket mozdonysalakkal kitöltenek és (…)[3] befedezik. Így gyorsan elkészítik a művet s néhány hét múlva használatba is vehetik. Mint értesültem, báró Groedel fakereskedő vállalta el a kiállítását s így biztos kézbe került. Nem kétlem, hogy a most dúló harcias és járványos idő elmúltával, midőn hazánk egén ismét a régi nap fog sütni s az élők a béke malasztjait élvezendik, e terjedelmes épületeket is az állam hasznosabb célokra felhasználhatja majd. Boldog lesz az,

[3] Olvashatatlan szó – a szerk.

aki ezt eléri s a talán szerencsésen elmulandó mostani nehéz napokra s eseményekre nyugodt lélekkel visszagondolhat. Vajon elérem-e én, ki most már életem nyolcvanötödik évében írom e sorokat? Úgy hiszem és érzem, hogy igen, elfogom érni. Bízom Istenben, kinek segítő kegyét mindig tapasztaltam s ki nagyobb, veszélyesebb esetekben is megvédett.

Hogy a felépítendő megfigyelő állomás mily nagy működést és fogyasztást fog eredményezni, azt már most is sejtetni engedi az a versenytárgyalási hirdetmény, melyet gróf Schönborn-Buckheim Károly, miniszteri biztos Munkácson 1914. november 8-án kibocsátott. Eszerint november 15-ig beadandók az ajánlatok a következő szállítandó élelmi cikkekre és kórházi berendezési tárgyakra, ú.m. hús, tej, fűszer-csemege, malomtermékek, őrlemények, hüvelyesek, burgonya, káposzta, kenyér, bor, gyümölcs, berakott gyümölcs és salátafélék, zöldségfélék, szárnyas stb. Berendezési tárgyak: vaságy 3775 darab, szalmazsák 3375, fejpárna 3375, lepedő 13,500, paplan 3375, takaró ugyanannyi, párnahuzat 6750, zsebkendő tucatonként 750 tucat, törülköző 750 tucat, ing 9000, lábravaló 9000, kórházi köpeny 750, ápoló kötény 750, harisnya 3000 pártucat, papucs 1500 pár, gummivászon 450 méter, zsák 3000, köpőcsésze 240, vizelőüveg 300, ágytál 150, asztal 60, szék 300, lóca 120, ágyasztalka 1500, kisebb tálca 150, kishordó deszkatálca 300, nagyobb kád 60, dézsa 60, zárható szekrény 60, szoba-előszett 60, fürdőkád 60, mosdókészlet 120, kiöntő veder 120, vizes kanna 120, csajka 3000, katonai kanál 360 tucat, ivó pohár 4000, porcelántányér s 24 személyre való evő s ivókészlet orvosok s tisztek részére 450 darab, mosókád, mosókészlet stb.

Francia akadémiai megtorlás.

Mily gyermekes megtorlásra vetemedtek a franciák a velük harcban álló német, magyar és osztrákbeliek irányában, s mily bosszúérzet dühöngött azok lelkületében irányunkban, kitűnik abból is, hogy nemcsak a francia akadémia valamennyi osztálya elhatározta az akadémia minden szövetségesünkhöz tartozó tagját kizárni az akadémiából, hanem közelebb, még a francia régészeti társulat is tett hasonló intézkedéseket. E tekintetben azonban több német tudós mint Röntgen tanár, gróf Zeppelin s mások már megelőzték a franciákat, mennyiben aranyérmüket s egyéb kitüntetési jelvényüket tüstént visszaküldték… Emlékezetre méltó, hogy az október hó 30-án megtartott e történelmi nevezetességű párizsi akadémiai ülésén mindössze

tizenkilenc akadémikus jelent meg s így a fele elmaradt a különös exotikus ülésről… Nem baj. Azért fog a Föld forogni tovább is!

Viszonyaink.

Gróf Schönborn F. Károly miniszteri biztos a Munkács című november 8-i lapjában cikket írt Az önkéntes szolgálat-ról, melyben tevékenységre inti a vállalkozott működő közegeket s felhívja a tétlenül lézengőket, hogy akik büszkén viselik a sarkantyúkat, a jelvényt, de azért nem zavartatják magukat a mindennapi kávéházukban való és otthoni kényelmeskedésben, – lássanak immár hozzá a komolyan a közjóra való munkálkodáshoz is. Felemlíti, hogy mit használtak mindazon ápolónők és önkéntes felajánlkozók, akik a lelkesedés első pillanatában kezdtek a közkórházakban gyakorlódni, feltették a jelvényt s többen a vöröskeresztes kékkabátot is, de azt csak addig cipelték, míg a komoly munka ideje beállott s akkor eltűntek a föld színéről. S így csak kevesen maradtak s működnek ott, hol most a harc kifejlődése folytán a megtelt kórházakban ápolónőkre valóban szükség lenne. Lelkesen emeli tehát szózatát az igazán érző hazafiakhoz, hogy vegyenek példát a harctéren önfeláldozóan és elszántan hadakozó katonáinktól s működésének önkéntesen ott, hol tehetségüket méltóan érvényesíthetik. Elvük legyen: Vitam et sanquinem pro patria! (Nem hiszem, hogy ez nagy hatással lenne a mi közönségünkre, mert sok közte a léha elem, a junker, akiket nem egyéb, mint az önérdek és pénzkapzsiság vezet. Szigorú fellépés, katonás bánásmód kell ezeknek, nem lelkesítő szózat!)

Pedig a felhívó gróf valóban követésre méltó példával halad előre nehéz működésében s feladatában. Majd minden nappali és éjjeli vonat érkezésnél megjelenik a pályaudvaron, saját karjaival kiemeli a sebesülteket s buzdítólag rakja le a gépkocsikra. Naponként megszemléli a hét–nyolc kórházat s intézkedik a rendes ügyvitele iránt.

Érdemes itt megemlíteni, hogy az egyik vereszkeresztes lámpájáról ismert gépkocsin Kristofori Sándor nevű őrvezető sofőr szállítja a tömérdek sebesültek oly kifogyhatatlan türelemmel és gyakorlottsággal, mely kiváló elismerésre méltó. A százakra menő sebesülteknek a városba való beszállítása és elhelyezése pedig nemcsak roppant fáradtságot, de ügyszeretet, kitartást is igényel, mert azok a galíciai harctéren kapott első kötözés után sokszor csak két-három nap múlva érkezhetnek ide

s így a kényelmetlen helyzetben különösen a súlyosan sebesültek nagy károkat s fájdalmakat kiállani kénytelenek… Néhány nap előtt éjjel százra menő sebesültet kellett a vasútról beszállítani. A rendelkezésre álló két autón természetesen sokáig tart, míg mindannyit beszállíthatnák. Ez sok időbe, sok órába kerül. A sebesültek között voltak orosz katonák is. Az egyiket hasában érte a golyó s iszonyú kínokat szenvedvén, nagyon ordítózott, kivált midőn úgy hozta a sor magával, hogy utolsónak maradjon a vasúti fülkében egyedül, s míg az autó visszatért azzal rémlődött, hogy itt felejtették. Hiába vígasztalák s bíztaták, hiába simogatta könnyező arcát a gróf maga is; csak akkor nyugodott meg, midőn végre rá is került a sor s leemelték a kocsira. Sebesültek szállítására használnak olykor nagy bútorszállító- és málhás kocsikat is. A magánfogatok meggyérültek.

Nyugtalan napunk.

November 8-án Munkácson ismét nyugtalanító jeleket észleltünk. Az ide rekedt lembergi hadiparancsnokság megint szokatlan mozgalmat mutatott. Az autók tisztekkel, katonákkal fel-le robogtak, lovaskocsik a vasút felé siettek; az itt levő lengyel csapatbeliek is gyülekeztek s fölszerelve szállingóztak. Beszélték azt is, hogy egész éjjel mintegy ötezer fegyveres katonaság vonult vasúton Galícia felé s hogy a Munkács közelében Beregterebesen (Sztrabicsón) tanyázó ukrajnai lengyel önkéntesek ezrede is arra felé tartott. Másnap vasárnap csakugyan láttam, hogy Szkóle vidékéről való cs. és kir. posta- és vasúti hivatalnokok tömegesen állongáltak a Fő utcán a templom közelében, kik mint mondák, onnan ide menekültek. Ebből azt következtette a közönség, hogy ott ismét megrosszabbodott hadügyünk. A menekültek nem igen voltak közlékenyek, mi még inkább nyugtalanítá a templomok felé indult lakosainkat.

Az utcán állongáló idegen tisztviselők e vegyes csoportját látva, emlékezetembe jutottak az ötven-hatvan és előbbi Bach-korszak emberei és világa. Valamennyien sárgás, narancsszínű gallérú egyenruhát viseltek, posta- és vasúti jelvénnyel és egytől háromig terjedő rózsákkal, melyek a tiszti rangot jelölék. Volt köztök arany paszomántos is. Különösen egy tűnt fel, magas termetű barna kecskeszakállú, feketetiszti sipkával, szemüveggel, fekete nadrággal és egérszínű szőrmés feltöltővel, mely térdéig ért s azon alól a fekete bőrhüvelyű vékony egyenes

kardja látszott. Ez lehetett köztük a fő, mert mindenki különös respektussal viselkedett irányában, s beszédközben nyájasan, alázatosan mosolyogni igyekezett. A többi közhivatalnok alakjai is megérdemlik a szemlélést. Némelyik köpcös, szőke, nagy ábrázatú, teljesen leborotvált lévén, hasonlított jól meghízott vidám franciskánushoz; míg a másik vékony, magas, kiborotvált állú, nagy görbe orrú, s nyírott tót bajuszú kormos színű volt. A valódi lengyel származású, erős testalkatával, hamvas ábrázattal, és tömött kétfelé nyúló bajuszával kivált. Az idő kissé hideges lévén valamennyi felsőöltönyt, más-másszínű és szabású polgári kabátot viselt. Így az altisztfélék is, kik a csoporton kívül szerényen állongáltak. Volt néhány hölgyecske is köztök, kisebb-nagyobb alakú, de mindeniknek szende lendületű kalapján magasan lógott a strucc- vagy más tollazat. Úgy látszik, hogy hétfőn mindnyájan a vasúton visszatértek, mert nyomuk eltűnt s abból azt is következtethettünk, hogy Kárpátaink, illetve Beszkid határhegyeinken túl hadiállapotunk jobbra fordult s Szkóla lengyel zsidó város ismét megmenekült az azt környezett orosz betöréstől. Aminthogy mi is az oroszok újabbi erőszakos látogatásától megmenekültünk. Néhány lembergi tisztviselő-család már régebbi idő óta tartózkodik itt s úgy vélem, hogy még sokáig várhatja Lemberg felszabadítását.

November 10. S a ma érkezett lapokban csakugyan olvasom, hogy galíciai vitéz csapataink a múlt napokban győzelmet arattak az oroszokon s azokat a Stryj -völgyben visszavonulásra késztették. Népfelkelőink szuronyrohamai előtt eszeveszetten hátráltak az oroszok, kik „Fajr einsteln!” (tüzet szüntess) ordítozva eldobálták fegyvereiket, mellükön keresztbe fonták karjukat s így jelezték megadásukat. Hat ellenséges gépfegyver is került birtokunkba. Katonáinknak ott új látványban is volt részük. Az oroszok eddig nem látott világító ballonokat eresztettek föl, melyek azt az irányt jelzik éjjel vagy ködben, amerre a szétszóródott csapatoknak az ellenség elől visszavonulnuk kell. Ebből csapataink is kivehették, hogy az irány: Lemberg. Vajha már e várost visszafoglalnák hadaink, mert addig nem sok jót várhatunk.

Politikai helyzetünk. A háború kitörése óta hazánk politikai terén a pártok közt nyugalom és a haza iránt lelkesedésben közegyetértés honosult, mit a legfelsőbb helyen épp úgy, mint a nagyközönségben nagy

örömmel elismertek. S íme gróf Tisza István most ismét kezdi e jó hangulatot és boldogító jó együttérzést megbolygatni, talán azt vélvén, hogy már túl vagyunk a veszélyen s a háború lobogó fáklyája végkép elaludt vagy elhamvadt. – Ő Metianu János, nagyszebeni görögkeleti román érsek-metropolitához írt levelet és a hazai románságnak a háború folyamán tanúsított dicséretes magatartását megjutalmazandó, kijelenti, hogy a románság nemzeti követelését immár teljesíteni hajlandó. Ennélfogva elsőül is november 7-én kelt belügyminiszteri rendeletében kijelenti, hogy a magyar államban élő nemzetiségek a történelmi és népszokásaik alapján tényleg kialakult nemzetiségi színeket, amennyiben csak valamely idegen állam jelvényeivel nem azonosok, nyilvános helyeken és alkalmakkor akadálytalanul használhatják, ha ugyanott és ugyanakkor a magyar nemzeti színeket legalább is egyenlő mértékben alkalmazzák.
E valóban még idejekorán s fölöslegesen kibocsátott intézkedést rendkívüli megdöbbenéssel fogadták a komoly gondolkodású hazafiak s attól tartottak, hogy az adandó alkalommal visszahatást fog szülni. Adja Isten, hogy ne úgy legyen!... A kormány iránt elfogultság és elidegenítés foka nem kétlem csakhamar fog kiválni most, midőn az ország népeit, s különösen a felső tízezret az <u>önkéntes hadikölcsön</u> jegyzésére fogja felhívni.

Téli szállások Galíciában.

November hó 8. és 9. napján Munkácsról és környékéről százakra menő gyalog és járműves munkás elindult vasúton Galíciába, hol hatósági felhívás folytán 4–5 ezernyi munkásra van szükség avégből, hogy a határhegyeinken túl Lavocsne és Szkoléig terjedő lejtőkön s tájakon az ott táborozó katonaságunk részére <u>téli szállásokat</u> készítsenek. Magyar és rutén lakosaink, férfiak és nők vegyesen indultak ez útra; batyúkkal, (…)[4] kis ládákkal, ásóval s egyéb házi szerszámokkal ellátva mentek a biztos keresetre, mennyiben napi 3 korona van díjul megállapítva, s így a mostani munkahiány mellett ez is biztató.

November hó 11.

Mint a fönnebbi feljegyzésből látszik, szomszédságunkban a Kárpátokon túl hadakozó hadainknak ez idő szerint jól állnak ügyei, mert céljuknak megfelelően ott akarnak telelni és ez idő alatt is az ellenséget a betörés és előhaladásban megakadályozni és feltartóztatni, aminthogy az orosz támadás <u>Németország</u> ellen

[4] Olvashatatlan szó – a szerk.

Német. mostanig sem sikerült. S így a németek tervük szerint bár lassan, de biztosan haladhatnak, előnyomulhatnak a flandriai harctéren s francia földön, hol most már Arrast bombázzák, mely város immár romhalmazhoz hasonlít.

Szerbia. Seregeink Szerbiában is győztesen haladnak előre. November 7-én az ottani hadszíntéren az egész nap folyamán minden arcvonalon változatlan hevességgel folyt a harc. Bár az ellenség szívósan ellentállott és kiadta a jelszót: „Az utolsó emberig!” Mégis vitéz csapataink a Krupanj körüli területen sáncot sánc után foglaltak el és másnap reggel öt óráig a szerbek részéről bevehetetlennek tartott Kosztajniki fontos támpontot is rohammal bevették. Tömérdek foglyot és ágyút elfoglaltak. A szerbek hadereje itt hat hadosztályból állott, mintegy 120 ezernyi volt s azt a háromnapos csata után vitéz katonáink hadállásaiból kiverték és Valjevo irányában visszavonulásra kényszerítették. E harc a Drinától keletre a Lozsaica-Krupanj-Ljubovija vonalon folyt le, tehát mintegy 40 kilométeres fronton. Magában foglalta az egész első és harmadik szerb hadsereget Bojovics Petár és Sturm Pál tábornok vezérlete alatt. A november 6-tól 10-ig tartott harcokban 4300 szerbet fogtak el és 28 ágyút zsákmányoltak.

Kelet-Poroszor-ság. Míg a mi szövetséges seregeink újonnan csoportosultak Orosz-Lengyelországban és Galíciában, az oroszok Kelet-Poroszország határán újra kísérletet tettek a támadásra. Egy erős orosz haderő a Wysztyti-tótól északra fekvő területen támadta meg a német csapatokat, amelyek azonban ezt a támadást erélyesen visszaverték és az ellenségnek nagy veszteségeket okoztak. Több mint négyezer orosz katonát ejtettek foglyul.

A törökök is energikusan haladnak előre. Ők átlépték az egyiptomi határt és másrészt megsemmisítették az Akabánál partra szállított angol csapatokat, amelyek Palesztinába akartak vonulni. Ugyanekkor a kaukázusi török haderő kétnapos csata után megverte az oroszokat is és elfoglalta az ellenség hadállásait. A törökök serege itt kilencvenezer ember és a 9., 10. és 11. hadtest két hadosztályából áll, melyeknek rendes létszáma nyolcvan zászlóalj és 40–50 üteg, 230 ágyúval, továbbá 35–40 rendes lovas osztály és még húszezer kuli. A seregparancsnoka Liman von Sanders marsall.

November 11.

Munkács.

Tegnap ismét 77 kolerabeteget helyeztek itt el a megfigyelő kórházban. Már százakra emelkedett az állomány. Naponként 3–4-et temetnek el és többet a sebesültekből, kik szintén ide kerülnek, valamint orosz foglyok. Egy ily több napos betegnek, mikor jobban lett, nem volt egyéb kívánsága, mint az, hogy szeretne cirill betűs könyvből imádkozni. Porcshalmi Lajos, iskolaigazgató a Zrínyi utcában s ottani átalakított kórház rendes lakója szerzett is neki egy ily imakönyvet s így hálásan dicsérte a magyarok jóságát. November 12-én 26 kolerás jött be.

Galíciai harc.

A galíciai harctérről jó híreket kaptunk. Az utolsó napokban seregeink éjjel-nappal tartó szakadatlan támadást intéztek az orosz sereg ellen, ebben különösen a tüzérség vett részt. A harcvonal a San folyó hosszában fejlődött ki s oly heves volt, hogy az ágyúzást 56 kilométer távolságról jól lehetett hallani. Azon fáradoztak csapataink, hogy az oroszoknak Manasterznál való átkelését megakadályozzák. A tüzérségi harc következtében

Cartorysky.

Cartorysky herceg Legachow melletti kastélya s abban megbecsülhetetlen értékű történelmi könyvtára teljesen megsemmisült.

Prut.

Az oroszok ismét szándékoztak Csernovicot visszafoglalni; eközben csapataink Csernovictól néhány kilométernyire északi irányban átkeltek a Pruton s átszállították ütegeiket, anélkül, hogy az oroszok az átkelést észrevették volna, s így tüzérségünk az ellenség megkerülésével a hátuk mögött állította föl az ütegeit, gyalogságunk pedig oldalról kezdte meg a támadást szintén tüzérségi fedezettel s így másnap az oroszok, a heves gyalogsági támadástól meglepve, rövid ellenállás után visszavonulván, egyenesen ágyúink torkába rohantak. Tüzéreink így a kellő pillanatban akcióba léptek és több óráig tartó tüzeléssel megsemmisítették a borzalmas kelepcébe került ellenséges csapatokat. Halomra estek az elhulltak s több száz fogságba jutott.

Koninnál.

Orosz-Lengyelországban pedig november 10-én Koninnál a német lovasság egy orosz zászlóaljat szétugrasztott. Ötszáz embert elfogott és 8 gépfegyvert zsákmányolt.

A törökök visszaűzték Kaukázusban az orosz sereget második védelmi vonalára. – Az egyiptomi határon túl megszállották Cheikhzort és El Aris erődöt. Az angoloktól négy tábori ágyút és

távírófölszerelést vettek el.

Szentmiklóssy Pál. Vőm, Szentmiklóssy Pál százados november 4-ről írja valamelyik galíciai táborból, hogy jól van s egyik zászlóalj parancsnokságát rábízták. – Németh Juli leányom pedig értesít, hogy fia, Imre főhadnagy a prágai kórházból hazaérkezett Szegedre további ápolás végett; fejsebe gyógyul ugyan, de folytonos szédülése van; a przemysli csatatéren míg a kötöző helyre vitték, háromszor elájult, agyrázkódtatásban is szenvedett. Remélik, hogy négy hét alatt kiépül. Azt is írja, hogy fiát, Ferit, ki a nagyváradi honvédapród-tanodában van, Pécsre vitték a három osztállyal, mert tanodájukat kórházzá alakítják át.

Németh Imre.

Németh Feri.

Zászlónk. A városunkban veszteglő lembergi hadiparancsnokság némely hivatalai még mindig itt működnek, de feltűnővé lett néhány nap óta, hogy címjelzései fölé nemzeti zászlót illesztenek, jóllehet a felirat német nyelvű. Így a Súgár út és vasút felé nyíló Ervin utca elején egy sorfán van felszögezve egy méternyi tábla, ily felirattal: Auto-Kurs-Osten mi annyit jelent, hogy a cs. és k. gépkocsi-járat most arra (tudniillik a Sugár úton) keresendő, lévén egy kirajzolt mutató kéz is arra irányítva. De az az érdekes benne, hogy a tábla fölött nemzeti zászló lobog. Bizony egy negyed év előtt nem lett volna a cs. és kir. tisztség még ily előzékeny és készséges. Vajon a harc elmúltával is fennfogják-e tartani e hazafias érzelmet és készséget? Egy másik hivatalnak a Fő utcai 38. számú házban ez a felirata: „Ergänzungsgruppe das k. u. k. Militärskommandos Lemberg”.

Képviselőink. A jóravaló és közkedveltségű Az Est című lap november 11-i 291. számában a többi közt megemlíti, hogy jól tennék az országos képviselők, kik Tisza Kálmán volt miniszterelnök jóvoltából most évi tétlenségükben is húzzák a díjfizetést, bejárnák kerületeinket s a falukban meggyőződnének arról, hogy nincs-e valami bajuk a hadbavonultak feleségeinek, gyerekeinek, szüleinek? Vizsgálják meg, rendben van-e meg rendben van-e minden kis porta dolga szerte az országban. Győződjenek meg, hogy méltányos-e az uraság, a nagygazda, humánusok-e a hatóságok, a háziurak, a hitelezők stb? No, ez valóban meglepő feladat. Bizonyára egyetlen egy képviselő sem gondolt erre s kétlem, hogy ily csekély kényelmetlenségre ráadná valamelyikük fejét? Nem ilyen világot élünk most!

A török hadsereg újabbi szervezete szerint 13 hadtestből és 2 önálló hadosztályból áll, összesen négy hadsereg-parancsnokság vezetése alatt, ezek székhelyei: Konstantinápoly, Ersidjan, Damaszkusz és Bagdad. A hadsereg hármas rendszerű beosztása mindenütt megvan, dandárok azonban nem léteznek. Minden hadtest 3 hadosztályból, a hadosztály 3 ezredből, az ezred 3 zászlóaljból és 1 géppuskás századból áll, azon kívül minden hadosztálynak van egy lövészzászlóalja és 1 tüzérezrede, minden hadtest pedig 1 vagy 2 lovasezreddel is rendelkezik. A békeállomány 17000 tiszt, 250000 legénység, 45000 ló, 1500 ágyú és 430 géppuska; háború esetén a tartalék és redif csapatokkal 600.000 főre emelkedik az állomány s ez a népfölkelés bevonásával körülbelül 1.200.000-re egészítődik ki. Törökországban az általános védkötelezettség van bevezetve és az 24 évig, vagyis 21-től 45 éves korig tart a következő beosztás mellett: a tényleges hadseregben (Nisan) 3 év, a tartalékban (Ichtiat) 6 év, a honvédségnél (Redif) 9 év és a népfölkelésnél (Mustarif) 7 év. A gyalogság 7.6 mm Mauser ismétlő puskával, szuronnyal és 120 tölténnyel van ellátva, ez utóbbit 3 tölténytáskában vagy töltényövön hordja a katona. A lőszeroszlopoknál tartalékkészletül van még fejenként 180 töltény, összesen tehát egy főre esik 300 töltény. – A tartalék- és honvédcsapatok 9,5 mm Mauser ismétlőpuskát és Henry–Marini fegyvert viselnek. A tábori tüzérségnek van 1903 Krupp-féle 7,5 cm és hosszú visszafutócsővel bíró gyorstüzelő, 1873. évi Krupp-féle 8,7 cméteres és 1883. évi Krupp-féle 7,85 cmes ágyúja, a lovastüzérség pedig 1892. mintájú Krupp-féle 12 cm kaliberű ágyúkkal van ellátva. Ruházata, fölszerelése és élelmezése a legmodernebb európai mintájú.

November 12.

Munkácsi közgyűlés.

Szeptember óta ma tartotta a városi képviselőtestület az első közgyűlését. Annak idején Bay Gábor polgármester jelentését olvasták fel az azóta városunkban előfordult érdekesebb eseményekről. Arról is, hogy az október hó 1-jén történt katasztrofális pánik és rémülözés alkalmával ő igyekezett az orosz invázió hírére a közönséget megnyugtatni. Ennek azonban több képviselő ellenmondott, megjegyezvén, hogy a polgármester az akkor keletkezett zűrzavarban és tatárfutáshoz hasonlított pánikszerű menekülés közben feltalálható nem volt. A mentegetőzés s szófeszegetés közben egyik képviseleti tag felhozta, hogy a várost az orosz betörésétől gróf Tisza István

mentette meg, gyors közbenjárásával a hadvezetőségnél. Természetes, hogy ezt is kétségbe vonták; s csupán abban nyilvánult a közegyetértés, midőn én jegyeztem meg szerényen, hogy október 1-jén, midőn a határszélen megriasztott járőr-féle csapatnak Almamezőn át, vert had gyanánt egészen Munkácsig futott s szánalmas megjelenése itt és az, hogy a latorcai hidat csakhamar aláaknáztatta a katonaság, a tájékozatlan közönséget menekülésre késztette s hogy a várost nagyobb baj és veszedelem nem érte, nem másnak, mint egyedül a jó Úristennek köszönhetjük! A mi valóban úgyis volt. Én végignéztem az egész nap mozzanatait, az eszeveszetten menekülőket, a hatósági személyzet eltűnését s így ki vackomat sem akkor, sem később el nem hagytam és állandóan helyben maradtam, az akkor végbement eseményekről nyugodt átnézetet szereztem… Végezetül azt a javaslatot fogadták el: hogy hasonló nem várt esetnél a hatóság éberségét s erélyét helyben érvényesíteni igyekezzék!...

Északi harctér.

A mai lapok különféle híreket hoznak a hadszínterekről. Így november 11-ről jelenti Hőfer vezérőrnagy, hogy az északi hadszíntéren a hadműveletek tervszerűen és az ellenség által meg nem zavarva bonyolódnak le. Az oroszok Közép-Galíciának részünkről önként kiürített területén, az alsó Vyslockán átkelve, Rzeszovon át és Liszko környékén előrenyomultak. Przemysl ismét körül van zárva. A Sztryj völgyében egy ellenséges csoport egy páncélvonat tüze és meglepetésszerűen fellépő lovasság elől nagy veszteséggel menekülni volt kénytelen.

Przemysl.

Szerbiában seregeink november 10-én a misari magaslatokat Sabactól délre négynapi harc után bevették és sok szerb katonát elfogtak. A Hosnica–Krupanj-vonaltól keletre való előnyomulásunk folyik. A Zavlakától keletre fekvő magaslatokat elfoglalták. Panaszul felhozzák, hogy a szerbek a vöröskereszttel jelzett kötöző helyekre is lőnek. Ezen most a mieink úgy segítenek, hogy nem a vöröskeresztes helyen, hanem attól távolabban egy másik, jeltelen állomáson működnek az orvosok.

A francia-belga harctéren Lillétől nyugotra támadnak a németek sikeresen. Visszaverték az argonnei erdőségben, valamint Verduntől északkeltre és délre előtörő franciákat mindenütt. Az északi-tengeri ponton e napokban várnak döntő eredményt.

Ypern városát nehéz ostromágyúkkal lángba borították.
Sajnos, hogy a híressé vált Emden német cirkálót november 9-én a Kokos szigetnél az Indiai-óceánban kemény tengeri ütközetben az angolok ágyúkkal meggyújtották, mire saját legénysége zátonyra vitte. A Königsberg cirkálót is Kelet-Afrikában az angol hajók blokírozták.
A törökök is Kaukázusban és Smyrna táján erélyesen hadakoznak.

Kémek.

November 13-án Munkácson a helyi őrséget képező lengyel gyalogság nagy razziát tartott, mert hír szerint két orosz tisztet katonáink ruhájában itt kémkedésen értek s elfogtak; azért erős őrjárók lepték el az utcákat s minden útjukban ért ismeretlen katona-féle embert átvizsgáltak. Nem is lenne csoda, ha a kémkedést nem űzné az orosz hadvezetőség, mikor menekülés címe alatt naponkint annyi keresztény és zsidó család érkezik ide a közeli Galíciából. Ezek között könnyen lehet egy-két felbérelt gazember, ki tiltott értesítésekkel szolgálhat. S ez vajmi veszélyes lehet ránk nézve, tudván, hogy egész vidékünkön most oly erős csapataink nincsenek, melyek a váratlan betörést megakadályozhatnák. Jóllehet Kárpátaink túlsó oldala bizonyára jól el van látva seregeinkkel.

Kitüntetett postás.

Családomból számosan lévén különösen az északkeleti harctéren, így a velük való érintkezés is terjedelmes. Minden felül s tőlem is sok levél és csomag kerül a postára, melyet Galíciában a 70. számú posta (Feldpost 70.) közvetít. Igaz, hogy sok panaszt jelentettek ottani táborozó rokonaink amiatt, hogy a leveleket és küldeményeket vagy éppen nem, vagy csak elkésve, hetek multán kapják meg. Olykor meg ismét örvendezve tudatják, hogy egyszerre 4–5 levelet s több csomagot is kapnak, mi azután némileg kibékíti és megnyugtatja őket. Éppen azért mi is megörültünk annak, midőn ma a lapokból értesültünk, hogy a király Homola József, posta és távírószolgának a 70. számú tábori postahivatalnál az ellenség előtt tanúsított kitűnő szolgálatainak elismeréséül a Koronás ezüst érdemkeresztet a vitézségi szalagján adományozta. Vivat, bibot et floreat!

November 14.

Monarchiánk figyelme most arra a nagy s döntő csatára irányult, melyet seregeink a németekkel együttesen az oroszokkal Krakkó fölött eső délnyugati sarokban készülnek megvívni. Midőn az

oroszok november 3-án óriási túlerővel átkeltek a Visztulán, hadseregünk is új terepre vonult s eközben a németek a sziléziai határ, a miénk pedig Nyugat-Galícia felé való nyomulásában is diadalmas csatákat vívtak az ellenséggel. Így a német lovasság Koninnál szétugrasztott egy orosz zászlóaljat és Varta mellett 3 orosz lovashadosztályt megvert. A harcfront most Krakkótól tart a Kárpátokon le Bukovináig. Az itt kifejlődő nagy csata döntő befolyása lehet egész Galíciára nézve.

Orosz fogoly száma.

November 13-ról jelenti Höfer vezérőrnagy, hogy északon november 12-én az ellenség Tarnovba, Jaszlóba és Krosznóba bevonult. Jelenti azt is, hogy a Monarchiánkban internált hadifoglyok teljes száma most 867 tiszt és 92.727 főnyi legénységre növekedett. S hogy a kelet-poroszországi határon Lyd-Kuhnennél és e helységtől délre, a tavaktól keletre újabb harcok fejlődtek ki. Döntés még nem történt, de új helyzetünk igen jó!

Lapok hírei szerint most kelet-poroszországi Pozen és Szilézia határvidéki lakosságra kiterjedt a riadalom, kik menekülnek, holott az orosz még csak egyes tájakon hatolt be. Eszerint azok most odajutottak, hol október hó elején mi voltunk, Kárpátok hegyein belül, midőn az orosz betörést megkísérlett Ung-Bereg és Máramaros megyékbe.

Lemberg.

Lemberg városban az oroszok grasszálnak a zsidó lakossággal nagyon kegyetlenül bánnak, arra kényszerítik, hogy minden tisztnek köszönjön. Mikolajev és Sztryj között kijavították a Dnyeszteren át vivő hidat s vámot szednek rajta. Az útlevélirodában kétszáz rubel borravalóért kapható útlevél stb.

A török hadsereg Kaukázusban egyre győzelmes csatákat vív az orosszal. November 5-től 13-ig tartott a 15 kilométer szélességű fronton a harc az orosz hadtestekkel: Köpriköj, Kölbakj, Tortum és Karaklissza előtt szuronyrohammal győzték le a megfutamodott orosz ellenséget. A Trapezunti vilajetbe berohanván a törökök s elpusztítván a határon levő orosz kaszárnyákat és őrházakat Batum felé nyomultak.

November 15. és 16-án négyszáznál több falusi két lovas fogatú kocsikon mentek szabolcsi és dél-beregi magyar földmívelő férfiak szuronyos bakák kíséretében városunkon át Alsó-

Vereckére s onnan a Kárpátokon túli Szkóle vidékére, kik részint gabonát vittek oda zsákokban, részint ásókat és lapátokat avégből, hogy ott fuvarozási és árkolási munkát végezzenek. Bizonyára azokhoz csatlakoznak majd ott, kik előbbi napokban megyénkből ily munkásokul s fuvarosokul már ott tartózkodnak, s kiket részben felváltanak.

Szerbiában november 12-i jelentések szerint: az ellenség visszavonulását Kocseljevótól és Valjevótól kelet felé folytatta. A Száva mentén Ustyet rohammal bevettük, Beljint és Banjánit elértük. A gomile-draginjei erődített ellenséges vonal már birtokunkban van és Sosrot-Stolicet elértük. A nyugatról és északnyugatról előnyomuló hadoszlopok Valjevo felé közeledtek, miközben különösen a déli oszlopok teljesítményei a legnehezebb terepen is bámulatra méltóak voltak.

E harcokban ötödfél szerb hadosztályt vertek meg csapataink. A szerbek kiürítették Valjevót. Győzelmes seregeink elfoglaltak e napokban Lazarevácot, Krusevacet és Orasacot s most Arangyelovac felé tartanak, melynek elfoglalása után Belgrád és Kragujevác között elvágják a szerb csapatok útját. E harcokban a szerbek rengeteg veszteséget szenvedtek és saját halottaikat használták föl torlaszok gyanánt hátrálásaik fedezésére. Meglátszik, hogy egy-két nap múlva mily fordulatnak vesszük hírét.

A legutóbbi harcokban a Kőrös, Maros és Lajta monitorok is igen eredményesen vettek részt. Az ellenség oldalába irányított megsemmisítő tüzeléssel támogatták csapatainknak a Száva mentén való győzelmes előnyomulását. Hétszáz montenegróit is a Hercegovinába való betörésükkor, ami határvadászaink menekülésszerű hátravonulással maguk után csalták s azután alkalmas helyen gépfegyvereikkel teljesen megsemmisítettek.

Török harc. A törökök a november 11–12-i Köpriköj mellett lefolyt harcoknál, mint megállapíttatott, négyezer oroszt megöltek és ugyanannyit megsebesítettek; 500 foglyot ejtettek és tízezer fegyvert s nagymennyiségű lőszert zsákmányoltak. A vert oroszhad Kutek felé vonult.

Török hajók. A Zungaldokot bombázó orosz flotta elsüllyesztette a török Bezialim, Bachri Achmer és a Midhad Pasa nevű hajókat, s azok 219 főnyi legénységét elfogta. Nemsokára azonban a török tengerészeknek sikerült az orosztól három jobb hajót elfogni,

melyek az elsüllyesztett hajók neveit fogják viselni.

Szent háború.

A szent háború proklamálása következtében immár az összes mohamedán világ fölkél az angolok, franciák és oroszok, mint elnyomó ellenségeik ellen. Minden muzulmán, aki fegyvert tud fogni, sőt az asszonyok is harcolni tartoznak azok ellen, akiket a kalifa az iszlám ellenségeinek nyilvánított. Így a föld mind a háromszázmillió muzulmánjának a hadakozás kötelességévé válik. Konstantinápoly a szent háború kihirdetése alkalmából lobogó díszben állott. Hatvanezer ember lelkesen tüntetett Monarchiánk nagykövetségi palotája előtt. Köztük volt egy vidéki török asszony, aki lovon jelent meg kivont karddal. Őrgróf Pallavicini nagykövetünk hő érzéssel köszönte meg a tüntetést, úgy a német konzul is. Ez alkalommal a tömeg elpusztította a Galatatia melletti 1878. évi orosz emléket. Marokkóban a fölkelés egyre terjed; úgy a perzsák is tüntetnek a szent háború mellett. Nemkülönben Indiában s valamennyi angol birtokon fegyverhez nyúltak a felzúdult muzulmánok. A törökök most már Kusur perzsa várost is elfoglalták.

November 16.

Az orosz harctéren jól folynak hadügyeink. Przemysl körülzárt erődéből november 15-én kirohant az őrség s a megtámadott ellenséget északra a Rokietnica melletti magaslatokig visszaszorította.

Eperjes.

Kárpátaink most már mindenütt erős hadakkal lévén megszállva, mint hírlik, az oroszok egy hadteste Eperjes felé közeledett, hogy hazánkba betörjön; azonban nem sokra ment, mert az ellenséges különítménynek egyes előretöréseit könnyűséggel visszaverték ottani határvédő őrségeink. Az orosz földerítés az arcvonal többi részén sem tud eredményt elérni.

November 17.

A hadiköltségek fedezésére szánt nemzeti kölcsönre, melynek jegyzéke tegnap kezdődött, s amellyel mindenki, szegény és módos igyekszik megtakarított pénzét fölajánlani, Munkácson is a Bereg-Munkácsi Takarékpénztárnál és királyi adóhivatalnál történtek jegyzések. Így tegnap tartottunk ez ügyben római katolikus egyház tanácsi ülést s elhatároztuk, hogy az egyház csekély tőkéjéből ezer koronát felajánlunk; ma pedig a városházánál volt ad hoc képviseleti közgyűlésünk, mely lelkesen elhatározta, hogy a város húszezer koronával járul a kölcsönhöz. Az ország is felkarolta ez ügyet, mint azt a

hírlapokban eddig megjelent adatok igazolják. Így a római katolikus klérus jegyzett öt milliót, Csernoch János, bíboros hercegprímás 200 ezret, (több is telhetett volna tőle); a kalocsai székeskáptalan félmilliót, gróf Schönborn F. Károly 260.000, gróf Apponyi Albert, Andrássy Gyula 100–100 ezret; Grünfeld Jakab Székesfehérvárott és Kohner Adolf fiai 500–500 ezret; Sopron város 100 ezret; ugyanannyit Abaúj-Torna megye; Kassa város 250 ezret; a zirci cisztercita apátság egy milliót; őfelsége a Királyunk pedig elsőül hazánk részéről ötmillió koronát jegyeztetett. Így remélhetjük, hogy e hó 23-ig tekintélyes összegre fog emelkedni a kívánt országos önkéntes kölcsön, melyről 6 % kamatozás mellett 50, 100, 1000, 5000 és 10.000 koronás címletekben bemutatóra szóló kötvények fognak kibocsáttatni… Vajon a mi önző zsidóink itt mennyivel fognak hozzájárulni?

Új népfelkelők besorozása.

A 20–36 éves életkorú új népfelkelők besorozása Munkácson e hó 16-án kezdődött s ma folytattatott; a polgári és katonai vegyes bizottság a megkívántató szigorúsággal járván el, a megjelentek 95 százalékát találta alkalmasnak és besorozta. Első napon azokra került a sor, akik nem munkácsi illetőségűek, hanem itt tartózkodnak; így állami hivatalnokok, tanítók, tanárok s más foglalkozásúak. A főgimnáziumi tanárokból ötöt vettek be. Másnap a helybeliek állván elő, szintén csekély kivétellel besoroztattak. Természetes, hogy számos izraelita polgár, kereskedő, szatócs, iparos, gyáros, bankár, ügyvéd s magánzó, kik néhány hónap előtt, de még a folyó év elején sem gondoltak ily válságra s kiknek nyugodt s kényelmes éltük folyamát e váratlan kényszer így megzavarta, s kik ekkorig okkal-móddal tudtak e szerintük terhes katonai kötelezettségtől megszabadulni, most előhaladottabb korunkban s kényelmes családi körükben e rájok nehezedő új és veszélyes állapotot nagyon zokon veszik; míg ellenben azon polgárok és atyák, kiknek fiai s rokonai távol idegenben hűn és odaadólag teljesítik e hazafiúi és polgári kötelességüket dicsérettel és hálás megnyugvással köszönik a tisztességes és igazságos bizottságnak e pontos és részrehajlatlan eljárását. Vajha ezt az új modort a jövőben is követnék a sorozó és újoncozó bizottságok.

Hrehuss Béla †

Ma nem kis megdöbbenést és bánatot okozott az, hogy szomszédságomban, lakó itteni derék polgártársunk, Hrehuss

Gyula Galíciából értesítést kapott arról, hogy fia, Hrehuss Béla, honvédszázados, kit mint föntebb október 26-án följegyzém, hősi vitézkedéséért katonai érdemkereszttel kitűntettek, még november 4-én Tarnov körüli csatában megsebesült és másnap belehalt. Társai az ottani római katolikus temetőben el is hantolták, de szüleinek csak ma kézbesítették a gyászos hírt tartalmazó levelet. Fiatal neje s egy gyermeke gyászolja Székesfehérvárott. De sokan vannak immár, kik hasonló sorsban részesülnek! Solatio est miseri, socios habuisse malorum.

Munkácson álhírek.

November 17-én Munkácson ismét csoportokba vetődve sugdolóztak zsidóink arról, hogy Szkóle körül határhegyeinken túlról orosz csapatok errefelé tartanak, annál könnyebben, mert hadseregünk zöme most onnan északnyugatra, Krakkó és Varsó felé elvonult, hogy ott a szövetséges német hadakkal együttesen megtámadják az ott összegyűjtött oroszokat, s hol a tervezett döntő ütközetet is megvívják. Nem csoda, ha ily körülmények között a gyengébbeket, a pesszimista érzelmüket újra elfogta a kishitűség s rémképeket szőve újabb orosz betörésről, a laikusokat azzal megfélemlítették, hogy az ellenség közeledik, hogy a csekélyebb magasságú hegyekből álló vereckei passzusra már megjelent, ott a nyitott kapu előtt már áll, stb. Sőt voltak, akik súgták, hogy trainjeink már is Polenára érkeztek, s hogy felülről ágyúlövéseket is tisztán hallották. A komolyabbak természetesen ennek hitelt nem adtak, s amennyire lehetett, az izgató hír terjesztését gátolták, állítván, hogy a keletporoszországi és Visztula menti hadiállapot az oroszokat ily kétes vállalattól most visszatartja s képtelenné teszi. A mi valóban úgy is volt, mert másnap november 18-án magántáviratok Grünstein Mór, könyvárus kirakati boltja ablakán kívül adták, hogy a német hadak Hindenburg vezérlete alatt óriási győzelmet arattak az orosz hadakon, a varsói kormányzót elfogták, úgy 28 ezer orosz katonát, és 60 géppuskát zsákmányoltak; de azt is hirdette egy másik kiragasztott sürgöny, hogy Belgrádot és Valjevót csapataink bevették és nyolcezer szerb katonát foglyul ejtettek. E jólhangzó és biztató, de hivatalosan meg nem erősített megkellett tehát elégednünk s megnyugodva várni a hírlapok megérkezését; melyek azonban nem csekély bosszúságunkra a szokott időben éppen nem jöttek meg, sem a reggeli vonaton, de még a délutánin sem, s így az egész nap sóvárgás és kivárakozással telt el. Eközben azonban a

betörés híre is lassan elaludt, aminthogy a hadi szekerészet bevonulása is elmaradt. Jóllehet, hogy mások Uzsok és Mezőlaborc felőli inváziójról meséltek…

November 19.

Ma reggel végre megérkeztek a november 17. és 18-i újságok és hírlapok, melyekből nagy megelégedéssel olvassuk Potiorek táborszernagy napi parancsát november 16-ról a szerbiai kilenc napos heves harcok sikereiről és a hivatalos jelentést arról, hogy a déli hadszíntéren győzelmes csapataink szívósan üldözték a szerbeket s nem engedték, hogy Valjevónál ellenállásra gyülekezzenek, hanem e város előtt megtámadván az ellenséges utóvédeket, azokat megverték és nagy részben elfogták, a várost megszállták, úgy Kolubrát és Obrenovácot is. A fogadás Valjevóban jellemző volt, előbb virágokkal, de csak megtévesztésül, közvetlenül azután bombákkal és puskatűzzel. Ez alkalommal valóban 8000 szerb fogoly és 42 zsákmányolt ágyú került vitéz katonáink kezébe. Belgrádot, melyet a szerb tüzérség sok üteggel véd, nem foglalták ugyan még el, de Zimonyból megkezdett ágyúzással s a Hunyady-torony mögötti Duna-kanyarulatából monitorokból, különösen Enns-ből rázúdított rémületes bombalövöldözéssel borzasztóan elpusztították, úgy a Banovo-hegyen beásott szerb tüzérségi hadállásokat is. A Szerbiában hadakozó V. és VI. hadseregünk így csakhamar befejezi dicső feladatát.

Szerbia.

Báró Korff.

Az orosz harctéren pedig a német csapatok valóban szintén nagy jelentőségű győzelmet arattak: négy ponton szenvedett kudarcot az orosz offenzíva, amely a védelmi állásokban elhelyezkedett német arcvonal ellen irányult. E harcok Stallupönen, Soldan, Lipno és Wloclavec területein folytak le. Ez utóbbi csatában Kutnón túl a németek 23 ezer foglyot ejtettek, Lipnónál pedig 5000-et; itt tíz és Kutnónál 70 gépfegyvert és sok ágyút zsákmányolt. Érdekes, hogy Kutnónál a dragonyosok az autón menekülő varsói kormányzót, báró Korffot és szárnysegédjét elfogták, midőn Varsóból egy magánúton Kutnó irányában elutazott és Tarnov táján német lovasság előcsapatával találkozott. Innen Gnesenbe vitték.

A törökök is haladnak véres pályájukon előre. Fanoban támadták meg az angolokat november 15-én. Az elesett ellenség számát ezerre teszik. Az oroszok segítségére Maku vidékén Abdurerezák Bederkhoni kurd származású forradalmár

megjelenvén, a törökök visszaűzték s hívei közül sokat megöltek. Különben a török hadak hazisztan zónájában s egy másik csapat Duzköjt és a han-hedresszi-állásban levő oroszokkal is győztesen harcolnak, úgy kukumszi és ab-islaki Fekete-tenger délvidéki partjain, Trapezuntnál. Egyiptomban is győztesen haladnak előre.

November 19. Az orosz harctérről november 17-ről írják, hogy Krakkó körletéből előtörő csapataink november 16-án a galíciai határtól északra elfoglalták az ellenség első védelmi vonalait. A Volbrom és Pilica körüli területen az oroszok többnyire csak ágyútüzünk körletébe jutottak, ahol gyalogságuk támadást intézett ellenünk, azt visszavertük. Ezredeink egyike 500 oroszt foglyul ejtett és két géppuskás osztagot zsákmányolt. A németeknek Kutnónál kivívott győzelme már is érezteti hatását az egész helyzetre.

Japán had. Francia hír terjed arról, hogy negyedmilliónyi japán sereget szállítanak a francia harctérre. Ez a negyedmillió japán Kanadán keresztül egy hónap alatt érkezik meg. Így, ha igaz lenne is a hír, egy hónap múlva már alighanem későn érkezhetik meg. Addig talán már a marokkóiak, a zuávok, a feketék s a turkok is áldozatává válnak a német haderőnek, aminthogy az indusok a flandriai csatornáknál folyó harcokban eddig 138 bennszülött tisztet és hat angol ezredet vesztettek el. A franciáknak pedig az afrikaiakat és az indusokat vissza kellett küldeni, mert a színes csapatok nem tűrik a hideget.

Galícia. November 20. A múlt éjjel Galícia felől hatvan sebesültet hozott ide a vasút, ezekből tíz súlyosan sebesült volt s külön műtési katonai kórházba került. Ebből is gyanítottuk, hogy Kárpátainkon túl a harcok az egész vonalon ismét kifejlődtek. A nemsokára megérkezett lapokból azután megtudtuk, hogy egyik harcoló csoportunk háromezer foglyot ejtett s Grybovnál az ellenségnek egy erős lovascsapatát ütegeink meglepő tüze szétugrasztotta. Előnyomulásunk Krakkó felé tart s csapataink a Dunájec folyónál, a Tarnov-zabnói fronton és a Visztulánál a jaslói fronton elhelyezvék.

Betörési szándék. Azt is tudatja vezérkarunk jelentése: hogy a szövetségesek hadműveletei az orosz főerőket Orosz-Lengyelországban

kényszerítették csatára, amely kedvezően folyik, s hogy ezekkel a nagy harcokkal szemben a Kárpátok ellen való előnyomulás csal alárendelt jelentőségű. (Ránk, kik a Kárpátokon innen lakunk s az oroszok ismételt betörését egyáltalában nem kívánjuk, az esetleges betörés bizonyára nagyon is nagy jelentőségű lenne! S így jó lesz, ha a határokat jól megvédik. Nem akarnánk a bukovinaiak és Máramaros, Ung s beregiek sorsára jutni, hol az oroszok némely fegyelmezetlen csapatai oly barbár erőszakoskodást, rablást, fosztogatást, sőt gyújtogatást és gyilkolást is elkövettek.) Az oroszok november 19-én visszahúzódtak a máramarosi határtól; melyet csapataink megfelelő tüzérséggel megszállva őriztek. Vidékünk azonban teljesen védetlen.

Máramaros.

Fekete-tenger.

A Fekete-tengeren napok óta nagy tengeri ütközet dúl. A török flotta eddig győztesen vív; üldözőbe vette az ellenséges flottát. Az ellenséges hajóraj Sebastopol irányában visszavonult, miután Trapezuntotbombázni merészelte. – Az orosz követ elhagyta már Teheránt és Tuniszba ment. A Batum felé előrenyomuló török csatok az ellenséget maguk előtt űzik. Az afgánok is fegyvert fognak s hadat üzennek Angliának és Oroszországnak.

Megtorlás.

Angol.

Tekintettel arra a bánásmódra, melyben az osztrák és magyar állami alattvalókat Angliában részesítik, Bécsben és a Monarchiában általában is elrendelték az angolok elleni rendszabályok szigorítását. Az angolok állami alattvalók korra és nemre való tekintet nélkül este hat órától reggeli 8 óráig nem távozhatnak lakásukból és nappal sem szabad nekik nyilvános helyiségekben megjelenni.

Veszteség.

Különben is az angol nemzet meggondolatlan föllépésének már eddigelé is bőven megadta az árát, mennyiben 110.400 angol katona és 8500 angol paripa lett harcképtelen a francia csatatéreken. Csak az északi szárnyon november 1-ig 35 ezer halottra és 20 ezer hadifogolyra becsülik a veszteséget.

Szerbiában a délnyugati hadszíntéren a Kolubara folyó elpusztított átjáróinál többrendbeli nagyobb harc után, saját erőink már a túlsó parton vannak. November 16-án 1400 foglyot ejtettünk és sok hadizsákmányt tettünk. Valjevonál négy teljes szerb ezred, háromezer különböző ezredekhez tartozó katona és 60 különféle ezredbeli tiszt került hadifogságba, ezen kívül 24

Sabáci fogolytábor.

gépfegyver, 18 ágyú és számos zászló zsákmányul. Népes szerb fogolytábort alakítottak Boszniában Sabácon, hol magyar népfelkelők tesznek őrszolgálatot, kik a lefolyt ütközetben versengtek a harcban a sorkatonasággal, amiért Potiorek hadvezér személyesen is megdicsérte őket.

November hó 21. A hadügyminisztérium elrendelvén, hogy mindazon katonatisztek és katonák, kik a harc színteréről mint sebesültek vagy betegek kórházakban vagy a tartalékcsapatoknál szolgálatot teljesítenek, tartoznak november 21–25. között délelőtt 9 órakor tartózkodási helyük parancsnokságánál jelentkezni sürgős parancsok átvétele végett.
Ez alkalommal láttam Munkácson egyik-másik kórházból csapatonként kivonult katonákat, kik négyes sorban lassan ballagtak a parancsnoki lak elé. Mint lábadozók, különféle színű s alakú köpönyegekben, elnyűtt egyenruhában, már-már sipkában, csizma vagy bakancsban lassan, szomorúan, leverten mendegéltek. Volt köztük felkötözött karú, bepólyált lábú és fejű, bebugyolált arcú, félig gyógyult sebesült; némelyiknek lába vastagon volt fehér gyolcstömegbe takarva, más rokkantak botra támaszkodva lépdegéltek, tömzsi szakállú, halvány képű, sötét ábrázatú férfiak nehezen mozogtak a hosszú sorokban, melyek százra menve egyik-másik utcából előkerültek. Szomorú menet, mely híven ábrázolja a helyzetet, a szánalmas állapotot, melyben szegény hazánk most sínylődik s melyre Isten segítségével, majd nemsokára talán jobb napok virradnak.

Lengyelország.

November 21-i hírek szerint a Kalis-krakkói vonalon nagy csaták vannak folyamatban orosz-németek között. Hírlik, hogy a németek most Thorn körül szervezkednek, ahol közvetlen vasúti összeköttetésben vannak a kelet-poroszországi hadsereggel. A német hadműveletek bázisa S. Appié és Oppeln felett van, 75 kilométernyire délre Poroszlótól. Oppelnbe naponkánt nagy mennyiségű ágyú érkezik Krakkóból.

Oppeln-Krakkó.

Katonák jellemzése.

Hindenburg tábornok, az oroszok ellen harcoló német hadsereg főparancsnoka, Ludendorff tábornok vezérkari főnök s néhány más főtisztje előtt a Neue Freie Presse munkatársa előtt aképp nyilatkozott, hogy a magyar és osztrákok pompás katonák, úgy a tisztikar mint a legénység, bátrak és kitartók. Az orosz katonákról mondá, hogy szintén jó katonák, fegyelemtartók, e

fegyelem azonban más valami, mint a német, az osztrák vagy a magyar. A mi hadseregeink fegyelme a lélek és az erkölcs leszűrődése, az oroszoké pedig a néma és tompa vak engedelmességé. Az orosz megáll, mert azt parancsolták neki, hogy megálljon s ekkor olyan, mintha leszögezték volna. Már Napóleon mondá: „Nem elég az oroszokat agyonverni, még le is kell őket dönteni. Az orosz katonától nem kell félni s a túlerejüktől sem. „Tannenbergnél háromszoros túlerővel állottunk (Hindenburg csapatai) s mégis győztünk". A szám maga nem döntő. A foglyok mind panaszkodnak, hogy éheztek. A fővezér szerint, az oroszok nemsokára „készen lesznek", fegyverben és munícióban is hiány mutatkozik. A német sereg varsói sebes előtörésének csak az volt a célja, hogy a varsói vasúti vonalat elpusztítsák. Elpusztítottak ezen felül minden távíró vonalat, minden utat, vízvezetéket és víztornyot. Ezt és nem Varsót akarták ők. Kegyetlenég által lehet az ellenséges leggyorsabban békére kényszeríteni.

Jellemzés.

Lengyelországban.

Korff. Az aminap elfogott báró Korff vezérőrnagyot, Varsó kormányzóját a zorndorfi erődbe internálták a németek.

Harcvonal. A szövetséges seregek helyzete a visszavonulás óta gyökeresen megváltozott, leginkább a centrumban, sikerült az oroszok üldözését megakasztani s azokat a Visztula és Warta között győztesen visszavetni. A Mlaván és Lipnon át visszahúzódott ellenség tovább hátrált és a német támadás Plocktól délre ismét előbbre haladt. Lodz körül és Censtochantól keletre még folynak a harcok. Eddig a németek 23 ezer és a mieink 7000 orosz foglyot ejtettek. Przemysl felé igyekező segédcsapatait is visszaverték, november 21-én Przemyslből az őrség kirohanván, az ellenséget elűzte, melynek válságos helyzetbe jutottak Censtochovanál és Pilicától északra nyúló téren. Itt két ellenséges zászlóalj megadta magát. Az orosz főhadiszállását Skernevizyből Varsóba vitték vissza.

Orosz had. Mily erős, óriási feladat vár Galíciában ránk és szövetségesünkre, kitűnik onnan, hogy az oroszok 21 hadtestet állítottak föl Németország és 15 hadtestet Ausztria-Magyarország ellen. Ezekhez járul még sok másodvonalbeli hadsereg, úgy, hogy az oroszok hadserege az északi harctéren három és félmillió katonát tesz ki. Ezen kívül félmillió orosz áll

a törökkel szemben!

Veszteségei.

De veszteségei is nagyok; november 1-ig hallottakban 327 ezer, sebesültekben 575 ezer és foglyokban 232 ezer. A Hindenburggal való csatározásban külön 40–50 ezer embert vesztett.

Anglia irtózik a további harcoktól, melyekre, mint a megszorult franciák mondják, inkább idegen, mint saját embereit akarná feláldozni. Méltatlankodnak azon, hogy az angol nemzet immár nem akarja bőrét a vásárra vinni, hanem a más bőrét akarja erre megvenni. Kalmár nemzet lévén: másokat harcoltat maga helyett. Színes bőrű katonákat, japánokat, pénzért vett embergépeket, idegen nemzetiségű matrózokat akar a németek ellen küldeni. Sokallja az eddigi veszteségeket is, melyek pedig a többi szövetségeseihez képest aránytalanabbak. Nem több mint november elsejéig 35 ezer halott és 20 ezer hadifogoly. Churchill a londoni alsóház ülésén november 20-án mondá, hogy az angol flotta veszteségei a háború kezdete óta a következő: elesett 222 tiszt, megsebesült 37, eltűnt 5. A legénységből elesett 3455 ember, megsebesült 428, eltűnt 1. Ezen kívül a tengerész dandárnál az eltűntek száma 1000, a Good Hopenál pedig 875. Különben az angol szárazföldi hadereje francia forrás szerint: 65 angol és 12 indiai ezredből áll.

Angol haderő.

November 21.

A szerb harctéren, az egész vonalon részletes harcok folynak. A lazareváci erődített állás ellen támadásunk előnyösen halad. Tegnap hét tisztet és 660 főnyi legénységet fogtak el csapataink.

Szerbia.

Az időjárás kedvezőtlen. A magaslatokat egyméteres hó borítja, a völgyek víz alatt vannak. (Nálunk Munkács táján eddig a tél enyhe volt. Jóllehet a Galíciát elválasztó hegyek ormai már hóval borítvák, mit városunkból is láthatunk. Közelünkben azonban hó még nem esett. Sajnáljuk is azokat, kik ott túl immár a tél zordonságaival is fognak küzdeni; lévén Galícia aránytalanul hidegebb, mint a mi rónaságba tűnő vidékünk. Ma és tegnap már is a hőmérő 8–9 fokot mutat 0 alól, mit akár télen érkezett hideg északi szél eredményezett. Ez éjjel már a Latorca is befagyott.)

Szerbiában a nyomor és éhség hihetetlen terjedelmű. A katonák is immár kisebb csapatokra oszolva, guerillaszerű harcot kezdtek. Félnek a nyílt harctól. A havazás ott is beállott és napok óta folyvást tart. Ez, mint írják, hogy csapás a szerbekre, mert

előre elkészített fedezéseik tele vannak hóval, s a téli ruhát nélkülöző elrongyolt szerb harcosok a hideget ki nem állják; míg a mi kellően fölszerelt katonáink biztos és nyugodt kedéllyel s lélekkel törnek előre. Ily ütközetben most megsebesült Tankosics őrnagy, (Princip és gyilkos társainak felbújtója és tanítómestere) ki Nisben fekszik kórházban. Szerbiát a végső gazdasági összeomlás is fenyegeti, nem kevés a háborút tovább folytatni: mint hírlik Péter király elméje is elborult. A franciák mégis segítik, mennyiben most Salonikiból 480 francia tüzér érkezett Nisbe hat nehéz hajóágyúval, hogy innen Kragujevácba menjenek. Angliától és Oroszországtól hiába vár segítséget.

Gróf Tisza Berlinben.

Érdekes, hogy gróf Tisza István miniszterelnök november 18-án Budapestről a német főhadiszállásra Monarchiánk kiküldöttjéül Bécsen és Berlinen át elutazott. Bécsben a legmagasabb helyeken értekezvén, másnap Berlinben megállapodott, hol herceg Hohenlohe Gottfried nagykövetünk dinert adott tiszteletére, amelyen ő, de Latinovits Endre titkára és a nagykövetség tagjai vettek részt. Tisza majd két napig lesz a német főhadiszálláson, Vilmos császár körében s visszatérte után koronatanácson számol be majd a királynak utazása eredményéről. Budapestre november 24–25-re várják vissza. –
Magán kombinációk és vélekedések szerint, a miniszterelnök ez utazásából fegyverszünet vagy azt majd követendő békekötés létesítésére következtetnek. Berlinben a Hotel Kaiserhofba szállt, majd nagykövetünk kíséretében megjelent a külügyi hivatalban, ahol Zimmermann külügyi államtitkárral, Jagov államtitkár helyettesével tanácskozott. Este 6 órakor pedig báró Haymerle nagykövetségi tanácsos kíséretében elutazott Berlinből Kölnön át a német főhadiszállásra. E kirándulást Németországban nagy rokonszenvvel fogadják. Másnap délután a német főhadiszállásra érkezett a gróf s következő napon Vilmos császár hosszabb külön kihallgatáson fogadta. Azután a császárnál reggelire volt hivatalos. A miniszterelnök a birodalmi kancellárral és a külügyi államtitkárral is több rendbeli tárgyalást folytatott és a vezérkari főnököt is meglátogatta. Az estéket a birodalmi kancellárnál töltötte. 22-én vasárnap elutazott automobilon Luxembourg városába s onnan vasúton Berlinbe és este Bécsbe. Az utazás teljesen elérte a célját. A szövetségesekül fennálló tökéletes egyetértést megerősítették a legfelsőbb helyen is élőszóval.

Albert Jeruzsálem királya.

Jellemző korszellemünkre nézve, hogy a franciák Cochén Denis képviselőnek nyilatkozata szerint, Albert belga király számára, ki országát Belgiumot elvesztette s azt a németek a maguk részére megtartani akarják, fenntartják a „Jeruzsálem királya" címét és rangot, hogy ha tudniillik majd annak idején legyőzik a törököket s meghódítják Jeruzsálemet. Azt nem emlegetik, hogy a franciák s az angolok, kik világszerte kis hirdetések révén keresnek és verbuválnak katonákat, mit fognak Petár szerb királlyal csinálni, ha a szövetségesek majd tőle is elveszik gyarló királyságát? Hol találnak facér helyet szainára.

Budapest Strasse.

Berlin városa november 21-én a Postsdamer Platz és a Brandenburger Tor között elterülő utcavonalat (azelőtt Königgrätzer Strasse) ünnepélyesen Budapest városáról Budapester Srtasse-nek elnevezte s ennek alkalmából Wermuth főpolgármester dr. Bárczy István Budapest székesfőváros polgármesteréhez üdvözlő emlékjeléül nyilvánítja az utcakeresztelést, mely úgy a most élő, valamint utódaiban mindenkoron e nagy idők emlékét fogja felidézni, melyekben e felavatás történt; hirdetni fogja a nagy időket, melyek legszentebb javainkért vívott harcra forrasztották eggyé két hatalmas állam népét. Kívánja, hogy Isten adja áldását fegyvereinkre ebben az egy szívvel, egy lélekkel vívott diadalunkban…

Bertalan Zoltán.

A hivatalos lap most hirdeti, hogy Bertalan Zoltán és Suska Vilmos zászlósok a 19. vadászzászlóaljban az alattuk szolgáló legénységet a legnagyobb bátorsággal és halálmegvetéssel vezették ostromra egy falu ellen és kétszer egy erdő ellen. A második rohamnál szakaszaik élén mind a ketten megsebesültek. Mely vitéz tetteinkért a király őket az arany vitézségi éremmel kitüntette.

Sajnos, hogy mindkettő ez alkalommal nyomtalanul eltűnt a csatatérről és eddigelé sorsuk felderítve nincs. Minket különösen Bertalan Zoltán érdekel, ki városnak szülöttje és kedveltje volt. Szülei itt Munkácson laknak s az országszerte híres luhi Margit-forrásnak tulajdonosai. Fiúk, Zoltán jogtudor és okleveles ügyvéd; irodát nyitott múlt éven itt, s egyszersmind jegyet váltott Székács Ágnessel Orosházáról. Eközben azonban kiütvén a most oly nagy mérvet öltött háború, augusztus hónapban ő is vonult csapatához, s azóta nyoma veszett mostanság, amidőn a

hadvezetőség kitűntetését kihirdeté. Szülei minden igyekezete, hogy fia sorsáról, s hollétéről nyomot, adatok szerezzenek, meghiúsult. Csupán egyik csapatbeli katonája beszéli, hogy szemtanúja volt Galíciában megsebesülésének, de annál többet ő sem mondhatott s így szülei immár idegen ismeretlen földben nyugvónak, a hazáért éltét feláldozó hősnek tekintik őt. Hivatalos értesítés szerint Bertalan Zoltán tartalékos kadét augusztus 28-án Pavlovnál Orosz-Lengyelországban esett el.

Bíró Béla. November hó 22-én ismét új gyászos hírt hozott a távírda. Városunk szülöttje, Bíró Béla (Bíró István, állami fiúiskolánk igazgatójának fia) és az itteni 11. honvédezredünk 7. századának hadnagya a galíciai harctéren tüdőlövést kapott, s mint súlyos sebesült egy bécsi katonakórházba került, honnan az értesítés is megérkezett. Reméljük, hogy a gondos ápolás megmenti életét. Vőm, Szentmiklóssy Pál századában harcolt. Itt november 24-i ütközetben Danilovics János, m. k. 7. tábori ágyús ezredbeli hadnagy egész napon át 4–5 orosz üteg tüzelése ellenében viszonozta az ágyúharcot, elhalt tüzérei helyett ő irányította az ágyúkat s feltartóztatta az ellenséget. Ezredi jelentés szerint hidegvérű s hősies viselkedéséért kitüntetésre ajánltatott. Később azonban nyomtalanul eltűnt, s atyja Danilovics Elek kúriai bíró hasztalanul nyomozza, mi mint családunkhoz tartozót, gyászoljuk őt.

Szerbia. November 23. Szerbiában csapataink nagy hóban sikeresen haladnak Lazarevac ellen (november 21.). Az oroszok muníciót szállítanak a szerbeknek; tíz hajóval és 22 uszállyal útnak indítottak hadiszekereket, puskát, lovakat, takarót és katonát Szerbia részére, a hajók november 18-án éjjel vonultak át Galacon. A Russen hajón kilenc nagyrangú tiszt is utazott. A menekült szerb lakosság különben hadvezetőségünk felhívására visszatér az elfoglalt falvakba s hozzá lát foglalkozásához; leginkább asszonyok és gyermekek érkeznek, kik a katonai konyhákon élelmezést is kapnak. De sokan Ószerbiából Macedóniába menekülnek, leginkább Kragujevác vidékéről. Most 250 szerb foglyot Kaposvárra elvittek. Mint hírlik, a szerb szkupscsina egy titkos ülésen száztízmillió dinárt szavazott meg hadi célokra.

A törökök Kuturon át előnyomulnak. Szuronyrohammal

bevették Artvin környékén levő összes blokkházakat (erődházakat), honnan az orosz ellenség elmenekült hadianyag hátrahagyásával. A Limannál megvert orosz csapatok a Csurut folyó túlsó partjára menekültek. Az orosz flotta Trapezuntot bombázta, oly rosszul, hogy konzulátusa épületét is megrongálta. A Kaukázusban működő török csapatok főparancsnoka a német katonai misszióhoz tartozó Posselt tábornok. Marokkóban Abdul Melek vezetése alatt tízezer marokkói harcos vonul a franciák ellen. A francia lakosság menekül onnan. A kedive csapatok között van Egyiptom-felé való útjában. November 22-én a Katara és Kerteba közötti harcban megverték a törökök az angol csapatokat, melyek rendetlen futással menekültek, sokan elestek és megsebesültek.

Szuez. Ezután csakhamar a győztes törökök elérték a Szuezi-csatornát és elfoglalták. Eközben az angolok is védelmül ötvenezer embert vezetnek Egyiptomba, mikből 30 ezret és nehéz tüzérséget a csatornánál összpontosítanak. Eszerint sok vér fog a csatornába omlani!

Figyelő-kórházunk. Tegnap (november 22.) megszemléltem azt az új megfigyelőkórházat, melyet az állam Munkácson, a Nagymezőn, a vasúti pályaudvar déli oldalán október 28-án építtetni kezdett. Egy egész kis városrészt fog képezni e telep, melyen tervszerűen hét sorban 35 pavilon alakú 52 méter hosszú és 14 méter széles így nagyon is tágas és terjedelmes helyiség fog állani. Fenyőfából fűrészelt gerendavázai félméternyi betonalapú már nagy részben állanak, kívül-belül deszkákkal borított falközeik mozdonysalakkal kitömvék s így hőtartók lesznek. Nem a Groedel-féle fanagykereskedő cég, hanem magánvállalkozók fogadott munkásokkal végzik a műveket. Köztük a szolnoki Sugár, Lőbl és Víg barakképítkezési cég és a beszterce-naszódi faiparvállalat erdélyi faanyaggal már is jól előrehaladtak munkáikkal, de azért nem november hóban, hanem kedvező időjárás mellett talán csak december végéig végezhetik el az elvállalt feladatot. Pedig nagy szükség lenne már az épületekre, mert így a kórházakká átalakított elemi, polgári és gimnáziumi tanodákat nem vehetik át rendeltetésükre, s a tanítást csak részben gyakorolhatják ideiglenesen bérelt magánházakban. Így a polgári leányiskolát csak most november 20-án kezdték meg, amíg az elemi iskolák még egészen szünetelnek. A főgimnáziumban az előadásokat egy hónappal azelőtt kezdték

meg. Ilyen az állapot Oroszvégen is. A népiskolák zárvák. Inter arma silent musae. Fegyverzörgés közt hallgatnak a múzsák, ellehet mondani.

Kárpáti betörés. Menekülő galíciaiak.

November hó 23. és 24-én ismét kárpáti orosz betörésről szállongott a hír. Beszélték, hogy Homonnán, Mezőlaborcon már csapatostul bevonultak az oroszok, hogy az országúton a kocsikon menekülőket kozákok utolérték s lövöldözték; egy körjegyzőt megöltek, a kocsikon ülőket kifosztották, megverték; a községeket felgyújtották s kirabolták stb. Más hírek szerint az Ung megye határát képező Sziánki hegyen is betörtek volna s Uzsoknál ismét nagy csata folyik, valamint Máramaros északi részein Toronyán és Kőrösmezőn. Természetes, hogy mindez, s a zsidó csoportosulások és sugdolózások az ijedelmet növelték, annál inkább, mert a pesszimista érzelmű pozsgás és potrokos urak is csak sugdolva és megfélemlítve mertek az utcán mutatkozni s kérdezősködni; nem adván hitelt, sőt épen gyanúsnak találván a lapokban közzétett Boroevics tábornoknak azon nyilatkozatát is, hogy a Kárpátokban a helyzet igen megnyugtató, s aggodalomra nincsen semmi ok; s egy másik tudósítás, hogy az oroszok megpróbálkoztak ugyan Szepességre áttörni, s Lubló városát megtámadni; de ez nem sikerült, s hogy a Kárpátokat mindenütt vastag hóréteg borítja, nem igen bátorította fel a kételkedőket. Ehhez járult, hogy a fönebb említett napokon százra menő menekülő zsidó és rutén család ökrös és lovas fogatokon özönlött be Munkácsra, hol megpihentek s az utcákat ellepték, különösen a gyümölcsöt és kenyeret áruló kofaszíneket. Magam is kimentem megnézni ezen új népvándorlást, mely csak annyiban különbözött a néhány hét előttiektől, hogy míg a zsidók kisebb-nagyobb leányaikkal s gyermekeikkel párnák és dunyhákkal borított járműveken kucsma és szőrmés bekecsekben zsúfoltan ültek, addig a szegény s valóban szánalomra méltó galíciai rutén családok kas nélküli apró lajtorjás vasalatlan kerekű, szekereiken[5] csekély összenyomott pozdorjás szénaalmon, vastag vászonzsákszerű rongyokba burkolva kucorogtak, s bizonyára a fagyasztó

[5] Hihetetlennek tartanám, ha szemeimmel meg nem győződöm arról, hogy e galíciai rutének legtöbb járműve egészen vas nélkül készült. Olyan őskori féle. Kerekei egyenlők, alig 60 cm magasak, talpai pedig 20 cm szélesek s így vasráf nélkül is kitartók. Némelyik kenetlen lévén, vonulás közben nyikorgott, mint a falusi kenetlen eke. Bizonyos, hogy a rutének a mieinknél sokkal elhagyatottabbak, elmaradottabbak. Sajnálni valók!

hidegben dermedezve vacogtak. Szekereiket váltakozva apró két csopák ökör, vagy egyes hamutas, csúcsos járomszerű hámba fogott lovacska húzta, melyet elől a barna hosszú halenában, piros fejkendőben s bocskorban tipegő asszonyka vezetett, míg hátul a szintén sötét kávébarna színű felöltőbe s ez alatt báránybut kozsuchba bújt kucsmás vagy kalapos és fejér daróc bőrnadrágot viselő bocskoros vagy csizmás rőt szakállú pór kullogott, s az utcán körülnézdelve lassan haladt. Egy másik komolyabbnak, értelmesebbnek látszó jövevénnyel szóba is állottam, megkérdezvén, miért és hova menekülnek? Mire többnyire azt a választ kaptam, hogy maguk sem tudják, hová menjenek; s otthonról Turkáról s vidékéről azért mozdultak ki, mert a zsandárok kényszerítették arra, őket erőszakkal hajlékuk elhagyására szorítván. Valóban különösnek találtam ez intézkedést, annál inkább, mert az ottani hadi színtérről való elköltözés nemcsak az ott lappangó kolerajárvány elterjedését előmozdíthatja, hanem alkalmat nyújt arra is, hogy az ellenségnek kémszolgálatot tegyen. Egy azon vidékről Munkácsra érkezett sebesült honvédőrmester azonban azzal a felvilágosítással szolgált az aggódó közönségnek, hogy a csendőrség felsőbb rendelkezésre azért lakoltatja ki az ottani hadszínterületi községeket, mert lakosaik jelekkel s más számtalan módon kémszolgálatot tesznek az ellenségnek, amit a hatóságok s a csendőrök másképp megakadályozni képtelenek. Eszerint radikális kúrának lehet tekinteni a kemény intézkedést, melyet az épen most e tájon s Vojnictól keletre, a Kárpátok tövében dúló döntő harcok kellően indokolnak. A menekülő csoportokat innen Szatmár megyébe irányították, hol azok elhelyeztetnek.

Mégis megtörtént, hogy közülük november 24-én éjjel két rutén gyermek Munkácson megfagyott.

November 22.

Nedeczey.

Ferenc Salvator főherceg Nedeczey Jánost a Munkácson létesített fertőző betegségek elleni megfigyelő állomások vezetésére kinevezett miniszteri biztos (itteni gróf Schönborn F. Károly) mellé a magyar Szent Korona országai Vöröskereszt Egyletének megbizottává kinevezte.

Kárpáti betörés november 20–23.

November 23. Sok gondolkodásra és fonák magyarázkodásra ad most alkalmat Hőfer tábornok ama a lapokban is megjelent jelentése: „hogy egyes kárpáti szorosokat az ellenségnek engedjünk át.” E szorosok alatt értik az uzsoki, vereckei,

toronyai és kőrösmezőit, amelyeken csak kisebb orosz haderők nyomulhatnak át, amelyeket pedig a hegyekből való kibontakozásuk alkalmával könnyűszerrel visszaverhetik. Felhívja a hadvezetőség, tehát a közönséget, hogy ne tulajdonítson túlságos fontosságot az egyes kárpáti szorosok feladásának, hanem bizakodással tekintsen a Kárpátoknak Varanno, Homonna, Bártfa s Eperjes körüli járható részei felé. Mert ha a Kárpátokban döntőbb jelentőségű eseményekre kerülne a sor, azok csak is itt játszódhatnának le.

Bármily biztatók is e kijelentések, mégis nyugtalanítást gyakoroltak a felvidéki és Kárpátok alji tájakon s a naponként váltakozó álhírek és kombinációk aggodalmakra adtak alkalmat s arra, hogy a lakosság lesse a folytonosan érkező különféle híreket s tudósításokat, melyeket különösen a zsidóság összeköttetéseinél fogva minden oldalról kap s az utcáinkon csoportosan összegyülekezők egymással sugdosodva közölnek. Innen eredtek azután a nép rétegei között a különféle képtelen híresztelések, hogy Homonnát lángba boríták a muszka seregek, hogy Eperjest elfoglalták.

Máramaros.

Uzsokon foly a harc és Máramaros bércein át nyomulnak az orosz különítmények. Az Est s a többi lapok november 25-én meghozták a hírt, hogy a máramarosi és galíciai Kárpátok között már napok óta mozdulatlanul állanak seregeink, s hogy az oroszok még a nagy hó leeste előtt megkísérelték egy magas hegy elfoglalását, amely kulcsa egy fontos völgynek. Egy divíziónk azonban idejekorán észrevette a készülő támadást s elhelyezkedvén hajnali két órakor megtámadta az előnyomuló oroszokat s egy kadetőrmester 84 emberével feltartott egy nagy orosz csapatot, melyet megtizedelt. Tüzérségünk pedig egy templomot lövöldözött össze, míg a gyalogság rohammal elkergette az ellenséget. Így sikerült megvédelmezni a hegyet, amelynek tetején most állandóan több zászlóaljunk táboroz. Kár, hogy a helyszín nevét nem említé a közlő, nagyobb megnyugtatására a közönségnek.

A zempléni (homonnai) és eperjesi (sárosi) betörési kísérletekről azonban a lapok nem hoznak tájékoztatást. Egyik azt jegyzi meg, hogy oly kísérletezéssel az oroszok elszigetelődnének egymástól s feltéve például, hogy a Kárpátokon át előretörő nagyobb orosz hadsereg – amelynek előnyomulását azonban csak is a Nagymihály-Homonna-Sanok közti vonaltól nyugatra

várhatjuk – síkra vívna ki, további előnyomulása folyamán egészen elszakadna a Kárpátokon túl levő orosz haderőtől és győzelme semmi befolyással sem lenne az ottani döntő harcokra… Szép okoskodás, de nem megnyugtató azokra, akiket a benyomult muszkahad érint s megszáll, s kik az itt győztes betörők súlyát nagyon is éreznék s megkeserülnék.

Helyzetünk.

Érdekes és jellemző helyzetünk és viszonyainkra nézve az az őszinte nyilatkozat, melyet Dános nevű budapesti hivatalnok kijelentett most, midőn Munkácsra érkezvén, az utcán hemzsegő s újabb-újabb kocsi-csoportokban benyomuló, főnebb említett galíciai menekülőket látta. Felsóhajtva mondá: „Mily boldogok vagyunk mi ott Budapesten, hol a most folyamatban lévő nagy csaták nyomait alig látjuk s nyugodtan végezzük megszokott foglalkozásunkat s napi teendőnket, nem érezvén semmi aggodalmat és nyugtalanítást…” Bezzeg, nem mondhatjuk azt mi, kik már négy hónap óta folytonos izgalomban, zaklatásban és aggodalomban töltjük napjainkat és gyakran éjjeleinket itt. Érezzük az elszállásoló s folyton jövő-menő katonaságot, a vasutakon ide érkező sebesültek és kolerások százait s egyéb a rendes életfolyamot nagyon is megzavaró mozzanatokat… Ezekhez járulnak a sokasodó anyagi gondok, melyeket a megszaporodott fogyasztók, újoncok, népfelkelők, katonák, jövő-menő foglyok, kórházakba kerülő sebesültek és megfigyelés alá vont tömérdek fertőzött betegek és kolerások élelmezése és ellátása okoz, miközben az élelmi cikkek árai szokatlanul emelkednek s a piaci uzsorások korlátlanul szaporodnak. Most már a legközönségesebb élelmi cikkek, mint vaj, tej, tojás, liszt, zsír s kenyér árai felülhaladják azokat, melyek a lapok szerint a krakkói várban és környékén divatosak. A liszt kilója 70–76 fillér. A vidékről bejött sváb vagy rutén 14 fillért zsarol egy tojásért és 35–40 fillért egy liter tejért, mit pedig a gyermekes családok nem nélkülözhetnek… Jó Isten, mikor lesz e borzasztó állapotnak vége?! A drágaságot okozza nálunk most az is, hogy a katonai intendatúra a galíciai határszélen táborozó katonaság élelmét innen szállítja, többször a boltokban levő élelmi cikkeket, kávét, cukrot, teát, rumot, lisztet s egyebet rekvirálás útján lefoglal, s kész fizetés mellett elszállíttat. No, de majd egyszer ennek is vége szakad.

Orosz szökevények.

November 26-án Polena táján s más helyeken és a csendőrség kilencven orosz katonát fogdosott össze, kik fegyvereiket eldobva, a határszélről erdőkön keresztül bujdosva s nyugatnak tartva, eddig vergődtek, s mindenekelőtt kenyeret kértek, mert napok óta éheztek. Úgy mondják a zsidók, kik mindent előre megtudnak, hogy a mostani ungi betörésnél is a megtámadott orosz katonák elejtve puskáikat s kezeiket fenntartva, chlébát (kenyeret) kiáltottak s megadták magukat.

Tegnap ismét sok sebesültet szállítottak ide vasúton. Bizonyára a most folyó lengyelországi és galíciai ütközetekből. Én mindig jó jelnek látom azt, ha sebesült katonáink a beszállítottak; mert csatavesztés esetében nem érnének rá a mieink azok megmentésével foglalkozni s a győztes ellenség könyörületlenségére hagynák ott.

Orosz kém.

Minap egy polgári öltözetű idegen férfi a vendéglőbe szállván s a városba sétálván, este vacsorához ült s az ízletes borocskából lassanként annyit bevett, hogy berúgván, izogni, mozogni, s oroszul még dúdolni is kezdett. Mi a mellékasztaloknál ülőknek feltűnvén, addig kerülgették, míg bizalmasan elárulta, hogy ő idegen létére a szép Magyarország megtekintése végett utazik. Így azután a rendőrség kezére jutván, jegyzetei s iratai gyanússá tették, s mint kémet a katonai hatóság letartóztatta. Mondják, hogy orosz katonatiszt volt, kit a szesz legyőzött.

November 26.

Az orosz-lengyelországi csata kemény hidegben mindkét részről nagy eréllyel folyik tovább. Csapataink több támaszpontot elfoglaltak. Különösen Wolbrom felé és Pilica község mindkét oldalán tért nyertek és ismét számos foglyot ejtettek. A foglyok beszélik, hogy nehéz ütegeink tüzelése borzalmas és megrázó volt. A lecsapó súlyos bombák, mint rókalyukakból űzték ki minden irányból az oroszokat.

Északkeleti csata.

Kelet-Poroszországban csapataink tartják a tavak melletti és tavaktól északkeletre lévő hadállásokat. Lengyelország északi részén az ottani folyó súlyos harcokban még nincs döntés. Lengyelország déli részén Censtochova környékén áll a harc. A déli szárnyon, Krakkótól északra a támadás előre haladt.

Győzelem.

Ma este azonban örvendetes táviratok érkeztek Munkácsra a miniszterelnökségi sajtóosztálytól, következő tartalommal: „Nagy győzelmek mindenütt. Mackensen tábornok harcaiban

Lodznál és Lovicnál 1. és 2. orosz hadsereg és 7. orosz hadsereg részei súlyos veszteségeket szenvedtek, sok halottan és sebesülten kívül az oroszok nem kevesebb, mint körülbelül negyvenezer sebesületlen foglyot vesztettek, 70 ágyút, 169 lövészkocsit, 166 gépfegyvert zsákmányoltunk és 30 ágyút használhatatlanná tettünk. Fiatal csapataink azon részei, amelyek a harcokban részt vettek, nagy áldozatok ellenére is beváltak, ha ilyen eredmények után sem sikerült döntést kiküzdeni, annak oka további erős ellenséges erők kelet és dél felől való beavatkozásában rejlik; ezeknek támadásait tegnap mindenütt visszavertük, a harcok végleges kimenetele azonban még hátra van".

Kárpáti betörések. Zemplén.

Ugyancsak hasonló távirat hirdette, hogy csapataink az uzsoki (ungi) szorosba betört ellenséget megverték és kiszorították az ország területéről. Valamint, hogy a Zemplénbe beengedett ellenséget bekerítve megverték, s az oroszok vesztesége e helyen nagy. Az ellenség az ország területéről mindenhonnan megkezdte visszavonását. Zemplénre nézve írják, hogy az oroszok először a galíciai Lupkovból indultak el és a mi csapatainkra Vidrassy előtt akadtak. A környékbeli lakosság a hatóság figyelmeztetésére már előzőleg szép rendben az ország belsejébe vonult, a környékbeli lakosság nagy része Nagymihályon gyülekszik. Ung megyébe csak kisebb csapatok nyomultak. Ezeket hamarosan kiszorították. Zemplén megye északi részébe nagyobb orosz erő jött, azonban visszaverték csakhamar. A vonat Homonnán túl Hotkócig közlekedik. A Sáros megyei betörést is csakhamar visszaűzték hadaink. Itt a Duklai-szoros mellett a hegyeken át érkeztek az oroszok.

Dukla.

Máramaros.

Máramaroson, mint föntebb érintvén, már előbb kísérelték meg az oroszok a Tatár-hágó ellen a támadást, melyet azonban az ott táborozó hadosztályunk csakhamar visszavert s rohammal több kilométerre kergetett vissza.

A déli (szerbiai) hadszíntérről pedig ezt sürgönyzik hivatalosan: november 25. óta Kolubara-menti harcok lényeges előhaladásánál, az ellenséges harcvonal centrumát, a lazareváci erős hadállást 11, 72 és 102 ezredek, melyek harci lendületükről híresek, rohammal bevették, ez alkalommal 8 tisztet és 1200 főnyi legénységet fogtak el, 3 ágyút, 4 lőszerkocsit és 3

géppuskát zsákmányoltak. Ljig helységtől délre is sikerült hasonló nevű folyótól keletre fekvő magaslatokat bevenni és ez alkalommal 300 szerbet foglyul ejteni. A Valjevótól dél felé előrenyomult hadoszlopok Kosjorici előtt állanak.

November 27.

A Zemplén megyébe november 21-én betört oroszok visszaveréséről bővebben tudósítanak, hogy csapataink levonultak az Erdős-Kárpátok szorosaiból, s ott várták be az oroszokat. Az ellenségnek nem engedtek arra időt, hogy fölfejlődhessék; a völgyet uraló két oldali magaslatokról megszólaltak a kitűnően elrejtett ütegeink és hatalmas Schrapnelle esőt zúdítottak az oroszokra. Rettenetes hatása volt a gépfegyvereknek, amelyek valósággal lekaszálták az oroszok sorait. Amikor azután az ágyúk és gépfegyverek elvégezték pusztító munkájukat, megindult a szuronyroham, amely végleg megbontotta az ellenség sorait. Az oroszok rendetlen futásban menekültek. Ebben a harcban megverték az orosz sereg egyik szárnyát és sok ágyút zsákmányoltak. Csapataink egy másik kárpáti szorosban is visszaverték az oroszokat. A megye egy másik völgyében is november 24-én csapataink és tüzérségünk megtámadták az ellenséget; alig néhány száz méter széles szűk szoros az egyetlen járható terület, amelynek közepén a Laborc folyik. Itt heves ütközet fejlődött ki, amelyben az oroszok igen sok halottat vesztettek és igen sok sebesültjük volt. Visszavonulásuk lassan ment, mennyiben a bekerítés elől oldalt tértek. A harcokban több ezer fogoly, sok ágyú és gépfegyver jutott az üldöző győzelmes seregünk birtokába.

Mezőlaborc.

Ezt megelőzőleg Zemplén felső részein valóban nagy rémületet terjesztett az oroszok közeledésének híre. Azért a hatóság Mezőlaborcon és környékén november 22-én vasárnap két menekültszállító vonatot indított Sátoraljaújhely felé, melyet a tömérdek megriasztott népség annyira igénybe vett, hogy egy-egy szakaszra, fülkére 30 utazó is jutott, kik egymás hátán tódulva erőszakosan foglalták azt el. Az oroszok elűzése után azonban csakhamar ismét tértek vissza. A megmaradt lakosság a vésznapján november 24-én a honvédséget örömujjongással fogadta. A hegyeket hó borítá s az utak jóformán járhatatlanok voltak. De azután a lakosság jól fogadta a városkába behozott orosz sebesülteket is, akiknek egy részét a házakban helyezték el. A fogoly sebesültekkel – akiket félig fagyottan szedtek fel az

úton – nagyon jól bántak és a jószívű polgárok jó ellátásban részesítették.

Uzsok. Ugyanakkor Ung megyében november 21-én csapataink látszólag hátrálva csalták maguk után a határon át betört orosz katonákat; és azután Uzsoknál alkalmas kiszemelt helyen három oldalról körülfogva őket, megsemmisítő erővel csaptak le reájuk. Az oroszok hátrálási útvonalait elvágva, csapataink sok ezer foglyot ejtettek. Csapataik nem Uzsoknál, hanem az Ung folyó jobb oldalon hatoltak be, hol katonáink már várták őket. Úgy jártak az Ung baloldalon bejött oroszok is. November 26-án kétezerrel több foglyot szállítottak Ungváron át. Este pedig 110 elfogott orosz trénszekeret hoztak be.

Sáros megye. Így jártak azok az oroszok is, kik Sáros megyébe betörtek. A kemény hideg ellenére is vitézül és elszántan harcoló katonáinknak sikerült a Sáros megye egyes járásaiba betört ellenséget kiszorítani, úgy, hogy már e megye területén sincs orosz, ha csak nem fogoly. Az oroszok itt is jelentékeny veszteséget szenvedtek, sokat közülük elfogtak és hadi anyagokat is zsákmányoltak. Az üldözés itt is vontatva ment, mert a hátráló csapatokból sokan erdőkbe menekültek s szanaszét elkóboroltak.
Az Uzsoktól visszatért oroszokat üldöző csapataink mélyen behatoltak Galíciába… Így végződött e második megkísérelt betörés, mely elhárítván, határainkat immár veszély nem fenyegeti.

Bereg. A Verecke-vidéki szorost és hágót ez alkalommal nem vette az orosz hadvezetőség tervébe, valószínűen annak veszélyes volta és amiatt, mert annak fent határszéli átjáróit erős védművek, valamint a szorosok tájain és völgyein sáncok és mindenhol megfelelő számú őrség és haderő féltékenyen őrzi.

Rákóczi sírjánál. E visszavert betörések alkalmából Boroevics táborszernagy úgy nyilatkozott: hogy a háború után a kassai dómban Rákóczi sírjánál, fogják a hálaadó istentiszteletet megtartani az aratott győzelmekért!

Különben is a most lefolyt héten sok győzelmes csatát nyertek szövetkezett hadaink. Előbb Vloklavec és Kutnó közt, most a

Mackensen tábornok vezetése alatt álló kilencedik német hadsereg vívta ki azt a diadalt is, mely Lodznál és Lovincnál folyt le, amelyekben, mint fönebb érintém, az első és második orosz hadsereg és az ötödik hadsereg egyes részei állottak szemben Mackensen csapataival. Az oroszok halottaikon és sebesültjeiken kívül valóban nem kevesebb, mint 40 ezer foglyot vesztettek és 70 ágyút, 160 lőszerkocsit, 166 gépfegyvert hagytak a németek kezei közt, akik ezenkívül még 30 orosz ágyút használhatatlanná tettek… Az oroszoknak Varsó irányából intézett ellentámadása meghiúsulván, november 24-én a kelet és dél felől benyomuló újabb ellenséges haderők támadásait a németek mindenütt visszaverték s a teljes győzelemért most folytatják a harcot. Eddig fényes sikerei folytán a németek a kutnói győzelem után 28.000, az osztrák-magyar csapatok 29.000 és a németek legújabban ismét 40.000, összesen tehát 97 ezer oroszt ejtettek foglyul. E nagy összeghez a kárpáti foglyok nincsenek még beszámítva. Igaz, hogy rettenetes sokasága az ellenséges had. Mint a semleges lapok írják, az orosz seregek – eltekintve a Przemsylt ostromló és a Kárpátokban harcoló, valamint a Kelet-Poroszországban küzdő csapatoktól – mintegy kétmillió főre rúgnak, s így az ily veszteségek nem döntő méretűek.

97 ezer orosz fogoly.

Várjuk türelemmel a döntő ütközet végét, mely orosz-lengyel területen Varsó és Krakkó között folyamatban van! Hadúr, légy velünk. Védd igaz ügyünk!

Melegítő ruhák.

Hazánkban a hölgyek s lányok általában most azzal foglalkoznak, hogy a táborozó katonák számára melegítőül harisnyát, hósapkát, térdvédőt, érmelegítőt és haskötőt kötnek s azokat a Vöröskeresztnek elosztás végett beküldenek. Szürke vastag harasztból készülnek e szerelések. Most azonban a bizottságok arra rájöttek, hogy a hósapkák nem egészen felelnek meg a célnak. E helyett ajánlják, hogy az oroszoknál divatozó baslikokat készítsenek hósapkák helyett. Ezek oly csuklyák, amelyek körülbelül ötven centiméter hosszú és négyujjnyi széles két szalaggal vannak ellátva. A baslikok a hideg ellen jóval nagyobb védelmet nyújtanak, mint a hósapkák, amelyeknek nyílásain különösen a szél hatol könnyen keresztül, s ha megázik, vagy ha havazik, az archoz ragad, s így még fokozza a hideget. Ezeknek kiállítása kevesebb időt és kevesebb költséget is igényel.

Országgyűlés.

Királyunk a folyó évi június 28-án elnapolt képviselőház gyűlését november 19-i kézirattal november 25-re ismét összehíván, ezen a szép számmal összegyűlt képviselőt a többi közt megbízták az elnökséget, hogy kifejezést adjon a rendkívüli időben tanácskozásra egybegyűlt képviselőház hódoló ragaszkodását és együttérzését királyunk ő felsége előtt. Kiemelte vitéz seregünk önfeláldozását és tűrhetetlen bátorságát a harc mezején stb. De a többi közt kiemelte az elnök azt a szenzációs esetet is, hogy Budiszavlyevics Szergán horvát képviselőt hazaárulás miatt letartóztatták s mentelmi joga felfüggesztetett stb.

Gyászmise.

November hó 28-án Munkácson püspöki intézkedés folytán gyászmisét tartott a római katolikus plébános az elhunyt hős katonáinkért. Ez alkalomból megtölt a nagytemplom ünneplő s gyászos közönséggel. Valláskülönbség nélkül jelentek meg úgy a hölgyek, urak mint a közönség. A szívre ható zsolozsmák elhangzásánál könnybe lábadtak az ájtatoskodók szemei s nem egy megszomorodott anya, testvér vagy özvegy hangos zokogásban tört ki. Megható látvány volt az is, midőn Hrehuss Gyuláné asszony a gyászének közben elájult, nem bírván felfakadó fájdalmát eltűrni, melyet Galíciában közelebb elesett s vitézségéért kitüntetett fia, Hrehuss Béla százados sorsa okozott…

Betörés vége.

Különben vidékünkön a közhangulat megnyugodott. Hálát adunk, hogy a Kárpátokon át megkísérelt újabbi orosz betörést szerencsésen elhárították katonáink. Az oroszok Magyarországból mindenünnen visszavonultak, az elfogott sok ezernyi oroszt pedig a fogolytáborba kísérik. Érdekes jelenetekről is beszélnek a kísérő hadfiaink. Így egy orosz zászlóalj bekerített két század bakát, de hamarosan megérkezett egy honvédezred és körülkerítette Uzsok táján az orosz zászlóaljat, s midőn rohamra indult ellenük, az oroszok mind fenntartották kezüket és megadták magukat. Az ungi betörés kezdeténél elsőül megérkezett néhány orosz járőr a határon, ezeket két csendőr szétugrasztotta. Így jártak azok is, kik november 21-én az Uzsoki-szorost elkerülvén, nyugatról kiirtották az erdőket s arra hágtak fel. Azután párhuzamosan az Ung és Lyuta vonalon jöttek lefelé, de csakhamar visszaverték őket, azokat is, kik a mezőlaborci vonalon haladtak.

A törökök is diadalmasan működnek. A Szuezi-csatorna partján megszállották Elkhuznát, két zsákmányolt rozoga szállítóhajót elsüllyesztettek s azzal akarják az angolok átkelését megakadályozni. Az angolok és a törökök közötti harcvonal itt 30 kilométer hosszú. Angol és francia hajók az Égei-tengeren cirkálnak. Az angolok Egyiptomban nem tudnak megfelelő ellenállást kifejteni. Törökjeink a Kaukázusban is előnyösen harcolnak. Megszállották Morgalt, átlépték a Csoroch folyót és Burcsikánál jó hadiszállást foglaltak. Itt az elvonult oroszoktól több gyorstüzelő ágyút, automobilokat, száz lovat s egyéb hadiszereket zsákmányoltak. Megszállották Libanont is. Később pedig benyomultak Tebrizbe, Perzsia északi tartományának fővárosába is.

November 29. Vasárnap. Városunkban a vészmadarak, pesszimista urak, nők és népiek s különösen a zsidók ismét rémhíreket terjesztvén, általános ijedelmet okoznak. A tehetősebbek menekülésre gondolnak. Veszik az utazókosarakat, s ládákat. Az orosz inváziónál fantasztikus híreket közölnek, anélkül, hogy a hatóság erről tudomást venne. Rossz hatást tett alispánunk itteni működése is, ki összehívatta a városi tisztviselőket, előttük magyarázgatta a miniszteri rendelet tartalmát az iránt, hogy ellenségnek közeledése esetére mit kell tenniük, az iratokat, értékeket, hogy kezeljék, hogy ássák el esetleg stb. Mindezt az értelmesebb lakosok balul fogván fel, egymást rémisztgetik. E tekintetben valóban példásabb és bölcsebb felfogással járt el Turóczi Ferenc, zágonyi községi bíró, ki ily válságos helyzetben a kisbíróval ezt doboltatta ki: „Mindenki úgy szántsék, vessék, mintha örökké élne; úgy imádkozzék, mintha holnap meghalna. De, aki hazug hírt mer terjeszteni: három napra el lészen zárva.” S mint mondják, e proklamációra a derék magyar lakosság megnyugodott. Nálunk ellenben tovább folyik az oftentacio. A muszkák Bereznát, Ungot, Bereget, Duklát, Vereckét elfoglalták, kirabolták, felégették stb. Holott egyik-másik helyen határvédő katonáink csak elővigyázatból meggyújtatta egyes útban lévő rozoga épületet. Így nehogy esetleg az ellenség fedezetet találjon. A község közelében kívül állott téglaszárító színt elhamvasztották; Alsóverecke tájékán még nem is jelentek meg ez alkalommal az oroszok, mert, mint fönebb érintvén, ott elsáncoltan s fedezékekben táboroznak katonáink, határőrző csapataink,

Zágonyi bíró.

kiknek számára az onnan másnap idejött fuvarosok nagymennyiségű bort szállítottak s a betörésről mit sem tudnak.

Inkább az a terjengő hír hatott kellemetlenebbül ránk, melyet értelmesebb (kávéházi) politikusaink, sőt képviselőink is mintegy elhíve felhoztak, hogy a német főhadvezetőség terve lenne, hogy a milliónyi orosz sereget könnyebben legyőzhessék, annak egy részét Abaúj, Sáros, Ung, Bereg és Máramaros megyék területére bebocsátani, szóval a Kárpátokon inneni országrészt hadi színtérré alakítani… No, ily beszéd akár való, akár nem, szöget ütött sokak fejébe és csóválva tiltakoznak ily merész és veszélyes tervezgetés ellen, melyről még hallani is borzadalmas. Télvész idején az országnak egy részéből földönfutóvá tenni a lakosságot nem tréfa. No, de ennek ellenében ismét akadtak nagyfejűek, kik azzal vigasztalták a megfélemletteket, hogy Tisza István miniszterelnök épen azért járt a német főhadiszállásra, hogy ezt Vilmos császárral megbeszélje, s hogy sikerült is neki, a hatalmas hadurat e terv elejtésére rábírni. Igaz-e, vagy nem, nem tudom. Hoc de seripsi pro memoria. Én nem hiszem. No, a képviselőnk azt is mondá, hogy kormányunk Romániának kétezer lovat adott rekompenzációul azért, hogy a muszka ellen, mint semleges fél Besszarábia felőli határát katonákkal elzárja.

Harci epizódok.

Érdekes a lengyelországi harcokban megsebesült szomszédom, Frajler Kálmán, honvédhadnagy veszélyes sebesülésének története. Mint hadsegéd egy fás területen a harc folyama alatt pihenő zászlóaljához érvén, leszállt lováról s eljárásáról zászlóaljparancsnokának, ki egy terebélyes fa mögé szintén lóról leszállva meghúzódott úgy, hogy csak a két hosszú bajusza látszott ki, jelentést tett, miközben közelében zúgva egy srapnell csattant el, mely őt vállán megsebesíté s félre lökte. Így került azután a kötöző helyre s kórházba, majd pedig hetek múlva lábadozó javult állapotjában haza. – Az említett főtiszt pedig, ki szintén lábán sebesültnek jelentkezett, mennyiben szinte járásra képtelen lett, bár a működő orvos rajta alapos vizsgálat után sem bírt látható sérülést megállapítani, kórházba s onnan csakhamar ezredi állomására Munkácsra került, s többé nem is vágyott visszamenni. Innen elköltözött családjaival együtt.
Érdekes egy másik eset is. Pertik Géza, a mi 11. honvédezredünk századosa november hónapban a lengyelországi

harcban elesvén, már jóval előbb tiszttársai s különösen Frajler Kálmán hadnagy előtt tett végakaratában meghagyta volt, hogy kedvelt lovát halála esetére szintén lövessék le. Ennek folytán a nevezett tiszt Munkácsra hozatta le az árvává vált paripát, s itt november 28-án főbe is lövette. Az alkalommal a tiszti szolga egy másik kis elfogott kozák lovacskáját is hozott ide, melyet megtartott rokona, Hoffmann Hugó, dohánygyári igazgatónk.

Orosz csaták.

Vilmos császár a hős Hindenburg tábornokot november 23-án tábornaggyá kinevezte, ki Lovitznál újra megtámadta az orosz sereget s a nagy kolosszus ellenséges fényes győzelmet aratott. A harcok grandiózítását jellemzi, hogy a küzdő szövetséges seregeink elesetteken és sebesülteken kívül hetvenezer foglyot ejtettek. Mint a hadi tudósítások írják, az orosz előretörés főcélja az osztrák és porosz szénterületek megszerzése lett volna. (?)

Bukovina és Csernovic kiűrítése.

Sajnos azonban, hogy ez időben az oroszok más helyen olyan erővel nyomultak át a Pruton, hogy Bukovina fővárosát nem lehetett egy ostrom pusztításainak, s borzalmainak kitenni s így ismét ki kellett Csernovicot üríteni, melybe november 23-án az orosz csapatok a legnagyobb rendben be is vonultak.

Munkácsi vár.

Emlékezetre méltónak találom azt is feljegyezni, mit kávéházi politikusaink egész komolyan elbeszéltek. Tudniillik, midőn október elején az oroszok Verecke felől betörtek, nem egyenesen és tömegesen vonultak az országúton a vezérszállási (pudpolóci) szoros felé, hanem egyes különítményeik a Kárpátok nyúlványain járatlan völgyeken, hegygerinceken át itt-ott vadászösvényeken meneteltek nyugat vagy is Munkács felé, hol a végtelen rónaság kezdődik, mely tart a Dunáig. Egy ily járatú orosz csapat valahol Polena táján egy magas hegy ormára érvén, onnan megpillantattok a nyugati rónán egy magányosan álló hegykúpot s azon fejérlő várat, tudniillik a munkácsi várat, melyről fogalmuk sem volt, térképükön nem látszott s melyet a távcsövön nézegető idegen tiszteik s vezetőik, valamely veszélyes erődnek nézték s megállva nagy megdöbbenéssel bírálgattak. Végül pedig abban állapodtak meg, hogy mennyiben e városról az alatta lehető erődítményekről tudomásuk sem volt, nehogy pusztulásnak kitegyék seregüket, visszafordulnak. Aminthogy tettek is; visszafordultak s az irdatlan hegygerinceken, hegyhátakon át szerencsésen s örvendezve

megérkeztek a Beszkidre, a Velikiverchre, s onnan Klimecre, ott táborozó övéikhez. Az elbeszélő szerint tehát, ennek köszönhetik a munkácsiak, hogy a rájok irányított veszélytől megmenekültek… Erre azonban egy élénkeszű hallgató megjegyzé, hogy ő még egy más elhárító okról tud referálni! Tudniillik a fönebbi közeledő orosz csapatnak tisztei, egy őket vezetésre kényszerített vadásztól értesülvén arról, hogy a munkácsi drogéria-tulajdonos új, legjobb minőségű príma rum, tea és csemege-szállítmányt kapván, azt úgy rejté el a betörő oroszok elől, hogy arra lehetetlen lesz akadniuk, s így e lehető kudarcon megharagudván, felhagytak a további fárasztó menettel s re infecta visszatértek. Nem akarván hiába ide fáradni! Etiam bene, si fabula vera. Valóban sok ily bölcs okoskodás telik ki, ami inficiált politikusainktól. Egy harmadik szerint a franciáknak azért akarnak az oroszok segítséget nyújtani, mert csak százmillió frankot kaptak tőlük kölcsön, s így ha a szövetséges hadaink a franciákat legyőzik, az oroszok elesnek a kölcsönadott horribilis összegtől. Nem lesz módjuk a pénzt tőlük beinkasszálni!

Zempléni betörés.

November 29-én 54 orosz sebesültet hoztak Munkácsra, mint hírlik, a kárpáti betörők közül, mennyiben a Homonna felől előnyomult ellenséges erőd, a mi katonáink megverték s visszaszorították. Csapataink a hivatalos vezérkari jelentés szerint 1500 oroszt ejtettek foglyul. Zemplén megye határán több helyen folyt a csata az orosszal. Kemence község közelében bekerítették egy nagyobb ellenséges seregrészt, mire az oroszok megadták magukat.

Román katonák.

Érdekes, hogy a mostani kárpáti határbeli harcokban az oroszok főként besszarábiai román nemzetiségű katonaságot használtak, nyilvánvalóan azért, hogy azok itt a rutének közt politikai nyomást gyakoroljanak, mi azonban nem sikerült, mert mint az elfogott román katonák bevallották, ők bár tisztjeik kancsukával és fegyverrel hajtották harcba, kedvetlenül harcoltak s könnyen megadták magokat. A kozákok pedig midőn katonáink, egy zempléni faluból kiverték az oroszokat, több mint százan annyira részegek voltak, hogy menekülés közben kénytelenek voltak őket a helységben hagyni, akiket azután a mi csendőreink szedtek össze. Az itt elfogott foglyok között ötvenötéves embereket is találtak, mi a fiatalabbak elfogytára mutat.

Részeg kozákok.

Némelyiknek elöltöltő puskája is volt. Különben mindnyájan éhségről, hiányos élelmezésről panaszkodtak, s éhségök csillapítása végett akartak Magyarországba betörni…

Szepes. Ólubló környékén 25 orosz katonát fogtak el, akik megvert csapatuktól elszakadva, napok óta bujkáltak étlen-szomjan a hegyek között s teljesen elrongyolódtak.

Varsó és Ivangorod tájain is egyre tart az óriási harc. A középfronton a németek erősen benyomultak; az osztrák-magyar csapatok pedig a nagyorosz erőkkel szemben a legnagyobb eréllyel küzdenek; hadseregünk a tüzérségével s rohamaival megtizedelte az ellenség tömegeit, visszaszorította és eddig harmincezer foglyot ejtett. Német lapok szerint egész Berlin óriásilag értékelik csapataink e munkáját, mely előmozdítója a német sikereknek. Az együttműködés s az osztrák-magyar haderők emberfölötti heroizmusa teszi lehetővé az ottani győzelmes előrehaladást.

Szerbiában is harcolnak bátor csapataink. A Kolubara keleti partján s Valejovón keresztül, a Ljig folyótól keletre fekvő magaslatokat elfoglalták és november 28-án 2 ezredparancsnokot, 19 tisztet és 1245 főnyi legénységet elfogtak.

November 30. A lapok most az orosz betörésről lényegesebb tudósításokat közölnek. Így Ung megyében az oroszok csupán a határszéli falvakig jutottak; beljebb nyomulni nem merészeltek, mert a megkísérlett helyeken katonáink visszaverték őket.

Szepességen teljes a nyugalom. Ólubló községhez vezető szűk völgyet egészen megszállotta katonaságunk és kitűnő védelmi állásokban helyezkedett el. A tisztek kijelenték, hogy az elfoglalt pozíciókban bármily nagy orosz túlerővel is felvehetik a küzdelmet. Különben a riadalmat az okozta, hogy november 27-én Szepesófalu szomszédságában fekvő Kroscsenko község korcsmárosa beszaladt Ófaluba, s riadtan mondá, hogy korcsmájában kozákok jártak. Később kiderült, hogy közös ulánusok voltak az állítólagos kozákok.

Zakopane és Javorina körül is teljes a nyugalom.

A zempléni betörés kissé terjedelmesebb mérvű volt. Homonnán az odanyomult orosz katonák raboltak és fosztogattak; gróf Andrássy Sándor kastélyából is sok értékes tárgyat vittek el. Midőn azonban seregünk megérkezésével háromnapi

tartózkodás után onnan kivonultak, a szomszédos közeli községnél dőlt el az ütközet, ahol vitéz honvédeink november 27-én, éjnek idején heves szuronyrohamot intéztek hadállásaik ellen. Az ágyúlövések Homonnán is néhány házat meggyújtottak, s eközben a harcból menekülő oroszok sok halottat és sebesültet vesztettek, több ezernyi pedig foglyul esett. Az oroszok útját Homonnán keresztül vonult csapataink állották el s ugyanakkor két völgy mentén fogták közre az ilyenformán zsákutcába szorult ellenséget. Balszárnyunk támadást intézett ellene, jobb szárnyunk pedig oldaltűzbe fogta azt. Egyik oszlopunk kissé északnyugatra tartott, célja az ellenség visszavonulási útjának az elzárása volt. Csakhamar az említett községnél, mint említém, 1500 foglyot tereltek hátrafelé a honvédek, azután folytatták az előre nyomulást, de a Homonna felett állott orosz csapatok ész nélkül elfutottak, a Laborc völgyén elnyúló hegyoldalban felállítva ütegeink azonban srapnell-záporral fogadták, mire teljes lett az oroszok között a fejetlenség s mindenki arra futott, amerre épen utat látva, sőt a papházai völgybe. Az itt megvert orosz sereg erejét másfél hadtestre becsülik. Érdekes, a szepesi határon a Javorinán őrt álló csendőr jelentése: „Itt a granicon csend van, muszkát nem látunk. Szívünk, eszünk, bátorságunk helyén van. Idegeink és legjobb barátunk: a Mannlicher rendben van.”

Felvonulás. A most szerencsésen legyőzött második kárpáti betörésre rendezett orosz seregeket Lembergből továbbították még november első hetében és ezeknek a csapatoknak egyik része a Keleti-Beszkideknél foglalt állást, ahol nekünk felderítő kisebb csapataink voltak, s azok felvonuló és bekerítő mozdulatai az oroszéval párhuzamosan folytak.
Hír szerint most az orosz hadvezetőség visszarendelte volna a Kárpátokra nyomult csapatokat; vert hadait még is a határszéli magaslatokon üldözik katonáink.

December 1. A most rövid működésre összeült képviselőház mai ülésében megható jelentek történtek, midőn Tisza István miniszteri elnök a világháború óriási terjedelméről, annak elkerülhetetlen szükségességéről, a magyar nemzet haditényeiről s hadseregünk hősiességéről, s arról beszélt, hogy ő felsége királyunk egyenesen megbízta, utasítá és felhatalmazá őt, hogy tolmácsolja a Ház előtt a magyar csapatoknak minden dicséretet

felülmúló vitézségét és hatalmas erényét. Felhozta, hogy első nagy háborúja ez a Monarchiának azóta, amióta végre sikerült a dualisztikus formában olyan szerkezetet adni ennek a nagyhatalomnak, amelyben a magyar nemzet a maga függetlenségi vágyaival és a maga évezredes alkotmányaival megtalálta a helyét. Megmutatta a háború a Monarchiánk erejét és akció képességét s azt, hogy hatalmát nem a centralisztikus intézményben kell keresni, hanem a nemzetet illető saját szerkezetében, ezeréves állami létében. A világtörténelem mérlegén megméretett most a nemzetünk és súlyosnak találtatott. Nagy erőfeszítések várnak még reánk, de bizalmunk is nagy azok elviselésében. Kötelességünk gondoskodni arról, hogy ne vesszen kárba a patakokban kiontott honfi vér, hanem hogy meghozza a nemzet számára gyümölcseit.
Szász Károly elnök külön is felolvastatta a király táviratát, melyben az országgyűlés hódolatáért köszönetet mond s elismeri az egész magyar nemzetnek a hősi küzdelmekben a haza ellenségei ellen adott ragyogó bizonyságát ősöktől öröklött hazafias és hadi erényeinek. Hasonló válaszát felolvastatta Frigyes főhercegnek s az ottomán képviselőház üdvözletét s biztatását a győzelemről.

Kárpáti betörés. Zemplén.

A Homonnán túl november 27-én megvert orosz csapatok (a 48. és 49. szibériai hadosztályból valók) visszavonultak Zemplén megye északi részeibe; itt csapataink oldalba támadták őket s így azok megijedve nyomban elhagyták hadállásaikat és folyton üldöztetve menekülnek.

Ung.

Uzsoknál már csak kisebb orosz csapatok vannak, melyek itt és a Felvidék egyéb pontjain összeverődtek, s végső erőfeszítésre állást foglaltak.
Járőőreink jelentése szerint ütegeink Zemplénben három nap óta szakadatlanul pusztították az oroszok sorait, végre az oroszok trénnel együtt visszavonultak, de gyalogságunk utánuk vetette magát. Koromsötét éjjel is hangzott a puskaropogás. Hosszú sorban hozzák a mieink az orosz hadi foglyokat. Mindegyik enni kér! 280 Mezőlaborcon elfogott foglyot Iglón át Józsefstadtba vittek. Csapatunk, mely Uzsokról kiverte az oroszokat, ezek balszárnyát Szinnánál támadta meg, kik hetes küzdelem után 3000 fogoly és sok halott hátrahagyásával megfutamodtak. Ez ütközetben részt vett unokám, Németh Imre is mint a 301.

honvédezred segédtisztje. Mint írja, Homonnán csupán három honvédjük sebesült meg.
Szerbiában csapataink átkeltek a Kolubara folyón s nagy harcok fejlődtek ki a Drazevác-Vodenica- staroselloi vonalon; úgy a Lazarovác-ljonicai vonalon is. A Valjevo-Csacsak útvonalnak Subovor nevű magas pontját rohammal bevették. Ez alkalommal 1254 szerbet ejtettek foglyul és 14 gépfegyvert zsákmányoltak.
A törökök Egyiptomban is előre haladnak. Tebriszben 90 ezer perzsa önkéntes csatlakozott a török sereghez. Mohamed sírjánál a szent zászló alatt 30 ezer muzulmán megesküdött, hogy a végletekig harcol a haza védelmében. Kár, hogy a lelkesen gyülekező nagy török seregét a hadvezetőségnek négyfele kell elosztania, mennyiben a törökök egyszerre négy csatatéren harcolnak: a Kaukázusban, a Fekete-tengeren, a Perzsa-öbölben és Egyiptomban.

Új riadalom Munkácson.

December hó 2-án a munkácsi lakosság, mely úgy látszik, már teljesen át van hatva a rémülettől, ma ismét lázba esett, mennyiben hirtelen új meneküléshez látott s rohanva tett készülődést. Egymástól riadtan kértek tanácsot az ismerősök, de nem fogadták el, hanem lázasan kapkodva kezdtek pakolódzni. Becsesebb ingóságaikat, ékszereiket, ezüst és fejérneműt, ruhát, selyempaplanokat ládákba, bőröndökbe, kosárfonatokba raktak s vitték a pályaudvarra némelyikét egész Orosházáig irányítva, míg a porcelánt s egyéb súlyosabb készségeiket földbe ásták, fali rejtekbe elfalazták, vagy idegen helyeken eldugdosták. Csakhamar annyi láda és bőrönd került így az állomásra, hogy nem tudtak annak helyet szorítani s a raktárokba szállítani, annál kevésbé a vonatra elhelyezni. S ha e riadalomnak okát keressük, úgy valóban nevetséges felfedezésre jutunk. Ugyanis december 1-jén a városi polgármester dobszóval kihirdette, hogy a vasúti állomás fel van hatalmazva feladott poggyászt s málhát gyorsáruként is felvenni s elszállítani. S e kétes értelmű hirdetéshez az utána tóduló nagy tömegeknek a doboló csákányos még tréfából azt is kiáltá, hogy immár mehetnek a menekülők is. Mire azután csakhamar elterjedt a hír, hogy menekülni kell. A keletkezett általános rumort növeszté még az, hogy estefelé kidoboltatta a polgármester, hogy a néhány nap előtt besorozott népfelkelők az éjjeli 11 órai vonattal Miskolcra távoztak elvonulni… Sokan el is távoztak, de a késlekedők másnap értesültek arról, hogy a vasúti szállítási intézkedés

csupán azért történt, hogy az idők óta az állomáson a rendetlen közlekedés folytán feltorlódott sok poggyászt és árut rendesebb menetek mellett immár gyorsabban elszállítják, megnyugodtak.

Belgrád bevétele.

Pedig épen e nap délutánján érkezett hozzánk az az örvendetes hír, hogy vitéz seregünk Belgrádot elfoglalta s Frank Libor tábornok azt tényleg birtokába vette. A hivatalos értesítés közlé a tábornoknak ő felsége a királyhoz intézett jelentését is, melyben tudatja, hogy a hős V. hadsereg, a felségnek uralkodása 66. évfordulóját ünnepli e diadal, s nyilvánítja szerencsekívánatait. Belgrád elfoglalásának híre a közönségnél érthetőleg jó benyomást tett.

December 3.

A Belgrádot megszálló V. hadsereg parancsnoka Frank Libor, gyalogsági tábornok; kinek a vár bevételénél tanúsított vérkímélő eljárása dicséretre méltó. A bevétel fővonásaiban ez.

Belgrád eleste.

Nehéz ütegeink és monitóraink már napok előtt heves ágyúzás alá vették Belgrád várát.[6] Ezzel elhallgattatták az ők francia ágyúkkal felszerelt tüzérségét. Eközben csapataink a zimonyi partról átkeltek a Cigány-szigetre, s onnan átnyomultak a fővárosba, Belgrádba. E csapat szuronyrohammal kiverte a vasúti töltés mentén levő fedezékekből a szerb katonákat, elfoglalta a Topcsidert és birtokába vette a város egész nyugati részét. Egyidejűleg benyomult a városba az a haderőnk is, amely Obrenovác elfoglalása után a Száva partján hatolt előre. Hozzáfogtak azonnal a hajóhíd elkészítéséhez, s így a többi vonatcsapatok átvonulása is meg fog történni. Állítólag két szerb ezred megadta magát.

Bárczy István Budapest polgármestere még aznap december 2-án tudatta Belgrád bevételét a fővárosi közönséggel, mely este kivilágította a várost s minden templom harangja fél óráig hirdette a győzelem ünnepélyességét; valamint körmenetek s nagy tüntető csoportok ujjongó kiáltásai jelezték Belgrád elestének hírét. De hazánk nagyobb városai, mint Szabadka, Szeged, Szentes, Losonc, Nyíregyháza s többi szintén adták hangos jeleit örvendezésüknek, csak mi munkácsiak hallgattunk.

---

[6] 1888. szeptember hónapban én báró Nyáry Jenő, Thaly Kálmán s más ötven taggal Konstantinápolyba utazván, egy napot Belgrádon töltöttünk, hol a város vendégeiül díszebédben, és délután a Topcsiderben népünnepély mellett barátságos uzsonnában részesültünk. A szíves szerbek versenyeztek rendes szeretetük tanúsításában. Sajnos, hogy azóta a viszonyok ennyire megváltoztak!

(Talán azért, mert közel hozzánk a tatár. Hannibal ante portas.)

Lodzi csata.

Pedig nincs okunk aggódni, mert hisz Hindenburg vitéz és erős serege a miénkkel együtt híven őrködik fölöttünk. Przemysl előtt az ellenséget, mely megkísérelte, hogy a vártól északra előre tolt állásainkat megközelítse, a várőrség ellentámadással visszaverte. A foglyok száma 9500-al emelkedett, a zsákmányolt ágyúké 18-al. Azonkívül 26 géppuska és számos lőszerkocsi jutva kezükre. A Lodz mellett keletre eső vidékein az ellenség jobbszárnyán és hátában folytatván harcot, a németek az arcvonal előtt álló ellenségtől elfordulva, háromnapos elkeseredett harcolás közben kivágták magukat az oroszok által alakított gyűrűből. Közben még 12 ezer oroszt foglyul ejtettek és 25 ágyút zsákmányoltak, anélkül, hogy egy ágyújuk is esett volna áldozatul. Sebesültjeik nagy részét is visszahozták. November 11. óta a németek 80 ezer oroszt fogtak el.

A Russkij Invalid hivatalosan közli, hogy az orosz tisztek közül november 20-ig meghalt 3702, megsebesült 19511, eltűnt 3579.

Vilmos a harctéren.

Vilmos császár november 30. Gumbinnen és Darkehnen mellett meglátogatta kelet-poroszországi csapatainkat és azoknak hadállásait.

Királyunk őfelsége pedig Hindenburg Oszkár tábornagynak nyilvánított elismerése és köszönete mellett, őt a 69. gyalogezred tulajdonosává kinevezé. (E tiszta magyar ezred állomáshelye Pécs és Székesfehérvártól kapja kiegészítését.)

A török sereg, mely Izzed pasa vezetése alatt úton van a Szuezi-csatorna felé, hetvenezer főből áll. A németek és törökök, hír szerint, húszezer fegyvert osztottak szét a beduinok között, kiket az El Aris körüli megerősített vonalon állítanak fel. Fezza tartomány déli részén Schauja Ain Galakánál a szenussziak és a francia csapatok közt Largen tábornok vezetése alatt, heves harc folyt. A szenussziak vezére Abdulla sejk elesett, de csapata a franciákat megverte. Úgy látszik, hogy a törökök az ellenséges szövetségnek haderőit több helyen lekötik, mi nekünk előbb-utóbb előnyünkre fog szolgálni s a győzelmi mérleget javunkra billenteni. Lapok szerint a 76 ezer főnyi török sereg már átvonult a Szuez-csatornán, melyen két helyen keltek át. Az angolok erős csapatokkal tartják megszállva a csatorna kijáratait Szueznél és Port-Saidnál. A tuniszi mohamedánok is a franciák ellen támadtak s csatlakoznak az algíriakhoz és marokkóiakhoz.

December 4. Természetes, hogy Belgrád bevétele még folyvást lelkesíti a közönséget, mely óhajtva vár még közelebbi adatokat annak elfoglalásáról. Ezek röviden egybefoglalva feltüntetik azt a soha el nem múló történéti nagy eseménynek jelentőségét is, mely e nagy diadalmas haditettel hazánkra járuland. Tudjuk, hogy a Zimonynál táborozó hadseregünk hónapok óta ágyúztatta Belgrádot és környékét. Most végre november hó 30-tól kétszer huszonnégy órán keresztül megszakítás nélkül bömböltek ágyúink és szórták romboló lövegeiket Belgrád felé. A mi 30,5-es motoros ágyúink is rémesen búgtak, amelynek tüzét a szerb csapatok nem soká állhatták. Az Avalán, Belgrád mögött 18 kilométerre lévő hegységen volt szerb tüzérség, megsemmisülve roppant össze motor ütegeink tüzétől. A Topcsiderben és a Banovo-hegységen Belgrád nyugati részének védelmére felállított tüzérséget is csakhamar elhallgatatták 24-es és 30,5-ös motorjaink, kik az ellenséges ütegeket elsöpörték. December 2-án hajnalban, mikor már messziről hallatszott a szerbek egy-egy ágyúlövése, adott parancsra négy oldalról megkezdődött gyalogsági csapataink általános rohama, amely néhány óra alatt eldöntötte Belgrád sorsát. Obrenovác felől hősies ellenállást fejtett ki ugyan a szerb katonaság, de előnyomuló csapataink leküzdötték, s öt órakor előretörtek Belgrád felé. Ugyanakkor másik határos helyen, a Dunán és a Száván előre elkészített gőzkenusok és csolnakok százai vitték át a mi harcosainkat a partra s ugyanakkor öt órakor ezer és ezer katonánk csapatostul rohant a vashídra és futólépésben közeledett a szerb fővárosához, amelynek védőserege egy utolsó és igazán hősies erőfeszítéssel akarta kitolni a szomorú végzet perceit, azonban sikertelenül, mert csapataink ellenállhatatlan erővel rohantak a kitűzött cél felé és szinte elsöpörve az eléjük merészkedő szerb csapatokat, nyomultak be Belgrád utcáiba. A feltűnt nap már ott találta katonáink ezreit a város közepén, kik a győzelmi mámortul elkapva egymást ölelték és csókolták. A legelöl rohanó magyar honvédek sorából kivált Hajdú Béla honvédtizedes és elsőnek tűzte ki a magyar nemzeti zászlót a vár fokára. Majd a fejedelmi Konak előtti téren gyülekeztek katonáink s a különböző ezredek legénysége testvériesen ölelkezett, s parádézott s néhány perc alatt a Terazzia megtelvén kizárólag magyar katonákkal, egy csoportba vergődtek a honvédek és magyar közös bakák s lelkesen, buzgón elénekelték a magyar Hymnuszt: „Isten áldd meg a magyart!” Melynek

hangja végig zúgott s húzódott a katonaság sorain, kik sapkát levevén fejükről, túláradó érzéssel zengték e szent éneküket!
Az ostromot vezérlő tábornok Frank Libór, azonnal tett intézkedéseket a birtokba vett főváros biztosítására, kiállította az elő őrségeket a város szélein, őröket a középületeknél, s kinevezé a katonai parancsolókat stb.
A vár bevétele külföldön is nagy szenzációt okozván, számos helyről intéztek üdvözletet az illetőkhöz. Így a Német Birodalomban levő nagy konzolunk, gróf Fürstenberg Bárczy István főpolgármesterhez intézett sürgönyében szerencse kívánatait s üdvözletét nyilvánítván, kiemelé, az ostromló magyar katonák tanúsított hősiességét a vár elfoglalásánál. Münchenből, Berlinből, Konstantinápolyból s más helyekről is érkeztek hasonló üdvözletek. Mindenik kiemelé katonáink vitézségét. Úgy látszik, hogy beteljesül költőnk ihlete: „a magyar név megint szép lesz, méltó régi nagy híréhez….”
Mindamellett mi itt Munkácson folytonos nyugtalanságban élünk. Polenán a kárpáti védő seregünk vonalcsapatja részére téli elszállásolást rendeztek, s így az ott elhelyezkedett, de az orosz betörés folytán az most szintén közelebb Szentmiklósig húzódott, mi a nyugtalanságot szintén növelé. Onnan és Galíciából négyszáz beteg katonalovat is hoztak be Munkácsra, amelyeket az uradalmi magtár megetti négy csűr-féle épületben elhelyeztek és ott csámpás dragonyosok, ulánusok s más katonák kezelik. Szánalmasan néznek ki a lovak, nagy részük meg van sebesülve, a többi elbetegesedett. Soványok, gyengék, vánszorgók, nehéz járatúak. Vajon nyugodtan pihennek-e s nem élnek-e át háborús álmokat? Érdekes lenne megtudni és erről meggyőződni. A gyöngélkedő-lóápoldának hivatala kertem végén fekvő Batthyányi-utcában van egy polgárházban, s kiragasztott cége ily feliratú: k. u. k. Militär-Pferdemarodenspital-Kanzlei.
A lembergi, itt székelő főparancsnokság hivatalai is pakolódnak ismét, hír szerint Grácba költöznek. A hadi kiegészítési parancsnokság éppen most megy el. Szerencsés utat!
December hó 4-én éjjel Patakosról(Patkonóc) 18 sebesült népfelkelőt hoztak be a kórházba, kiket az ung-beregi határszélen az oroszok meglövöldöztek, Galíciából illetve Orosz-Lengyelország harcszínterületéről pedig 200 sebesültet, kiket a kolera miatt 4–6 napra a megfigyelő kórházba elhelyeztek, hogy majd onnan máshová elszállítsák. Szóval a

deprimáló jelenetekből bőven jut ki nekünk, míg távoli vidékek kevésbé érzik a háborús időknek ily borús mozzanatait.

Zsidó böjtnap.

A helybeli zsidóság is érzé ennek súlyát. Miért is hitközség rabinátusa Isten haragjának engeszteléséül s fegyvereink győzelmének előmozdításául elrendelé, hogy minden izraelita 15 éves kortól fogva december hó 3-án, az egész napon át böjtölni s a zsinagógákban ájtatoskodni tartozik. Mit azok híven és buzgón teljesítettek is.

Francia.

A francia-belga harctéren erősen foly a harc. Képzelhető óriási terjedelmét, midőn negyvennégy német hadtest küzd az ellenséges földön. Lapok szerint, maga György angol király is utazott oda.

Reims.

Reims város a német ágyúktól újabb nagy pusztításnak van kitéve, helyzete borzasztó. Ágyúzása egyetlen város részt sem kímél. Az angol tengerészet december 1-jéig hét hajót és öt gőzöst vesztett, melyeket a német tengeralattjáró hajók semmisítettek meg. Transvaalban pedig Deventer búr tábornok működik, ki most kardcsapás nélkül elfoglalta Winburgot.

Búr.

Orosz foglyok.

December 4. este, 360 orosz foglyot és 4 tisztet vittek keresztül Munkácson, kiket fent Lavocsne körül elfogtak. Ugyanazon éjjel hoztak onnan 140 magyar és román ajkú katona sebesültet, kiket a Főutcai állami fiúiskola-kórházban elhelyeztek. Több közülük súlyosan sebesült. A négy orosz fogoly tiszt Munkácson, a városban sétált, a Csillagban megvacsorázott, tisztjeinkkel pezsgőzött s azután tovább pályázott.

Karácsonyi ajándék.

A közelgő karácsonyi ünnep alkalmából sok mindenféle ajándékkal s adománnyal készül az ország kedveskedni katonáinknak, mi végből gyűjtések folynak és a boltokban három koronás ládikákat árulnak, melyekben különféle szükségletekre való cikkek vannak elhelyezve. Érdekes az is, hogy a lengyel légiók karácsonyára a legionáriusok tábori lelkésze, Panas József az országos katolikus szövetséghez fordult ötezer darab ostyáért a legionáriusok számára, mennyiben az a szokás a lengyeleknél, hogy karácsony estéjén közösen ostyákat fogyasztanak el, s egymásnak akkor jókívánságaikat kifejezik. A küldeményeket a 2. számú tábori posta közvetíti a lengyel légiók 3. ezredének Felső-Magyarországban.

Szerbiában úgyszintén, nem igen fogják az idén az óhajtott karácsonyt oly boldogan ünnepelni, mint azt az orosz kormány kilátásba helyezte, midőn a szerb hadvezetőség buzdításul ezt közhíré tétette és hadparancsban is a kitartásra lelkesítette katonáinkat, hozzá fűzvén, hogy az orosz felmentő sereg megérkeztével megvalósul Szerbia régi álma: Nagy-Szerbia és a szerb karácsonyra megülhetik győzelmi ünnepüket.

Szerbek vissza-vonulása.

December 6.
A szerb hadsereg visszavonulása most csapataink gyors üldözése következtében lassanként fejvesztett menekülés jellegét ölti, mert az ellenségnek nem maradt ideje, hogy új formációkat vegyen fel. Ez az oka annak is, hogy az osztrák-magyar csapatok előőrsei elfogják a szerbek nagyobb osztagait, melyek nem képesek elég gyorsan követni a visszavonuló sereg zömét. És az a sok ezer menekült, akiket a visszavonuló csapatok magokkal ragadnak, nagy zavarokat idéz elő, mert teljesen lehetetlen ezeket a nyomorult állapotban lévő menekülteket fedél alá vinni. Száz meg száz család menekült Görögországba, és főképpen Szalonikibe, de a bolgár határra is mind nagyobb csapatok tolódnak. Naponként tömérdek szerb katona kerül fogolytáborainkba. Nem kétlem, hogy karácsonyig Szerbia sorsa valóban el lesz döntve!

Liferánsok és vállalko-zók.

Sok panasz merült fel a mostani háborús világunkban a liferánsok ellen, kik lelkiismeretlen szállításaikkal nemcsak az országot, hanem aljas és furfangos visszaélésekkel még a kórházban sínylődő beteg és sebesült katonák egészségét is veszélyeztetik. Így az Est szerint az egyik budapesti kórházban, melynek Fai Henrik vállalkozó az élelmezője, kiderült, hogy hiányos az élelmezés és a rossz. A vizsgálat s különösen dr. Kuzmik Pál egyetemi tanár erélyes leplezése napfényre hozta a kórház konyhájában űzött csalásokat is. Megállapította, hogy a tésztába az előírt 96 tojás helyett csak 25 darabot kevertek bele. Hogy a tészta mégis tojásos sárga színt kapjon, előbb úgynevezett tojásporral, majd később megreszelt sárga padlóviasszal színesítették meg. Hajdú Jánosné szakácsnő egyszerűen a közeli fűszerüzletből hozatta el a viaszkot belefőzte a tésztába. Csalás és közegészség elleni bűntett címén megindított eljárás folyamán azután úgy Fai nagyvállalkozó, mint Reich Gyula, Weisz Géza üzletvezetők és Hajdú Jánosné

letartóztattak. A szigorú eljárás bizonyára meg fogja akasztani az ily visszaéléseket, melyeket a közönség maga elhárítani nem képes. Ily gyalázatos visszaéléseket elkövetnek korlátlanul az élelmi-uzsorások is, kik napról-napra önként emelik a legszükségesebb élelmi cikkek árait, s okozzák a folyton terjedő drágaságot. Így, hogy egyebet ne említsek, Munkácson most egy kiló kenyér 70 fillér, 1 kiló sertés hús 1 korona 96 fillér s így tovább. Ha hatóságaink mielőbb erélyesen föl nem lépnek, úgy ebből kiszámíthatatlan baj, ínség fog bekövetkezni. Más, rendezettebb országokban a hatóságok ily bűnügyekben szigorúbban járnak el. Így például a mostani hírlapokban olvassuk, hogy Grosberg censtochovai kereskedő pálinka gyanánt metilalkoholt adott el a német katonáknak, ami több embernek halálát okozta, amiért azután a német ratibani haditörvényszék tizenöt évi fegyházra ítélte Grosberget, kit midőn a fegyház felé való szállítása közben megszökött, a kísérő katona üldözés közben agyonlőtt. A beregszászi kir. törvényszék pedig 1914. december 8-án fegyveres erő elleni vétséggel (romlott kenyérszállításért) vádolta Haupt Hermann munkácsi vállalkozót, másfél esztendei fogházra és három ezer korona pénzbüntetésre ítélte.

Vilmos császár Boroszlón.

December 2-án Boroszlón Frigyes főherceg Károly F. József trónörökössel és Conrád vezérkari főnökkel vendége volt Vilmos császárnak, s éppen reggeliztek midőn a császárnak kézbesíték a sürgönyt, melynek tartalmát, ti. Belgrád bevételét, azonnal poharát magasra emelve és hurrát kiáltva örömtől sugárzó arccal közlé vendégeivel!

Szerb veszteség.

A bukaresti Universul a szerb hadsereg eddigi veszteségeit halottakban és sebesültekben 98.734 emberben állapítja meg.

Anglia ki akarja erőszakolni a Dardanellákon való átkelést. Erre a célra negyven francia és angol hadihajó áll felkészülten a Dardanellák bejárata előtt. Érdeklődve várjuk a tengeri harc eredményét.

December hó 7.

Lapjaink közlik a zempléni kárpáti harcok eseményeinek részleteit. Különösen Homonna szenvedéseit, a muszkák ottani garázdálkodásait, rombolásait. Írják, hogy Sárosból és Szepességből is teljesen kivonultak a betört orosz csapatok, kiket katonáink már bent Galíciában üldöznek tovább.

Tanulságul említik, hogy a betörést kísérő oroszok csak egy bizonyos zónáig juthatnak el, azután futva kell menekülniük diadalmas fegyvereink elől. Azért is a Felvidéken nem lehet ok nagy nyugtalanságra. A cikkek végén mégis hozzá teszik, hogy a Kárpátokban tovább folynak a harcok! E furcsa utójegyzés azután a félénkebb olvasóknál s a közönségnél újabb és újabb aggodalmakat szokott felidézni, főleg, ha a nép száján a hír hirtelen megnövekszik. Ennek tulajdoníthatjuk tehát azt is, hogy Munkácson december 7-én a csoportokba verődött zsidók, s a félénkebb polgárok között ismét riadás és menekülésre való készülődés keletkezett. Hogy-hogy nem, híre terjedt, hogy Zugót és Volócot orosz katonák megszállották. Ez általános megdöbbentést okozott s azt, hogy tényleg előkerültek a rakládák és bőröndök, melyeket a vasúti állomásra szállítottak. Másnap reggel szokásom szerint a Kaszinóba menvén friss újságok olvasása végett, már a Főutcán menet közben láttam, hogy az állami fiúiskolabeli katonai kórházból részint autókon, részint hordágyakon elszállítják a sebesült katonákat, még pedig a vasúti állomásra, hol a vonatot készenlétben várják, s maga a gróf Schönborn ügyel az elhelyezésükre. Természetes, hogy e szomorú látvány, a hordágyakon mozdulatlanul fekvő, egyszerű köpönyeikkel leborított nehéz sebesültek elhordozása, mélyen meghatotta a Mária ünnepnapján templomba siető jó lelkű embereket, különösen a megdöbbentésre és megfélemlítésre hajlandók aggodalmait s azt, hogy a pánik ismét szilajul ki nem tört. Dél tájban megérkezett Beregszászból Buttykay Ferenc főispánunk is, ki az alispánnal autón sietett Volóc felé megtudni az ottani válságos viszonyokat, mennyiben akadtak hírmondók, kik állíták, hogy az oroszok betörését már Volócon látták, s a vonat is már csak Szolyváig járhat stb. Néhány óra múlva felülről érkezett telefonon az értesítés, hogy sem Volócon, sem a környékén nincs baj, s így a felizgatott kedélyek, a megrémült hangulat lecsillapodott. Este mégis beszélték, hogy Zúgón, mely helység Volóctól a havasok tövében Galícia és Máramaros szomszédságában fekszik, a bevonult orosz csapatot a mieink visszaverték. Mások szerint csak fent a hegyháton mutatkozott Zúgó táján csekély orosz járőrség, s abból csináltak nagy zajt, értesítvén a volóci állomásfőnököt, ki ismét a szolyvait és ez a munkácsit értesíté az invázióról. Míg végre kiderült, hogy voltaképpen muszkát ott senki sem látott. Nem volt sehol sem ott a környéken. De hát Munkácson mégis megtörtént, bár

alaptalanul a mozgósítás, s a szegény sebesültek tovább szállítása… Különös is az valóban, hogy most Munkács vidékén semmi nemű rendes katonaság nincs. Az a néhány lézengő lengyel népfelkelő itt a lengyel hadi tisztségeknél tesz szolgálatot. Ily viszonyok mellett valóban könnyen meglephetné a várost az ellenség. Most katonakórházaink is kiürültek. A grófi kastélyban csupán egy Máramarosban megsebesült népfelkelő őrnagy feküdt, azt is hirtelen elvitték. Úgy hallom, hogy most még kolera-beteg sincs. Újabb hír szerint az orosz még december 4-én Lavocsne mellett át akart törni az alagúton, ebben a mieink megakadályozták, visszaverték és nem csak a hatszázra menő elfogott népfelkelőinket kiszabadították, de még 800 oroszt is elfogtak. A csatapaté állítólag még most is folyik a határ mentében.

Lavocsnei csata. December 4.

Kórház.

De azért a nagymezői megfigyelő kórházat a vasúti pályaudvarnál erélyesen készítik. Néhány hét múlva be lesz fejezve. A Vöröskereszt egylet főbiztosa gróf Schönborn F. Károly már belső berendezését is tételi, úgy fölszerelését is. Háromezer beteg befogadására készül ez óriási fa alkotmány, melynek kissé lapos fedele kátrányos papírral fedve, dupla deszkázatú oldalai falakkal kitömték, s padlója cementtel lesz kitapasztva, ellenben a termek belső részei, s az ívezetes mennyezete a fedelénél vékonyabb fejér színű fedél péppel (aszbetlepelekkel) lesz beborítva. Így az itt uralkodó kemény téli fagyoknál talán meg fognak felelni a vaskályhás fűtések és melegítők, s a melegebb időszakokban bizonyára jó és kellemes férhelyekül fog szolgálni a nagy terjedelmű telep, s az esélyek forgataga szerint alkalmilag jó kaszárnyáknál is fel lesz használható, de minden esetre nagy óvatosságot fog igényelni, nehogy tűzvésznek áldozata legyen, s a több millió koronába kerülő gyúlékony fapaloták halmaza. Az minden esetre problematikus, hogy ha valóban megtelnének a helyiségek három ezer beteggel s hirtelen beállana, mint most történik, a gyors menekülés szüksége, hová fogják egy kettőre a tömérdek embert átszállítani? No, de e felett kár már most aggódni. Nem mindig fognak környékünkön, s közelünkben a Kárpátok tájain négy és fél milliónyi fegyveres csapatok táborozni és csatázni. Quod deus a vertat!

Kosatzki.

A mostani közelebb lefolyt kárpáti harcokban kitűnt Kosatzki

hadnagy hőstette, ki négy század katonával, két hegyi ágyúval a hegytetők rengetegében éjnek idején felvergődött egy hegycsúcsra, s huszonhat órai menetelés után rögtön megtámadta az ott talált oroszokat s csakhamar nyolc tisztet és háromszáz közlegényt foglyul ejtett. A nálunk új pánikra alkalmat adott e kárpáti betörés csakugyan ismét szerencsésen visszavetettet. A Beszkidekbe betört ellenséget Hőfer jelentése szerint nemcsak visszaverték bátor csapataink, hanem ötszáz foglyot is ejtettek. A harcok a Kárpátok és Beszkid hegyormok hátain, Ungvártól Beregig húzódó nyúlványain Latorcafő és Klimec felett voltak, hol különösen Koskócnál a debreceni 39. gyalogezred vitézségével kivált, miért is azután a trónörökös, a vezérkari főnök, József főherceg és Boroevics hadseregparancsnok üdvözlő táviratokat intéztek az ezredhez.

39. ezred. Azon kívül kihirdettetett az ezred előtt, hogy a 39. gyalogezred ez alkalomból ismét kilenc első és 25 másodosztályú ezüst vitézségi érmet kapott. Az ezred tulajdonosa hötzendorfi Conrád tábornok vezérkari főnök.

Lodz. December hó 9. Az orosz harctéren is állandóan jól működnek szövetséges hadaink. Elfoglalták Lodzot, honnan az oroszok súlyos veszteségek után visszavonulnak. A Nyugat-Galíciában előnyomult orosz csapatokat a mieink délről megtámadták és 2200 foglyot ejtettek, s némi ellenséges trént is zsákmányoltak. Hírlik, hogy Rennenkampf orosz tábornokot letartóztattak, mert a kitűzött helyre 18 órai késéssel érkezett a lengyelországi harctéren, ami által lehetővé vált a németek áttörése. Úgy látszik, bibliai bűnbakul szolgál. Lodz bombázásánál sok ház pusztult el, s azt a németek megszállták s abba behelyezkedtek.

Szerbiában is előre nyomulnak vitéz csapataink. Belgrád bevétele alkalmából seregeink új csoportosítását eszközlik. Az ellenségnek egyes kísérleteit, amelyekkel ezt akarta zavarni, meghiúsították, mi közben az ellenség érzékeny veszteségeket szenvedett. Belgrádtól délre offenzívánk kedvezően halad előre. Itt 14 tisztet és 400 főnyi legénységet fogtak el. A szerb főhadiszállást Nisből nem Üszkübbe, hanem a szandzsáki Mitrovicára szándékoznak áttenni. Új kabinet is alakult. Ennek miniszterelnöke Pasics, pénzügyi Pacsu, belügyi Jovanovics, igazságügyi Jurisics, közügyi Draskovics, közoktatásügyi Davidovics, földmívelésügyi. Vojiszlav Marinkovics és hadügyi Bojovics. Azt hiszem, hogy működésük nem sokáig fog tartani.

Az oroszok Lodztól csak kelet és délkelet felé vonulhatnak vissza. A németek közvetlenül nyomában vannak a gyorsan visszavonuló ellenségnek. Az oroszok rendkívül nagy, véres veszteségeiken kívül eddig 5000 foglyot és 16 ágyút vesztettek. Pietrokovnál a mieink is ismét visszaverték az előretörő ellenséget. December 8-án, délben kiadott vezérkari jelentés szerint Nyugat-Galíciában a harcok hevessége fokozódott. Immár nyugat felől is támadó csapataink az ellenséget Dobcyce-Wielickónál elfoglalt állásából is kiűzték. Támadásuk még tart. Foglyaink száma eddig az ötezret felülmúlja, közöttük 27 tiszt van.

December 10.

A harc tovább folyván, Hőfer vezérőrnagy, december 10-én tudatta, hogy mindkét részről nagy erőket vittek a küzdelembe. Itt eddig több mint tízezer oroszt fogtak el. A csata ma is tart. De kár a sok veszteségért, mely mindkét felet éri. Az orosz Dnevnik szerint Oroszország a keleti harctereken eddig 817 ezer embert veszített és elvesztette összes tüzérségének felét. Az oroszok Varsó ostromát várják, emiatt a lakosságát húszezer lélekre apasztották. A többi lakókat mind elküldték a városból. A város körül mindenütt kivágták a pompás élőfákat. Sok katonát, többnyire kozákokat vonnak be. Úgy írják a lapok, hogy most a Visztula területén beállván a nagy fagy, hetven ezer menekülő érkezett Varsóba.

Varsó.

Krakkó.

Krakkó körül és Wielickánál is súlyos veszteségek érik az oroszokat. Skola község mellett két éjszakai támadás közben több mint húszezer orosz esett el. Az elfogott foglyok beszélik, hogy az orosz csapatok a hiányos élelmezés következtében rendkívül sokat szenvednek. Mindenütt borzalmas éhség uralkodik.

Przemysl.

Przemysl állja a második ostromot. Annak ostromához most az oroszok többnyire ötven év körüli vagy még idősebb ázsiai népfelkelőket küldték.

Angolokról.

Bernárd Shaw „a józan emberi ész és a háborúról” felirattal az „Új államférfiú” című revűben cikket ír, melyben az angol vezető férfijait, úgy mint Grey, Churchill, Lord Curzon, s más ottani államvezetőket junkereknek nevezi és jellemzi, kik az országot a rettentő háborúba könnyelműen bevitték, végezetül

írja: a külföldön az a vélemény rólunk, hogy javíthatatlanul álnokosodtunk. Még Franciaország is a „perfide Albion” névvel tisztel meg bennünket. Németországban ezt a megjegyzést még túl tiszteletadónak is találják. Akárhogy tiltakozunk ellene, van a dologban valami. Ha az angol államférfiakat hivatali ténykedésük alapján ítélik meg, rá kell jönni, hogy ezek az urak lelkiismeretlen és emellett mód fölött beképzelt szamarak. Külpolitikai dolgokban minden tekintetben Bismarckot, kivéve ami a tehetséget illeti. Belgiumot is Angliának áldozatául tekinti. Mindebből az tűnik ki, hogy most a bujtogatók mossák kezeiket, bánják, hogy egymás bíztatására beugrottak, s bizonyára most szívesen állítanák vissza az előbbi állapotot, ha tehetségükben lenne. (Késő bánat, eb gondolat!)

Anglia vesztesége.

A Times katonai szakértője Repington ezredes az angolok összveszteségét a flandriai harctéren, halottakban, sebesültekben és foglyokban százezer emberre becsüli. Enélkül el lehettek volna!

December 11.

Sajnos Kárpátainkon, illetve Beszkideken még mindig folyik a harc. Hiába írják a főispáni hirdetmények, hogy Sárosból, Ungból, Beregből, Máramarosból és Zemplénből utolsó szálig kivertük az ellenséget, azok bizony az egész vonalon folyvást mutatkoznak, s emiatt a vidékbelieket egyre aggodalom környezi. Az is furcsa hangulatot okoz, ha olvassuk, hogy dr. Blanár Béla, kassai polgármester megnyugtató hirdetményül közzé tette: hogy mértékadó helyről nyert értesítés szerint, Kassa városáról a veszély elhárult és aggodalomra nincs ok. Hát, mikor volt ott a nagy veszély! Erről most ez úton nyert a közönség némi hírt. Az ily kétes hirdetéseket nem veszik azután biztatásul a távoliak, főleg, ha a mindennapi lapok megint ilyesmit hoznak december 10-ről: hivatalos fórumokhoz érkező jelentések szerint, az oroszoknak Zemplénbenújonnan megkísérlett előnyomulása sem sikerült. Visszaverték… Sáros megyében is útját szegték seregeink az oroszok előrehatolásunknak. Bereg megye határ mezsgyéjén „tegnap” jelentéktelen ellenséges erők mutatkoztak, amelyeknek csapataink ellentállottak, és amelyek az első összeütközés után azonnal visszahúzódtak a határon túlra. A hivatalosan is jelentett betörési kísérletet Máramaros megyében Toronyánálszintén meghiúsították. Majd december 9-ről írják: Sáros megyében az oroszok a galíciai események

hatása alatt szinte harc nélkül nyomultak vissza. Az Északnyugat-Magyarországi helyzetet a lengyelországi események irányítják. A Sáros megyében lévő orosz csapatok végső maradványa visszavonulóban van Bartfától délre és ott néz farkasszemet csapatainkkal.

Hogy az ily kétszínű hírek a harcvonalától nem messze lakó közönséget mindig izgalomban tartani képesek, minden elfogulatlan beláthatja, s így nem csodálkozom magam is, ki hónapok óta az ily szepegő jeleneteknek itt Munkácson tanúja vagyok, s ki alkalmilag bizony csak nagy persvázióval tudok némi megnyugtató hatást gyakorolni a tőlem tanácsot kérő ismerőseimnél, hogy mint többször megtörtént, be nem vált indok nélkül kereket oldottak, most ismét nyakra főre el ne szaladjanak a városból. Nem csak az ijedelemre hajlandóbb zsidók, hanem intelligens úri osztálybeliek is. Különben, mint mondám, a riadalom, izgatottság és nyugtalankodásra mindig bizonyos hatásos előzmények adnak okot és impulzust. Így hetek óta megszokták, hogy a Beszkidken túli galíciai lejtőkön, Szkóle táján folyó harcok következtében onnan és közvetlenül Alsóverecke tájáról is bedöcögnek menekülők szánalmas állapotban. Tarka dunyhákkal, párnákkal, batyukkal, ládákkal s kosarakkal telerakott szekereken hering módjára elhelyezkedett tíz-tizenkét apró és felnőtt emberek ülnek, kik azután rémséges dolgokat beszélnek. Az így felizgatott kedélyeket még jobban szítják a katonai kórházak vezetői, kik, mint már fentebb említém, egész nap vitetik a súlyos sebesülteket a vasútra. Olyanokat is, kiket csak egy-két nap előtt hoztak ide. Ilyenkor azután robognak, zúgnak, búgnak az utcákon a sárga-fekete és nemzeti zászlókkal jelzett autók, melyeken katona személyek szintén ládákkal, iratcsomókkal rohannak a vasút felé. Katonaságunk, rendes csapatunk nincs, s így csak a néhány őrséget képző koros és gyatra kinézetű, félig mundérba, félig civil ruhába bújt rutén, lengyel és magyar gyalogos lézeng és nézeget az utcákon.

Tegnap ráadásul, az új riadalom terjengése közben, Polenáról és Szentmiklósról átment a városon száznál több szekerész csapatbeli jármű, megrakva mindenféle hadianyaggal és ezt követék több százra menő marha falkák, melyek a kárpátot védő sereg számára voltak tápul készletben. S így nálunk az új betörési hír méltán gerjesztett pánikot. A megijedtek, különösen zsidók annyi rakládát, poggyászt, utazó kosarat küldtek ki a

vasútra, hogy az állomási főnök felfüggesztette a tovább felvételt, hivatkozván arra, hogy Budapestről jött intézkedés folytán, egy ideig tilos az elszállítás az ottani nagy feltorlódás miatt.

Alsóverec-kei új betörés.

Ily körülmények között valóban csodálkozom azon is, hogy miért küldenek ide majd minden nap a kárpáti és galíciai harcterületekről sebesülteket? Minden kórházba, nem csak a két régebbi rendes katonai, hanem az új most berendezkedettekbe is, éjjel-nappal hoznak be a vasútról könnyű és súlyos betegeket, kiket azután hirtelen sokszor éjjel ismét kivisznek s a vasúton Isten tudja hová elszállítják. És kérdem, mi fog történni akkor, ha most készülő félben lévő három ezerre felállított megfigyelő kórház meg fog telni maródiakkal? Hogy fog néha talán indokolatlan és alaptalan okból is, mint az most többször megtörtént, az oly nagy beteg állománynak gyors elszállítása megejtetni. December hó 10-ről 11-re virradó éjjel hoztak ide 120 sebesültet, köztük volt egy fiatal zászlós, ki út közben kiszenvedett. Mint halott került ki. Szomorú, nagyon szomorú állapot!

Nekem úgy látszik, hogy azóta, amint Rughi tábornok, még augusztus 20-án Lemberg városát elfoglalta, s megszállotta az ottani hadvezetőség azon van, hogy határunk mentében folyvást portyáztassa csapatait s minket nyugtalanítson. S hogy ez a tervszerű törekvés mindaddig fog tartani, míg Lembergből, s illetve Galíciából az ellenség végleg el nem takarodik. Addig azonban mindig el lehetünk a betörési kísérletekre elkészülve. Csapatai, őrjárói ott a Beszkidek és Kárpátok hegyhátain, gerincein Sárostól Máramarosig akadálytalanul eljárhatnak, s ha kedvük van, imitt-amott a hegyöblökön, völgyek nyílásain, hegyszakadékokon, sőt a havasok lejtőin könnyű szerrel le is bocsátkozhatnak, s egyes falvainkban letelepedhetnek, mert talán képzelhető, hogy hadvezetőségünk az egész roppant terjedelmű vonalat védőseregekkel megszállhatná, s a részleges védelemre való kiküldetés nem történhetik meg mindig a kellő időben.

Éppen ily módon érkezett az orosz már többször a Klimec felőli oldalon könnyen járható országúton az Alsóverecke, illetve Verebes rutén község fölött álló beszkidi határhegy ormára, honnan lebocsátkozott most is lefelé, de ott védő csapataink bekerítették és ötszázat elfogtak, kiket Nyíregyházán át december 7-én elszállítottak. Köztük volt tizenegy tiszt és egy

őrnagy.

Budaméri csata emléke.

December 11. napja lévén, eszembe jön, hogy ma van hatvanhatodik évfordulója annak, hogy 1848. évben, mint fiatal diákból lett tüzér részt vettem a budaméri (Sáros megyei) csatában, melyet gróf Schlick tábornok vezetett ellenünk. Visszaemlékszem e hadjárat minden folyamára, mintha csak most megtörtént volna. Igaz, hogy azóta néhány év előtt leírtam terjedelmesen, s így emlékezetemben hűn megmaradt. Vajon megélem-e jövő évit? Válságos időket élünk, de bízom erős hittel Istenben, ki sokszor kisegített nem keresett bajaimból… Ha Isten én velem, ki lehet ellenem?

Haderők.

A küzdő felek haderejéről érdekes adatokat közölnek a lapok. Így a Times írja, hogy a németek Orosz-Lengyelországban 3 hadsereggel és több lovas divízióval kezdték meg a harcot. Ez annyit jelent, hogy 11 hadtestük van keleten és más tartalék formációk. A harmadik hadsereg egy német és két osztrák-magyar hadtestből áll. Ezen kívül van ez utóbbinak fegyverben van itt három hadserege, beosztva kilenc hadtestre s egyéb tartalék formációk, melyek mind az oroszok ellen vonultak fel. Hozzájuk jönnek a magyar honvéd és az osztrák Landsturm-csapatok a Kárpátokban. Három sereget vezet Hindenburg tábornok, 3 sereget vezet Albert würtembergi herceg, a zseniális Hötzendorfi Conráddal, mint vezérkari főnökkel. Ezzel szemben az oroszoknak hét hadseregük, azaz 21 hadtestük áll a németek és három sereg 15 hadtesttel az osztrák-magyar csapatok ellen. Ezekhez jön a számos lovas divízió és a másodrangú hadseregek. Az oroszoknak össze-vissza három millió és 500 ezer emberük áll a lengyelországi fronton, vagyis tízszer annyi, mint mennyivel Napóleon átlépte a Nyemen folyót száz év előtt.

Szerb hadsereg.

A szerb hadsereg helyzete most Belgrád bevétele után a következő: az 1. és 3. hadseregre van bízva Kragujevác védelme. A 2. és 4. hadseregnek az a feladata, hogy nyílt csatában álljon ellent csapatainknak, s e két sereg Csacsak és Gorni-Milanovac között van felállítva. A negyedik sereg a szerb jobb szárnyát alkotja. A francia tüzérek Kragujevácon vannak. Most érkezett új megrendelés folytán 32 ágyú és 9000 láda muníció Szalonikiből Üszkübbe.

Az angol tengeri had december 8-án a Falkland-szigetek táján Dél-Amerikában megtámadta a Sturdee altengernagy parancsnoksága alatt álló hajórajjal a német hadihajókat, s harc közben elsüllyesztette a Scharnhorst, Gneisenaués Leipzig hadihajókat, két szénszállító gőzöst elfogott, a többit pedig üldözőbe vette. Anglia különben szemlátomást kíméli seregeit, s a nagyobb terhet szövetségeseire bízza és hárítja. Miért is szentpétervári előkelő körökben szállóigéül lett egy tekintélyes

Szállóige.

személyiség nyilatkozata: hogy Anglia elszánt bátorsággal fog küzdeni az utolsó — orosz katonáig.

Sajnos, az üldöző angol cirkálóknak sikerült még a Nürnberg német hajót is elsüllyeszteniük.

Kollízió.

Nálunk viszont némi kollízió támad harci elszántságunk, s annak

Arad.

osztrák elismertetése iránt. Arad város törvényhatósági bizottságának december 9-i közgyűlésén ugyanis dr. Mülek közjegyző indítványozta, hogy a város kérje meg a város képviselőjét, gróf Tisza István miniszterelnököt, hasson oda, hogy az osztrák sajtó a magyar csapatok dicsőségét ne az osztrák katonák érdemének tüntessék fel. Az indítványt egyhangúlag elfogadták. (Ilyesmit előre tudhatna minden elfogulatlan magyar, azt, hogy nem magának kaparja ki a forró gesztenyét.)

December hó 11. E nap Munkácsra nézve ismét a jelentősök között fog helyet foglalni múltja történetében. Ugyanis híre mindinkább terjed annak, hogy a Kárpátokon át nagyszámú orosz hadak közelednek felénk. Némelyek állíták, hogy már Volócig ezért két-három hadtest, mások szerint Alsóvereckén át is néhány hadtest akadálytalanul közeleg, egy része Latorcafőn és Ung felől bocsátkozik Polenának lefelé. Természetes, hogy ez nagy riadalmat okozott. Dacára annak, hogy Sábesz estét ünnepelték zsidóink, lőn köztök általános paskolódzás. Az izgalmakat növelé az, hogy délelőtt a szekerészet végtelen hosszúságú vonala ment a városunkon Szolyva felől, melyet délután egy új százakra menő szekérvonat követett, melynek nagy része a fejér vöröskeresztes zászlókkal volt ellátva. Ezek nem csak a vereckei és volóci katonai kórházak belső felszerelését, ágyakat, ágyneműt, padokat, asztalokat, matracokat s egyéb edényeket, hanem még értéktelen deszka darabokat, s tüzelőfát is tetősen felrakva szállítottak el. A Kossuth Lajos és a Főutcán megpihentek s azután tovább

mentek.
Ez kellemetlen hatást gyakorolt mindenkire, valamint az is, hogy a pályaudvar megett most készülőben lévő nagy figyelőkórházból is hasonló felszereléseket szállítanak el. Mint értesültem a kórház főmegbízottja gróf Schönborn a belügyminisztertől kért telefonon utasítást arra nézve is, hogy a Budapestről e napokban ide érkezett felszerelési és berendezési cikkeket, tárgyakat pakoltassa-e ismét be és szállítsa Budapestre, mire válaszul azt kapta, hogy várjon további utasításra. Mennyiben a betörő ellenség fogadására a határszélünkre rendelt katonaság erősítésére szükséges pótcsapatok megérkezésétől függ a további intézkedés is. Ez tehát szintén növeszté a hangulat nyomását, valamint az is, hogy délután, vagy ötven lovas ulánus-féle katona ment végig az utcán, melynek nagy része be volt rúgva, mennyiben pajzánul a járdára fellovagolt s így a járókelőket inzultálták. Elvitték az itt elhelyezett maródi lovakat is, s nyomukban nem maradt egyéb, mint az a minap említett német feliratnak kiragasztott papírosa.
Így már ma sokan elutaztak a városból, viszont sok menekülő vidéki ment át a Verhovinából, Kárpátok aljából. Magam is azon voltam, hogy kedves nőmet, ki ugyan nélkülem már előbbi alkalmunkkor sem akart eltávozni, s így baj nélkül itthon maradhatunk, most már Holl Gyuláné leányommal és Bohner Jákóné főgimnáziumi igazgató és most itteni vasúti állomási katonai parancsnok-tartalék századosnéval menjen el Budapestre, hol három családos gyermekünk bármelyikénél talál jó ellátást. Be is csomagoltuk részére a szükségeseket, de illetékes egyének bíztatására másnapra halasztottuk el az elindítást, mennyiben a felvidékre kirándult fő és alispán azzal a hírrel érkeztek vissza, hogy egyelőre betöréstől, s nagyobb bajtól nincs ok félni. Így megnyugodva, az éj minden incidens nélkül múlt el.

Stratégia? Sajátságos eljárást és irányt mutatnak hírlapjaink. Így napok óta hirdették, hogy Sárosból, Zemplénből, Ungból s Beregből kivertük az oroszokat, s íme, a mai lapok az ellenkezőt bizonyítják. Mi több katonai stratégiáról beszélnek ott, hol az ellenség erőszakkal befészkelte magát. Mint Bártfa városban, hol az orosz csapat december elejétől december 10-ig grasszált, s a lakosságot minden élelmi készletektől megfosztotta. Talán épen a hiányos élelmezése készteti most az oroszokat hozzánk

is, Munkácsra, merthogy ott fent a határszélen felénk irányítja bevonulását, azt már eltagadni bajos lenne. De a segítő csapatok jókori megérkezése talán megment minket látogatásától. Mi úgyis eleget szenvedtünk itt augusztus óta, a tömérdek hadak átvonulása, s a sebesültek beszállítása nagy megterheltetéssel járt. S talán nem tévedek, ha úgy vélem, hogy mindaddig, míg Lemberg várost seregünk vissza nem foglalja, s abba behelyezkedik, mindig ki leszünk téve az ellenség határszél felőli közelgésének. Ránk nézve nem kívánatos az oly stratégia, mely nyakunkra hozná az orosz hadsereget.

Munkácson szénhiány.

A világháborúnak köszönhetjük, íme azt is, hogy Munkácson a nyers olaj- és szénhiányt kell éreznünk, egyelőre az csak abban nyilvánul, hogy a dohánygyár kénytelen dolgozó nő személyzetét délutáni 3 órától éjjeli fél két óráig foglalkoztatni, mennyiben a villanytelep a nappali üzemet beszüntette. Rendkívüli állapotot jelent az, hogy a többnyire hatszáz nő és ifjú lányokból álló munkálók, éjjel járjanak szét nemcsak utcánkon, hanem a többi kilométernyi távolban fekvő környékbeli falukba.

Törökök.

A szövetséges török csapatai jól harcolnak Batum közelében. Gonia mellett az orosz csapatokat visszaverték, úgy Vau vilajet határán a lovasságot is, Deyr mellett a perzsa határon pedig ágyúkat is elfoglaltak. Athéni jelentések szerint az angol-francia flottatámadás a Dardanellák ellen meghiúsult, s az elhagyta a török vizeket. Egyiptomban is előretörnek s ott óriási méreteket ölt a bennszülöttek lázadása az angol hatóságok ellen.

Bizalmatlan szövetségesek.

Különben a hármas szövetségesek elégedetlenek egymással. Az oroszok kifogásolják s bizalmatlanok a nyugati hatalmakkal szemben, hogy a franciák és angolok őket döntő pillanatban cserbenhagyják és a súlyos áldozatokat kizárólag az oroszokra hárítják. Viszont Franciaország elégedetlen az orosz hadvezetéssel, az angol sajtó meg azt állítja, hogy az oroszoknak nem volt szándékuk a németeket visszavetni a határon túlra. Úgy látszik, hogy az angolok még nem is tudják, hogy a németek elfoglalták Lodzot és az oroszok ezen a harctéren nagy vereséget szenvedtek.

December 12-én. A pánikszerű ijedelem Munkácson fokozódott.

A Sábes dacára az ijedősebb zsidó családok értékesebb áruikkal terhelt rakládáikat elindíták a vasútra. Délelőtt újabb katonai trén ment át a városon s azok a fogatok, melyeket hetek előtt Szabolcs, Zemplén és Bereg-Ugocsából felfogadtak, és a kárpáti hegyek tájain eddig tettek szolgálatot. És mint láttuk, dacára a nagy elfoglaltságuknak, úgy a kocsisok, mint a lovak jó állapotban voltak. Minden szekér oldaláról lógott egy négyszögű fatábla, ily felirattal: Truppen Führer No…. E szerint osztrák kommandó alá tartoztak.

A vasúti pályaudvar közelében kelet felé, a Nagymezőn volt faipar s kapta gyárból átalakított megfigyelő kolera-kórház betegeit is elszállították. E helyiségekben most lengyel katonák felügyelete és apácák gondozása alatt is állottak a beteg katonák, kiknek eltávozása után itt csupán a nővérek maradtak. Ezek panaszkodtak a lengyelek nyers viselkedéséről. Többi közt beszélék, hogy eltávozásuk előtt minden készletüket, rumot, teát, cukrot stb. részint elfogyasztottak, részint szándékosan megsemmisítettek, kiöntöttek vagy magukkal vittek. Különben is, mint már említém, a lengyel népfelkelők, katonák itt nem nagy rokonszenvnek örültek, visszataszító modorukkal mindenkit elidegenítettek maguktól. Sőt, némelyik népfelkelő, még politikai súlyos nyilatkozatokat is merészelt tenni lakóink alsóbb s különösen rutén rétegeinél, mondván, minek védjük mi a ti országotokat, minek nektek független, önálló állam, mely nélkül éppen úgy el lehettek, mint mi lengyelek elnyomott hazánkban. Mások meg így nyilatkoztak: „Ha Lengyelország nem a miénk, úgy ne legyen Magyarország sem a tiétek.” Általában népünk e lengyeleket úgy jellemzi, hogy nyersek, erőszakosak, irigyek és bosszantók. Bizony nagyon örülne mindenki, ha mielőbb végleg eltávoznának innen, de az aligha lesz addig, míg Lemberg és kerülete az oroszok birtokában marad.

December hó 13. Vasárnap. Az oroszok betörésének híre egyre terjed, s azzal együtt természetesen az ijedelem is. Mindenki, főleg a Hazenfusz urak mind tudnak az oroszok hollétéről egyet-mást elmondani, de az igazat, úgy látom, senki sem találja el. Egyik Volóc, másik Szolyva és Alsó Verecke, sőt Unggal határos hegyes tájait is mondja megszállottnak. Ennek folytán a menekülés egyre tart. Úri hölgyek értékesebb tárgyaikat,

finomabb fejérneműiket is ládákba rakva elküldik, részint Budapestre, részint a távoli vidékekre ismerőseikhez. Olyik hölgy már hetek előtt küldé el fehérneműit s most, mint némi humorral beszéli, elrongyolt ingben kénytelen járni. Ma délelőtt vagy száz üres katonai szekér felment Szolyva felé, mit némelyek jó jelnek mondák, míg mások tudni vélték, hogy új elszállítás végett siettek oda. Az a baj nálunk, hogy minden katonai intézkedés oly titkolózva megy, s nincs hatóságunk személyzete között oly erélyes egyén, ki fáradtságot venne magának, a népet állásunk iránt felvilágosítani vagy megnyugtatni. Az is jóformán rejtély, hol székel a hadiparancsnokság, némelyek Kassát, mások Munkácsot s ismét mások Szolyvát emlegetik, mert hát nálunk is lakik egy a kiragasztott papíros szerint német vezérőrnagy, míg egy másik Volócon egy vasúti kocsiban tartja főhadiszállását. Az új bazárban elhelyezett, de már októberi menekülés óta nem működő országos iparbank fiók termében raktározták el a most készülőfélben lévő milliós megfigyelő kórház számára rendelt és beszerzett vászon neműeket, melyeket ma fekete fátyolú apácák felügyelete alatt katonák társzekerekre és autókra, a templomból kitóduló közönség nem kis bámulatára csomagokban rakják, s úgy látszik, a vasútra szállítják. Persze, hogy ez is növeszti az ijedelmet, s nem csoda, ha a pánik ismét megszállja a komolyabb nézetűeket is és szintén pakkolódzni sietnek haza. Mi türelemmel várjuk az események fejlődését. Bíztatom ismerőseimet, hogy holnap örvendetesebb híreket kapnak s várjuk be türelemmel.

December hó 14. Hétfő. Hála Istennek, nyugodtan telt el az éj. Mint szoktunk, jól aludtunk. Reggel azt újságolta mindenesünk, hogy Volóc és Szolyva körül annyi a mi védő seregünk, hogy az ellenség távozófélben van. Reggeli után sétára indulván, a grófi kastély előtt egy csomó uradalmi tiszttel találkoztam. Egyikük ismert Hazenfusz mondá, hogy a főhadiszállás már a szomszédos Őrhegyalján (Podheringen) van. A másik szintén ismert remegő pesszimista azt állítá, hogy nem Őrhegyalján, hanem Szolyván van, s így tovább valamennyi tudott valami újat, de vigasztalót és bíztatót egyik sem mondott. Éppen akkor vetődik oda, hétfői vásár lévén, a szolyvai főerdész, ki szokott nyílt modorával az előbbi két állítást megcáfolva kijelenté, hogy most jön egyenesen Szolyváról, de ott fent orosz katonaságnak

semmi nyoma nincs, s nem is volt, s hogy úgy hallá, hogy csupán egy nem nagyszámú orosz csapat mutatkozott Volóc tájékán, s ez hozta extázisba az egész megyét. E szerint tehát ismét van időnk türelemmel és kitartó éberséggel várni a további kifejlődést. Annyi azonban bizonyos, hogy nagy veszélytől nem kell tartanunk legalább annyiban megörvendeztetett, hogy seregeink Orosz-Lengyelországban szerencsésen harcolnak az oroszokkal, melynek vesztesége már legalább 150 ezer emberre megy, ezekből 80 ezer fogoly Németországban, a többi 70 ezer pedig halott és sebesült. Lodz bevétele nagy horderejű. December 10-én a kelet-poroszországi határon a német lovasság az orosz támadó lovasságot visszaverte és 350 oroszt elfogott… A Visztulától délre Észak-Lengyelországban a hadműveletek tovább fejlődnek, Dél-Lengyelországban pedig a mi csapataink verték vissza az oroszok támadásait. Przemysl védő serege legutóbbi kirohanásánál hétszáz orosz fogollyal és 18 zsákmányolt gépfegyverrel és sok lőszerrel tért vissza.

Ellenben olvassuk, hogy Kárpátaink és Beszkid hegyeken még mindig hemzsegnek az orosz csapatok. Olvassuk, hogy a télies hadviselés minden nehézségének dacára csapataink folytonos győzelmes ütközetek közepette feltartóztathatatlanul folytatják előnyomulásukat. Zemplénben még most is kószálnak úgy Ungban, Máramarosban és mi tagadás lenne, Bereg megyében is, mégpedig itt Volóc körül. Erre nézve hirdeti Az Est, hogy a beszkidi hágókon át Volócig jöttek előre és Volóc körül helyezkedtek el. Itt is csak jelentéktelen erők mutatkoznak!

Mint uradalmi ügyész néhány év előtt az egész Verchovinát úrbérileg szabályoztam, minden községet kétszer is bizottságilag bejártam, lovon, kocsin és sok járatlan helyen, még gyalog is bekalandoztam, s így jól ismerem az egész Beszkid tájékát Ung megye keleti határ szélétől Vereckén, Volócon át Máramaros megyéig, még a havasokat is, s így mondhatom, hogy e határszéli magaslatoktól lefelé, Bereg megye belsejében 70–80 kilométernyi hosszú vonalakon csupán keskeny, szorosszerű nyitások, sziklás, szűk tekervényes völgyek és hegyszakadékok vezetnek. Így a Szolyva, illetve felfelé Hársfalvától Volócig húzódó úgynevezett Vicsa-völgyben is, melyen most a Munkács-Beszkidi vasút megy, melynek építésekor a kisajátítási munkálatokat vezettem. E völgyön át már 1352. évben Nagy

Lajos király Vicsa-völgyben.

Lajos király vezette vert hadát Belz várának nem sikerült ostromlása után, honnan ő fényes kíséretével, melyben Marocha beregi főispán és János gyóntató papja, beregszászi plébános és történetíró is voltak, a Beszkiden hátra hagyván 400 lovast, négynapi fáradtságos lovaglás és koplalás után április 6-án megérkezett a munkácsi várba… Az is érdekes, hogy 1849. évi április 20-án, midőn Barko császári tábornok Alsóvereckén át az országúton vezeté néhány ezernyi hadát, ennek egy része a Beszkid lejtőin át Volóc felé ment s onnan lebocsátkozott Almamezőre, s a vicsai völgyön át Szolyvára, hol a Polenán táborozott zömmel egyesült, s április 22-én Őrhegyalja (Podhering) előtt csatába bocsátkozott a Latorcán innen állott vegyes seregünkkel, mely őt megakasztá további előnyomulásában, s visszavonultatta Galíciába. Ez eseményt Őrhegyalján most egy megfelelő emlékoszlop hirdeti.

1849.

Podheringi csata.

Ha tehát a Volócnál megállapodott orosz had Munkácsra szándékoznék jutni, úgy ez úton kellene lejönnie, amint október elején valóban le is érkezett Hársfalva-Szaszókáig, hol csapataink visszaverték.

De íme, míg én nyugodtan elmélkedtem, nem veszem észre, hogy a Főutcán kívül mily zaj és zsibongás van, jóllehet a heti vásárok alkalmával az mindenféle árukkal, s gabonával terhelt szekerekkel megtelik s népessé válik. Kinézek s látom, hogy szürke öltözetű lovasok kíséretében, ismét katonai szekerészek hosszú vonata mozog a római katolikus templom melletti Kossuth utcából befelé. Kimentem tehát, hogy alaposan megszemléljem. Uram fia, micsoda had az. A különféle hadi és paraszt szekereknek, trén oszlopnak, milyen torlódása s a kísérő szekerész katonák ruházata mily vegyes, szembetűnő. Kinek szürke zubbonyán egy ujjatlan fejér bőrű mellényszerű, másnak meg ujjakkal ellátott barna színű ködmöne van. Némelyikek füléig lehúzott szürke posztó sipka, másoknak megint a fejük szürke harasztból font hósapka vagy baslik egészen befödi, úgy hogy csak arcának közepe kilátszik. Némelyiknek lábát zöld, másnak szürke harisnya födi. Így ülnek a szekéren vagy gyalogolnak mellette, az altisztek pedig vickándozó mindenféle színű és termetű, nagy és apró lovakon mozognak, úgy tisztek is, kiket alig lehet a többiektől megkülönböztetni. Hát még a befogott lovakat is mily méltó megnézni. Nem csak hazai s osztrák földi, hanem talán még külországi fajokat is láthatni itt.

Az apró galíciai lovacskáktól kezdve a würtembergi és stájerországi hatalmas igások közé eső minden faj van képviselve. Szép vidám, s erős magyar gazdalovak, Szabolcsból és Szatmárból, fényes jól tartott bácskai, s más sváb paripák, s köztük a mi rutén kóros gebéi is hozzák a jól megterhelt kocsikat. Közelembe állott egy szakértő zsidó lókupec, ki midőn előtte el-elhaladt egy-egy kiváló kinézésű lófogat, nem mulasztá el ösztönszerűleg megjegyezni, hogy no, ez megér testvérek között négyezer, más tán 3500, s a silányabb 800 koronát! Így taksálta hallgatói előtt a sáros s mindenféle chomutos és magyaros, sallángos hámba fogott lovakat, kik ezerre menő tömegben vonultak el előttünk. Érdekes volt úgy körülbelül hatvan pár kiváló nagyságú felszerszámozott igás ló, melyeket bakák s köztük lengyel katonák is ülve vagy gyalogolva vezettek. Később egy csapatban elfogott kozák lovakat vezettek, melyek leginkább apró, vékony szikár testű, sörényes állatokból állottak.

Természetes, hogy e trén oszlop elvonulása s a különféle többnyire benőtt, torzomborzos arcú és elnyűtt, sáros ruházatú kísérő a kivált az éltesebb alacsony, gyenge alkatú lengyel népfelkelők látványossága nem nagyon bíztatóan hatott a vásáros népre, kik siettek is mielőbb kiszabadulni a városból s haza menni, míg a mi lakosaink s különösen a zsidó boltosok mohón neki fogtak a pakolásnak, s ki ahogy bírta, ládákba csomagolta boltja tartalmát, szöveteket, öltönyöket, s mindenféle egyéb portékákat s azokat sietve, eszeveszetten, lihegve drágán fizetett fuvarokon, egyes vagy kettős fogaton kocsikon elszállíták az állomásra, sőt megtették a furfangosabbak, hogy mennyiben a munkácsi állomáson megtorlódott a poggyász, onnan megfordultak és a frigyesfalvai állomásra rohantak, hol feladásuk sikerült.

Ily mozgalmas volt e hétfői nap. A népet azzal ijesztik, hogy már Őrhegyalján és Szentmiklóson sáncokat s fedezékeket ásnak katonáink.

Én nyugodtan nézem e mozzanatokat s csak azon csodálkozom, hogy nincs sem hadi, sem polgári hatóság, mely e titkolózást eloszlatná, s megbiztatná a közönséget s irányítaná teendői iránt.

Kitüntetések.

Mégis ide jegyzem, hogy e nap meg is örvendeztetné szívemet, mert a ma megjelent lapokban olvastam, hogy a király az

ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül a munkácsi 11. honvéd ezredből melétei Barna Béla és Nagy Kázmér őrnagyoknak, Petzrik István százados és Likay István főhadnagynak a 3. osztályú katonai érdemkeresztet adományozta és megparancsolta, hogy ugyanez alkalomból primóci Szentmiklóssy Pál, (vőmnek, ki most budapesti katonai kórházban gyógyul), Sztankóczy Géza és Szabó Aladár századosoknak, Plathy Pál és Castelli Aba főhadnagyoknak, Schivay Richárd és Kissházy István hadnagyoknak és dr. Szigethi Imre tartalékos főorvosnak a legfelsőbb dicsérő elismerés tudtul adassék.

December hó 15. Az idő esőre fordult. Ez is kissé nyomasztólag hat a különben is felizgatott kedélyekre. A folyvást tömegesen menekülők látása, s az, hogy felülről Beszkideink s Kárpátaink mellől még mindig özönlenek lefelé városunkon át a katonai train-oszlopok, s hogy azokat kísérő gyalog és lovas népfelkelők mily gyarlón néznek ki, valóban nem bíztató hatást gyakorolnak. Egész nap tart ez így majd 30–40 gyalogosokból álló járőrök vonulnak át, mindannyi régi Werndl-puskával ellátva s hátán barna vászonzsákkal. Ismét bundákkal, vánkosokkal s egyéb házi szerekkel terhelt vászonfedelű bricskák érkeznek, melyekből nős tisztek szállanak ki, aminthogy mintha föld alól jönnének, számos katonatiszt és elszórtan puskás lengyel és magyar bakák s öreges népfelkelők teremnek utcáinkon, akik nem átalják kimondani, hogy szöknek.[7] Igaz, hogy délután mintegy 40 új katonakonyha kocsi is vonult át a vasútról, melyeket forspontszerű parasztlovak húztak, s fölfelé mentek, Szolyva és Szentmiklós felé, hol állítólag védő csapataink és ágyúsaink táboroznak, de mindez nem képes a közönség aggodalmát enyhíteni. kishitű lett mindenki. Zsidók úgy, mint keresztények. Mindenki igyekszik elhagyni a várost, mert megbízható egyének állítják, hogy Szolyvát s körülötte néhány rutén községet a hadvezetőség kiürítette, nehogy háború esetén életük is veszélyeztessék. Én még mindig optimista elvemnél fogva, biztatom magamat, családomat és ismerőseimet. Sőt egy úrral fogadtam ma abban, hogy ez alkalommal Munkácson nem is fognak muszkát látni, mert ha mert volna, nyolc nap óta már Volócról vagy Vereckéről, vagy éppen Szinyákról – mint ahol némelyek őt lenni vélik – közeledtetett volna felénk. Száz

[7] Valóban meg is szöktek Majdanka mellől, hol az oroszok vissza- és szétkergették a mi támadó csapatunkat. Lehoczky, december 17.

legjobb trabuko szivar a fogadás ára. Én ugyan nem veszem majd hasznát, ha meg is nyerem, mert nem vagyok dohányos, de mindenesetre és lennék a szerencsés nyertes, aminek mindenki örvendezhetne városunkban. (Megnyertem.)

December hó 16. Úgy gondoltam, hogy a reggel vigasztalóbb híreket hoz, azonban csalódtam. Mert nemcsak hogy éjjel nagy dübörgéssel jöttek-mentek a hadiszekerek, hanem már hét óra tájban reggel hosszú sorban oly mindenféle zsákokkal, s katonai fölszereléssel megrakott hosszúkás szekerek érkeztek felülről, melyeken hat-hat fenyőfa deszkából rótt sátor alakú fedél volt helyezve. S ezeket ismét desperátus kinézetű gyalogosok kísérték. Ennél fogva beláttam, hogy legcélszerűbben teszem, ha nőmet a további idegeskedéstől megkímélendő, Budapestre elutaztatom, leányom, Hollnéval együtt. Tehát fel is ültettem őket kocsira s kikísértem az állomásra, mely ismét hemzsegett a sok elszállításra váró ember és poggyász tömegtől, s fájó szívvel, de bíztató reménnyel elbúcsúztam tőlük… Istenem, sóhajték, ridegnek talált kedves hajlékomba visszatérvén, mikor és mily állapotban fogom ismét itt üdvözölhetni szeretett nőmet, kivel immár negyvennyolc év óta a legboldogabb együttértésben élek s most egyedül maradtam, mennyiben hat itt fölnevelt gyermekeim időközben mind elköltöztek, ti. öt jól férjhez ment derék leányom és egyetlen egy fiam, ki most mint az 1. honvédezredbeli őrnagy táborozik. Bíztatom magam azzal, hogy jó az Isten, megsegít ezentúl is!

Oroszok Beregben.

Máramarosból írják, hogy csapataink megakadályozták, hogy az oda betört kisebb orosz csapatok a Volóc körül álló orosz csapatokkal egyesülhessenek. December 13-ról pedig a lapokban hírlik, hogy Bereg megyében az oroszok ismét betörtek, s a megye határszéli szegélyein feltűntek. Hogy ezek egyúttal nem a galíciai határon, hanem Máramaros és Ung megyéből jöttek át Beregbe. A túlerő dacára csapataink Zánykánál (Almamezőn s Volócon alul) és Vezérszállásnál (a Pudpolóci-szorosnál) feltartóztatták az ellenséget. December 12-én kisebb ütközet volt Vezérszállásnál s a Vereckei-szoros alsó bejárásánál. Ez alkalommal is jelentékeny károkat szenvedtek az ellenség sorai.
E szerint itt a helyszín oly szűk s a Zsdenova és Latorca folyón túl átszelt völgy oly keskeny, hogy rajta egy ezred összezsúfolva sem férne el. De a körülálló hegyek lejtői sem olyanok, hogy

azokon a csatározó rendek elhelyezhetők lennének. Itt tehát bizonyára csak olyan guerillaharc fejlődhetett ki.

Zányka.

December 14-ről pedig úgy szólnak a lapok, hogy a Beregbe betört orosz csapat keleti oszlopa változatlanul Zanykánál áll, s nyugati oszlopa Vezérszállásnál. A szolyvai járásban ez idő szerint nincs orosz. Ezeket Tarján Vilmos haditudósító bocsájtja közre. Zányka egy a vicsai szűk völgy északi oldalán emelkedő hegyoldal, melynek lejtőjén kellemes ízű savanyúvízforrás is buzog, s emiatt ott némi fürdőbarakkok vannak s azt Zánykai-fürdőnek nevezik, melyet nyaranta vidéki és városi úri családok nyaralásul is látgatnak, s alul a vasúti őrház mellett az uradalom által épített lakásokban is elhelyezkednek, fent pedig a forrásnál fedett kunyhókban a távoli falukból is egyes orvoslást kezelő pórok a kövekkel melegített vizet hordókban használják fürdésül. Zánykát Vezérszállástól nagy hegységek választják el, ez utóbbi helyen a Latorca egy külön völgyet alkot, melynek közepén áll Kisanna nevű rutén falu, míg a vége Hársfalvánál lapul meg a szolyvai kitágult öböl szélén.

Északi haditér.

Különben Nyugat-Galíciában jól állnának ügyeink. A visszavonuló oroszok üldözését folytatják a németek. Elfoglalták Újszandecet és bevonultak Grybov, Gorlice és Zmigrod helységekbe. Észak-Lengyelországban szintén több ellenséges állást elfoglaltak és eközben 11 ezer orosz foglyot ejtettek és 43 gépfegyvert zsákmányoltak. Lovicot erősen bombázzák. S ha való, hogy az orosz katonák nem akarják Przemyslt ostromolni, úgy érdekes e hír, mely még azt is tudatja, hogy az ostromló hadseregből három vonaton bilincsekbe vert legénységet szállítottak el, mert ezek nem voltak rábírhatók, hogy a vár védművei ellen rohamra menjenek.

Orosz vereség és veszteség.

December 14-ről szóló hírek szerint a Kárpátokon át előrenyomult oszlopaink az előbbi két napon 9000 oroszt elfogtak és 10 géppuskát zsákmányoltak. Lovictól északra való támadás alsó Bzura felé előbbre halad. Hogy Krakkó felől visszahúzódnak az oroszok. A Journal de Genéve szerint a Temps hiteles adatok alapján egymillió és hatszázezer emberre becsüli az oroszok eddigi veszteségeit. Majd írják, hogy Lengyelországban az orosz sereget a biztos bekerítés veszedelme fenyegeti, mennyiben a Lovic, Lodz és Pietrkowfelé

vezető utakon szövetségeseink haderő-csoportosulása arra enged következtetni, hogy mind a három vonalon egy-egy hadsereg operál, lévén centruma Censtochovánál és egy-egy szárnya Lovicnál és Krakkónál. Lodznál mindkét részről hétszáz-hétszáz ágyú osztotta a halált hozó tüzet.

Szerb harctér.

Ellenben a szerb harctérről nem kellemes hírek érkeznek. Az, hogy a Drinától délkeleti irányban indított offenzívánk Valjevótól délkeletre nagy túlerőben lévő ellenségre talált. Ez nem csak támadásunk feladását, hanem azt is okozta, hogy sok hét óta hősiesen, de nagy veszteségek mellett szívós harcokat vívó csapatainknak messzebbre kellett visszavonulniuk. Ezzel szemben áll Belgrád bevétele. A balsikerű összhelyzet tehát újabb hadműveleti elhatározásokat és rendszabályokat kíván. Vagyis: újabb, okosabb, hatásosabb kezdést.

Belgrád feladása.

Lapok szerint az albán törzsek hadat üzentek Szerbiának. Délután közlé Az Est, hogy „Csapataink kiürítették Belgrádot (december 15.). A saját jobb szárnyunk szükségessé vált visszavonulása által teremtett hadműveleti helyzetben ajánlatosnak látszott Belgrádot is feladni. A várost harc nélkül ürítettük ki. A csapatok a kiállott fáradalmaktól és harcoktól szenvedtek ugyan, de a legjobb szellemtől vannak áthatva.” Úgy látszik, hogy Szerbiában nem a legjobb rendben vannak ügyeink. A négyhavi véres csatározások eredménytelenekké váltak. Új összpontosításra és harcászatra készülnek. Szóval, ott akarják bölcs hadvezetőink kezdeni, hol azelőtt az elején voltak. Qui perdidis numerum, incipiat iterum. Vajha nagyobb sikert érnének el. Az utóbbi napok küzdelmeiben, hivatalos jelentés szerint a szerbek „veszteségei óriásiak voltak.”

December hó 17. A Bereg megyénkbe betört oroszok ellen tegnap előtt óta erélyes védekezéseket tett a hadvezetőség, Szolyva körül ágyútelepeket és gyalogság ellen fedezékeket készítettek. A szentmiklósi Holicán (Tarhegyen), hol a gróf Schönborn család nagyszerű kastélya Beregvár áll, több ágyút állítottak fel. Tegnap e tájra két Somogy-vidéki magyar gyalogezred és négyezernyi népfelkelő csapat két üteg ágyúval érkezett. Mivel pedig az oroszok Aklos felől elvonultak s a Volóc feletti határszélen álló másik orosz haderő is visszamenő félben van, s így nincs kilátás arra, hogy Szolyvánál s a tágasabb

környezetén a tervezett csata megtörténjék, Beregvár magaslatáról elvonultatták az ágyúkat s új elhelyezést rendeltek. E szerint most már nincs okunk itt attól félni, hogy az orosz városunkat megszállja. Mindamellett a zsidó lakosság most is szepeg, s mint a megriasztott nyúl eszeveszetten jár-kél, menekülési készületeket tesz s buzgón imádkozik Jehova segítségéért.

Az orosz harctéren vezérkarunk s tegnapi jelentése szerint seregünk előre tör. Dél-Lengyelországban és Nyugat-Galíciában üldözi az ellenséget, már Jaslo-Rajbrodt- vonalba jutott. Üldözés közben csapataink 31 ezer oroszt fogtak el. A zöme Rajbrodt-Piotrkow egész vonalán visszavonuló mozdulatokat tesz.

Krakkónál. Az orosz erőket Krakkótól északkeletre, keletre és délre negyven kilométernyi körzetben visszavetették csapataink. A véres harcokban a cár házi ezrede majdnem teljesen megsemmisült. Újszandec visszavételének nagy előnyt tulajdonítanak, mert a Dunajec mindkét partján operálhatnak.

Óriási csaták. Lengyelországban most szakadatlanul folyik az óriási méretű csata. A németek tizennyolc hadtesttel vesznek részt ezekben a harcokban s a legnagyobb elszántsággal harcolnak. A december 12-ig elfogott oroszok száma: sebesületlen fogoly 305150, Monarchiánkban 157000, összesen 462950. Az elesettek száma hasonló lehet, azon kívül a betegség folytán és kimerültségből félreállók számát 400 ezerre becsülik. A Rusky Invalid szerint a lengyel harcok előtt 33 ezer tiszt lett harcképtelenné december 1-jéig.

Kárpáti had. Városunkon át most is érkeznek katonáink, kik Szolyva felé vonulnak. Egy ezred magyar népfelkelő és hét ágyúból álló üteg sietett fel. Kár, hogy ismét elborult az ég és eső kezd esni. A Latorca is megáradt s a sár dagad. Az oroszok állásfoglalásáról semmi hír. Délután ismét sok ágyú ment át a városon. Mint halljuk, minden nagyobb völgyet és hágót megszállják csapatink, amerre az ellenség benyomulhatna, akár Munkácsra, akár Szolyva tájékára. Különösnek, de célszerűnek látszik az, hogy nemcsak sok tiszt, hanem közlegény is jól melegítő polgári kabátokba és ködmönökbe öltözött, s úgy járnak gyalog meg lóháton. Sok marciális, derék magyar hadfi tűnik ki köztük.

Különösen szép, friss és erős termetűek a ma bejött szatmári

honvédújoncok, kikre az itt lézengő lengyel népfelkelők méltó respektussal tekintenek. Minden legénynek nemzeti színű szalaggal van átkötve sapkája, s új szürke egyenruhája és sárga szíja feltűnést okoz. Égnek a vágytól, muszkával találkozni.
Feltűnő, hogy december 15-től kezdve különösen a lengyel népfelkelők részint csoportosan, részint egyenként, de nyergetlen lovon és szekereken is szánalmas állapotban érkeznek Munkácsra. Meg-megállnak s tájékozatlanul lézengnek. Ezen csodálkoztunk, s nem tudtuk okát s célját megérteni, míg végre egyik-másik bevallá, hogy Máramaros megyei Majdánkáról jönnek, hol az oroszok szétverték őket, s így rendetlen, bomlott állapotban mindenféle irányból, részint felső hegyeken, erdőkön át, részint határvidék felől ide érkeztek, hol a központosulási helyen gyülekeznek... Isten mentse meg hazánkat attól, hogy ilyen katonákból álljon védő seregünk!

8 orosz fogoly.

Ma délután a hegyeink közt portyázó bakáink négy kozákot és négy oroszt foglyul hoztak be, nagy gaudiumára a csőcselék és zsidóságnak, mely tömegesen kíséré őket a Csillag-szálló elé, hol ismét a lembergi hadparancsnokság tartja hivatalát s azért hármas szuronyos őrség áll a kapu előtt.

Zúgói viadukt.

Beszélik, hogy a Volóc felől Zanykára bejött oroszok felrobbantották a Zúgó (Hukliva) mellett lévő áthidalást, remekművű nagyméretű viaduktot, s hogy így a vasút használatát hosszú időre megakasztották. Barbárság lenne, de kitelik tőlük

Munkács.

December 18. A most érkezett budapesti, 17-i hírlapok a kárpáti harcszíntérről szóló tudósításaikban írják, hogy „Munkácson felül nagyobb ütközet készül, s hogy Bereg megye északi völgyeiben dörögnek az ágyúk.” Eszerint az országban bizonyára nagy izgalmat fog e hír terjeszteni, s aggódva fog sok érdekelt, s a távolba menekült a további eseményekre s veszélyekre várakozni. Mi idevalók pedig, kik minden eshetőségre elkészülve itt maradtunk, nyugodtan nézünk a jövő elé, mert látjuk, hogy védekezésünkről kellően gondoskodtak, s az orosz invázió most már valószínűen szuronybehatás nélkül is el fog maradni. De bizonyára csak rövid időre, mert később is az éhező orosz had nem csak kenyerünkre fog vágyni, hanem arra is törekedni, hogy nyugtalanításai által seregünknek egy részét ide lekösse, nehogy Kárpátaink túlsó oldalán hátba támadja meg.

A lembergi orosz hadvezetőség bizonyára állandóan fog Kárpátaink mentében kémlelő és tüntető csapatokat felvonultatni, s így minket mindaddig zaklatni, míg Lemberget vissza nem foglaljuk, vagy Hindenburg seregei a mieinkkel együtt az oroszokat Varsó körül teljesen legyőzik. Mi, a mostani helyzetből ítélve, talán nemsokára be fog következni.

Nagy diadal lengyel földön.

Délután hír jött a diadalról, melyet a német és a mi hadseregünk Észak-Lengyelországon az oroszokon aratott. Igaz, hogy csak magán sürgönyök hozták ezt, de elhittük és örültünk neki. Még az is hallatszott, hogy Varsót, s ezzel együtt Lemberget is kiürítették volna a futásnak indult orosz seregek, melyek teljes vereséget szenvedtek és általános visszavonulóban vannak.

Azt is tapasztaltuk Munkácson, hogy az Alsóverecke felől Aklósig bejött ellenség immár oda indult csapatainkat be nem várva, a Beszkideken túlra, Galíciába, mások szerint, Ungvár felé, a hegyhatáron eltávozott, aminthogy hírét vettük annak is, hogy a vicsai völgybe Almamezőig,illetve Zánkáig bejött orosz had is szépen és gyorsan Kisszolyván át visszavonult, anélkül, hogy ellene indult csapatainkat csak ágyúlövésnyire is bevárta volna, s eszerint e második betörése is kudarccal végződött. December 15-én, midőn az orosz különítmény Kisszolyva táján e vidéken megjelent, a mieink oldaláról s az orosz felülről tett csak úgy vaktában néhány ágyúlövést egymásra, anélkül, hogy néhány nagyon messziről váltott puskatüzelésük is kárt tehetett volna, mennyiben csakis egy népfelkelőnk sebesült meg. E kis harc a mi gyenge csapatunk visszavonulásával akkor itt megszűnt, az orosz pedig Volócra, s onnan előőrsei s kémlő csapatai Zánkáig mentek le, tegnap azonban a mieink felvonulására teljesen visszavonultak. Néhány elmaradt, s lézengő orosz gyalogost katonáink elfogták. Bizonyára többre is fognak még akadni, mert az éhezők keresik az elfogatásukra való alkalmat.

Menekülők Munkács-ról.

Így Munkács város megmenekült minden nagyobb bajtól. Néhány Házenfusz úr kivételénél, az előkelők s a lelkészek itthon maradtak, s nyugodtan várták az események lefolyását. Természetes, hogy leginkább a kereskedő zsidóság s a pénzintézeti alkalmazottak oldottak kereket. No, a képviselőnk is a legelső menekülők transzportjában ez alkalommal is elfutott

Budapestre… Most nálunk ismét meggyérült a katonaság. Csak a lengyel népfelkelők vannak a kaszárnyában és szolgálatban. De az élelemszállító s egyéb trén vonatok sűrűn átvonulnak a városon keresztül.

Diadal.

December hó 19.

Az éjjeli vonaton Budapestről megérkezett tegnapról kiadott lapok csakugyan megerősítik a föntebb említett diadalhíreinket. Általán közlik Hőfer vezérőrnagy vezérkari jelentését december 17-ről, mely így szól: „Az utolsó hírek semmi kétséget sem hagynak többé az iránt, hogy az orosz főerő ellenállása megtört. A déli szárnyon a limanovai több napi csatában északon szövetségeseink által Lodznál és immár a Bzura mentén is teljesen megvert ellenség, amelyet a Kárpátokon át történt előnyomulásunk délről fenyeget, megkezdte az általános visszavonulást, amelyet a Kárpátok elővidékén, makacsul küzdve, fedezni igyekszik. Itt csapataink a Kroszno-Zaklyczyn-vonal felől támadnak. Az arcvonal többi részén az üldözés folyamatban van.

A német hivatalos jelentés pedig ez: a Szilézia és Posen ellen bejelentett orosz támadás teljesen összeomlott. Az ellenséges hadseregeket egész Lengyelországban szívós, elkeseredett arcvonal-harcok után visszavonulásra kényszerítettük. Az ellenséget mindenütt üldözzük. A döntés gyümölcsei ez idő szerint még át nem tekinthetők.

Eszerint most érdeklődve várjuk a további fejlődéseket s a döntő harcok folyását.

Vagyon-kobzás Oroszor-országban.

Oroszországban élő minden német, osztrák és magyar alattvaló köteles birtokait fél éven belül eladni, ellenesetben azokat elárvereztetik, vagy pedig kisajátítják. Fél év alatt, úgy hiszem, sok más egyéb történhetik még ott.

A francia-belga harctérről is jó hírek érkeznek. Reimstől keletre rombol a német nagy ágyú. Nieuportnál 15 ezer franciát futásra kényszerített 6000 német matróz katona. A szövetségesek Ypern körül három nap alatt 24 ezer embert vesztettek. A franciák lemondtak az offenzíváról. A németek támadásra készülnek Calaisellen stb.

Viszás érem.

A most folyó háború kezdete óta nemcsak a mi derék honvédségünk, hanem magyar ezredeink is, mint köztudomású,

az egész ország terültéről azzal indultak a harcok színterére, hogy nagy lelkesedéssel és hazafias buzgósággal jelvényül a nemzeti színű kokárdákat és szalagokat tűzték sapkájuk és csákójukra, s ezzel tüntettek a harcok tüzében is, sőt ez ihletségük ragadta őket tűzön, vízen s halálveszélyeken át a rettentő rohamokra. S íme, most panaszkodtak az ekként kitüntetett vitézeink, még magyar királyi honvédeink is, hogy az ezüst vitézségi érmeken, melyeket mellükre tűztek s ott viselnek, e felírást tartalmaznak, egyik oldalon: „Franz Josef I. Kaiser von Österreich", a másik oldalon meg ez: „FürTapferkeit." Eltekintve, hogy minden németül van, az is sérti hazafias érzelmüket, hogy elmaradt róla a König von Ungarn kifejezés, mi állami helyzetünket értetné. Ne hagyjuk e jelenséget így közömbösen megállapítatni, s ha most nem is, de alkalmas időben, ha másképp nem, vétessük megbírálás és következtetésül bocsássuk önállóságunk megőrzésére országgyűlési kiigazítás tárgyalás alá. Videant consules. Mert rövid időn ismét ott leszünk, hol azelőtt valónk. Honores mutant mores!

Szerbiában. A Belgrádba bevonult szerb lakosság nagy tombolást űz a városban. Feltörte az elmenekült idegen kereskedők üzleteit, a bezárt lakásokat és azokból mindent elvihetőt kirabolt. A szerb nők egész vég selymeket és szöveteket loptak el az üzletekből. Mások kalapokkal és más divatárucikkekkel távoztak a boltokból. Egyetlen lakás és üzlet sem menekült meg a fosztogatástól.

Franciaország katonaságot és muníciót szállít Szerbiának szakadatlanul Szalonikin keresztül, úgy élelmiszert is, ágyút és fegyvereket. Három nap előtt francia tisztek és katonák is Szerbiába indultak. Mi több a szerbek erőszakosan folytatják a sorozást, még 28–40 éves mohamedánokat is kényszerítik a belépésre Macedóniában.

December 20. Munkácsunk egészen elcsendesült. Katonaság elvonult, csak a gyatra lengyel népfelkelők laktanyáznak és járőrökül portyáznak a városban és környékén. Őrködnek a bejáratoknál, vasúti pályaudvarokon, középületeknél, s hivataloknál. A város végén lévők eléggé molesztálják a ki- és bejárókat, polgárainkat úgy mint vidékieket. „Certifikátot", igazolványt követelnek, holott ilyeneket a hatóság nem készített senkire. Bizony sokakat

visszatart a higgadtság attól, hogy az elébe álló pöttöm lengyel cserepárkát Werndl fegyverével együtt el ne taszítsa útjából, midőn a szőlőbe vagy mezőre menet paxust, írást követel tőle, mely nincs s felmutatni nem képes. Így áll latorcai vashidunk két oldaljáróján is október 1-je óta a két tátongó két méternyi széles rés, mely alatt a robbanószer lerakására való készülék függ, s melyet csak egy léc korlátoz. Minap éjjel egy Oroszvégbe menő katona bukott alá e nyíláson a jéghideg vízbe, kit szerencsére egy arra járó polgár, Csató Sándor segített ki a szárazra.

A lengyelországi harctéren győzelmes hadaink a megvert orosz főerőket a Krosznótól a Bzura torkolatáig terjedő egész 400 kilométernél hosszabb csatavonalon üldözik. December 17-én az ellenséget a Kárpátok északi elővidékén állásaikból Zaklicinnál kivetették. Dél-Lengyelországban Piotrkow városát a kassai 34. ezredünk, Przedborz városát pedig a nagyszebeni 31. gyalogezred osztagai rohammal vették be. Egyebütt pedig a hátráló ellenséget követik. Irányadó katonai körökben azzal számítanak, hogy karácsonyig a keleti harctér ki lesz ürítve az ellenségtől. A németek célja Varsó. Azért a lovici fronton teljes erővel támadnak, hogy utat nyissanak Varsó felé. Lovic és Novoradomszk között elkeseredett ütközet folyik.

A francia-belga harctéren Neuportnál kedvezően áll a harc. A Sommekét partján a németek ellen intézett francia támadás meghiúsult, itt 1800 francia elesett és 1200 fogoly lett, az Argonneokban jól sikerült támadásai közben pedig a németek 750 franciát fogtak el és sok hadi zsákmányt.
Az angolok és franciák eddigi veszteségét 195 ezerre teszik.
A török hadak a Csorok folyó bal partján az oroszokat visszaverték s Koturnál a kozákokat Razi és Kotur irányába elűzték. Batum előtt Enver pasa vicegenarilissimus vezeti a török csapatokat. December 15-én a törökök Suess elé nyomultak, hol az angol helyőrség feladta a csatorna keleti partjait. Athéni jelentések szerint nagy francia-angol hajóraj áll Dardanella elzárásánál.
A németek december 15-én az angol partokat váratlanul bombázták, s akkor Hartlepoolban 55 polgári személyt megöltek, 115-öt megsebesítettek és sok középületet megrongáltak. Reuter közlései szerint Hartlepoolban 82 ember vesztette életét és 250 megsebesült. Németek részéről csupán a

Patrol nevű kis cirkálón és a Don torpedózúzón 5 matróz esett el és 15 megsebesült.

Szolyva-Aklos. Sajátságos, hogy hírlapjaink még most is december 19-ről részletesen közlik azt, hogy a Bereg megyébe betört oroszokkal mily nagy csatákat vívtak itt katonáink. A Pesti Napló, Magyarország s mások leírják a Szolyván és Aklos faluban lefolyt csatározást, holott itt egy puska vagy ágyúlövés sem történt, s arra szükség sem volt. Igaz, hogy még december hó 12-én kiadta az itteni hadvezetőség az Erdőhegyi Ferenc szolyvai szolgabíróhoz intézett iratokban a rendeletet, hogy a harctérré válható Szolyva, Tövisfalva és környékén Nagybisztra községeket ürítesse ki, mit másnap teljesített is, mennyiben a lakosok nagy része onnan részint a szomszédos hegyi községekbe, részint Munkács felé elvonult cók-mókjával együtt, s a mi katonaságunk megszállotta a hegységeket, sőt a kiszemelt állásokra s Beregvár magasabb lejtőire elhelyezte ágyúit is, de harcra nem került a dolog, mert az orosz csapatok önként visszavonultak úgy Aklósról a Rozgyilán keresztül Alsó Vereckére, mint Zánykáról Almamezőn és Volócon s Kisszolyván át a Beszkid-hegy ormára, anélkül, hogy csapatainkat bevárták volna. A haditudósítók felületesen s csakugyan képzeletükből írtak azután értesítéseket a harcokról s a terepről, a valóságtól eltérő módon. Így: az ellenség Zanyka és Aklos között foglalt állást. Mi képtelenség, mert a két pont között járatlan rengeteg erdősség, mérföldekre nyúló hegyek és meredek völgyek s szakadékok terülnek el, melyek harcterül nem szolgálhatnak. A valóságban pedig mindkét helyen a vicsai völgyben úgy, mint a Pinnyeiben Polenán át rendes közlekedési útvonalak vannak, melyek ágyúk és muníciók szállítására is alkalmasak, s melyeken az oroszok meg is jelentek s vissza is mentek. Egy kis mozgalmasabb stratégia s eljárás mellett pedig az ellenség bekerítését könnyen lehetett volna eszközölni. De így csak nyolc muszka került fogságba s a katonáink bottal üthették a zömnek nyomát. Most az ellenség a határ menti erődítményeinkbe húzódott. Egyik része pedig az Ung megyei csoporthoz csatlakozott. A betört csapatok számát 12 ezer főre teszik. Úgy látszik, hogy hadvezetőségünk azt követé, hogy a futó ellenségnek arany hidat kell állítani. Jó-jó, csak hogy még harmadszor is ne törjön be!

Skandináv államok.

Érdekes hír járja, hogy az északi államok (skandináv) dán, svéd és norvég országok királyai dániai Malmö városban december

18-án összejöttek, állítólag azért, hogy közös érdekeik megírása végett szövetkeznek. E skandináv államokat földrajzi, történelmi és politikai helyzetük kényszeríti arra, hogy a közép-európai hatalmak érdekszférájában legyenek. Az ők blokkja az entente terrorja ellen alakult azért is, hogy az északi államok szövetsége megvédje a maga területi és gazdasági érdekeit. Egyes diplomáciai körök úgy vélik, hogy a skandináv blokknak éle van Oroszország és Angliaellen, miért is a londoni lapok felhívják a kormányt, hogy óvást emeljenek semleges államok szövetkezése ellen.

December 21. Az orosz harctéren, a Kroszno-Zaklicyni vonalon túl előre nyomult csapataink december 18-án újra ellentállásra akadtak. A Dunajec alsó folyásánál is heves harcok folytak. Az orosz hátvédeket, amelyek a folyó nyugati partján szívósan tartották magukat, csaknem mind elűzték. Dél-Lengyelországbanüldöző harcok voltak. Az ellenséget mindenütt megverték. Lovasságunk, amely már 17. este benyomult Jodrzejovba (Andrejevbe) elérte a Nidat. Feljebb északra a szövetséges csapatok átlépték a Pilicát.

Kárpátok. „A Kárpátokban – a mi csapatainkra sikeres kisebb ütközetektől eltekintve – semmi sem történt.” Ez a vezérkarunk száraz jelentése. Főleg a kárpáti ügyekre nézve hagy minket tájékozatlanul. Pedig ez érdekel minket legközelebb. Mert a magán hírek szerint orosz csapatok még most is lennének Verecke és Vezérszállás táján, valamint Volóc körül, holott Munkácsról védő seregünk már 18-án mind eltávozott s állítólag az oroszokat egészen kiszorította. Más hírek szerint az orosz betört csapatok Ungvár és Uzsok körül, sőt a mi ezzel érintkező határszéli völgyeinkben is megfészkelték magukat, s farkasszemet néznek a mi tekintélyes számú hadainkkal. Valóban nem nagy bíztatást és megnyugvást nyújtanak a mi hadvezetőségünk intézkedései. Azt sem tudjuk, hol a működésének szállása s ki voltaképpen az intéző parancsnok.

A német hivatalos jelentések szerint december 19-ről: a kelet-poroszországi határon Pilkallentől nyugatra egy orosz lovas támadást visszavertek, s Lengyelországban az ellenség üldözését folytatják a vitéz és derék német hadak.

Orosz veszteség. A múlt napi harcokban az oroszok a dán hírlapok szerint százezer embert vesztettek halott, sebesült és elfogottakban, míg

a berliniek az oroszok veszteségét 250 ezer főre teszik. Németországban a nagy diadalokat határtalan lelkesedéssel és ünnepléssel megülték. A városokban, községekben megkondultak a harangok, még a megszállt francia és belga helyeken is harangok hirdették a kivívott német diadalt. Mi valahogy közönyösen, hallgatagon mentünk át a győzedelmes hírek vételénél. Belgrád visszafoglalása tőlünk, még mindig lehangolóan és nyomasztólag hatott ránk. Röstelljük a blamázst!

A lengyelországi diadalmas harcokban a vesztett oroszok egy félmillióval felülhaladták a mi seregeink létszámát.

A török hadak is elfoglalják az angolokat úgy Egyiptomban, mint egyéb birtokaikon. Akaba előtt visszatérítésre kényszerítettek egy angol hajót, melyen indiai csapatot akart a partra szállítani, a katonák pedig fellázadtak. Elkad tartomány, mely az angol-egyiptomi Szudánhoz tartozik, szintén fellázadt. Délen a darfurihakim 80 ezer emberrel támad. A törökök Jeruzsálem közelében Seilahtól a Szinai-félszigetig stratégiai vasutat építenek. Negyvenezernyi fegyveres szenusszi sereg Gaze-Sivatol-Kairó táján szétverte az angol indiai csapatait. Van-tótól keletre Enver pasa katonái Kaukázusbanöt orosz lovas ezredet kelepcébe csaltak és teljesen megsemmisítettek. Ott egészen modern felszereléssel ellátták csapatait.

Fogoly cserélés.

Német és francia hatóságok a Vöröskereszt nemzetközi bizottságainak közbenjárására elhatározták, hogy a súlyos sebesülteket és azokat a foglyokat, akik további szolgálatra alkalmatlanok, kicseréljék.

December hó 22.

Alengyelországi nagy üldözés megakasztására az oroszok Észak-Lengyelországban újabb kísérleteket tettek. Északon a Ravka folyó, délen pedig a Nida folyó mentén elkészített hadállásaikban igyekeznek magukat tartani. A németek azonban mindenütt támadják.

Oroszok Beregben.

Latorca.

Nagyobb baj az, hogy Ung és Beregben még mindig alkalmatlankodnak az oroszok, kik Vereckéről, melyet állítólag a napokban fölperzseltek, a Latorca völgyén lefelé Vezérszállásig, s onnan oldalt felfelé, valamint Bagolyházán át Latorcafő felé kalandoznak, zömük pedig a határ mentében a mi védőseregünk által készített árkokban és fedezékekben tanyáz s onnan tesz portyázásokat. Mint halljuk, a mi védő seregeink e tájék alantabb vonalain táboroznak s koronként megütköznek, de

mint látszik, nem a kívánt sikerrel. Az ott működő lengyel népfelkelők nem imponálnak s nem harcolnak kellően, sőt húzódozásuknak jeleit adván, mint hírlik, gróf Lamezán, cs. és kir. vezérőrnagy többeket közülük saját kezével lelőtt. Ungban nagyobb csetepaték folynak. Zemplénből már sikerült teljesen kiverni az oroszokat, akik ilyen formán a Przemyslhez alulról vezető legrövidebb utat már hazánk határán túl kényetlenek védeni.

Vezérkarunk ma jelenti, hogy december 19-én a Kárpátokon a Latorca vidékén az ellenséges előcsapatokat visszavetették. A Lupkovi-szorostól északkeletre nagyobb harcok fejlődtek, s hogy az oroszok Galíciában újra nagyobb haderőkkel fejtenek ki ellenállást.

Volóc. Beregbendecember 20-án jelentéktelen harcokkal Volócon túl, Zúgó határszéli község felé vonultak vissza az oroszok. Ungban

Ung. a Beregből átjött oroszokat megtámadták csapataink. Hajasd s Ligetest elfoglalták tőlük. Csak Nagybereznán jóval felül,

Cél. Csontosig, Fenyvesvölgy környékén elhelyezkedtek, hol erős ütközetekben egyik oszlopukat már megverték. Az oroszoknak céljuk az, hogy a Szan völgye felé való előretörésünket föltartóztassák, de ez a szándék összeomlás előtt áll. December 21-én a Latorca felső területén s a Lupkovi-szorostól északkeletre, Kroszno-Tuchovtól északra és a Dunajec alsó részén hevesen tovább folyt a harc.

Szerbiában új offenzívára készül hadvezetőségünk, amely innen stratégiai okból vonta volt vissza csapatait, mert a szerb sereg és az osztrák-magyar csapatok felvonulásának és készültségének minden részletéről pontos értesítéseket kapott a szerb hadvezetőség.

Ma ment át vissza Szolyva és Polena felé az a körülbelül nyolcszáz szekérből álló trén, mely a múlt héten városunkon rendetlenül átvonult és az orosz betörés-féle rémületre ürügyet adott. A szomszéd megyék területén tanyázott eddig s így valóban jó és biztos jeléül szolgál most arra, hogy mégsem lehet oly veszélyes a hadi állapot a Latorca felső völgyeiben, mint azt a budapesti hírlapok közlései szerint gondolni lehetne. Mi legalább mit sem hallunk itt csatáról, sebesülésekről s egyéb a harccal járó szinptomákról. Eddig sebesültet nem hoztak ide, sem foglyokat s így valószínűen csak is ott valahol az ungi

felsőbb hegyek vidékén, mint hírlik, az Antalóci-völgyben lehetnek orosz csapatok, kik az orosz összharcvonalának, mely a Kárpátoktól Varsóig 400 kilométernyire elnyúlik, bal szárnyához tartoznak, s kik eszerint mindaddig fognak közelünkben portyázni s alkalmatlankodni, míg erélyesebb eljárás s gondosabb hadvezetés mellett Lemberget vissza nem vesszük s innen az ellenséges hadakat végleg el nem mozdítják. De mikor lesz az?

Ulánusok.

Ma délután megérkezett városunkba egy körülbelül 60 lovasból álló ulánus csapat. A grófi istállókba a majorság körül szálltak. Néhányan oly tök részegek voltak, hogy alig tudtak ülni szép lovaikon. Csak úgy dülöngtek rajtuk. Egy pányókás huszár is volt közöttük, az is ingott. Látszott, hogy harcterületről jönnek, mert a felének sem volt a négy szögletű főfedője, egynek pláne dragonyos sisakja. Jellemző, hogy e lengyel katonák, de még az itt helyőrségül lévő ily nemzetiségű népfelkelők is, sapkájukra tűznek magyar nemzeti színű szalagot vagy ily jellegű emlékérmet vagy jelvényt. Ezzel is talán akarnak talán szimpátiát szerezni vagy érzelmeiket kimutatni, fitogtatni. Bármi célból teszik ezt egyéb iránt most elnézik elöljáróik, kik a háború befejeztével bizonyára szigorúan majd levétetik velük. Akkor majd ismét más idők lesznek és más szelek fognak fújni Bécs felől. A lovasokat másnap egyes polgároknál elszállásolták. Szokásuk, hogy ha kocsma mellett lovon elhaladnak, üvegsört hozatnak s csak úgy lóhátról kiisszák.

December 23.

Orosz foglyok.

A múlt napokban a Limanova, a Dunajec vidéke és Poprád mellett vívott tizennégy napos ütközetben, melyek az orosz hadak visszanyomásával és a centrum áttörésével végződtek a sok ezer halotton és sebesülten kívül huszonhatezer foglyot veszítettek az oroszok. Ezeket összeszedésük után csoportokba állították a németek és barakk-táborokba vitték. A foglyok négyes sorokban masíroztak és hat kilométer hosszú menetet képeztek.

Kárpáti harcok.

Azt hittük a Kárpátok innenső oldalain lakók, hogy e diadalmas hadverés folytán az oroszok innen is eltávoznak, de csalódtunk, mert íme azok nem csak Ung és Máramaros megyében még pedig ott az Ung és Nagyág folyók mentében, hanem Bereg megyében a Latorca folyó tájain Vereckétől északnyugat felé,

úgy a Zsdenovai-völgyben és keletről a volóci részeken tartózkodnak és napok óta a mi ottani védőseregeinkkel csatáznak. Az ágyúlövések három felől Munkácson is jól hallhatók és olvasták a dörrenéseket, sőt a kertemben, hová a városi utcai zaj annyira nem hat be, magam is hallgattam az egymás után elhullámzott dörgéseket.

Foglyok. E napokban orosz foglyokat is hoztak be, tegnapelőtt 187 és tegnap 65 gyalogost és néhány cserkeszt, kiket a honvédkaszárnyába szállásoltak be és itt öt napi veszteglés alá veszik, azután pedig valamelyik fogolytáborba viszik. Vidám, jóképű legénység, úgy látszik örülnek elfogatásuknak. Van zsidó is köztük, kik mint a mieink, németül is beszélnek.

Kossatzki. Ennek ellenében szomorúan értesültünk arról, hogy Máramarosban Kossatzki némi bravúrjairól elhíresült százados most hasonló expedíciónál pórul járt, mert egyik vakmerőbb támadásánál az oroszok bekeríték csapatát, s abból hatszáz magyart és ukrajnai önkéntest elfogtak. Egyszersmind a hír szerint, 200-ra menő lengyel koros népfelkelőt is. Ezek azonban az oroszoknak nem kellettek, mert külön állították őket, puskáikat eltördelték s őket szendébben kifejezve – elkergették. Furcsa, ha igaz!

Osztrák csendőrség. Néhány nap óta Munkácson a lembergi parancsnoksághoz tartozó katonák közt osztrák csendőrséget is látunk. Jó kiállású legények. Ők is szürkekékes sapkát és ruháikon felül szintén olyan színű vízhatlan felöltőt viselnek, oldalukon pedig sárga rézfogantyús kardot. Most utainkon patrolíroznak a lengyel felkelők ilyen csendőr vezetése mellett. Láttam, hogy a puskáikra tűzött egyik szuronyos kés a puskalövegtől át volt lyukasztva. E jelleges fegyvert szerettem volna mint ritkaságot gyűjteményem számára megszerezni, de nem sikerült.

Ajándék. Bereg megye hazafias lakossága elhatározta Auguszta-bizottság felhívására, hogy karácsony estére a megye északi határait védelmező csapatoknak ajándékot küld. Mint értesültem, a megye alsó magyar vidékein bőven gyűltek e célra adományok. Több vagon megtelt, sült malacok, kolbászok, sódarok, kalácsok, befőzöttek, gyümölcsök minden nemei, szivarok, dohány, pipák, öltöny, melegítőszerek, s egyéb használható s

vidámító készségekből álló óriási rakománnyal. Mégis úgy hiszem, hogy annak a kellő időben és módon való szétosztása a most éppen megyénk felső vidékein dúló harcok miatt, vajmi nehéz és talán kivihető sem lesz. No, de majd meglátjuk, s minden esetre följegyzem e szokatlansága és rendkívülisége miatt páratlan eseményt. Tudom, hogy ilyesmi életemben többé nem fordul elő. (Lehoczky – december 25.)

Csomag. Postaforgalom.

Hogy különben mily óriási a mostani háborús időben a tábori posta csomagforgalma, kitűnik abból, hogy a most lefolyt tíz nap alatt a budapesti 70. számú (a Keleti pályaudvarnál elhelyezett) tábori postahivatalhoz Budapestről 226818 darab tábori postai csomag került feladásra, az ország különböző részeiből pedig 622854 darab tábori postacsomag érkezett, és így Magyarország eddig feldolgozásra került tábori postai csomagok száma összesen 849672. E tábori postacsomagon kívül a Budapest70. szám postahivatal még 206078 budapesti feladású és 161078 vidéki feladású polgári csomagot is kezelt és így a csomagforgalom e tíz nap alatt tényleg 1216825 darab volt. És hol van még az ország egyéb részein feladott tömegek száma?!

Magyarok dícsérete.

Érdekeset olvastam most, hogy Barbini Sándor cs. és kir. vezérőrnagy a lengyelországi harctérről megbetegedetten hazaérkezett Nagyváradra, s a harcokban szerzett tapasztalatairól beszélvén, nem győzé kiemelni a magyar katonák, különösen az aradi33., a váradi 37-es, úgy a 93. és 101. ezredek legénységét, kik a galíciai és lengyel harcokban halálmegvetően küzdöttek s csak ezek hősiességével győzhettek. S lelkesen megjegyzi: „Nem vagyok magyar születésű, de büszkén mondom, hogy a világ legelső katonája a magyar. Különösen a roham az, amelyet olyan bravúrral csinálnak a magyar fiúk, hogy utolérhetetlen. Ágyúk dörögnek, puskák ropognak és a magyar fiúk Éljen! kiáltással rohantak előre.” Ha így van, akkor jó lesz, ha a hadvezetőség és kormányunk gondoskodik arról, hogy egészen ki ne irtsák most a magyar katonákat, maradjon belőlük bőven magvetőknek is. Mert a jövőre is kell jó katona és védő. Ne legyen „finis Austria!”

Kolera.

Kolerás katonák még egyre kerülnek a magfigyelő kórházakba. Így a múlt héten került a munkácsiba 8 és a szolyvaiba 6, ezek közül meghalt 2. Enyhült, enyhült ugyan, de azért jó lenne, ha

már végleg megszűnne. A megfigyelő kórházban (kaptafagyárban) bakteriológus dr. Vodicsek orvos, ki mikroszkóppal végzi a kolera bacilusok megállapítását.

Abaúj, Torna határozata.

A világ hírlapjaiban elterjedt dicsérete a magyar katonák vitézségének s különösen a most a 34. kassai gyalogezrednek Pietrkow elfoglalásával, arra vezette Abaúj-Torna megye törvényhatóságát, hogy Gedeon Aladár képviselő indítványozására elhatározta, hogy a kormányhoz intézendő feliratában ad kifejezést azon kívánságának, hogy a kormány találja meg és alkalmazza hatékonyan annak módját, hogy a nemzeti s állami létért való s jelenleg folyó fegyveres küzdelem terén e magyar nemzet önálló államisága, hadseregének páratlan, halálmegvető hősiessége háttérbe ne állítassék, s ezzel ne szenvedjen csorbát azon jogi és erkölcsi alap, amelyen, hogy önálló nemzeti és állami léte tovább fejlesztessék, azt a nemzet páratlan áldozatkészségének önként értendő gyümölcseként isteni és emberi jogon méltán követelheti. Egyszersmind felhívja az ország összes megyéit, e határozat pártolására.

December 24. Kárpátok.

Határainkon még egyre dörögnek az ágyúk. Az oroszok a kárpáti harcokban főleg kozák csapatokat alkalmaznak, mint kik a legkíméletlenebbül tudnak fellépni és zsákmányolni. Hírlik, hogy bár eltitkolják előttük azt, hogy immár a törökök is részt vesznek e háborúban, mégis megtudták és nagyon nyugtalanodnak hazájuk sorsa miatt. Az is bántja őket, hogy egyes tábornokaik nem engedik meg a fosztogatást, s hogy némelyeket közülük engedetlenség címén fel is akasztottak. A kozákokat azzal nyugtatják meg a tisztek, hogy Bécsben kipihenhetik magukat és csak addig lesz kemény a harc, amíg odáig érnek. Azért az elfogott kozákok szokták azt kérdeni, hogy még hány óra távolságra voltak Budapestről és Bécstől. A kozák altiszteknél találtak orosz és német nyelvű térképeket is, de kevesen tudtak a térképen eligazodni.

Harcok.

A Daily Mail pétervári tudósítója 750 ezer emberre becsüli a Kárpátok északi tövében, Galíciában operáló orosz hadsereget. Roppant erő s tudja Isten, még sem tudnak előre haladni. Így tegnap előtt Malomrét és Fenyvesvölgy között több mint 24 órán át szakadatlanul folyt a harc. 22-én este Fenyvesvölgyet rohammal visszafoglalták a mieink. Kétszázánál több orosz

katona került fogságba, köztük egy kapitány és egy főhadnagy. Ugyan azon nap Máramaros északi részében a visszavonulást fedező orosz határvidéket megtámadták. Heves harc fejlődött ki, mialatt az oroszok utóvédjeink mögött erős sáncokat készítettek, ahova a harcokban álló ellenséges csapatok is visszahúzódtak. Az itteni orosz erő ebben az erősen elsáncolt állásban tartja magát, nyilván azért, hogy erről a részről biztosítsa galíciai szárnyát. Ágyúink az ellenséges sáncokat állandóan tüzelik. Volócnál is visszaverték az oroszok támadási kísérleteit s számos foglyot ejtettek.

Nagy a reményünk, hogy e napokban döntő ütközetre kerül itt a sor, mert a múlt napokban minden húsz percben vittek a vonatok katonákat felfelé Budapest felől. Nem is lesz addig nyugtunk, míg ez be nem következik. Mai lapok szerint Varsóban

Varsó légi bombázása.

december 19-én, reggel hat órától kezdve három órán keresztül német repülőgépekről bombákat hullattak le, melyek ezer embert megöltek és több házsort bedöntöttek. Az egyik bomba a volt királyi kastély teraszaira esett és megölte a tartományi kormányzó helyettesét. Két repülőgép mintegy 80 bombát dobott le, nagy riadalmat okozva. A németeknek nem sikerült az északi orosz szárny bekerítése e tájon, melynek bekövetkezése őt kritikus helyzetbe hozná.

Belgrád.

Potiorek.

Ma még az a nem csekély érdekességű értesítés is érkezett hozzánk, hogy a király Potiorek Oszkár tábornagyot egészségi okból előterjesztett kérelmére a nyugállományba tette. E leirat kelt Bécsben december 22-én, s aláírta őfelségén kívül még Bilinski. Ez esetből is látszik, hogy az ember sorsa mily forgandó. December 2-án Belgrád bevétele alkalmából Potiorek ünnepelt hős lett, kitüntette s tizenhárom nap multán, mint szárnyaszegett sas aláhullt. No, de nem példátlan ez eset. A szerencse másokat is – de talán többnyire talmi vezéreket – hagyott ily módon el. Így Benedek Lajost, ki csak ott tudott hősieskedni, hol gyengébb ellenfélre talált, míg a nálánál erősebbtől gyáván, fejvesztetten elfutott. Königgrätz ennek az emlékeztetője. Hja, nem lehet mindenki Moltke vagy Hindenburg! Egyúttal a király Sarkotics István altábornagyot vezénylő tábornokká és Bosznia és Hercegovinai tartományi főnökké tette. Krausz Alfréd, altábornagyot pedig az 5. hadsereg vezérkari főnökévé.

A lapokban most közlik szerbiai visszavonulásunk hivatalos megvilágítását. Az ellenség leverését tervbe vett főparancsnokság nem számolt eléggé a leküzdendő nehézségekkel. Az időjárás mostohasága lehetetlenné tette a szükséges élelmiszer- és lőszerkészleteknek odaszállítását stb. Magán hírek szerint Belgrádon egy cseh ezred letette volna most a fegyvert, melynek tisztjeit megláncolva Jozefstadtba szállíták, ki tudja, mi ebből való. Annyi bizonyos, hogy a szerbiai támadásunk nem jól sikerült.

Jenő főherceg.

Őfelsége most a felmentett főparancsnok helyébe ő cs. és kir. fenségét, Jenő főherceg lovassági tábornokot kinevezni kegyeskedett. Bízunk ez intézkedésben, mert a felelősségteljes parancsnokság és hadvezetőség érdekelt magas személy kezébe került.

Kárpátok.

Különös és sajátságos helyzete és célja van mindkét had félnek a Kárpátok határ menti vonalára nézve. Úgy van: hogy a Kárátokon túl a galíciai területen működő orosz had azért őrzi és védi e válaszfalul tekinthető hegységét, mert attól tart, hogy azon át a szövetséges had különítménye vonulhat fel ellene, hogy őt hátba támadja, míg viszont a mi hadunk attól tart, hogy amaz törhet azon át oly célból ránk, hogy országunkon keresztül jusson a szerbek segítségére, vagy éppen, hogy seregünknek e részét a maga előnyére lekösse s visszatartsa. A jövő majd megmutatja a valót és óhajtott kifejlődését a rejtélyeknek.

Karácsony est a kórházban.

Ma délest felé a grófi kastélyból két szállító kocsin vittek a katonai kórházba nyolc nagy díszesen felcicomázott, s mindenféle jóval megrakott karácsonyfát, férfiaknak való készségekből álló ajándékokkal együtt. Karácsonyfát állítottak a hölgyek a két honvéd és közös kórházban, a régi internátusban, az új internátusban, a Kohner-lakban. Minden sebesült és beteg kapott ajándékot. Elosztották a honvédelmi minisztérium ajándékát is: az Auguszta-dobozokat a katonatisztek a legénység között ünnepélyesen.

December hó 25.

Karácsony napján a római katolikus templomban kis mise alkalmával számos lengyel népfelkelő katonát láttam, kik térdre borulva, összetett kezekkel imádkoztak. Hő fohászaik közben bizonyára aggodalmas lélekkel és fájó szívvel emlékeznek

vissza túl a hegyeken lévő, s valószínűen értük szintén buzgón imádkozó szeretett családjaikra, mert a szeretet az a bűverő, mely az érdeklődőket összekapcsolja, s a távolságot oly közelre varázsolja. Bizonyára vannak olyanok is, kik azért verik mellüket és vetnek apró kereszteket homlokaikra, ajkukra és mellükre imádkozás közben, hogy a mindenható majd védje őket az üldöző harcok folyamában a halálos veszedelemtől. Talán ők is el vannak telve ama vallásos közmondástól: ha Isten velünk, ki lehet ellenünk. Különben feltehető, hogy a mi vakhit buzgó ellenségünk is hasonló érzelmeket táplál.

Adrián. Tegnapelőtt a XII. tengeralattjárónk, melynek parancsnoka Lerch Egon sorhajó hadnagy az Otrantói-szorosban 16 nagy hajóból álló francia flottát megtámadott, a Courbet típusú zászlós hajóra két torpedót lőtt ki és mindkétszer eltalálta. A Curiefrancia tengeralattjárót anélkül, hogy támadásban jutott volna, tenger partunkon parti ütegek és őrjárók lövöldözték és elsüllyesztették. A parancsokot és 26 főnyi legénységét megmentették és foglyul ejtették. Csak a másodtiszt hiányzik. A had foglyokat Grátzba internálták.

Zsidó-ország. Furcsa terveket szőnek, mint a Novoje Vremja írja, Oroszországban azon esetre, ha a világháború rájuk nézve szerencsésen befejeződik. Nem mást óhajtanak, mint azt, hogy az orosz zsidóság az Orosz Birodalom védpajzsa alatt orosz zsidó gyarmatot akarna a háború lezajlása után megvalósítani. E zsidó országot Felső-Magyarországból kívánják kikerekíteni Debrecen, a kálomista Róma fővárossal, hová az összes lengyel és orosz zsidókat letelepítenék. A tervezők egyelőre abban állapodtak meg, hogy e zsidóköztársaság élére Zangwill Izrael, a nemes angol zsidó írót elnökül állítsák. De az is érdekes, hogy a zsidó államot az orosz lap a németekkel és törökökkel is összefüggésbe hozza, mennyiben ezen halálra szánt országokban is tervez zsidó gyarmatokat. Mit mond mindezekhez az orosz autokratikus kormány és az orosz köznép, mely tervet könnyen meghiúsíthatná azáltal, ha – felsőbb intésre – a háború befejezése előtt is egy pogromot rendezne.

Kárpáti harcainkról vezérkarunk december 24-i jelentése ez: „A Latorca vidékén (Túrjaremete és Alsóverecke között) csapataink tegnap több nembeli támadást – az oroszoknak súlyos

veszteségeket okozva – visszaverték és egy ellenséges zászlóaljat Alsóvereckénél szétszórták. A Felső-Ung völgyében támadásunk lassankint az Uzsoki-szoros irányában tért nyert. Ökörmező mellett, a Felső-Nagyág völgyében áll a harc. December 21-én ezeknek a kárpáti völgyeknek területén 650 oroszt ejtettük foglyul. „Az ismert galíciai arcvonalon a harcok tovább folynak. A Nida alsó folyásánál csapataink december 22-én nagy ütközetben több mint 2000 foglyot ejtettek. Tornasov vidékén és Ravka Ruszra vonalon tovább harcolunk. December 11-től 20-ig összesen 43300 oroszt ejtetünk foglyul. A Monarchiában immár 200000 az ellenséges hadi foglyok száma."

Verecke.

A német hivatalos december 24-i jelentés szerint: Soldan-Neidenberg felől több napi harcban visszaverték az oroszokat s ezernél több oroszt elfogtak a németek és Bzura és Ravka szakaszon szuronyharcban megverték őket, úgy a Pilica jobb partján is Ternopoltól délkeletre. Lovicdecember 16. óta a németeké. Varsóban már hallják az ágyúdörgést és nagy a menekülés onnan. A német hadak már csak hét kilométerre vannak Varsótól.

Varsó.

Most tűnik ki, hogy a limanovai csatatéren mily tömérdek orosz esett el. Nem győzik az eltemetésüket. Khorkoronál, Krosno közelében egy egész ezred az utolsó szál emberig elesett. Jedlicnél is, de itt sok foglyot is ejtettek a győztes németek és a mieink. Százával viszik a harctérről az elfogott orosz tiszteket. Most a hanaui vasútállomásra 360 hadifogoly tiszt érkezett, köztük két tábornok, kiket Heidelbergbe szállítottak, Friedbergben 200-nál több ily tiszt van.
Ung megye északi részein Kies-völgy tájain az orosz 75., 257., 258. és 260. ezredek jártak. Ezekből sokat elfogtak. Az ellenség most csak Uzsokon van még. Fenyvesvölgy helységet december 22-én foglalták el seregeink, itt az ellenség a templom előtt barikádot emelt, s az állomás épülete előtt is állottak az orosz ágyúk. A mi gránátaink pincemélységig tölcsérszerűen hatoltak a föld mélyébe.

Itt előbb egy orosz hadnagy elmenetele előtt a görögkatolikus parochián német verset is kanyarított, mely így szól:

Sind hier gerne gewesen,
Im schönen Ungarulaudt.
Denn gaub sind Enten liebet
Eui jader Leutenant.
Wenn wir nidts übrig liessen,
So sei es kuch nicht leid,
Lesst es kuch nicht verdziessen,
Kommt zu und. Seid gehsuid.
Gestiftet denn
Kameraden, den 1. Dec.

Ezt így fordítom magyarra:
(Jól időztünk itt a szép
Magyar területen,
Van-e hadnagy ki libát
S kacsát ne szeressen?
Hogy nektek mit sem hagyánk,
Azt ne sajnáljátok,
Jöjjetek át mihozzánk,
Legyetek okosok. Lehoczky Tivadar)

Ajánlva osztrák bajtársaknak.

Hadvezéreink az északi harctéren most következők: József Ferdinánd főherceg gyalogsági tábornok, a 4. hadsereg parancsnoka. Böhm-Ermolli Ede lovassági tábornok a 2. hadsereg parancsnoka, Bojnai Boroevics Szvetozár gyalogsági tábornok a 3. hadsereg parancsnoka. Báró Pflanzer-Baltin Károly lovassági tábornok. József főherceg, lovassági tábornok a 7. hadtest parancsnoka. Báró Lauterbachi Kirchbach János altábornagy a 2. hadtest parancsnoka. Roth József altábornagy a 14. hadtest parancsnoka.

Katonáink dícsérete.

Karácsonyünnep alkalmából az északi hadjárat vezérei a magyar közönséghez részletes nyilatkozatokat intéztek, melyben megköszönvén a katonák részére szánt és beküldött téli felszerelést s újólag az ünnepekre küldött ajándékokat, ennek viszonzásául kiemelik a harcoló katonák hősiességét, bátorságát s kitartását. Így József Ferdinánd főherceg a negyedik hadsereg parancsnoka felhozza, hogy négy hónap alatt az ő hadserege öt nagy csatát vívott, amelyek közül a legrövidebb nyolc napig s a leghosszabb huszonhat napig tartott. A csaták közé eső idő nagyon megerőltető menetelésekkel telt el. A négy hónap alatt egyetlen hat napos pihenőjük volt, amikor csak szórványosan érintkeztek az ellenséggel s a legénység mindenkor kitartva teljesíté hivatását. Támadási pedig kitűnők, kiválóak. Egy elfogott orosz vezérkari tiszt kijelentése szerint, a japánok híressé vált rohamai ezekéhez képest lanyhák voltak. Az elismerések és kitüntetések csak fokozták a halálmegvető

roham-készségüket. A negyedik hadsereg eddig 73 arany, 1182 nagy ezüst és 3651 kis ezüstérmet osztott ki. Minden fáradtság dacára a közegészség jó s az ellátás kitűnő. Így nyilatkoznak a többi hadtestparancsnokok is. Így báró Pflanzer-Baltin Károly lovassági tábornok írja, hogy különösen a vitéz magyar katonák köszönetben részesülnek a lengyel földön. Ennek bizonyságául említi, hogy egy fiatal hölgy két ezüst babérkoszorút adott át a két legvitézebb magyar katona számára, s hogy igen számos karácsonyi ajándék – köztük sok nagyon értékes is – már beérkezett. Böhm-Ermolli Ede parancsnok hasonló dicsérő szavak után felhozza azt is, hogy a kolera ellen való oltás nagyszerűen bevált s az egészségügy kiváló. Az ajándékok bőségesen érkeznek.

Bakáink.

Magyar katonáinkat más illetékesek így jellemzik: a mostani háborúban a magyar katonát lelkesedés és a bátorság, a bosnyákot pedig a düh önkívülete ragadja el. A magyar baka adott jelzésre az első, aki kiugrik a sáncokból, őt soha sem kell karddal, kancsukával vagy revolverrel kipiszkálni a fedezékekből. Második a magyar után a bosnyák. Ettől azért reszket a muszka, mert birkózik vele, a földre teperi s agyonharapja. Ha az oláh katonát magyar közé keverik, vetélkedik azzal, de ha együtt van a rokonaival, akkor keresztet vet…

Karácsonyi ajándékok.

Az Auguszta gyors segélybizottság Bereg megyei albizottságának működése és sikere dicséretes. Ugyanis december 23-án említém, hogy a megye népsége a Kárpátokon harcoló katonáink részére gyűjtött megfelelő ajándékokat. Ez eszmét Buttykay Ferenc főispánné Munkácson is érvényesítetni óhajtván, a segítő bizottság közben járására hölgyeink azonnal hozzá fogtak, s az összegyűjtött ajándéktárgyakat a grófi kastélyban rendezni és összeállítani kezdték, úgy, hogy 1200 csomagba alma, csokoládé, dió, sütemény, dohány, szivar, gyújtó, kalács, húsnemű, kolbász, sódar, sült malac s egyéb tárgy lőn kellően elhelyezve. De a csomagokon kívül még hat nagy ládába raktak be ünnepi kalácsot, hatezer pakli dohányt, negyven ezer cigarettát, négyszáz pipát, sok trikó-nadrágot, felöltőt, kissapkát, ér- és térdmelegítőt, s egyebet, s ezt elindíták vagon és autókban, csatolván azokhoz, melyeket Beregszászból elindítottak Volóc felé, hol azokat a katonai közegek további

eljárás végett átvették. A nyolc vagonban volt több hordó bor is. Érdekes a feljegyzésre az is, hogy december 24-én délben az itteni állomásunkon ment keresztül egy sebesült vonat 174 ily katonával, kiket rendező hölgyeink szintén részesítettek a karácsonyi ajándékozásban, minden sebesültnek egy-egy csomagot kézbesítvén. E hazafias és buzgó eljárásért Buttykay Ferenc főispán köszönetét kifejezte.

Főhadvezetés.

Mint tudjuk a német és a magyar-osztrák főhadvezetés együtt működik. A két hadsereg Orosz-Lengyelországban és Nyugat-Galíciában nemcsak kontaktust tart, hanem egymás kezére dolgozik is. Keleten a legtöbb hadvezetés Hindenburg tábornagy kezében van, mellette működik Ludendorff tábornok. Az osztrák-magyar hadsereg operatio-irányítását Frigyes főherceg és Conrád vezérkari főnök végzik. A két fővezetés függetlenül működik egymás mellett, mint két teljesen egyenlő értékű tényező. A harctéren történő helyváltozást távirati úton közlik egymással, s távirattal határoznak el valamely közös harci mozdulatot is. Túllépő operációknál a német nagy vezérkar dönt a művelet végrehajtása iránt. A közös hadi terveket gyakorlatilag a német keleti főparancsnokság és a mi operáló főparancsnokságunk hajtja végre. S e fórumok parancsai alapján vezetik azután az egyes hadseregeket parancsnokaik. A kölcsönösen beosztott csapatok a feléjük került parancsnoksághoz tartoznak, így minden torzsáskodás mellőztetik. A beérkező jelentéseket, s javaslatokat Conrád tábornok dolgozza fel naponta kétszer, s délután 2 és este 9 órakor bemutatja Frigyesfőhercegnek. Sürgős esetekben azonnal történik a felterjesztés és döntés. A két vezérkarhoz kölcsönösen van egy-egy magas rangú katona tiszt beosztva, a németeknél osztrák-magyar, a miénknél pedig német, kik a jelentéseket továbbítják a megfelelő főhadiszállásokra. A két vezérkar telefon- és távirati érintkezésben is van egymással, s így az együttműködés a leggyorsabban, s legpontosabban bonyolódik le.

Oroszok Beregben.

December 26.

Híre, hogy több napi harc után a mi seregünk Uzsokról is kiverte az orosz csapatokat, melyek hosszú ideig nemcsak Ung megyében, hanem Bereg felső részein Verecke és Volóc táján is garázdálkodtak. Mi több ők éppen Ung megye keleti határhegyein át be-betörtek megyénkbe, s hosszasan portyáztak

itt. Illetékes egyének előadása szerint az orosz ellenség a Zsdenyova völgyébe Felsőhatárszeg és Beregsziklás községeken

Zsdenyova. át december 12-én és 13-án jött be, egy része pedig 14-én Jávor községen át, az országutat kikerülve szénaszállító hegyi úton jött le Szarvasháza község határába. A nagyobb része még december 12-én este Ábránkán és Vezérszállás községbe ért, tehát szintén nem a szoroson át vezető rendes országúton, hanem az ábránkai hegyháton át bocsátkozott le a Latorca völgyébe. A Zsdenyova völgyét védő csapataink, köztük a pécsi 19. honvéd gyalogezrednek Fiumében székelő zászlóalja, az ötszörös túlsúlyban lévő ellenséget több mint 3 hétig feltartóztatták, s közben majd 300 foglyot is ejtettek. Kik innen utóbb azért húzódtak vissza, mert Volóc felett is betört egy nagy orosz csapat, s így a körülzárástól tartva a vereckei és zsdenyovai csapatok is eltávoztak. Az ellenség a Zsdenyova-völgyben fekvő Szarvasháza, Izbonya (Zbun), Beregsziklás (Serbóc), Paskóc,Beregbárdos (Bukóc), Perehora (Perekreszna), Nagycserjés (Kitsorna), Nagy- és Kisrosztokát (Határszeget), vagy Vezérszállást és Felsőgerebent, valamint feljebb Verecke és Volóc vidéki összes községeket megszállották, s ott a gazdáktól, uradalmi alkalmazottaktól, zsidóktól, papoktól minden élelmet fölemésztettek s felkutattak. Nem csak a zsidók marháit hajtották el, így Zeiger Hers felsőgerebeni üveghuta bérlőtől, 9 ökröt, hanem ruténekéit is. Cseketa György itteni gazdától egy hízott sertést, a szarvasházai polistyai uradalmi favágó német telepesektől öt darab szarvasmarhát vittek el. A szövetkezeti s a zsidó-boltokat felverték s teljesen kirabolták, s az elharácsolt s összegyűjtött élelmiszerek egy részét Latorcafőre és Beregbárdosra elszállították. Az úri és zsidó házakban pénz és ruhanemű után kutatván, a bútorokat megrongálták. Szarvasházán Tham uradalmi körerdész lakását feldúlták, a tükröket, függő lámpát, porcelán és üveg neműeket összetördelték, még Vörösmarty és Jókai mellszobrait sem kímélték meg. Különös, hogy az ebédlőben csüngött Feszti Árpád-féle „Áldozat a hadaknak” és „Árpád és vezérei” képeket összetépték, a többit azonban nem érintették. Az asztalokat mindenütt csúfosan bemocskolták, mi úgy látszik, Oroszországban a meggyalázás egyik fő s divatos módja lehet, mert e jelenséget más helyeken is így bemutatták. Különben senkit sem bántalmaztak. A tiltakozókat azonban azzal utasíták el, hogy örüljenek, ha életben maradnak… A falukból sokan,

főképp az értelmesebbek, a papok, s jobb gazdák elmenekültek. Így cselekedtek a hívatlan hősök Vereckén, s más kiválóbb községekben is. Mikor szabadulunk meg már tőlük teljesen?

Ung. Az orosz csapatok éppen karácsony estéjén a leghevesebben támadtak Uzsok közelében, hol a mi védőink a szoros mellett egy magaslatot elfoglaltak és sok oroszt elfogtak.
Egy Ung megyei küldöttség két vagon karácsonyi ajándékot hozott Fenyvesvölgyre ottani katonáinknak, akik heteken át hősiesen védelmezték Ung megyét.

Kaukázus. A Kaukázusban meg a törökök Olty és Id között győzelmesen harcolnak az orosszal, kiktől 6 ágyút, töméntelen lőszert zsákmányoltak és ezernél több foglyot ejtettek.

December hó 27. A napok óta tartó eső, ma is hóval vegyítve öntözi az ellágyult talajt. Híre terjed annak, hogy holnap fegyveres kísérettel Munkácsra érkezik Károly Ferenc József főherceg, s trónörökösünk, és hogy vele jön a braganzai herceg és Tisza Kálmán miniszterelnök [!] is. A gróf Schönborn Károly Frigyes kastélyába száll, aki a karácsonyi ünnepeket Bécsben megszakítva, tegnap már ide visszaérkezett. A kastélyban, mint délután láttam, takarítanak. A hátsó udvar északi oldalán lévő földszinti épületből, ahol eddig a gróf katonai kórháza volt, a kiürült kórház fölszerelését, az ágyakat s butrokat kihordják s a kíséret részére szállásul berendezik. A kastélyt s környékét csendőrség erősen őrzi, a kapunál két, a hátsó bejáratnál egy és a kertben szintén egy csendőr van kiállítva, ki minden be- és kijárót megszemlél s igazoltat. Az udvaron is a csendőr hadnagy és néhány zsandár tartózkodik.
Délután Szolyva felől kétszázadnyi ulánus lovasság érkezett Munkácsra, a végén egy csapat (15. számú) közös huszár volt, kik szintén, mint az ulánusok féken vezettek lovakat maguk mellett. A nézők úgy vélék, hogy a harcokban gazdátlanok maradtak a paripák. Mások szerint pótlásul szolgálnak. A lovas csapat portyáz a harctér innenső területein.
Munkács város bejáratain ismét megszigorították a közlekedést. Igazolvány nélkül senkit sem bocsát az őrség, sem ki, sem be. Még a latorcai hídon se, melynek járdáin a rést azonban azonnal ideiglenesen berakták deszkával, mikor a minap éjjel egy katona a vízbe zuhant. Megkönnyebbült általa a gyaloglás. Nem kell

most a híd sarába fordulni.

Polgárőrség.

Csakugyan ma a segítő bizottság, melynek elnöke Nedeczey János, és titkára dr. Gergely Albert, felhívást bocsátott ki, felszólítván a polgárokat, hogy a „most adott alkalomra sürgősen időlegesen önkéntes polgárőrséget alakítson.” Felhívja tehát a város polgárait és a bizottság tagjait, hogy vasárnap december 27-én, délelőtt 8 órától déli 12 óráig a segítő bizottság helyiségében (Városháza, 1. emelet 20. számú szoba) felvételre jelentkezni és délután 3 órakor ugyanott az eskü letételére megjelenni szíveskedjenek. Száznál több fiatal és javakorabeli férfi vállalkozott, megesküdött és bal karjára kötött városi fejér-kék színű számozott szalag-jelvénnyel, melyen e felirat volt: polgári őr, azonnal este kivonult a vasúti pályaudvarba, mely kilenc óra tájban megtörtént. (Gróf Tisza István nem jött el, úgy a braganzai herceg sem.)

December 28.

Trónörökös érkezése

Sajátságos, hogy a polgármester felsőbb intésre falragaszokon kihirdeti, hogy a fenséges főherceg ma este 7 ½ órakor való megérkezésekor minden lakos ablakait világítsa ki, s lobogóval díszítse házát, a kivilágítást minap is ismételje 5 órától 8-ig. S mennyiben illő, hogy a polgárság tüntető menetben nyilvánítsa hódolatát, mindenki, ki az esti felvonulásban holnap részt venni akar, váltson személyére nézve a városházán igazolványt. (Mert anélkül még az utcán sem biztos mutatkoznia, annál kevésbé lehet a menethez csatlakoznia. Mely bizonyára lobogó fáklyákkal induland a városházától este hét órakor a kastély felé.)

Szép-szép a hódolat-nyilvánítás s bizonyára minden igaz lelkű hazafi örömmel és lelkesedéssel megragadja az alkalmat annak teljesítésére és bizonyára még ünnepélyesebb és hangosabb módon üdvözölné őfelségét, ha a Kárpátok felől most is a halált szóró ágyúk bömbölése egészen idáig, szerény városunk határáig nem hatna el. Ez emlékeztet a nagy gyászra, mely majd minden családot ért a harcok hosszan tartó folyamában, s melyek bizonytalan jövője a közhangulatot olyannyira elnyomja. A vésszel fenyegető ádáz ellenség vad seregei hozzánk nagyon is közel, Aklos és kelet felől Volócnál, mint a december 27-i most ide érkezett lapok közlik, még mindig erősen tartják magukat, s dacolva az előre törő hős csapatainkkal, lassú

visszavonulásuk közben lángba borítják a teljesen kifosztott helységeket… Ily rendkívüli viszonyok nem engedik az öröm, a szív és felbuzduló lélek zajosabb nyilvánulásait. Azután meg számos család, mely az ellenség közeledtére hetek előtt elmenekült, a távolban még mindig várja a jó, bíztató hírt a betört ellenség visszaveréséről, mely azonban napról napra késik, s így az ők visszatérése is…

Verecke. Hivatalos értesülések szerint, tegnap az oroszok egymásutánban három támadást intéztek Aklos ellen, az útról olyan erélyesen, hogy az ellenség tüzérségünk működésére állásait elhagyta s menekülés közben Vezérszálláson és Volócon több épületet felgyújtott. „Az este az égboltig húzódó vörös füstfelhők világították meg a vereckei járás tájékát, jeléül annak, hogy az ellenség Alsóvereckén is gyújtogatott.” Sajnos állapot, így írnak a hadtudósítók.

Már öt napja, hogy foly az óriási harc. S úgy szólva, még mindig egy helyen mozog. Mondják, hogy az orosz hadseregben már igen nagy az ágyúhiány. A háború kitörésekor Oroszországnak 4500 modern típusú ágyúja volt, ezen kívül 2000 régi rendszerű. Még december hónap előtt hadseregünk mintegy 1300 ágyút zsákmányolt az oroszoktól, s azóta is sokat vesztett. Összesen majdnem egyharmadát az ágyú parkjának. Hát még a tömérdek gépfegyvere hova lett. A két utolsó hónapban 390-et zsákmányolt seregünk, tömérdek lőfegyvert is elszedtek tőle, úgyhogy most a régi rendszerű Berdan 11 fegyvert használja, mégis egyre dacol s ellenáll támadásainknak. Várjuk most az óhajtott körülkerítését, melyről már napok óta susognak azok, kik az állítólag kétszázezer segítő seregünknek szállítását Galícia felé e napokban látták.
Karácsony estre vonatkozólag följegyzem, hogy értesítéseim szerint a kárpáti csatatereken a front megett mindenütt megünnepelték csatáraink karácsony estéjét. Az Ung megyeieknek Ungvárról, a beregieknek pedig Munkácsról és Beregszászból katonavonatokon és automobilokon tömérdek ajándékot hordtak föl. A rajvonal mögött istentisztelet is volt, a tábori lelkészek misét mondottak, és szentbeszédet tartottak. Bereg felvidékén Maysänder Zoltán plébános, tábori lelkész egészen a lövészárokig ment, hol prédikációt tartott. Néhol az oroszok megkísérelték a támadást, de a mieink visszaverték.

Ágyúdörrenések és géppuskák ropogásai hirdették a hegyek között a karácsony érkeztét!

Oroszok Ung és Beregben.

Az oroszoknak Ungból való kimozdítását így adják elő. Az ide berontott oroszok ereje a 257., 258., 259. és 260. számú gyalogezredekből és négy ütegből állott. Hetek óta tartottak Ung legészakiabb részeiben az ütközetek. Végre december 23-án kezdték az orosz csapatok visszaszorítását, Malomrét és Határhegy községeket még aznap szuronyrohammal vették be, mire az oroszok pánikszerűen menekültek és Uzsok előtt gyűjtötték újra haderejüket. December 25-én, karácsony napján kezdődött meg Uzsok alatt az ütközet, amely egyfolytában tizennyolc óráig tartott és igen elkeseredett jelleget öltött s éjjelre már egy orosz katona sem volt ott. Katonáink pedig az egész Uzsoki-szorost megszállották, ahol a bőséges karácsonyi ajándékok várták őket. A Bereg megye határain lévő hátvédeket azután itt győzték le, az oroszok sok sebesültet, halottat és foglyot hagyván itt.

Dukla.

December 28-ról való vezérkari jelentések úgy szólnak, hogy a galíciai arcvonalunkon a Dukla-szorostól északra az oroszok megtámadták csapatainkat, de azok a túlnyomó erő elől a kárpáti hegytarajhoz közelebb fekvő állásokba tértek ki. Egyszóval meghátráltak. Ellenben a Biala és a Dunajec között a Zaklicyntól északkeletre fekvő területen heves támadásait visszaverték. Az északkeleti arcvonalunkon egyéb jelentősebb esemény nem történt. A Visztula bal partján támadásaink a kedvezőtlen időjárás ellenére is tovább fejlődnek.

Zimonyi híd.

A balkáni harctérről pedig 28-ról azt jelentik, hogy délen egyes határszéli csatározásoktól eltekintve, teljes nyugalom uralkodott. A szerbek a zimonyi hidat felrobbantották. Ennek folytán azt írják a haditudósítók, hogy a hidak elrontása annak a jele, hogy a szerbek nem gondolnak offenzívára. Hm-hm! …

Rendőri korlátozás Munkácson.

December 28-án, délután mozgalmas állapot jelentkezett Munkácson. Még az idő, a folytonos eső is nehezedett rá. A közhangulatra nyomasztólag hatott az is, hogy a katonaság elzárta a várost. Minden végpontja erős őrség állott, mely a be- és kimenetelt nem engedé meg. Kivéve azokat, kik vasúton jöttek s igazolványuk volt. Ilyen igazolványokat, ti. 10 □

centiméternyi terjedelmű vékony papiroscédulát nyomatott az itteni katonai parancsnokság, melyen német és magyar nyelven ez állott: fent Gruppenkommando F. M. L. Hoffmann. 0 szám. Menetengedély, N. N. részére, aki a városban szabadon járhat és tartózkodhat. Kelt… Generalstabschei des K. und K. Gruppenkomanndos N. gulusen. Hátlapjára pedig bélyegzővel volt nyomva: Bereg vármegye Munkács rendezett tananácsú város rendőrkapitányi hivatala. S e felett ez: 1914. december 31-ig visszaszolgáltatandó. Ebből tehát az magyarázható ki, hogy nagy felügyelet alá vették most a biztonságot. S annyira szigorúan jártak el, hogy december 28-án este a katonaság nem engedé egyik utcai oldalról a másikba átmenni az ott lakóknak sem.

Egy Sárkány József nevű ceglédi tanárt, ki ide jött avégből, hogy a kárpáti harcokban elbetegesedett s a munkácsi katonai kórházba került öccsét, dr. Sárkány Gézát, katonai orvost (címe: „Brüchen Schätz-bãon No. 58. Bat. chefarzt”) meglátogassa, kellemetlen helyzetbe került, s csak nagy fáradozás után bocsátották be a városba Izsnyétéről jövet. Mások is érzékenyen panaszkodtak a fölösleges zaklatások miatt. De a kiállított katonaság még azt sem tűrte, hogy nyitott ablaknál nézzék a hölgyek a bevonulást. Rájuk kiáltottak.

Trónörökös Munkácson.

Ugyanis december 28-án este a trónörökös érkezése elé kivonult az ez alkalomra a kárpáti védelmi csapatokból iderendelt nagyszámú lovasság, mely állott a 2. számú honvédhuszárokból és ulánusokból, kiknek fején vegyesen veres és fekete színű sapka, sőt némelyiken csak a veres sipka volt, és lengyel népfelkelőkből, gyalogosokból, kik szintén csakúgy tarkán, bugyogó és bakancsos nadrágot, s különféle színű galléros köpenyt és elviselt ruhát hordtak. E katonák felvoltak állítva a kastély kapujától Sugárúton át a pályaudvarig. Elől az ulánusok, utánuk a huszárok, kiket Farkas Elemér nevű, több vitézségi rendjellel díszített kapitány vezényelt, állottak az utca két oldalán s közbül állottak a gyalogosok Werndl puskákkal. A Sugárúton a Püspök és Batthyányi utca keresztesezésénél díszlett egy magas, fenyőágakkal, s girlandokkal s ország címerrel ékített diadalkapu, e felirattal „Isten hozott” (s túlnan [értsd: a túloldalon – szerk] „Üdv neked.”)

A főherceg Máramarosszigetről indult ide, hol a határt védő sereget megszemlélé s hasonló célból ide is jött. Hat is fél óra

helyett azonban 9 óra tájban érkezett be a külön udvari vonat. Kíséretében voltak sógora René pármai herceg, ifjú autós tiszt, báró Perényi Zsigmond belügyi államtitkár, Buttykay Ferenc beregi főispán, ki a megye képviseletében Beregszászon üdvözölte a trónörököst s vele együtt tette meg az utat idáig, gróf Wanderstrater főlovászmester, Hessenstein gróf Thun Erst kamarás, Lorf Ruszkin Viktor alezredes, hadsegéd, Redlich őrnagy és egy törzsorvos. Állomásunkon a katonai és polgári hatóságok képviselői vártak. Hoffmann Péter vezérőrnagy, Nemesszeghy csendőrszázados, báró Pflanzer-Baltin, lovassági tábornok a máramarosi hadseregcsoport parancsnoka s gróf Lamezán Antal vezérkari ezredes. Gróf Schönborn Károly Frigyes, dr. Gulácsy István alispán, Bay Gábor polgármester, Ádám határrendőrségi kapitány, Erdőhegyi Ferenc rendőrkapitány és Mihajlovics Árpád százados állomási parancsnok. A trónörökös tiszta magyar nyelven beszélt a bemutatott urakkal s kézszorításokkal tüntette ki őket. Azután szalutálva és látható vidám érzéssel végigment a fogadásaira megjelent urak során, s a vezérőrnaggyal nyitott autóba ült s a kivilágított Sugárúton át a főutcán lévő grófi kastélyba hosszan, ment hol őt vendégül a gróf fogadta.

Fél óra múlva a főherceg a gróffal gyalog sétálgatva átment a lelkesen tomboló közönség éljenzésétől kísérve a Főutcának a római katolikus templommal szemben álló saroképületbe, a volt gimnáziumba, most kereskedelmi körbe, melynek termében a helyőrségi tiszti kar étkezdéje van. Itt vacsorázott a tisztekkel és a meghívott polgári előkelőségekkel. A társaság Hoffmann vezérőrnagy és tisztei, s a megérkezett főhercegi kíséretbeliekkel tizenegy óráig maradt együtt, amikor a főherceg házigazdájával a szállásra vonult s ott a kastély nyugati oldalán az emeleten tölté az éjt a teremtől északra eső első szobában.

Trónörökös a harctéren.

Másnap, december 29-én, kedden már öt órakor ellepte a lovas és gyalogos katonaság az utcákat a vasút felé, úgy, mint tegnap, s midőn a korán felkelt fenség már hét órakor kíséretével együtt autókon elhaladt, a rivalgó közönség üdvözletét nyájasan viszonozta. Majd külön vonaton Volóc helyett, hol a vicsai völgyben portyázó orosz csapatok miatt az erdős szűk völgyek és sziklaszorosok kellő biztonságát nem nyújtottak, Szolyváról, hol a táborozó csapatokat megszemlélte, megdicsérte s az

ajánlott katonákat érdemkeresztekkel kitüntette, s a közigazgatási közegekkel, s községi bírókkal értekezett, autókon Rozgyilán át Vezérszállás felé ment, hol a tüzelő ágyúk közelében megállapodott és tartózkodott, folyvást dicsérte a fáradhatatlan katonákat és eközben néhány tisztnek, több altisztnek és közlegénynek ő maga tűzte a mellére a kitüntető vitézségi érmeket. A távoli hegy lejtőkről az ellenség ágyúi is zúgtak és szórták a főherceg közelébe a srapneleket. Útjában érintkezett a hatóságokkal és tisztelgésre megjelent lelkészek s rutén lakosokkal, kiket bíztatni s jobb jövővel kecsegtetni kegyeskedett.

Munkácson.

Délután három órakor vonaton visszatért a főherceg, hasonlóul katonaság és éljenző közönség sorai közt és öt órakor fogadta az elébe járuló Bereg vármegye és Munkács város küldöttségeit. A kastély nagytermében dr. Gulácsy István alispán magvas, lendületes beszédben üdvözölte a fenséges urat a vármegye nevében. Előhozta, hogy honfoglaló őseink ezer évvel ezelőtt jöttek be azon a völgyön hazánkba, melyen most az ádáz ellenség igyekszik betörni, hogy szétdúlja s elpusztítsa a szép országot, amely nem csak védőbástyája a kultúrának, hanem annak vezetője is. A trónörökös mosolyogva hallgatta az alispán érdekes beszédét, amelyre jó kiejtéssel tisztán így válaszolt: „Nagyon köszönöm a szép szavakat és örömmel fogok jelentést tenni őfelségének, a királynak Bereg vármegye hazafias magatartásáról.” Ezután Buttykay Ferenc főispán sorra bemutatta a megye tisztviselőit, a törvényszék elnökét s a klérus tagjait és Munkács város képviselőtestületnek megjelent tagjait. Az egyesekkel folytatott beszélgetésének során bő jeleit adta annak, hogy mennyire szívén viseli a nép sorsát. Egyik megyei tisztviselő azon megjegyzésére, hogy most eszközli a segély kiosztást, gyorsan megkérdezte, hogy mindenki megkapja-e segélyét? A munkácsi plébániáról tudta, hogy a szatmári püspöki egyházmegyéhez tartozik. A törvényszék elnökétől a bűnügyek felől, az izraelita hitközség elnökétől pedig a galíciai bevándorlás felől tudakozódott…

A bemutatkozás után hét órakor a városházától kivilágított utcákon át kétszáznál több polgár égő fáklyákkal s nemzeti zászlókkal vonult be a kastély nyugati udvarába, hová a városban volt huszárok, ulánusok és dragonyosok lovon

lampionokkal szintén kivonultak. A tömeg elénekelte a Himnuszt s ezután Veszprémi Sándor, római katolikus esperes plébános szép szónoklatára azt válaszolta a terem ablakánál megjelent főherceg, hogy meghatá őt a szíves fogadtatás s bizonyára a király is hálásan fogja fogadni jelentéseit a megye hazafias érzelmeiről. A tömeg azután a Szózat éneklésével a hátsó ajtón át elvonult zajosan éltetve a trónörököst. Azután a főherceg kívánatára Papp Imre munkácsi járási főszolgabíró bemutatta a környékbeli falvak megjelent tagjait és bíráit, Morvay Zoltán főszolgabíró pedig a tiszaháti járásbelieket. Az egyesektől érdeklődött a termés és családi viszonyokról. Végre a kastély udvarán a kitüntetésre ajánlott katonák és tisztek mellére saját kezével tűzte fel az érdemkereszteket, miközben a lovas katonaság harsány hurrát kiáltott.

Az ebéden részt vettek a főherceg kíséretén kívül gróf Sztáray Gábor ungi főispán, a beregi fő- és alispán, a polgármester s a helybeli és máramarosi katonaparancsnok. Éjjel azután a fenség rövid vacsorázás után 11 óra tájban katonai felvonulás mellett külön vonatán elutazott Ungvárra, hova már megelőzően a volt kíséretnek egy része autókon eltávozott.

December hó 30.

A trónörökös eltávozásával a katonaság éjjel szállásaira szétoszlott. Az ulánusok egy nagy része az uradalmi magtárban volt lovaikkal együtt elhelyezve, a többi az istállókban és csűrökben, úgy a huszárok is. Ma reggel azután ismét az előbbi csend és nyugalom állott helyre. A katonaság elvonult, úgy a berendelt lovas és gyalog csendőrség is. A falukból bemutatkozásra hatóságilag behívott magyar, rutén és német férfi tömeg még múlt este oszlott szét, s falaink közt csak a lengyel népfelkelők néhány százada maradt. Majd szóba került magán körökben, hogy voltaképpen mi okozta azt, hogy a katonaság s a rendőrség a közönséggel, s jövevényekkel, s idegenekkel szemben oly kíméletlen szigorúsággal viseltetett? Beszélték, hogy értesítve lett a főrendőri hatóság arról, hogy Oroszországban egyetemi ifjak szövetkeztek arra, hogy a trónörökös ellen ide utazása alkalmával, merényletet követnek el. Állítólag negyven ifjú diák és két leány el is indult volna a merénylet végrehajtására, kiknek valamennyie tőrrel, revolverrel és három bombával lett volna ellátva.

A rendőri korlátozás oka.

Hogy a merénylettel megbízottakat név szerint és leírással feljelentették, s így a detektívek s őrök minden hasonló alakút

gyanúsítva, a vasúti vonatokat átvizsgálták a csendőrök, szemmel tartották s figyelemmel kísérték az idegent s a közeledést minden lehető módon akadályozták. Így mondja ezt a fáma, de ennek nem nagy hitelt s jelentőséget lehet adni, aminthogy nem is hihető, hogy való lett volna. Úgy tudjuk, hogy a legkisebb incidens sem történt, mely a besúgást, elárulást igazolná. Jóllehet a városi és katonai rendőrség az itt menekülőkül lézengett idegeneket egy nappal elébb csakugyan házról-házra felkutatta és sokat előállított.

Magyar nyelv!

Jellemző, hogy midőn Fenyvesvölgyön egy közös hadseregbeli zászlós német nyelven jelentkezett a trónörökösöknél, a főherceg megkérdezte tőle, milyen anyanyelvű Ön, magyar, német vagy cseh? A zászlós megmondotta, hogy magyar. No, akkor beszéljünk magyarul – válaszolta a fenség és így hosszan elbeszélgetetett vele. E magasztos és erős példán okulhatnak immár a közös fő-főtisztek!

A helyzet Kárpátokon.

December hó 31.

E gyászos év utolsó napján a hírlapok s a hadvezetőség jelentései nem nagyon örvendetes híreket közölnek. Így Hőfer altábornagy 29-ről írja: „hogy az orosz VIII. hadsereg, amely körülbelül egy héttel azelőtt a Kárpátokon át előnyomult haderőink ellen a támadást megkezdte, kiegészítésekkel és friss hadosztályokkal annyira megerősödött, hogy célszerűnek látszott csapatainkat a szoros magaslatokra és a Gorlice körüli területre visszavonni, ami egyébként a helyzetet északon nem befolyásolja.”

Visszavonulás Kárpátokba.

Tudom, hogy e közlemény ismét új nyugtalanságot fog a Kárpátok s Beszkidek körül lakóknak okozni. Csapataink kényszerűleg vonultak vissza a Kárpátok magas hegyei közé, mert túlerővel állván szemben, a Kárpátok taraján kellett védelmi helyzetet keresniük, hol bizonyára addig fognak várakozni, esetleg a Duklai-szorosnál, s a mellette fekvő területeken védekezni, míg a német erő Lengyelországban jelentősebb sikereket az ott előre törekvő orosz csapatokkal szemben ismét elér, illetve az oroszokat Észak- és Közép-Lengyelországban visszanyomja, s frontjukat megint áttöri s visszaveti. Hol ugyanis szövetségeseink nagy erővel és elszántsággal, Inovlodz, Lovic, Opocno, Ravka s Pilica környékén harcolnak, és előre nyomulnak, anélkül, hogy a mi

seregünk visszavonulása helyzetüket befolyásolná. Mint mondják, a tulajdonképpeni döntés nem is Galíciában, hanem Nyugat-Lengyelországban, hol szövetségesünk harcol, fog megtörténni. Jó-jó csak azután addig is, ránk ne bocsássák megint a Kárpátokon keresztül az ellenséges hadakat!
Az orosz most Lengyelországban megerősített stratégiai fronton állnak, mely ötven angol mérföldnyire nyúlik le dél felé a Visztula, a Bzura és a Ravka folyó keleti partján.

Szerbiában. A balkáni harctéren sem értünk el ez évben a nagy véráldozat mellett is eredményt, sőt ott gyengébben állnak, mint Drinakörül. Most ismét megkezdődtek itt a harcok. A Száva mellett úgy, mint Drinakörül. Höffer altábornagy december 29-ről közli, hogy a montenegróiak élénkebb, de eredménytelen tevékenységet fejtettek ki. Trebinjénél előtéri állásaink ellen intézett gyönge támadásukat visszavertük és az ellenséges tüzérséget elhallgatattuk. A Krivoszije egyik erős határerődje ellen a montenegrói lövegek a legkisebb eredményt sem érték el.

A török csapatok december 28-án a Mura-völgyben megverték az ellenséget, két ágyút zsákmányoltak, némi muníciót, 36 öszvért, 115 lovat, 2 tisztet, 2 altisztet és 96 közlegényt elfogtak.
A Kaukázusban Sari-Kanysban megkezdték az oroszok a támadást. Batumot a törökök körülzárták s bombázzák. Egyiptomban, s a Szuezi-csatornánál is foly az ellenségeskedés. A francia és angol flotta 40 hajóval a Dardanellák előtt áll. A csatahajók közt van 15 dreadnought. Marokkóban a felkelők elfoglalták Udsdát és Tasát, spanyol hajóraj indult oda.
Német csapatok diadalmasan harcolnak a franciákkal Kamerunban. Az angolok meg Majubánál szenvedtek vereséget. A portugál expedíciós csapatokat Racadas ezredes vezetése alatt megverték a német gyarmati csapatok, melyek Naulilát is bevették.
Mindebből az tűnik ki, hogy az év folyamában a világháború mindenütt dühöng. Hogy fog mindez végződni mához egy évig? Szeretné még ezt elérni. Talán megsegít az Isten!
A francia-belga harctéren is egyre hevesen foly a harc. A múlt napokban lefolyt flandriai nagy tusák a legvéresebbek voltak. 150–200 ezer embert vesztettek itt a szövetségesek. A megszállott francia területeken a lakosság a békére vágyik.

Máramaros.

Ökörmező mellett a Szopko-Lozanszka és Sztrihanya-vonalon elsáncolt orosz állások ellen általános heves támadást kezdtek védőseregeink. Tüzérségünk szakadatlanul lövi az orosz pozíciókat, mialatt a gyalogság példátlan eréllyel folytonosan támad. Az ellenség megvédi elszántan lövészárkait, nehogy vissza kelljen vonulnia a Toronyai-szorosig. Ökörmezőt a harc alatt néhány ágyú lövedék érte, de nagyobb károkat eddig nem szenvedett. Úgy látszik, hogy az orosz sok dolgot fog itt adni, míg kiszorítják a Kárpátokból, mert a bal szárnyát, mely a Kárpátra támaszkodik, a megkerüléstől félti, s erősen védeni fogja, nehogy a frontja veszélyeztessék.

Duklánál a nyolcadik orosz hadsereg operál, amely kiegészítéssekkel és friss hadosztályokkal erősítette meg magát, s vezérkarunk december 31-i jelentése eszerint, egyes kárpáti átjárókat már meg is közelített…

Orosz betörési kísérletek.

A trónörökös mostani utazásában Bukovinából jött a mi vidékünkre. Ott bizonyára bíztatta és vigasztalta az ellenségtől megszállott területek lakóit, míg itt intézkedni és meggyőződni akart az iránt, hogy a közeledő ellenségnek Kárpátokon át való betörése elhárítására elegendő védsereg van elhelyezve? Reméljük tehát, hogy a Szent István birodalmának egykori ura, s királya nem fogja megengedni annak eltiprását s elpusztítását! E meggyőződében nézünk bizalommal a jövő év elébe s búcsúzunk sóhajtva a nemzetünk történelmét gyászlapokkal, majd szaporítandó mostani gyászos esztendőtől!

Vereckei ütközet.

Ez évi eseményül méltó még itt megemlíteni, hogy december 30-án csapataink erős oldaltámadást intéztek az ellenség alsóvereckei állásai ellen. Az ütközet a mi győzelmünkkel végződött és a 260. orosz gyalogezred, amely Ungból a minap Alsóvereckére vonult vissza, bár megerősítéseket kapott, kénytelen volt kelet felé menekülni és az oroszok felső vereckei állásához csatlakozni. Eszerint a csata színhelye itt nem csak Alsóverecke völgyeiben, hanem azon alól a kopár hegyekkel, s lejtőkkel környezett latorcai szép és tágasabb öblökben, mely kelet felé Felsővereckének és nyugat felé Vezérszállásnak, illetve az úgynevezett Pudpolóci-szorosnak tart, terült el, honnan a Beszkid-határhegy közel esik, s annak orma Ung, s illetve kelet-délről Volóc és tovább Máramaros felé nyúlik, s mindenhol lovon és gyalog járható. De úgyszintén járható Ung

felé is mérföldekre.
E tájon most szétszórva hazai és galíciai lejtőkön még a következő orosz ezredek vannak: Libuchova és Rosztova körül áll a 112. ezred, két zászlóalja Volóc felől a vasúti töltés mindkét oldalán vonult fel, a 309., 310., 311. ezredek pedig Toronya és Majdanka között vonultak fel. A 136. ezred, amely azelőtt Alsóvereckén táborozott, Turkára vonult vissza.

Latorca.

December 31-i vezérkari jelentés szerint Bukovinában és a Kárpátokban élénk csatározások vannak. Ökörmezőnél tegnap az ellenség támadását visszaverték csapataink, melyek most még a Latorca legfelsőbb vidékén, tehát Alsóvereckétől nyugatra a Latorcafői-völgyben és az Uzsoki-szorostól északra állnak. A nagy főhadiszállás szintén december 31-ről tudatja, hogy a szövetséges hadak a Lodz és Lovic körül lefolyt harcokat követő üldözés során több mint 56 ezer orosz foglyot ejtettek.

Lengyelország.

November 11-én Lengyelországban megindult offenzívánk egész zsákmánya eszerint 136 ezer fogoly, több mint száz ágyú és több mint háromszáz gépfegyver.

Alsóvereckénél az oroszoknál most jelentékenyebb veszteségeik is voltak. Elesett egy törzstisztjük is, akit a Beszkiden temettek el.

JEGYZETEK

ТИВОДАР ЛЕГОЦЬКИЙ
«НАША СВІТОВА ВІЙНА»
ЧАСТИНА І–ІІ

Науково-джерелознавче видання
Науково-дослідного центру ім. Тиводара Легоцького при
Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці ІІ

2016 р.

Редактори:
Юрій Чотарі – Федір Молнар – Мелінда Орбан

Верстка: *Федір Молнар*
Обкладинка: *Олександр Добош*

Видавництво: ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Здано до складання: 03.11.2016. Підписано до друку 08.12.2016.
Папір офсетний. Формат 70х100/16.
Тираж 200. Зам. 40/16

Друкарня: ПП Лац Ч. С. м. Берегово, пл. Кошута 4.

Л–44 Тиводар Легоцький
Наша світова війна. Частина I–II/Тиводар Легоцький. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. – 340 с. (угорською мовою)
ISBN 978-617-7404-21-6

Рукопис Тиводара Легоцького «Наша світова війна» описує початок Першої світової війни (від 31 липня 1914 р. до 31 жовтня 1915 р.) на основі власного досвіду автора-очевидця. Науковець послідовно подає події міжнародного та місцевого значення. Між іншим, описує хід подій на російському та італійському фронтах, особисту долю військових і полонених, благодійну роботу населення.

Сподіваємося, що видання у двох томах сприятиме висвітленню історії нашого краю та Великої війни в цілому, стане у пригоді вченим, краєзнавцям, усім, хто цікавиться історією рідної землі.

УДК: 94(100)’1914’
ББК: 63.3(4УКР)615